

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Διπλωματική Εργασία με Θέμα :

**ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ,
ΑΝΑΔΕΙΞΗ & ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΛΙΒΑΔΕΙΑΣ & ΔΕΛΦΩΝ**

ΙΩΑΝΝΑ ΚΛΑΡΟΥΔΑ

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ
Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Π. ΣΚΑΓΙΑΝΝΗΣ
Φ. ΛΟΥΚΙΣΣΑΣ**

Βόλος, Φεβρουάριος 1996

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 2292/1

Ημερ. Εισ.: 29-05-1996

Δωρεά: Συγγραφέας

Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΜΧΠΠΑ

1996

ΚΛΑ

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

"Τουριστική ανάπτυξη και ανάδειξη-προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Επαρχίας Λιβαδειάς και της περιοχής των Δελφών."

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.

1.1. Πολιτισμός

1.1.1. Πολιτισμός υπαίθρου - Αγροτικός Πολιτισμός

1.2. Τουρισμός

1.2.1. Ανάπτυξη Ειδικών Μορφών Τουρισμού

1.2.1.1. Κοινωνικός Τουρισμός

1.2.1.2. Αγροτικός Τουρισμός

1.2.1.3. Οικοτουρισμός

1.2.1.4. Πολιτιστικός Τουρισμός

1.2.1.4.1. Σύντομη Ιστορική Αναφορά

1.2.1.4.2. Κίνδυνοι - Προβλήματα Ανάπτυξης

1.2.1.4.3. Πολιτική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.

2.1. Περιγραφή Περιοχής

2.2. Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά

2.3. Χρήσεις Γης

2.4. Πληθυσμιακή Δομή

2.4.1. Χωρική Κατανομή Πληθυσμού

2.4.2. Εξέλιξη Πληθυσμού

2.5. Οικιστική Δομή

2.6. Οικονομικά χαρακτηριστικά

2.6.1. Παραγωγική Διάρθρωση Νομού

2.6.2. Παραγωγική Διάρθρωση Επαρχίας

2.6.2.1. Πρωτογενής Τομέας

2.6.2.2. Δευτερογενής Τομέας

2.6.2.3. Τριτογενής Τομέας

2.7. Τεχνική υποδομή (Δίκτυο Συγκοινωνιών - Μεταφορών)

2.7.1. Οδικό Δίκτυο

2.7.2. Σιδηροδρομικό Δίκτυο

2.7.3. Θαλάσσιες Συγκοινωνίες- Μεταφορές

2.7.4. Αεροπορικές Συγκοινωνίες- Μεταφορές

2.8. Ιστορικά Στοιχεία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

3.1. Αρχαιολογικοί Χώροι

3.1.1. Αρχαιολογικός Χώρος Δελφών (Περιγραφή)

3.1.2. Αρχαιολογικός Χώρος Ορχομενού (Περιγραφή)

3.2. Άλλα Αξιόλογα Μνημεία της Αρχαίας Εποχής

3.2.1. " Ο Τύμβος των Μακεδόνων"

3.2.2. " Το Κωρύκειον Άντρο"

3.3. Βυζαντινές Εκκλησίες

3.3.1. Μοναστήρι Οσίου Λουκά

- 3.2.2. Παναγία η Σκριπού στον Ορχομενό
- 3.2.3. Άγιος Σώστης στον Ορχομενό
- 3.4. Μουσεία
 - 3.4.1. Μουσείο Δελφών
 - 3.4.2. Μουσείο Χαιρώνειας
 - 3.4.3. Μουσείο Οσίου Λουκά
 - 3.4.4. Μουσειακή Συλλογή Διστόμου
 - 3.4.5. Λαογραφικό Μουσείο Αράχωβας
 - 3.4.6. Μουσείο Μάχης Καραϊσκάκη Αράχωβας
- 3.5. Βιβλιοθήκες
- 3.6. Θέατρα
- 3.7. Πολιτιστικοί Φορείς - Σύλλογοι
- 3.8. Κτιριακός Εξοπλισμός για Πολιτιστικές Δραστηριότητες
- 3.9. Πολιτιστικές Γιορτές
- 3.10. Πρωτοβουλίες του κάθε Ο.Τ.Α. όσον αφορά την πολιτιστική δράση της περιοχής
- 3.11. Παραδόσεις - Ήθη - Έθιμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- 4.1. Τουριστικά Ανεπτυγμένες Περιοχές και Περιοχές που εμφανίζουν κάποια Τουριστική Κίνηση - Περιγραφή.
 - 4.1.1. Αράχωβα
 - 4.1.2. Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού
 - 4.1.3. Μοναστήρι Οσίου Λουκά
 - 4.1.2. Δίστομο - Αντίκυρα
 - 4.1.5. Λιβαδειά

4.1.6. Δελφοί

4.1.6.1. Αρχαιολογικός - Μουσείο Δελφών

4.1.6.2. Συνεδριακός Τουρισμός

4.2. Γενική Υποδομή

4.3. Τουριστική Υποδομή

4.4. Τουριστική Κίνηση στην Περιοχή Μελέτης. Ανάλυση Υπάρχουσας Κατάστασης.

4.5. Παρατουρισμός στις Τουριστικά Ανεπτυγμένες Περιοχές

4.6. Εθνικοί Δρυμοί

4.7. Περιγραφή μη Τουριστικά Ανεπτυγμένων Περιοχών - Υπάρχοντες Τουριστικοί Πόροι και Αξιοθέατα Περιοχής.

4.7.1. Λιβαδειά

4.7.2. Ορχομενός

4.7.3. Αλιάρτος

4.7.4. Άγιος Γεώργιος

4.7.5. Προσήλιο

4.7.6. Δαύλεια

4.7.6.1. Ιερά Μονή Ιερουσαλήμ

4.7.7. Ελικώνας - Ορεινά Χωριά Ελικώνα

4.7.7.1. Κυριάκι

4.7.7.2. Στείρι

4.7.7.3. Αγία Άννα

4.7.7.4. Αγία Τριάδα

4.7.7.5. Λαφύστιο

4.7.7.6. Υψηλάντης

4.7.7.5. Ευαγγελίστρια

4.8. Τοπικά Προϊόντα

4.9. Αναψυχή - Διασκέδαση

4.10. Προβλήματα Ελληνικού Τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΟΥ ΕΝΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΣΤΟ Π.Δ.Ε. ΚΑΙ ΣΕ ΑΛΛΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ - ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ.

5.1. Λίγα Λόγια Γενικά για τα Προγράμματα.

5.2. Έργα που αφορούν τη Γενική Υποδομή της Περιοχής και Προγράμματα στα οποία εντάσσονται.

5.3. Έργα που αφορούν την Πολιτισμική Αναβάθμιση και την Τουριστική Αξιοποίηση της Περιοχής και Προγράμματα στα οποία εντάσσονται.

5.4. Υπάρχουσα Νομοθεσία για τον Τουρισμό. Εξέλιξη της Πολιτικής Κινήτρων Τουριστικής Ανάπτυξης

5.5. Υπάρχουσα Νομοθεσία για τον Πολιτισμό

5.6. Άξονες Εθνικής Πολιτικής Πολιτισμικού Τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

6.1. Γενικά

6.2. Η περίπτωση των Δελφών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1. Δελφοί

7.1.1. Μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί για την προστασία του Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών και του Ευρύτερου Δελφικού Τοπίου.

7.2. Αράχωβα

7.3. Ορχομενός

7.3.1. Αυτοκινητοδρόμιο

7.3.2. Προτάσεις για δημιουργία Τουριστικής Υποδομής στον Ορχομενό

7.4. Λιβαδειά

7.5. Αλίαρτος

7.6. Δίστομο

7.7. Αντίκυρα - Άσπρα Σπίτια

7.8. Ελικώνας - Ορεινά Χωριά Ελικώνα

7.9. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ- ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ.

7.9.1. Περιοχές Προστασίας - Προτάσεις για Ζ.Ο.Ε.

7.9.2. Περιοχές Ειδικών Προβλημάτων και Ρυθμίσεων

7.10. Συμπεράσματα - Προτάσεις για την Τουριστική Ανάπτυξη της Περιοχής.

7.10.1. Ανάπτυξη Αγροτουρισμού - Ορεινού Τουρισμού

7.10.2. Ανάπτυξη Πολιτιστικού Τουρισμού

7.10.3. Ανάπτυξη Θαλάσσιου Τουρισμού

7.10.4. Ανάπτυξη Οικοτουρισμού

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: Πίνακες Στοιχείων 2ου Κεφαλαίου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: Πίνακες Στοιχείων 3ου Κεφαλαίου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: Πίνακες Στοιχείων 4ου Κεφαλαίου

ΧΑΡΤΕΣ:

1. Θεματικοί (Κλίμακα 1: 200.000).

2. Χωροταξικοί (Κλίμακα 1: 50.000).

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

"Τουριστική ανάπτυξη και ανάδειξη-προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Επαρχίας Λιβαδειάς και της περιοχής των Δελφών."

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο Πολιτισμός της χώρας μας θεωρείται από τους μεγαλύτερους και τους πιο λαμπρούς πολιτισμούς στον κόσμο. Το γεγονός αυτό, σε συνδιασμό με τις προοπτικές ανάπτυξης που δημιουργεί η ανάγκη των ανθρώπων για να γνωρίσουν άλλους πολιτισμούς και να περιηγηθούν διάφορα μέρη της γης, έτσι ώστε να δουν από κοντά σημαντικά μνημεία, απομεινάρια αξιόλογων πολιτισμών και να γνωρίσουν άλλες κοινωνίες και λαούς με διαφορετική φυσιογνωμία και παράδοση, με επηρέασαν για ν' αποτελέσει αντικείμενο της εργασίας η πολιτιστική κληρονομιά και πώς αυτή μπορεί ν' αξιοποιηθεί ως πόλος για την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής.

Η περιοχή που επέλεξα για να μελετήσω, δηλαδή η Επαρχία Λιβαδειάς, αποτελεί μια από τις περιοχές της Ελλάδας με σημαντική ιστορία και συνεπώς με πολλά αξιόλογα μνημεία, τα οποία με την κατάλληλη αξιοποίησή τους, αλλά παράλληλα και με την προβολή της ιστορίας τους θα μπορούσαν ν' αποτελέσουν πόλο έλξης του αρχαιολογικού τουρισμού.

Η διπλωματική αυτή εργασία αποτελεί ουσιαστικά μια έρευνα για την Επαρχία Λιβαδειάς και τις δυνατότητες που υπάρχουν για την ανάπτυξη κυρίως του τουριστικού τομέα στην περιοχή.

Στην προσπάθεια αποπεράτωσης της έρευνας αυτής, υπήρξαν πολλές δυσκολίες οι οποίες κυρίως αφορούσαν τη συλλογή των στοιχείων, αλλά ταυτόχρονα υπήρξαν και πολλά άτομα που βοήθησαν σημαντικά.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους με βοήθησαν στην προσπάθεια της έρευνάς μου αυτής για την περιοχή, κυρίως τους τοπικούς φορείς των περισσότερων Ο.Τ.Α στην προσωπική συνέντευξη των οποίων στηρίζεται μεγάλο μέρος της εργασίας. Ιδιαίτερος θέλω να ευχαριστήσω το Δήμαρχο του Ορχομενού κ. Κώστα Γκιζίμη για τις διάφορες μελέτες που μου εμπιστεύθηκε, τον πρώην Δήμαρχο Ορχομενού κ. Γιάννη Μπέσσα για το χρόνο που αφιέρωσε και τις χρήσιμες συμβουλές του και τέλος τον καθηγητή μου κ. Δημήτρη Οικονόμου για την επίβλεψη της εργασίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο της μελέτης αυτής, αποτελεί όπως αναφέραμε και στον Πρόλογο, η διερεύνηση των Πολιτιστικών και Τουριστικών Πόρων της Επαρχίας Λιβαδειάς, αλλά και οι δυνατότητες Αξιοποίησης αυτών με σκοπό την ανάπτυξη της περιοχής.

Στο θέμα της εργασίας βέβαια λέμε: "Τουριστική ανάπτυξη και ανάδειξη - προστασία της Επαρχίας Λιβαδειάς και της περιοχής των Δελφών". Συμπεριλάβαμε και τους Δελφούς στην περιοχή, όχι τόσο για να διερευνήσουμε τις δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξής τους σε σχέση με τους Πολιτιστικούς Πόρους που διαθέτουν και να δούμε κατά πόσο οι τελευταίοι είναι αξιοποιημένοι κατάλληλα, αλλά κυρίως για να ληφθούν ως σημείο αναφοράς για τη διερεύνηση των τουριστικών δυνατοτήτων ανάπτυξης της Επαρχίας Λιβαδειάς αφού οι Δελφοί αποτελούν πλέον τουριστικό μέρος στην Ελλάδα και είναι παγκόσμια γνωστοί για τα μνημεία τους στα οποία οφείλεται και το μεγάλο τουριστικό ρεύμα της πόλης τους.

Θεωρούμε ότι η συγκεκριμένη περιοχή δηλαδή η Επαρχία Λιβαδειάς έχει πολλές δυνατότητες ανάπτυξης, κυρίως μέσω του μεγάλου πολιτισμού της, αντιπροσωπευτικό δείγμα του οποίου αποτελούν τα διάφορα μνημεία της περιοχής από τα Προϊστορικά χρόνια, την Κλασική Αρχαιότητα, το Χριστιανικό Βυζάντιο, μέχρι και σήμερα. Αλλά μεγάλο κεφάλαιο για τον πολιτισμό της περιοχής αποτελούν κυρίως οι παραδόσεις της, τα ήθη και έθιμά της καθώς και η σύγχρονη πολιτιστική ζωή των κατοίκων της.

Παρακάτω στην ανάλυση που ακολουθεί γίνεται πλήρης ανάλυση των μνημείων κάθε εποχής που υπάρχουν στην περιοχή που μελετάμε, αλλά και των τουριστικών πόρων και κατά πόσο αυτοί έχουν αξιοποιηθεί. Επίσης αναφέρονται οι προτάσεις μας για την καλύτερη αξιοποίηση όλων των τουριστικών αυτών πόρων με ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος.

Συγκεκριμένα η εργασία χωρίζεται σε επτά Κεφάλαια. Στο πρώτο Κεφάλαιο γίνεται μια θεωρητική προσέγγιση της ανάπτυξης γενικά των εννοιών του Πολιτισμού και του Τουρισμού. Τί είναι ο πολιτισμός, τί ο τουρισμός και πώς μπορούν να συνυπάρξουν ως έννοιες, δηλαδή ποιά μπορεί να είναι η μεταξύ τους σχέση.

Στο δεύτερο Κεφάλαιο, γίνεται μια αναφορά στα γενικά χαρακτηριστικά της περιοχής που μελετάμε. Αναφέρονται οι χρήσεις γης, τα γενικά και οικονομικά της χαρακτηριστικά, η πληθυσμιακή και οικιστική της δομή καθώς και η τεχνική υποδομή που διαθέτει.

Στο τρίτο Κεφάλαιο, γίνεται μια πλήρης ανάλυση της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής. Περιγράφουμε όλα τα αξιόλογα μνημεία και ευρύματα της περιοχής. Ξεκινώντας από την προϊστορική και κλασική εποχή και τους Αρχαιολογικούς Χώρους, συνεχίζοντας με τη βυζαντινή εποχή και τις αξιόλογες εκκλησίες και φτάνοντας στις Παραδόσεις στα ήθη και στα έθιμα της περιοχής, αλλά και στην πολιτιστική ζωή των σημερινών κατοίκων.

Στο τέταρτο Κεφάλαιο, γίνεται μια ανάλυση της τουριστικής ανάπτυξης. Δηλαδή γίνεται αναφορά στις τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές και στους λόγους στους οποίους οφείλεται η ανάπτυξή τους. Επίσης γίνεται αναφορά στις μη τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές, στα αξιοθέατα αλλά και στους υπάρχοντες τουριστικούς πόρους που διαθέτουν οι οποίοι με την κατάλληλη αξιοποίησή τους θα μπορούσαν να συντελέσουν στην ανάπτυξη του τουρισμού στις περιοχές αυτές.

Στο πέμπτο Κεφάλαιο, αναφέρονται ποιά έργα γενικής και τουριστικής υποδομής έχουν πραγματοποιηθεί στην περιοχή μέχρι και το τέλος του 1994, καθώς και εκείνα που αφορούν στην πολιτισμική της αναβάθμιση. Επίσης γίνεται αναφορά στα κρατικά ή στα Κοινοτικά Προγράμματα που αυτά εντάσσονται για τη χρηματοδότησή τους. Στο κεφάλαιο αυτό αναφέρεται ακόμη αναλυτικά η υπάρχουσα νομοθεσία για τον τουρισμό και η πολιτική που ως τώρα έχει ακολουθηθεί από την κυβέρνηση μέχρι σήμερα για την τουριστική ανάπτυξη των περιφερειών της χώρας.

Στο έκτο Κεφάλαιο, αναφέρουμε τί επιδράσεις μπορεί να έχει ο τουρισμός πάνω στην μνημειακή κληρονομιά και περιγράφουμε τί ακριβώς συμβαίνει στην περιοχή των Δελφών η οποία είναι μοναδική στην περιοχή μελέτης που έχει αναπτυχθεί τουριστικά εξαιτίας της μνημειακής της κληρονομιάς.

Και τέλος στο έβδομο Κεφάλαιο, περιέχονται όλα τα συμπεράσματα από την ανάλυση του θέματος μαζί με τις προτάσεις μας για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Αρχικά αναφέρουμε τα προβλήματα μεμονομένα για το κάθε μέρος κάνοντας και τις προτάσεις μας για τη λύση τους. Στη συνέχεια αντιμετωπίζοντας την περιοχή ως σύνολο κάνουμε τις προτάσεις μας για την πολιτισμική της αναβάθμιση με την ταυτόχρονη τουριστική της ανάπτυξη και αξιοποίηση, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψην μέσα στις προτάσεις αυτές την προστασία του περιβάλλοντος.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι τα περισσότερα στοιχεία στα οποία βασιστήκαμε για την εκπόνηση της εργασίας αυτής, εκτός των αρμόδιων υπηρεσιών, συλλέχθηκαν κυρίως από επί τόπου συνεντεύξεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν ξεχωριστά στον καθένα Ο.Τ.Α.

Επίσης σημαντική ήταν η βοήθεια από την Τ.Ε.Δ.Κ. Λιβαδειάς η οποία μας εμπιστεύτηκε τις σημειώσεις από ένα Σεμινάριο που διοργάνωσε με θέμα "Πολιτισμός και Τουρισμός Νομού Βοιωτίας" και από τη Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης της Λιβαδειάς με το υλικό του Σεμιναρίου της το οποίο αφορούσε τα τουριστικά ανεπτυγμένα κέντρα της περιοχής μελέτης (Αράχωβα και Δελφούς).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.

1.1. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ.

Ο πολιτισμός είναι ένα ζωντανό φαινόμενο.

Αποτελείται από στοιχεία που είχαν δημιουργηθεί στο παρελθόν και τα έχουμε κληρονομήσει, από στοιχεία που δημιουργούνται σήμερα, στις μέρες μας, ίσως νέες ανακαλύψεις σε τοπικό επίπεδο και από άλλα στοιχεία ξενικά, που όμως έχουν αφομειωθεί.

Ο πολιτισμός είναι το καθοριστικό στοιχείο που διαφοροποιεί μεταξύ τους διάφορες περιοχές, τόπους, χωριά, γενιές και κοινωνικές ομάδες. Ο πολιτισμός φέρει ιδιαίτερα γνωρίσματα που τον χαρακτηρίζουν, ανάλογα με την περιοχή.

Πολιτισμός είναι η κληρονομιά, η φύση, η δημιουργία ή με άλλα λόγια η αρχιτεκτονική, οι προφορικές παραδόσεις, η γλώσσα, οι τοπικές διάλεκτοι και οι εκφράσεις. Πολιτισμός είναι οι τέχνες, τα γράμματα, αλλά και ο τρόπος ζωής, οι αξίες.

Υπάρχει ο πολιτισμός των κατοίκων των διαφόρων περιοχών και ο πολιτισμός για τους κατοίκους των διαφόρων περιοχών και ιδιαίτερα της υπαίθρου. Οι δύο αυτές έννοιες είναι διαφορετικές.

Με τον όρο πολιτισμός των ανθρώπων, εννοούμε ό,τι πολιτισμό έχει δημιουργήσει ο άνθρωπος από τη στιγμή της δημιουργίας του μέχρι και σήμερα. Στον πολιτισμό των ανθρώπων περιλαμβάνονται οι αρχαιολογικοί χώροι, τα διάφορα ευρήματα που είναι εκτεθειμένα στα μουσεία, οι βυζαντινές εκκλησίες και ακόμη οι παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα που υπάρχουν στον κάθε τόπο.

Ο όρος πολιτισμός για τους ανθρώπους έχει την έννοια της προσφοράς προς το κοινό πολιτισμού με τη μορφή των πολιτιστικών υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα κινηματογράφοι, μουσεία, θέατρα. (Από το άρθρο του Thierry Verhelst).

Η οργάνωση των υπηρεσιών αυτών είναι αρμοδιότητα των φορέων της πολιτιστικής πολιτικής, όπως λέγονται, και αποτελεί το αποτέλεσμα της πολιτιστικής πολιτικής.

Οι φορείς της πολιτιστικής πολιτικής είναι κατά κύριο λόγο η Κεντρική Εξουσία και κατά δεύτερο λόγο η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι διάφοροι σύλλογοι.

Με την πολιτιστική πολιτική, μπορούν ν' αναδειχτούν και να αξιοποιηθούν τα στοιχεία του πολιτισμού που έχουμε κληρονομήσει από το παρελθόν αλλά και να διαμορφωθούν νέα πολιτισμικά στοιχεία στις μέρες μας.

Η πολιτική του πολιτισμού, ως στόχο έχει την πολιτιστική ανάπτυξη και αναβάθμιση της κάθε περιοχής με την κατάλληλη αξιοποίηση των ήδη υπαρχόντων πολιτιστικών πόρων της περιοχής και με τη δημιουργία νέων.

Οι πολιτιστικοί πόλοι έλξης είναι οι εξής:

- Αρχαιολογικοί Χώροι
- Μουσεία
- Βυζαντινά Μνημεία
- Βιβλιοθήκες
- Εκδηλώσεις - Θεάματα
- Πολιτιστικές Γιορτές
- Θέατρα

Βέβαια οι αρχαιολογικοί χώροι και τα μουσεία αναδεικνύουν και αξιοποιούν πολιτιστικά στοιχεία του παρελθόντος και γι' αυτό αποτελούν σημαντικούς πολιτιστικούς πόλους. Αλλά σημαντικούς πολιτιστικούς πόλους, αποτελούν και οι σύγχρονες πολιτιστικές εγκαταστάσεις που παρέχουν στοιχεία καθημερινής κουλτούρας ή με άλλα λόγια βοηθούν στη διαμόρφωση του σύγχρονου πολιτισμού.

Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στην περιφέρεια, στην ύπαιθρο όπου παρατηρείται μια πολιτιστική ύφεση σε σχέση με τα αστικά κέντρα, πράγμα για το οποίο ευθύνεται κυρίως η πολιτιστική πολιτική που εφαρμόζεται απ' τους διάφορους φορείς.

Όπως αναφέρεται και στο άρθρο Καταγραφή των Πολιτιστικών Πόλων του Ελλαδικού Χώρου της Β.Π.Μέγα στις σελίδες 207 και 209, " η σημαντική συγκεντρωτικότητα των επισκεπτών αρχαιολογικών χώρων σε πέντε νομούς (οι Αττικής, Ηρακλείου, Αργολίδας, Δωδεκανήσου και Φωκίδας συγκεντρώνουν 81,81% των επισκεπτών της χώρας) είναι αποτέλεσμα αυτής καθαυτής της εντοπιότητας των χώρων και της πορείας της αρχαιολογικής σκαπάνης και αξιοποίησης.

Μεγαλύτερη συγκεντρωτικότητα παρατηρείται στους επισκέπτες μουσείων (οι νομοί Αττικής, Φωκίδας, Ηρακλείου, Δωδεκανήσου και Ηλείας συγκεντρώνουν τα 87,14% των επισκεπτών), αν και εδώ η πολιτιστική πολιτική θα μπορούσε να επέμβει όχι μόνο σε θέματα αξιοποίησης αλλά και χωροθέτησης".

Η Αθήνα, σε σχέση με την περιφέρεια συγκεντρώνει τους περισσότερους πολιτιστικούς πόλους και συνεπώς και τους περισσότερους επισκέπτες. Στο άρθρο Καταγραφή των Πολιτιστικών Πόλων του Ελλαδικού Χώρου, του Β.Π.Μέγα, στη σελ. 209 αναφέρεται χαρακτηριστικά:

"Σε ότι αφορά τους θεσμοθετημένους πόλους, ο υδροκεφαλισμός της πρωτεύουσας είναι γεγονός. Το 1982, τελευταίος χρόνος για τον οποίο διατίθενται πολιτιστικές στατιστικές, η Αθήνα συγκεντρώνει το 37,80 των βιβλιοθηκών (με το 70,54% των βιβλίων και 53,31% του αναγνωστικού κοινού), το 46,1% των επισκεπτών των μουσείων της χώρας και το 65% των θεαμάτων".

Με βάση τα παραπάνω, βγαίνει το συμπέρασμα ότι η πολιτιστική πολιτική που έχει εφαρμοστεί έως τώρα, ευθύνεται για την τόσο μεγάλη συγκεντρωτικότητα επισκεπτών που παρουσιάζουν οι νομοί Αττικής, Ηρακλείου, Αργολίδας, Δωδεκανήσου και Φωκίδας εξαιτίας των αρχαιολογικών τους χώρων, και αντίστοιχα αυτών που παρουσιάζουν οι νομοί Αττικής, Ηρακλείου, Δωδεκανήσου, Φωκίδας και Ηλείας εξαιτίας των μουσείων τους, επειδή αξιοποίησε, ανέδειξε και πρόβαλλε τους χώρους αυτούς. Αξιοποίησε και

πρόβαλλε πολύ συγκεκριμένες περιοχές σε αντίθεση με άλλες που ενώ είχαν πόρους και δυνατότητες ανάπτυξης, τις άφησε εντελώς αναξιοποίητες.

Συνοπτικά, τα βασικότερα προβλήματα της κρατικής πολιτιστικής πολιτικής της χώρας μας είναι ("Ενημερωτικό Δελτίο ΤΕΕ, Τεύχος 1150, σελ III, IV):

- Η ανάδειξη και η υπερανάπτυξη συγκεκριμένων περιοχών στην Ελλάδα που διαθέτουν πολιτισμικά στοιχεία του παρελθόντος, εις βάρος άλλων περιοχών τα πολιτισμικά στοιχεία των οποίων παραμένουν αναξιοποίητα. Παράδειγμα χαρακτηριστικό αποτελούν οι νομοί που αναφέραμε και πιο πάνω: Αττικής, Ηρακλείου, Αργολίδας, Δωδεκανήσου, Φωκίδας και Ηλείας. Αποτέλεσμα είναι η δημιουργία υπερανάπτυσσόμενων και καθυστερημένων περιοχών.

- Η ανάπτυξη των πολιτιστικών εκδηλώσεων, εξυπηρετήσεων και η αξιοποίηση των πολιτιστικών πόλων κυρίως της πρωτεύουσας, σε αντίθεση με εκείνων της Περιφέρειας. Εξυπηρετήσεις σε χωριά της Επαρχίας ή ακόμη και σε δήμους όπως βιβλιοθήκες, κέντρα νεότητας, παιδικοί σταθμοί κ.λ.π δεν υπάρχουν ή συναντώνται σπάνια.

- Ότι το κοινό δε συμμετέχει στην πολιτιστική ζωή του τόπου του. Έχει δηλαδή το ρόλο μόνο του θεατή στις πολιτιστικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται και όχι του δημιουργού.

- Η υποστήριξη της "ακαδημαϊκής" ή της ελιτίστικης κουλτούρας σε σχέση με άλλου είδους εκδηλώσεις που ενισχύουν το θεσμό της παράδοσης όπως για παράδειγμα τα λαϊκά θεάματα ή τα πανηγύρια και αξίες του σημερινού κατοίκου της πόλης ή του χωριού.

- Ότι την πνευματική ζωή του τόπου μας την εμπορεύονται διάφορα κυκλώματα.

Η χρησιμότητα και η σημασία της πολιτιστικής ανάπτυξης είναι πολύ μεγάλη για ένα τόπο. Αποτελεί κινητήρια δύναμη για την πνευματική, κοινωνική και οικονομική του αναβάθμιση. Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις για παράδειγμα μπορούν να βοηθήσουν στην επικοινωνία και να προωθήσουν την κοινωνική συνοχή των κατοίκων μιας περιοχής.

Οι πολιτιστικοί φορείς δηλ. το σύνολο των ατόμων και ιδρυμάτων τα οποία με δικές τους πρωτοβουλίες εφαρμόζουν πολιτιστική πολιτική, είναι αφενός οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και αφετέρου οι διάφορες ενώσεις ή αλλιώς οι διάφοροι σύλλογοι που δημιουργούνται.

Οι σύλλογοι είναι οι λεγόμενοι πολιτιστικοί φορείς ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Αυτοί ουσιαστικά σε κάθε τόπο παίρνουν την πρωτοβουλίες για τη διοργάνωση διαφόρων εκδηλώσεων και στηρίζουν την πολιτιστική δραστηριότητα, αλλά και ενισχύουν τη δράση των δημοσίων αρχών.

Οι πολιτιστικοί σύλλογοι έχουν αναλάβει ένα μεγάλο μέρος της πολιτιστικής δραστηριότητας της κάθε περιοχής και ιδιαίτερα περιοχών μικρού πληθυσμιακού μεγέθους (κωμοπόλεων και χωριών).("Ενημερωτικό Δελτίο ΤΕΕ, Τεύχος 1150, σελ III, IV).

Οι περισσότεροι σύλλογοι που δημιουργούνται - στα μεγάλα αστικά κέντρα - είναι τοπικιστικοί ή εθνικοτοπικοί δηλ. κριτήριο για τη συγκρότησή τους είναι ο κοινός τόπος καταγωγής τους. Στόχος τους είναι να ενισχύσουν τους κοινωνικούς δεσμούς μεταξύ τους και να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής της ιδιαίτερης πατρίδας τους. ("Ενημερωτικό Δελτίο ΤΕΕ, Τεύχος 1150, σελ III, IV).

1.1.1. Πολιτισμός της Υπαιθρου - Αγροτικός Πολιτισμός.

Ο πολιτισμός, όπως είπαμε και παραπάνω, φέρει ιδιαίτερα γνωρίσματα που τον χαρακτηρίζουν, ανάλογα με την περιοχή.

Η ύπαιθρος, έχει αναπτύξει έναν πολιτισμό που κατά κύριο λόγο είναι αγροτικού χαρακτήρα. Σ' αυτό το σημείο έγγυται και η σπουδαιότητά του.

Η έννοια του πολιτισμού μιας περιοχής της υπαίθρου, γίνεται αποδεκτή απ' όλους μέσω των ιδιομορφιών που έχουν κληρονομηθεί από το παρελθόν και παραμένουν ζωντανές, όπως η χαρακτηριστική τοπική προφορά ή ακόμη η τοπική γλώσσα ή διάλεκτος, οι προτιμήσεις, οι τρόποι συλλογικής και ατομικής συμπεριφοράς.

Εκτός όμως του τρόπου σκέψης και συμπεριφοράς των αγροτών που υποδηλώνουν στοιχεία του αγροτικού πολιτισμού, είναι και το περιβάλλον της καθημερινής ζωής, το δομημένο περιβάλλον ή αλλιώς η αρχιτεκτονική κληρονομιά: οι κατοικίες, τα μνημεία, οι δρόμοι, οι πλατείες, τα μονοπάτια και γενικότερα η εικόνα του ίδιου του αγροτικού τοπίου. Η αισθητική του περιβάλλοντος ανεβάζει το πολιτιστικό επίπεδο του κάθε τόπου.

Καλό είναι να γίνονται προσπάθειες διατήρησης των χαρακτηριστικών αυτών στοιχείων όπως είναι οι κατοικίες, τα μνημεία, οι δρόμοι, οι πλατείες, τα μονοπάτια και γενικότερα η εικόνα του ίδιου του τοπίου και όχι προσπάθειες για αστικοποίηση της υπαίθρου και των αγροτικών περιοχών.

Στον αγροτικό χώρο επίσης, η φύση από μόνη της είναι ένα στοιχείο του περιβάλλοντος που ήδη υπάρχει αλλά και που παρουσιάζει κάποια πρωτοτυπία.

Υπάρχουν διαφορετικές μορφές τοπικού πολιτισμού.

Στην ύπαιθρο μπορεί να συναντήσει κανείς πολλές μορφές πολιτισμού. Υπάρχει σε κάθε τόπο μια πολιτιστική ταυτότητα άμεσα συνδεδεμένη με τις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα, εντελώς διαφορετική από οποιονδήποτε άλλο τόπο.

Η πολυμορφία θα πρέπει να διατηρηθεί ή ν' ανακαλυφθεί και πάλι. Η πολυμορφία είναι το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της τοπικής προσφοράς πολιτισμού.

Η πολυμορφία αυτή πολλές φορές δρα ανταγωνιστικά. Οι ιδιαίτερες μορφές πολιτισμού που υπάρχουν σε καθένα μέρος, αποτελούν το πρόσχημα τοπικιστικών συγκρούσεων μεταξύ ενοριών, χωριών, συνοικιών ενώ Πολλές φορές λειτουργούν ως διέξοδος προσωπικών ή ομαδικών παθών. Οι πολιτιστικές διεκδικήσεις διευρύνονται σε τοπική κλίμακα. Αποτέλεσμα πολλές

φορές είναι η πρόκληση συγκρούσεων και συνεπώς το φρενάρημα των αναπτυξιακών προσπαθειών. (Από το άρθρο του Thierry Verhelst).

Ο Ισπανός συγγραφέας Avelino Hernandez λέει: " όταν ο άνεμος της ιστορίας είναι ευνοϊκός, τα ζωντανά στοιχεία των πολιτισμών που χάθηκαν ξαναβρίσκουν όλη τη δύναμή τους. Ο πολιτισμός της υπαίθρου δεν είναι νεκρός, αλλά νικημένος. Γι' αυτό το λόγο θα παραμείνει ζωντανός σαν την ανθρακιά κάτω από τις στάχτες που άφησε το πέρασμα του χρόνου. Και η διαρκής ύπαρξή του θα κρατά πάντοτε αναμμένο το προαίσθημα των ονομάτων, των χώρων, των τελετών, των παραδόσεων, των εθίμων, των γιορτών που φυτρώνουν σα λειχήνες στα γέρικα κλαριά του πολιτισμού που επικρατεί σήμερα."

1.1.2. Ανάπτυξη και πολιτιστική δράση

Η επιβεβαίωση της αξίας και της δυναμικότητας ενός πληθυσμού έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της δράσης του.

Η τοπική ανάπτυξη είναι αποτέλεσμα τοπικών προσπαθειών και δυνάμεων σε συνδιασμό με τις κρατικές προσπάθειες και τις ιδιωτικές επενδύσεις. Αυτό ισχύει για όλους τους τομείς και συνεπώς και για τον τομέα του πολιτισμού αφού και αυτός συνδέεται με την τοπική πρωτοβουλία, το ανθρωπινό δυναμικό την πολιτική που ακολουθείται από διάφορους φορείς.

Στην ύπαιθρο κυρίως η ανάπτυξη του πολιτισμού και η συμβίωση μεταξύ αυτού και της οικονομίας, συχνά έχει σχέση με τον τουρισμό.

Το επίπεδο σήμερα στην Ελλάδα των πολιτιστικών και κοινωνικών παροχών είναι πολύ πιο χαμηλό από το αντίστοιχο των Ευρωπαϊκών χωρών.

Παρόλα αυτά οι Ευρωπαϊκές χώρες δηλ. το κοινό και οι πολιτιστικοί φορείς δεν αρκούνται στη παροχή μόνο ορισμένων εξυπηρετήσεων αλλά διεκδικούν τη συμμετοχή του κοινού στις πολιτιστικές δραστηριότητες και την ουσιαστική του έκφραση μέσα από αυτές.

Από τις αρχές της δεκαετίας του ' 60, αρχίζουν να διαφαίνονται κάποιες αντιδράσεις για να δημοκρατικοποιηθεί η πολιτιστική ζωή.

Κύριος στόχος της πολιτιστικής δράσης είναι η διατήρηση της κληρονομιάς και καλλιτεχνική δημιουργία στην ύπαιθρο και η πρόσβαση των πολιτών στον πολιτισμό.

Βέβαια πολιτισμός είναι και η φύση. Και αυτή η ίδια η φύση χρειάζεται προσοχή και κατάλληλη διαμόρφωση των στοιχείων της.

Η παιδεία που διαθέτει ο καθένας συμβάλλει σοβαρά στην καλύτερη συντήρηση αλλά και διαμόρφωση του φυσικού τοπίου. Η σωστή εκπαίδευση των παιδιών και η ευαισθητοποίησή τους σε θέματα περιβάλλοντος, αποτελεί επιτακτική ανάγκη.

Η πολιτιστική διάσταση δεν είναι δυνατό να λείπει από τα αναπτυξιακά προγράμματα, γιατί διαφορετικά θα έχαναν την αποτελεσματικότητά τους. (Από το άρθρο του Thierry Verhelst).

1.2. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο Τουρισμός είναι μια δραστηριότητα του ανθρώπου που πηγάζει από τις φυσικές του ανάγκες για ξεκούραση ή για διασκέδαση ή τις ανάγκες του για γνωριμία με το περιβάλλον, την ιστορία, τον πολιτισμό διαφόρων χωρών.

Ο τουρισμός αποτελεί μια σημαντική οικονομική δραστηριότητα για τις διάφορες περιοχές όπου έχει ή όπου μπορεί ν' αναπτυχθεί. Αυτό συμβαίνει για πολλούς λόγους:

Καταρχήν, φέρνει συνάλλαγμα μέσα στη χώρα, βοηθώντας τη να καλύψει βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα τα ελλείματά της στο ισοζύγιο πληρωμών. Προσφέρει εργασία αλλά οδηγεί και άλλους κλάδους που συνδέονται με τον τουρισμό σε ανάπτυξη προσφέροντας μ' αυτό τον τρόπο και νέες δυνατότητες για απασχόληση. Μ' αυτό τον τρόπο, αυξάνει το κατά κεφαλήν εισόδημα.

Αλλά ο τουρισμός συνεισφέρει σημαντικά στην ανάπτυξη των περιφερειών, αφού αποτελεί κίνητρο για τη βελτίωση των υποδομών, συντελεί στην παύση της εξάρτησης μιας περιοχής από μια συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα όπως (η βιομηχανία ή η γεωργία) αλλά συμβάλλει και στη συγκράτηση του ενδογενούς δυναμικού.

Εκτός του ότι ο τουρισμός αποτελεί παράγοντα ενίσχυσης της οικονομίας μιας χώρας, η συμβολή του είναι σημαντική και στην πολιτιστική ανάπτυξη, στις μεταφορές, στο περιβάλλον και συνεπώς στην περιφερειακή πολιτική και ανάπτυξη.

Με άλλα λόγια ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης της χώρας μας.

Η τουριστική κίνηση σ' ολόκληρο τον κόσμο, αρχίζει ν' αναπτύσσεται κυρίως μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '50, τρεις ήταν οι χώρες που δέχονταν μεγάλη τουριστική κίνηση η Ελβετία, η Αυστρία και η Ιταλία. Ο τουρισμός την εποχή αυτή έχει την μορφή του ατομικού ή μεμονομένου ταξιδιού.

Όμως λίγα χρόνια μετά, αφού η Ευρώπη άρχισε να συνέρχεται από τις δοκιμασίες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ο τουρισμός γνωρίζει μια αλματώδη ανάπτυξη, για την οποία συντελούν πολλοί παράγοντες.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '50 και μετά, ξεκινάει η ανάπτυξη του τουρισμού παγκόσμια, με τη μορφή του μαζικού τουρισμού.

Ο μαζικός τουρισμός, που είναι ο τουρισμός των μεγάλων αριθμών, είναι η κύρια μορφή της τουριστικής δραστηριότητας, του αστικού πληθυσμού των ανεπτυγμένων - κυρίως- χωρών. Μέσα στις δεκαετίες του '60 και του '70, διαμορφώνει σταθερά χαρακτηριστικά.

Μάλιστα η δεκαετία του 1960, συνδέθηκε με την αλλαγή της παγκόσμιας νοοτροπίας περί διακοπών. Τα εισοδήματα των κατοίκων των βιομηχανικών χωρών, η αλματώδης ανάπτυξη των μέσων μαζικής μεταφοράς, η σημαντική αύξηση των ημερών ετήσιας άδειας σε συνδιασμό με τις πληρωμένες διακοπές, η αστικοποίηση πολλών περιοχών και η ανάγκη για ανάπτυξη και αναψυχή των εργαζομένων βοήθησαν στην ανάπτυξη της τουριστικής κίνησης.

Η Ιταλία και η Ισπανία, άρχισαν πρώτες να εφαρμόζουν το μαζικό τουρισμό που με φθηνές πτήσεις (charter), έδωσαν νέα ώθηση και μεγάλωσαν την περίοδο των διακοπών. Μετά από τις χώρες αυτές, γενικεύτηκαν οι φθηνές πτήσεις-charter και σε άλλες χώρες.

Οι μέχρι τότε μετακινήσεις στο εξωτερικό ήταν προνόμιο των λίγων εύπορων Ευρωπαίων , που για πολλούς αποτελούσε "όνειρο".

Από τη δεκαετία του '80 όμως, αρχίζει η αμφισβήτηση του πρότυπου του μαζικού τουρισμού.

Στην Ελλάδα συγκεκριμένα, η τουριστική της κίνηση πριν το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν υποτυπώδης, παρα το εξαιρετικό αρχαιολογικό ενδιαφέρον και το υπέροχο κλίμα της.

Ενδεικτικά αναφέρεται πως κατά τη δεκαετία 1930-1940 ο αριθμός των ξένων τουριστών κυμάνθηκε γύρω στις 100.000 άτομα ετησίως και ο κύριος όγκος ήταν Έλληνες εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη, με βάση τα στοιχεία της Διπλωματικής Εργασίας "Χαρτογραφική Απόδοση της Τουριστικής κίνησης" (Κάτσιος-Ντότσικα) .

Το τουριστικό ενδιαφέρον των ξένων περιοριζόταν κυρίως σε περιοχές με αρχαιολογικό ενδιαφέρον, ενώ το εσωτερικό τουριστικό ρεύμα κινιόταν σε παραθαλάσσιες κυρίως περιοχές.

Αλλά μέσα στη δεκαετία του '60, όπως πραγματοποιείται παντού ανάπτυξη του τουρισμού, έτσι και στην Ελλάδα παρατηρείται μαζική άφιξη τουριστών.

Η μαζική αυτή άφιξη των τουριστών στην Ελλάδα, βρίσκει τη χώρα μας απροετοίμαστη.

Τουριστικά καταλύματα δεν υπάρχουν για να εξασφαλιστεί η διαμονή των τουριστών. Το γεγονός αυτό, σε συνδιασμό με το μεγάλο τουριστικό ρεύμα που παρατηρείται ξαφνικά, έχει ως αποτέλεσμα, τη δημιουργία ενοικιαζόμενων δωματίων, μικρών διαμερισμάτων και κάμπινγκς προς την εξυπηρέτηση των τουριστών και όχι οργανωμένων και μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων.

Έτσι στη δεκαετία του '80, τα ξενοδοχειακά καταλύματα πολυτελείας, α΄ και β΄τάξης φτάνουν ν' αποτελούν μόνο το 30%-35% της συνολικά προσφερόμενης δυναμικότητας, ενώ παράλληλα αυξάνονται τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, μεγάλο ποσοστό των οποίων είναι παράνομα. (Σεμινάριο για τον Τουρισμό της Δημοτικής Επιχείρησης Ανάπτυξης Λιβαδειάς).

Αποτέλεσμα της λειτουργίας των καταλυμάτων αυτών, είναι κατά κύριο λόγο οι χαμηλές υπηρεσίες που προσφέρονται σε συνδιασμό με την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Η ανοικοδόμηση κτιρίων χωρίς προδιαγραφές και ιδιαίτερη

μέριμνα έχει ως αποτέλεσμα την παραμόρφωση ολόκληρων περιοχών και τη δημιουργία μεγάλων περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Αλλά εκτός της τουριστικής υποδομής, η Ελλάδα παρουσιάζει μεγάλη υστέρηση και στα έργα γενικότερης υποδομής. Τα αεροδρόμια, τα λιμάνια,, οι οδικές, οι σιδηροδρομικές, οι θαλάσσιες μεταφορές, οι τηλεπικοινωνίες, η ύδρευση, η αποχέτευση, δεν είναι σε καθόλου καλή κατάσταση, ειδικά σε σύγκριση με αυτές των χωρών της Ευρώπης.

Επίσης αποτέλεσμα του ρεύματος του μαζικού τουρισμού ήταν, κατά κύριο λόγο, - εκτός της δημιουργίας της χαμηλής ποιότητας υπηρεσιών - η ανεξέλεγκτη και υπέρμετρη και συχνά άναρχη ανάπτυξη ορισμένων περιοχών στη χώρα μας, όπως της Ρόδου, της Κέρκυρας, της Μυκόνου κ.λ.π., που καθιερώθηκαν τουριστικές, έναντι άλλων. Η ανάπτυξη αυτή επέφερε σοβαρά προβλήματα, στην κοινωνική δομή και στο φυσικό περιβάλλον των περιοχών αυτών και οδήγησε στην εκτεταμένη παραοικονομία.

Η εντατική εξειδίκευση μερικών περιοχών, στον τουρισμό, δημιουργεί αυτόματα μεγάλο πρόβλημα και στην οικονομία των περιοχών αυτών, η οποία στηρίζεται αποκλειστικά στον τομέα του τουρισμού. Ο τουρισμός όμως είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος σε εξωγενείς παράγοντες όπως οικονομικές κρίσεις, πολιτικές κρίσεις κ.λ.π., με αποτέλεσμα τη δημιουργία σημαντικών επιπτώσεων στην οικονομική ζωή των παραπάνω περιοχών.

Την εποχή του μαζικού τουρισμού, το βασικό κίνητρο των τουριστών ήταν οι διακοπές και η αναψυχή, σε συνδιασμό με το όμορφο φυσικό τοπίο. Αρκούσε η γοητεία του προορισμού για να ικανοποιηθεί ο τουρίστας.

Και αν πριν από τριάντα χρόνια - εποχή που ο μαζικός τουρισμός γνωρίζει μεγάλη ανάπτυξη - όλα αυτά τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, σε συνδιασμό με την ελληνική φιλοξενία, το υπέροχο κλίμα της χώρας μας και τις καθαρές της θάλασσες, στήριζαν την τουριστική ανάπτυξη, σήμερα οι απαιτήσεις του τουρίστα έχουν διαφοροποιηθεί.

Άλλες παράμετροι που στο παρελθόν δεν έπαιζαν τόσο σημαντικό ρόλο, στις μέρες μας είναι καθοριστικές για την επιλογή του τόπου προορισμού. Αυτές είναι τα ανωτέρου τύπου αγαθά όπως το περιβάλλον, η ασφάλεια, η υγεία και ο πολιτισμός.

Οι προτιμήσεις των τουριστών τα τελευταία χρόνια, κλίνουν προς τα τουριστικά καταλύματα που πληρούν τον όρο " διακοπές με διασκέδαση και αναψυχή ". Συνεπώς ζητούμενο είναι η παροχή υψηλών υπηρεσιών, τόσο στο χώρο του δωματίου (λουτρό, τηλέφωνο κ.λ.π) όσο και στους υπόλοιπους κοινόχρηστους χώρους (κινηματογράφοι, αθλητικές εγκαταστάσεις,εστιατόρια, κέντρα διασκέδασης).

Συμπερασματικά, οι αρνητικές συνέπειες του προτύπου του μαζικού τουρισμού, επικεντρώνονται στα εξής σημεία:

Στην ύπαρξη σημαντικής διαρροής συναλλάγματος λόγω της ανάπτυξης της τουριστικής παραοικονομίας (από αδήλωτα δωμάτια, εισοδήματα και απασχόληση στον τομέα),

στην εξάρτηση της οικονομίας και της απασχόλησης, αποκλειστικά από τον τουρισμό - κυρίως τον αλλοδαπό -, περιοχών,

Στη δημιουργία χωροταξικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων, στις περισσότερες τουριστικές περιοχές και στην προσφορά χαμηλής ποιότητας, στις περισσότερες περιπτώσεις, υπηρεσιών με σκοπό την ικανοποίηση της ξαφνικά μεγάλης ζήτησης.

Έτσι από τη δεκαετία του '70, η Ελλάδα κατατάσσεται στις τουριστικές χώρες με μαζικό τουρισμό και χαμηλή ή μεσαία ποιότητα προσφερόμενων υπηρεσιών, γεγονός που καθορίζει και τα χαρακτηριστικά των τουριστών που προσελκύει δηλαδή τουρίστες που δεν ανήκουν σίγουρα σε υψηλά εισοδηματικά στρώματα και ίσως ούτε σε μεσαία.

Από τα παραπάνω, επιτακτική φαίνεται η ανάγκη αλλαγής του πρότυπου του μαζικού τουρισμού ανάπτυξης, αφού το τουριστικό φαινόμενο παρουσιάζει σημαντικές εξελίξεις. Οι εξελίξεις αυτές, συμβάλλουν στην αλλαγή της μέχρι τώρα αντίληψης για την τουριστική ανάπτυξη.

Γίνεται επιτακτική η ανάγκη να διαφοροποιηθεί το τουριστικό προϊόν γιατί ήδη κάποιοι τουριστικοί πόροι φτάνουν σε επίπεδα ανάπτυξης κορεσμού και οι κίνδυνοι υποβάθμισης είναι πολύ μεγάλοι.

Ταυτόχρονα άλλες παράμετροι τώρα, πολύ λιγότερο συνειδητοποιημένοι στο παρελθόν, έχουν εισέλθει δυναμικά στο προσκήνιο. Πρόκειται για τα ανωτέρω τύπου αγαθά όπως το περιβάλλον, η ασφάλεια, η υγεία, ο πολιτισμός που πλέον αποτελούν κυρίαρχα κριτήρια για την επιλογή του προορισμού. (Σημειώσεις από το Σεμινάριο για τον Τουρισμό την Δ.Ε.Α.Λ.)

Στις μέρες μας πλέον φαίνεται, ότι εκτός των οικονομικών διαστάσεων του τουρισμού, εξίσου σημαντικό ρόλο παίζουν η κοινωνικές, η πολιτισμικές και η περιβαλλοντικές του διαστάσεις.

Εκδηλώνεται επίσης εκ μέρους όλων, μια ευαισθησία για την προστασία του περιβάλλοντος. Το περιβάλλον εξάλλου αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία στηρίζεται η τουριστική ανάπτυξη.

Με βάση την αντίληψη αυτή, η πολιτεία κάνει προσπάθειες ν' αναπτύξει πρότυπα νέων μορφών τουρισμού, έχοντας ως βασική επιδίωξη την προσέλκυση ενός ποιοτικότερου και υψηλότερων εισοδημάτων τουρισμού.

Οι προσπάθειες της πολιτείας προς αυτή την κατεύθυνση ξεκίνησαν με το Πρόγραμμα Ανάπτυξης 1983-1987, όπου περιλαμβάνονταν έργα ανάπτυξης Ορεινού Τουρισμού, Ιαματικού Τουρισμού κ.λ.π. Μετά η πολιτική αυτή συνεχίστηκε μέχρι και σήμερα όπου στο Π.Δ.Ε. περιλαμβάνονται έργα ανάπτυξης Ειδικών Μορφών Τουρισμού. Επίσης η πολιτεία χρηματοδοτεί και στηρίζει εκδηλώσεις πολιτιστικού περιεχομένου, όπως και με τον Κανονισμό 797/85 (Κεφ. 5.4), με τον Κανονισμό 2328/91 ενισχύει δίνοντας οικονομικά κίνητρα την ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι και η πολιτική της Κοινότητας είναι τέτοια που να βοηθάει στην ανάπτυξη αυτών των Ειδικών Μορφών Τουρισμού, εκτός των Κοινοτικών Προγραμμάτων (πρόγραμμα Leader I: αγροτουρισμού) ενίσχυση με τα οποία χρηματοδοτεί τέτοιου είδους προσπάθειες και με τα Σχέδια Κοινοτικής Δράσης βοηθάει στην ανάπτυξή τους.

Τέτοια πρότυπα νέων μορφών τουρισμού είναι :

- Τουρισμός πολιτιστικού χαρακτήρα (μουσεία, αίθουσες τέχνης, μουσικές εκδηλώσεις, μνημεία, φεστιβάλ κ.λ.π.).
- Κοινωνικός τουρισμός.
- Τουρισμός κοντά στους αγρότες (αγροτουρισμός)
- Οικοτουρισμός
- Τουρισμός στις ορεινές περιοχές
- Τουρισμός με χειμερινά αθλήματα
- Τουρισμός σε συνδυασμό με συνέδρια, μαθήματα, διασκέψεις κ.λ.π.
- Τουρισμός με διακοπές (κρουαζιέρες κ.λ.π.)
- Τουρισμός αθλητικός
- Προετοιμασία αθλητών
- Τουρισμός με επισκέψεις θρησκευτικών χώρων
- Τουρισμός επιχειρηματικός
- Τουρισμός για λόγους υγείας
- Τουρισμός με θαλάσσια λουτρά και ηλιοθεραπεία και πολλές άλλες μορφές τουρισμού.

1.2.1. Ανάπτυξη μερικών προτύπων τουρισμού.

Παρακάτω αναλύονται μερικά είδη εναλλακτικού τουρισμού. Με τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων, συμβάλλουν στην οικονομία της χώρας και βοηθούν στη χρονική επέκταση του τουρισμού σ' όλο το χρόνο. Μ' αυτό τον τρόπο γίνεται καλύτερη χρήση των υπάρχοντων πόρων στις τουριστικές περιοχές και δημιουργείται τακτική απασχόληση.

1.2.1.1. Κοινωνικός τουρισμός.

Ο κοινωνικός τουρισμός, οργανώνεται και προτείνεται από ενώσεις και οργανισμούς που σκοπό έχουν να ικανοποιηθούν με τον καλύτερο τρόπο οι ανάγκες των μελών τους, χωρίς κερδοσκοπικά ωφέλη.

Με άλλα λόγια επιτρέπει στα λιγότερο εύπορα στρώματα όπως εργαζόμενοι, υπερίληκες και νέοι, να πραγματοποιούν πιο εύκολα τουρισμό, με τη βοήθεια ειδικών προγραμμάτων, που σε άλλη περίπτωση δε θα πραγματοποιούσαν.

1.2.1.2. Αγροτικός τουρισμός.

Η επιχείρηση του αγροτικού τουρισμού, είναι η ίδια η αγροτική οικογένεια. Συνήθως πραγματοποιείται από άτομα που θέλουν να περάσουν κάποιο μέρος των διακοπών τους δίπλα σε μια αγροτική οικογένεια.

Ουσιαστικά, αποτελεί μια συμπληρωματική δραστηριότητα της αγροτικής οικογένειας, που ενισχύει το εισόδημά της, αφού οι πόροι και οι εγκαταστάσεις ήδη υπάρχουν, σε διαφορετική περίπτωση θα έμεναν ανεκμετάλλετοι.

1.2.1.3. Οικοτουρισμός

Είναι ο τουρισμός κοντά στη φύση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Ικανοποιεί τις ανάγκες αναψυχής ανθρώπων που είναι φυσιολάτρες.

Η μορφή αυτή του τουρισμού, είναι περισσότερο γνωστή στις ανεπτυγμένες Ευρωπαϊκές χώρες.

1.2.1.4. Πολιτιστικός τουρισμός.

Στη "Χάρτα του πολιτιστικού τουρισμού", που υπογράφηκε στις Βρυξέλες στις 9 Νοεμβρίου 1976, με την ευκαιρία του Διεθνούς Σεμιναρίου για τον σύγχρονο Τουρισμό και τον Ανθρωπισμό, από εκπροσώπους του ICOMOS και άλλων 7 Διεθνών Οργανώσεων σχετικών με τον τουρισμό, ορίζεται ότι το προϊόν του πολιτιστικού τουρισμού είναι οι υπηρεσίες που σχετίζονται με την ανακάλυψη "μνημείων και τόπων".

Θεωρήθηκε μάλιστα τότε ότι η Παγκόσμια Οργάνωση Τουρισμού (WTO) και η UNESCO θα διασφαλίσουν μαζί με όσους υπέγραψαν τη Χάρτα, την πολιτική για την "προστασία της ανθρωπότητας απέναντι στις επιπτώσεις της άναρχης ανάπτυξης του τουρισμού", θεωρώντας ότι πρέπει να προστατευθεί η "πολιτιστική κληρονομιά η οποία είναι η ίδια η βάση του διεθνούς τουρισμού".

Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ανέθεσε σε ιδιωτικό αγγλικό ίδρυμα την εκπόνηση σχετικής μελέτης, σαν μια συμβολή για τη σύνταξη μιας Χάρτας για τον πολιτιστικό Τουρισμό (CHARTER FOR CULTURAL TOYRISM). Η μελέτη εκπονήθηκε τον Απρίλιο 1988.

Σύμφωνα μέναν άλλο ορισμό, πολιτιστικός τουρισμός είναι η περιήγηση που σχετίζεται με την καλλιτεχνική και πνευματική κληρονομιά μιας περιοχής.

Όμως ο πολιτιστικός τουρισμός δεν περιορίζεται στο θαυμασμό μόνο των αρχαιοτήτων μιας περιοχής αλλά επεκτείνεται και στην κατανόηση του τρόπου συμπεριφοράς ή του τρόπου σκέψης των ατόμων της περιοχής και στην άμεση επαφή με τις συνήθειες, τα ήθη και τα έθιμα.

Πολιτιστικός τουρισμός, γενικά σημαίνει πόσο ανεπτυγμένος είναι ο πολιτισμός της συγκεκριμένης χώρας προορισμού, πόσο πρόσφορος ή προσβάσιμος είναι στους ξένους, σε τι βαθμό είναι πρόσφορος ο πολιτισμός, τί υπάρχει για να φάει κανείς, να πει, να δει, ν' ακούσει και να διαβάσει (μουσεία, πολιτιστικές εκδηλώσεις, βιβλιοθήκες και άλλα).

1.2.1.4.1. Σύντομη ιστορική αναφορά για τον πολιτιστικό τουρισμό.

Ο πολιτιστικός τουρισμός ή "περιηγητισμός", είναι από τις αρχαιότερες μορφές τουρισμού. Κίνητρο του είναι η ανάγκη των ανθρώπων να γνωρίσουν άλλες περιοχές και τον πολιτισμό αυτών.

Ειδικά για τη χώρα μας ο πολιτιστικός τουρισμός χρονολογείται πολύ παλιά. Πάρα πολλοί άνθρωποι και ιδιαίτερα καλλιτέχνες και άνθρωποι του πνεύματος επισκέπτονταν την Ελλάδα γιατί ήξεραν τη λαμπρή ιστορία της αλλά και γιατί θαύμαζαν ιδιαίτερα την Αρχαία Ελλάδα. Κύριος πόλος έλξης γι'αυτούς ήταν η "φυσική πολιτιστική κληρονομιά" του τόπου, τα αρχαία και Βυζαντινά μνημεία, καθώς και οι ιστορικοί τόποι.

1.2.1.4.2. Κίνδυνοι-προβλήματα ανάπτυξης του πολιτιστικού τουρισμού.

Στις δεκαετίες 1960 και 1970 αρχίζει ν' αναπτύσσεται το φαινόμενο του μαζικού τουρισμού. Η τουριστική αξιοποίηση συγκεκριμένων περιοχών με μνημειακό πλούτο, όπως είπαμε, οδήγησε στην ανάπτυξη αυτών σε σημείο που άρχισαν να δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα.

Τα μεγαλύτερα προβλήματα που παρατηρούνται είναι το φαινόμενο της ανεξέλεγκτης οικοδόμησης: δημιουργούνται δωμάτια ακόμη και δίπλα στα μνημεία και αυθαίρετα κτίσματα όπως π.χ ξενοδοχεία. Τα πούλμαν συνωστίζονται γύρω από τους αρχαιολογικούς χώρους ρυπαίνοντας και φθείροντας τα μνημεία. Όλα τα παραπάνω συντελούν στην υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και στην εξάντληση των υπαρχόντων πόρων.

Το 1975 καθιερώνεται ως έτος προστασίας της Ευρωπαϊκής Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς.

Έτσι αρχίζει και στην Ελλάδα λοιπόν, ν' αλλάζει η αντίληψη για τον τουρισμό και την για την τουριστική υποδομή, όπως και στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Αυτό που προέχει είναι η διατήρηση και πάνω απ' όλα η προστασία των φυσικών και των πολιτιστικών πόρων.

1.2.1.4.3. Πολιτική για τον πολιτιστικό τουρισμό.

Μέσα στη δεκαετία του '50, αρχίζουν να εκτελούνται τα πρώτα έργα τουριστικής και γενικότερης υποδομής (π.χ δρόμοι), με σκοπό ν' αξιοποιηθούν οι υπάρχοντες τουριστικοί πόροι όπως αναφέραμε και παραπάνω.

Τα πρώτα "Ξενία" του Ε.Ο.Τ, κτίστηκαν κοντά στους κύριους πόλους έλξης τουριστών που ήταν αρχαιολογικοί χώροι (Δελφοί, Ολυμπία, Καλαμπάκα κ.λ.π). Ο Ε.Ο.Τ ταυτόχρονα αναλαμβάνει την αξιοποίηση αρχαιολογικών χώρων.

Αξιοποιούνται και τα μεγαλύτερα αρχαία θέατρα με την καθιέρωση των γνωστών Φεστιβάλ (Αθηνών, Επιδαύρου, Θάσου). Άρχισαν εκεί να δίνονται παραστάσεις αρχαίου δράματος και ταυτόχρονα να διοργανώνονται και άλλες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις.

Το 1975, επίσης αξιοποιούνται οι παραδοσιακοί οικισμοί με πρόγραμμα του Ε.Ο.Τ. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτού του προγράμματος είναι ότι η τουριστική υποδομή και η αρχιτεκτονική ενός τόπου αποτελεί από μόνη της πόλο προσέλκυσης επισκεπτών.

Αλλά εκτός των παραπάνω προσπαθειών ο Ε.Ο.Τ, μια ενιαία πολιτική που ν' αφορά την ανάδειξη και την αξιοποίηση του μνημειακού πλούτου όλης της χώρας, δεν έχει ακολουθήσει.

Ενιαίο κέντρο στη χώρα μας, που ν' ακολουθήσει μια συγκεκριμένη πολιτική για τον τουρισμό, δεν υπάρχει.

Η πολιτική που αφορά τον τουρισμό και συγκεκριμένα τον πολιτιστικό τουρισμό διαγράφεται μεταξύ των εξής φορέων και προγραμμάτων:

Διαφόρων πενταετών σχεδίων του ΚΕΠΕ,
Ειδικών Χωροταξικών Μελετών του ΥΠΕΧΩΔΕ,
Μεγάλων Αναστηλωτικών Προγραμμάτων του ΥΠΠΟ,
Αναπτυξιακών Νόμων 1313/72, 1181/81, 1262/82, 1892/90,
Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης και Ειδικών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων,
Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων με φορέα τον Ε.Ο.Τ και
Υπουργικών Αποφάσεων των υπουργείων που είχαν κατά καιρούς την
εποπτεία του: Υπουργείο Προεδρίας, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας,
Υπουργείο Τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.

2.1. Περιγραφή της περιοχής μελέτης

Η περιοχή την οποία θα μελετήσουμε, είναι η Επαρχία Λιβαδειάς του Νομού Βοιωτίας, καθώς επίσης και η περιοχή των Δελφών. Οι Δελφοί ανήκουν στο Νομό Φωκίδας, κρίνουμε όμως σκόπιμο να περιέχονται μέσα στην περιοχή μελέτης για το λόγο ότι μεταξύ των Δελφών και της Επαρχίας Λιβαδειάς και ιδιαίτερα κάποιων συγκεκριμένων περιοχών της, υπάρχει άμεση ιστορική, πολιτισμική, γεωγραφική και οικονομική σχέση.

Στην αρχαιότητα μάλιστα όπως θ' αναλύσουμε και παρακάτω, η μισή Επαρχία Λιβαδειάς και συγκεκριμένα: ο Άγιος Βλάσιος, το Στείρι, το Κυριάκι, η Δαύλεια, το Δίστομο, η Αντίκυρα και η Αράχωβα ανήκαν στην περιοχή της Φωκίδας.

Οι Ο.Τ.Α που περιέχονται στην περιοχή μελέτης μας (ΧΑΡΤΗΣ 1, ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΧΑΡΤΩΝ), είναι οι εξής: οι δήμοι Λιβαδειάς, Ορχομενού, Αλιάρτου, Διστόμου και Αράχωβας και οι κοινότητες Αγίας Άννας, Αγίας Τριάδας, Αγίου Βλασίου, Αγίου Γεωργίου, Αγίου Δημητρίου, Αγίου Σπυρίδωνα, Ακοντίου, Αλακομενών, Ανθοχωρίου, Αντίκυρας, Βασιλικών, Δαύλειας, Διονύσου, Ευαγγελίστριας, Θουρίου, Καρυάς, Κορώνειας, Κυριακίου, Λαφυστίου, Λουτσίου, Μαυρονερίου, Παρορίου, Παύλου, Πέτρας, Προσηλίου, Προφήτη Ηλία, Πύργου, Ρωμαϊκού, Στειρίου, Σωληναρίου, Υψηλάντη, Χαιρώνειας και τέλος Δελφών.

2.2. Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Ο Νομός Βοιωτίας και ο Νομός Φωκίδας ανήκουν στην Περιφέρεια Κεντρικής Στερεάς Ελλάδας. Ο Νομός Βοιωτίας συνορεύει βόρεια με το νομό Φθιώτιδας βορειοανατολικά με την Εύβοια και βρέχεται από τον Ευβοϊκό κόλπο , ανατολικά και νοτιοανατολικά με την Αττική, νότια βρέχεται από τον Κορινθιακό κόλπο και τέλος δυτικά συνορεύει με το Νομό Φωκίδας.

Ο Νομός Φωκίδας συνορεύει βόρεια και βορειοανατολικά με το νομό Φθιώτιδας, ανατολικά με το Νομό Βοιωτίας, νότια βρέχεται από τον Κορινθιακό κόλπο και τέλος δυτικά συνορεύει με το νομό Αιτωλοακαρνανίας.

Η συνολική έκταση του Νομού Βοιωτίας είναι 2.951,6 τετραγωνικά χιλιόμετρα, αριθμός που αντιπροσωπεύει το 2,23% της χώρας. Ο πληθυσμός του Νομού ανέρχεται στους 134.108 κατοίκους (απογραφή 1991) και η πυκνότητα του είναι 45,5 άτομα / τετρ.χλμ.

Διοικητικά διαιρείται σε δυο Επαρχίες, την Επαρχία Θηβών με έκταση 1585,1 τετραγωνικά χιλιόμετρα και την Επαρχία Λιβαδειάς με αντίστοιχη έκταση 1366,5 τετραγωνικά χιλιόμετρα, πληθυσμό 61.575 κατοίκους (απογραφή 1991) και πυκνότητα 45 άτομα /τετρ.χλμ, σε 6 δήμους, σε 68 κοινότητες και σε 122 οικισμούς.

Πρωτεύουσα του Νομού είναι η Λιβαδειά.

Η μορφολογία του εδάφους του Νομού Βοιωτίας χαρακτηρίζεται από τα παρακάτω ποσοστά:

20,68% είναι ορεινό και έχει συνολική έκταση 610,6 τετραγωνικά χιλιόμετρα, 37,26% είναι ημιορεινό και έχει έκταση 1099,8 τετραγωνικά χιλιόμετρα και 42,05% είναι πεδινό και η έκτασή του είναι 1241,3 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Αντίστοιχα τα ποσοστά της μορφολογίας του εδάφους της Επαρχίας Λιβαδειάς είναι:

40,84% είναι ορεινό και έχει συνολική έκταση 558,2 τετραγωνικά χιλιόμετρα, 25,73% είναι ημιορεινό και έχει έκταση 351,7 τετραγωνικά χιλιόμετρα, 33,42% είναι πεδινό και η έκτασή του είναι 456,7 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Από πλευράς γενικής διάταξης του αναγλύφου του Νομού, το νοτιοδυτικό τμήμα διασχίζει ο ορεινός όγκος του Ελικώνα, το δυτικό τμήμα ο Παρνασσός και το νοτιοανατολικό του τμήμα οι ορεινοί όγκοι της Πάρνηθας και του Κιθαιρώνα.

Οι ορεινοί όγκοι του Ελικώνα και του Παρνασσού ανήκουν στην Επαρχία Λιβαδειάς.

Το υπόλοιπο τμήμα του Νομού αποτελεί την πεδινή έκτασή του.

Στο βόρειο τμήμα του Νομού δεσπόζει η εύφορη πεδιάδα της Κωπαΐδας, η οποία σχηματίστηκε με την αποξήρανση της ομόνυμης λίμνης το 1856. Το βόρειο αυτό τμήμα του Νομού διασχίζεται από το Βοιωτικό Κηφισό.

Η υπόλοιπη πεδινή έκταση του Νομού βρίσκεται στο νότιο τμήμα του, το οποίο διασχίζεται από τον Ασωπό ποταμό.

Το μεγαλύτερο κομμάτι του Κωπαϊδικού πεδίου, σχεδόν ολόκληρο, ανήκει στην Επαρχία Λιβαδειάς. Στην Επαρχία Λιβαδειάς επίσης ανήκει και το Παρακωπαϊδικό πεδίο.

Στο βορειοανατολικό άκρο του Νομού βρίσκονται οι λίμνες της Υλίκης και της Παραλίμνης, ενώ το νότιο τμήμα του διασχίζεται σε όλο το μήκος του από δυτικά προς ανατολικά από τον αγωγό του Μόρνου.

Στην Επαρχία Λιβαδειάς, δεν ανήκει καμιά λίμνη, ενώ διασχίζεται από τον αγωγό του Μόρνου.

Στοιχεία για το κλίμα δε βρήκαμε. Ανατρέξαμε στη Στατιστική Υπηρεσία Λιβαδειάς, αλλά δεν υπήρχαν, απ' ό,τι μας είπαν οι υπάλληλοι.

2.3. Χρήσεις γης.

Η κατανομή της έκτασης των Ο.Τ.Α της Επαρχίας Λιβαδειάς στις βασικές κατηγορίες χρήσεων γης φαίνεται στους Πίνακες 2.3.1. , 2.3.2. και 2.3.3. (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α) . Επίσης στον ίδιο Πίνακα 2.3.1., φαίνεται η μορφή ανάγλυφου του εδάφους τους.

Στόν πίνακα αυτόν παρατηρούμε κάποιες αλλαγές στο σύνολο των εκτάσεων ανά Ο.Τ.Α. κατά τη δεκαετία 1971-1981. Αξιόλογη είναι η αύξηση του συνόλου

των εκτάσεων που παρατηρείται στη Λιβαδειά της τάξης του 62,6% και η μείωση του Ακοντίου της τάξης του 67,14%.

Στις καλλιέργειες παρατηρείται μια αύξηση της τάξης του 164,58% στο Δίστομο και στη Δαύλεια της τάξης του 41,48%.

Αναλυτικότερα οι χρήσεις γης στον εξωαστικό χώρο της Επαρχίας είναι οι εξής:

- *Δάσος και γενικότερα Δασικές Εκτάσεις:* Εντοπίζονται στα ορεινά τμήματα της Επαρχίας.

- *Γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας:* Εντοπίζεται στην εύφορη πεδιάδα της Κωπαΐδας που περιλαμβάνεται στην Επαρχία Λιβαδειάς.

Μέχρι το 1846, ο κάμπος της Κωπαΐδας ήταν ακόμη λίμνη. Τότε ξεκίνησαν τις προσπάθειες Γάλλοι μηχανικοί για την αποξήρανση, κάνοντας μελέτες και εκθέσεις. Το 1865 υπογράφεται σύμβαση για το έργο και το 1873 η Γαλλική εταιρία αποχωρεί. Εγκαταλείπει γιατί απέτυχε.

Η προσπάθεια συνεχίζεται από την Αγγλική εταιρία LACE KOPAIS COMPANY η οποία ανέλαβε ολοκληρωτικά την αποξήρανση με αντάλλαγμα την παραχώρηση σ'αυτή δικαιωμάτων για την εκμετάλευση της γης. Από το 1882 έως το 1886 αποξηράνθηκε το μεγαλύτερο μέρος και το 1887 ολοκληρώθηκε η αποξήρανση.

Από το 1953 έως το 1954, την εκμετάλευση της γης την πήρε το ελληνικό δημόσιο και έγινε προσωρινή διανομή στους αγρότες και το 1957 οριστική.

- *Απλή γεωργική γη:* Περιλαμβάνει τις εκτάσεις χαμηλών κλίσεων και τις εκτός Κωπαΐδας πεδινές εκτάσεις, αλλιώς λέγεται και Παρακωπαϊδικό πεδίο.

- *Κτηνοτροφικές Μονάδες:* Βουστάσια και μαντριά υπάρχουν σε διάφορες θέσεις στο εσωτερικό των εκτός σχεδίου περιοχών των Ο.Τ.Α της Επαρχίας. Συγκεκριμένα, συγκεντρωμένα μαντριά υπάρχουν στην οροσειρά του Ελικώνα, κοντά στο Πέρα Χωριό και τους Τσουκαλάδες, στην Αράχωβα, στη Δαύλεια, στο Στείρι, στο Κυριάκι, στο Παύλο και στο Λούτσι.

- *Βιομηχανία-Βιοτεχνία:* Οι μονάδες αυτού του τομέα συγκεντρώνονται κατά μήκος της εθνικής οδού Λιβαδειάς-Λαμίας και γύρω από το σιδηροδρομικό σταθμό. Είναι εμφανές ότι καθοριστικός παράγοντας χωροθέτησης των μονάδων αυτών είναι το μεταφορικό δίκτυο. Παρόλα αυτά, η χωροθέτηση αυτή γίνεται χωρίς κάποιο πλαίσιο σχεδιασμού, με αποτέλεσμα την ύπαρξη συγκρούσεων μεταξύ βιομηχανικής και γεωργικής χρήσης.

- *Λατομεία Μαρμάρων:* Υπάρχουν κάποια στη Λιβαδειά. Εκεί, έχουν δημιουργηθεί προβλήματα συγκρούσεων χρήσεων γης των λατομείων με τη γεωργία, με τα δάση, καθώς και με τις περιοχές φυσικού κάλλους.

- *Χονδρεμπόριο:* Δεν υπάρχουν αυτόνομες μεγάλες μονάδες, αλλά οι βιομηχανίες διαθέτουν στις εγκαταστάσεις τους και αποθηκευτικούς χώρους.

- *Τουρισμός-Αναψυχή*: Δεν υπάρχουν σημαντικές τουριστικές μονάδες ή οργανωμένοι χώροι αναψυχής στην Επαρχία Λιβαδειάς.

Διάσπαρτες ταβέρνες υπάρχουν στους Τσουκαλάδες, το Πέρα Χωριό, την Ανάληψη και τον Ελικώνα. Αλλά από τα πιο ονομαστά μέρη της περιοχής για τις ταβέρνες είναι "ο Καρακόλιθος" που βρίσκεται πάνω στην εθνική οδό Λιβαδειάς-Αράχωβας στο πέμπτο χλμ. έξω από τη Λιβαδειά, και "το Ζεμενό της Αράχωβας" στους πρόποδες του Παρνασσού.

Συγκεκριμένα ο Τουρισμός αναλύεται παρακάτω στο Κεφάλαιο 4 της εργασίας.

- *Αρχαιολογικοί χώροι*: Υπάρχουν διάσπαρτοι σε όλη την επιφάνεια της γης της Επαρχίας Λιβαδειάς. Συγκεκριμένα αναλύονται παρακάτω στο Κεφάλαιο 3 της εργασίας.

2.4. Πληθυσμιακή Δομή

2.4.1. Χωρική κατανομή πληθυσμού

Στην Επαρχία Λιβαδειάς παρατηρείται η ύπαρξη πολλών οικισμών των οποίων όμως το πληθυσμιακό μέγεθος δεν είναι μεγάλο. Εξαιρέση αποτελούν οι Δήμοι Αλιάρτου με 4.643 κατοίκους, Διστόμου με 4.553 κατοίκους, Ορχομενού με 5.424 κατοίκους και φυσικά της Λιβαδειάς που είναι πρωτεύουσα της ομόνομης Επαρχίας και του νομού Βοιωτίας, με 19.207 κατοίκους (Πίνακας 2.4.1. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Α').

Από το Χάρτη 3 (ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ), φαίνεται ότι η Λιβαδειά και ο Αλιάρτος βρίσκονται πάνω στην εθνική οδό Αθηνών-Άμφισσας, το Δίστομο απέχει από αυτή 2χλμ. και ο Ορχομενός βρίσκεται σε απόσταση 6χλμ. από την εθνική Λιβαδειάς-Λαμίας και 12χλμ. από τη Λιβαδειά και συνεπώς από την εθνική οδό Αθηνών-Άμφισσας.

Ο σιδηροδρομικός σταθμός της Λιβαδειάς βρίσκεται στη μέση της διαδρομής Λιβαδειά-Ορχομενός και έτσι εξυπηρετούνται και οι δύο οικισμοί αφού απέχουν απ'αυτόν γύρω στα 5-6χλμ.

Ο Αλιάρτος εξυπηρετείται από το σιδηροδρομικό δίκτυο, αφού η σιδηροδρομική γραμμή περνάει μέσα από τα όρια του Ο.Τ.Α. του, σε αντίθεση με το Δίστομο το οποίο βρίσκεται μακριά από το σιδηροδρομικό δίκτυο.

Παρατηρούμε ότι ένα μεγάλο μέρος των οικισμών είναι χωροθετημένοι στις πλαγιές των δύο μεγάλων ορεινών όγκων του Παρνασσού και του Ελικώνα ή κατά μήκος των οδικών αξόνων που διέρχονται ανάμεσα από αυτούς, ενώ οι υπόλοιποι οικισμοί περιβάλλονται από την Κωπαΐδα.

Ο πληθυσμός που είναι εγκατεστημένος στο Δήμο Λιβαδειάς, αποτελεί το 31,33% του συνολικού πληθυσμού της Επαρχίας (Πίνακας 2.4. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Α'), δεδομένου ότι η Επαρχία αποτελείται από 37 Ο.Τ.Α και 122 οικισμούς, καθώς επίσης και το 14,38% του Νομού Βοιωτίας.

Η μέση πυκνότητα στην Επαρχία Λιβαδειάς είναι 45 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, η οποία είναι σχεδόν ίση με αυτή του Νομού Βοιωτίας (45,5 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο) και μικρότερη από αυτή της Χώρας (77 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο). Η μέση πυκνότητα της Στερεάς Ελλάδας είναι πολύ μικρότερη και από αυτή του Νομού και της Επαρχίας κατά 12 ποσοστιαίες μονάδες και φυσικά από αυτή της χώρας κατά 44 ποσοστιαίες μονάδες.

Βέβαια, εάν από το σύνολο της Χώρας υπολογίσουμε ότι στο Λεκανοπέδιο Αττικής βρίσκεται το 40% του πληθυσμού ολόκληρης της Ελλάδας, τότε φτάνουμε περίπου στη μέση πυκνότητα των 45 κατοίκων /τετραγωνικό χιλιόμετρο, την οποία έχει οποιοσδήποτε περιφερειακός νομός της Χώρας μας.

Πάντως για την Επαρχία της Λιβαδειάς, είναι λογική η τιμή αυτή της μέσης πυκνότητας, για το λόγο ότι εκτός από τους ορεινούς όγκους οι οποίοι υπάρχουν στην επιφάνειά της και αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα μεγάλης τιμής της πληθυσμιακής πυκνότητας, υπάρχει και η εύφορη πεδιάδα της Κωπαΐδας και έτσι αντισταθμίζεται η κατάσταση με αποτέλεσμα την τιμή των 45 κατοίκων/ τετραγωνικό χιλιόμετρο.

Πίνακας 2.4.1: Έκταση και πληθυσμός για το έτος 1991.

	Έκταση (χλδ.στρ.)	Πληθυσμός	Πυκνότητα(κατ./τ.χ)
Επ.Λιβαδειάς.	1366,5	61575	45
Ν.Βοιωτίας.	2951,6	134108	45,5
Στερεά Ελλάδα.	24488	809570	33,05
Ελλάδα.	131957	10120000	76,7

Πηγή: Πίνακας Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Βοιωτίας. Έκταση-Πληθυσμός. (ΕΣΥΕ)

2.4.2. Εξέλιξη του πληθυσμού.

Η πληθυσμιακή εξέλιξη της Επαρχίας Λιβαδειάς φαίνεται στους ΠΙΝΑΚΕΣ 2.4.1 και 2.4.2. ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Α΄.

Η τάση που παρουσιάζεται από τα αντίστοιχα στοιχεία είναι συνεχώς αυξητική από το έτος 1951 έως και το 1991, στην Επαρχία Λιβαδειάς όπως επίσης και στο Νομό Βοιωτίας και στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας με εξαίρεση την τελευταία δεκαετία 1981-1991 κατά την οποία παρατηρείται μείωση Περιφέρειας της τάξης του 26,40%.

Από τον ΠΙΝΑΚΑ 2.4.2 ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Α΄ φαίνεται ότι η αύξηση του πληθυσμού της Επαρχίας Λιβαδειάς από το 1951 έως το 1991 είναι της τάξης του 21,02%, ποσοστό λίγο μικρότερο από αυτό του Νομού Βοιωτίας (25,52%), αρκετά μεγαλύτερο από εκείνο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (10,74%) και κατά 11,5 ποσοστιαίες μονάδες μικρότερο από εκείνο της Χώρας (32,59%).

Το γεγονός αυτό, εξηγείται με τη γενικότερη τάση που παρουσιάστηκε μέσα στο διάστημα αυτών των ετών στην Ελλάδα -περίοδος που ο πρωτογενής τομέας δεν πήγαινε καλά- και όλοι μετανάστευαν προς τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.

Αναλυτικότερα, στο επίπεδο των δήμων και κοινοτήτων, από το 1951 έως το 1991 βλέπουμε (ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4.2. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Α΄) δύο πολύ μεγάλα ποσοστά στην κοινότητα της Αντίκυρας της τάξης του 329,67% και στο δήμο Διστόμου της τάξης 172,32%. Οι αυξήσεις αυτές στον πληθυσμό έχουν πραγματοποιηθεί κατά κύριο λόγο μέσα στη δεκαετία '61-'71 και εξηγούνται με τη δημιουργία του εργοστασίου αλουμίνιας της "ΠΕΣΙΝΕ" στον Άγιο Νικόλαο Διστόμου, στον όρμο της Αντίκυρας, η λειτουργία του οποίου ξεκίνησε τον Ιούνιο του 1966.

Το εργοστάσιο αυτό αποτελεί μονάδα βαριάς βιομηχανίας και συνεπώς απασχολεί ένα τεράστιο μέρος του πληθυσμού του Διστόμου, της Αντίκυρας και των γύρω περιοχών (Στειρίου, Κυριακίου κ.λ.π.). Με τη λειτουργία του εργοστασίου πολλοί άνθρωποι εγκαταστάθηκαν στο Δίστομο, όχι μόνο από τις γύρω περιοχές αλλά και από διάφορα μέρη της Ελλάδας.

Επίσης μεγάλη πληθυσμιακή αύξηση (ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4.2., ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Α΄), παρατηρείται στην πόλη της Λιβαδειάς αύξηση της τάξης του 43,67%, η οποία συνδέεται με τη γενικότερη τάση, που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, μετακίνησης του πληθυσμού στα αστικά κέντρα.

Ωστόσο ο ρυθμός αύξησής της (ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4.1., ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Α΄) μειώνεται, ιδιαίτερα μετά τη δεκαετία '51-'61, πράγμα που οφείλεται στο γεγονός της ύπαρξης αρκετών πόλων στο νομό (Θήβα, Σχηματάρι-Οινόφυτα, Δίστομο-Άσπρα Σπίτια, Αράχωβα-Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού) όπου αναπτύσσονται οικονομικές δραστηριότητες, οι οποίες έλκουν τον πληθυσμό των μικρών κοινοτήτων. Το χαρακτηριστικό αυτό δεν απαντάται σε άλλους περιφερειακούς νομούς της χώρας όπου συνήθως οι πόλοι έλξης είναι 1-2 κέντρα.

Και η τελευταία μεγάλη πληθυσμιακή αύξηση μέσα στην Επαρχία Λιβαδειάς παρουσιάζεται στην πόλη του Αλιάρτου της τάξης του 54,79% (ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4.2.), εξαιτίας της μετανάστευσης των Ευρυτάνων στον Αλιάρτο.

Το γεγονός της δημιουργίας του φράγματος στον ποταμό Μόρνο της Ευρυτανίας, είχε ως αποτέλεσμα την καταστροφή ορισμένων χωριών, τα οποία σκεπάστηκαν από το νερό του ποταμού. Έτσι οι κάτοικοι των χωριών αυτών ήρθαν ως μετανάστες στον Αλιάρτο της Βοιωτίας, επειδή ο Δήμος Αλιάρτου τους παραχώρησε δωρεάν οικόπεδα για να χτίσουν τα σπίτια τους και να εγκατασταθούν εκεί.

Αλλά και στους υπόλοιπους δήμους της Επαρχίας Λιβαδειάς, δηλ. του Ορχομενού και της Αράχωβας, παρατηρείται από το 1951 έως το 1991 αύξηση της τάξης του 14,48% και 10,58% αντίστοιχα.

Μεγάλη πληθυσμιακή μείωση από το 1951 έως το 1991 (ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4.2., ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Α΄), με ποσοστό μεγαλύτερο του 30%, παρατηρείται στις εξής μικρές κοινότητες: Ρωμαϊκού, Πύργου, Προφήτη Ηλία, Προσληίου, Παρορίου,

Μαυρονερίου, Βασιλικών και Ακοντίου ενώ στην κοινότητα Αγίου Μελετίου παρατηρείται μείωση με ποσοστό 100%. Το γεγονός αυτό εξηγείται, όπως αναφέραμε και παραπάνω από την τάση, που υπάρχει τα τελευταία χρόνια, εγκατάληψης των χωριών και μετακίνησης προς τα αστικά κέντρα.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο πληθυσμός των Δελφών από το 1951 έως το 1991 αυξάνεται με ποσοστό της τάξης του 51,64% , έναντι του Νομού Φωκίδας ο οποίος παρουσιάζει μέσα σ'αυτά τα χρόνια αύξηση με ποσοστό 1,32%.

Η πληθυσμιακή αυτή αύξηση εξηγείται από το γενικότερη τάση ανάπτυξης του τουρισμού στην Ελλάδα μετά το 1950.

2.5. Οικιστική δομή

Η οικιστική δομή που παρουσιάζεται στο Νομό Βοιωτίας και συγκεκριμένα στην Επαρχία Λιβαδειάς, είναι αντίστοιχα:

Πίνακας 2.5.1.

Πληθυσμός (κάτοικοι)	Επαρχία Λιβαδειάς (αριθμός οικισμών)	Νομός Βοιωτίας. (αριθμός οικισμών)
0-500	15	21
500-1000	10	19
1000-2000	3	20
2000-5000	7	9
5000-10000	1	3

Πηγή Στοιχείων: Πίνακας Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Βοιωτίας. Έκταση-Πληθυσμός για το έτος 1991. (ΕΣΥΕ).

Όπως φαίνεται και παραπάνω , σε επίπεδο Νομού , βασικό χαρακτηριστικό του οικιστικού δικτύου είναι ο διπολισμός, με τη Λιβαδειά και τη Θήβα -που έχουν ίδιο σχεδόν πληθυσμιακό μέγεθος- ν'αποτελούν τα κέντρα δύο επιμέρους οικιστικών υποδικτύων στις δύο Επαρχίες του Νομού.

Η κατανομή των οικισμών του νομού στις δύο επαρχίες είναι ομαλή. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι τόσο η μορφολογία του εδάφους, όσο και τα οικονομικά δεδομένα στις δύο επαρχίες δεν έχουν διαφοροποιήσεις.

Συνολικά, ο Νομός περιλαμβάνει 74 Ο.Τ.Α, οι οποίοι ταξινομούνται ισομερώς σε κάθε Επαρχία (δηλ. από 37) και 122 οικισμούς.

Όσο αναφορά την Επαρχία Λιβαδειάς , παρατηρούμε από το παραπάνω σχήμα την ύπαρξη πολλών οικισμών των οποίων το πληθυσμιακό μέγεθος είναι μικρό, με εξαίρεση βέβαια τους δήμους Αλιάρτου-Διστόμου-Ορχομενού και Λιβαδειάς που είναι πρωτεύουσα της Επαρχίας και του Νομού Βοιωτίας.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι ο Δήμος Λιβαδειάς περιλαμβάνει και τους εξής οκτώ οικισμούς: Ελικώνα, Πέρα Χωριό, Ανάληψη, Τσουκαλάδες, Κουρούπι, Τζιμέικα και Σταθμό.

Η χωροθέτηση των οικισμών της Επαρχίας , παρατηρείται κατά κύριο λόγο: είτε στις πλαγιές των δύο ορεινών όγκων Παρνασσού και Ελικώνα, είτε κατά μήκος των οδικών αξόνων που διέρχονται από αυτούς, είτε στην πεδιάδα της Κωπαΐδας.

Κατανομή των οικισμών της Επαρχίας Λιβαδειάς κατά υψομετρική ζώνη:

Πίνακας 2.5.2.

Υψόμετρο	Αριθμός οικισμών
0-199	21
200-499	12
500-999	4
1000+	0
Σύνολο	37

Πηγή Στοιχείων: Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού Κατοικιών. Έτος 1991.(ΕΣΥΕ).

Οι πόλεις και τα χωριά της περιοχής μελέτης μας, που αποτελούν τους μικρούς και τους μεγάλους κόμβους του οικιστικού της δικτύου, με άλλα λόγια τα οικιστικά κέντρα, ταξινομούνται παρακάτω (Πίνακας 2.5.3) σε ορισμένες κατηγορίες ή επίπεδα με βάση την ακτινοβολία τους στην ευρύτερη περιοχή την οποία επηρεάζουν.

Η ταξινόμηση αυτή έγινε με βάση τη θεωρία περί οικιστικής δομής και οικιστικών κέντρων η οποία περιέχεται στην εισαγωγή της μελέτης "ΥΧΟΠ 1984. Νομός Βοιωτίας, Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης."

Με βάση τη θεωρία αυτή, κάθε οικισμός, ορίζεται σαν κέντρο κάποιου επιπέδου , ανάλογα με τον αριθμό των λειτουργιών και των εξυπηρετήσεων που έχει, ενώ η ακτινοβολία του καθορίζεται με βάση το σύνολο, του πληθυσμού της περιοχής, που τελικά το κέντρο αυτό εξυπηρετεί. Δηλαδή τον πληθυσμό του ίδιου του κέντρου όσο και τον πληθυσμό και των γύρω οικισμών που αποτελούν την ενδοχώρα του.

Οι λειτουργίες που περιέχονται σε κάθε επίπεδο είναι οι εξής:

- Οικισμοί ή Οικιστικά κέντρα 5ου επιπέδου (απλά χωριά): είναι μικρού πληθυσμιακού μεγέθους οικισμοί ή συνοικισμοί που έχουν βασικά κατοικία, καθώς και οικισμοί πιο σύνθετοι που εξυπηρετούν μικρό αριθμό γειτονικών οικισμών λόγω μιας λειτουργίας.

Οι εξυπηρετήσεις που χωροθετούνται σ'αυτούς επιλεκτικά είναι οι ακόλουθες:Νηπειαγωγείο, Δημοτικό, Βρεφικός Σταθμός, Έδρα Πολεοδομικής Επιτροπής Γειτονιάς, Γήπεδο Ποδοσφαίρου και γήπεδο μικτής χρήσης.

- Οικισμοί ή Οικιστικά κέντρα 4ου επιπέδου είναι οι οικισμοί που εξυπηρετούν πληθυσμό από 2.000 μέχρι 8.000 κατοίκους, με μέσο όρο 5.000 κατοίκους.

Οι εξυπηρετήσεις που χωροθετούνται σ'αυτούς επιπλέον αυτών της προηγούμενης κατηγορίας είναι: Γυμνάσιο, Λύκειο, Περιφερειακό ιατρείο, Βιβλιοθήκη-Κέντρο Νεότητας, Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, Ταχυδρομείο-Τηλεφωνείο-Τηλεγραφείο.

Εφόσον είναι έδρα Ο.Τ.Α χωροθετούνται διοικητικές υπηρεσίες όπως Δημοτικές Υπηρεσίες, αστυνομικό τμήμα, πυροσβεστική υπηρεσία, γραφεία ΕΥΔΑΠ, ΔΕΗ, αλλά και οικονομικές υπηρεσίες όπως Δημοτικές επιχειρήσεις, Υποκαταστήματα Τράπεζας.

- Οικισμοί ή Οικιστικά κέντρα 3ου επιπέδου είναι οι οικισμοί που εξυπηρετούν πληθυσμό κατά μέσο όρο 20.000 κατοίκων.

Οι εξυπηρετήσεις που χωροθετούνται σ'αυτούς επιπλέον αυτών της προηγούμενης κατηγορίας είναι: Κέντρο Υγείας το οποίο αντικαθιστά το περιφερειακό ιατρείο, Συμβουλευτικοί Σταθμοί επιτόκων-βρεφών, Γεροντικές στέγες-Κ.Α.Π.Η, Αθλητικός πυρήνας Α', Πνευματικό Κέντρο-Κέντρο Λαϊκής Επιμόρφωσης, Κινηματογράφος, Οικονομική Εφορία -Δημόσιο Ταμείο, Ειρηνοδικείο, Πταισματοδικείο, Υποθηκοφυλακείο, Αγρονομείο-Δασονομείο.

- Οικισμοί ή Οικιστικά κέντρα 2ου επιπέδου (Νομαρχιακά Κέντρα) είναι οι οικισμοί που εξυπηρετούν πληθυσμό κατά μέσο όρο 80.000 κατοίκων.

Οι εξυπηρετήσεις που χωροθετούνται σ'αυτούς επιπλέον αυτών της προηγούμενης κατηγορίας είναι: Ειδικά σχολεία, ΚΕΤΕ, ΤΕΙ, Νομαρχιακό Νοσοκομείο, Κέντρο Βρεφών, Μαθητικά οικοτροφεία, Μαθητικές Εστίες, Γηριατρικές κλινικές, Κέντρα Προστασίας Αναπήρων, Θεραπευτήρια χρόνιων παθήσεων, Αθλητικός πυρήνας Β', Μουσείο, Θέατρο, Νομαρχιακές Υπηρεσίες-Υπουργείων και Δημοσίων Οργανισμών, Πρωτοδικείο, Πλημμελειοδικείο, Υποδιεύθυνση Αστυνομίας - Τροχαίας - Αγορανομίας.

- Οικισμοί ή Οικιστικά κέντρα 1ου επιπέδου (Περιφερειακά Κέντρα) είναι οι οικισμοί που εξυπηρετούν πληθυσμό κατά μέσο όρο 450.000 κατοίκων.

Οι εξυπηρετήσεις που χωροθετούνται σ'αυτούς επιπλέον αυτών της προηγούμενης κατηγορίας είναι: ΑΕΙ, Εργομετρικό κέντρο, Περιφερειακό νοσοκομείο, Περιφερειακές Υπηρεσίες Υπουργείων, Δημοσίων Οργανισμών, Δημοσίων Επιχειρήσεων-Τραπεζών, Διεύθυνση Αστυνομίας-Επιθεώρηση Χωροφυλακής, Εφετείο.

Η ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου στην Επαρχία Λιβαδειάς, που έχει προκύψει με βάση τις παραπάνω λειτουργίες κάθε Ο.Τ.Α σε κάθε επίπεδο, καθώς επίσης λαμβάνοντας υπ'όψη τις Γεωγραφικές Ενότητες των Νόμων 1416/84 και 1622/86, φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.5.3.

Ιεράρχηση οικιστικού δικτύου Επαρχίας Λιβαδειάς				
1ο επίπεδο	2ο επίπεδο	3ο επίπεδο	4ο επίπεδο	5ο επίπεδο
Περιφερειακό	Νομαρχιακό	Επαρχιακό		
ΛΑΜΙΑ	ΛΙΒΑΔΕΙΑ	ΛΙΒΑΔΕΙΑ		Λαφύστι
				Προσήλιο
				Ρωμαίικο
			ΑΓ.ΓΕΩΡΓΙΟΣ	
				Αγ. Άννα
				Αγ. Τριάδα
				Αλακομενές
				Κορώνεια
			ΔΑΥΛΕΙΑ	
				Αγ. Βλάσιος
				Ακόντιο
				Ανθοχώρι
				Βασιλικά
				Θούριο
				Μαυρονέρι
				Παρόρι
				Προφ. Ηλίας
				Χαιρώνεια
			ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ	
				Αγ. Δημήτριος
				Αγ. Σπυρίδωνας
				Διόνυσος
				Καρυά
				Λούτσι
				Πάυλο
				Πύργος
			ΑΛΙΑΡΤΟΣ	
				Ευαγγελίστρια
				Πέτρα
				Σωληνάρι
				Υψηλάντης
			ΔΙΣΤΟΜΟ	
				Αντίκυρα
				Κυριάκι
				Στείρι
			ΑΡΑΧΩΒΑ	

Η Επαρχία Λιβαδειάς χωρίζεται σε 7 Γεωγραφικές Ενότητες (τις ίδιες τόσο για το Ν.1416/84 και τον 1622/86). Οι γεωγραφικές ενότητες μαζί με τους Ο.Τ.Α τους οποίους περιλαμβάνει καθεμιά, φαίνονται παρακάτω:

Ενότητα 1η: Περιλαμβάνει το Δήμο Λιβαδειάς και τις Κοινότητες Λαφυστίου, Ρωμαϊκού και Προσήλιου και έδρα της είναι η Λιβαδειά.

Ενότητα 2η: Περιλαμβάνει το Δήμο Αλιάρτου και τις Κοινότητες Ευαγγελίστριας, Πέτρας, Υψηλάντη και Σωληναρίου και έδρα της είναι ο Αλιάρτος.

Ενότητα 3η: Περιλαμβάνει τις Κοινότητες Αγίου Γεωργίου, Κορώνειας, Αγ. Άννας, Αγ. Τριάδας και Αλαλκομενών και έδρα της είναι ο Άγιος Γεώργιος.

Ενότητα 4η: Περιλαμβάνει το Δήμο Ορχομενού και τις Κοινότητες Καρυάς, Διονύσου, Αγ. Σπυριδώνα, Αγίου Δημητρίου, Πύργου, Παύλου και Λουτσίου και έδρα της είναι ο Ορχομενός.

Ενότητα 5η: Περιλαμβάνει τις Κοινότητες Χαιρώνειας, Δαύλειας, Θουρίου, Ακοντίου, Αγίου Βλασίου, Μαυρονερίου, Ανθοχωρίου, Βασιλικών, Παρορίου και Προφήτη Ηλία και έδρα της είναι η Χαιρώνεια εξαιτίας των αρχαιοτήτων που περιέχονται σ' αυτή, ενώ ουσιαστικά η Δαύλεια έχει τις περισσότερες υπηρεσίες και εξυπηρετεί μεγαλύτερο αριθμό πληθυσμού.

Ενότητα 6η: Περιλαμβάνει το Δήμο Διστόμου και τις Κοινότητες Στειρίου, Κυριακίου και Αντίκυρας και έδρα της είναι το Δίστομο.

Ενότητα 7η: Περιλαμβάνει το Δήμο Αράχωβας, με έδρα φυσικά την Αράχωβα.

Στον ΧΑΡΤΗ 4 από τους ΘΕΜΑΤΙΚΟΥΣ ΧΑΡΤΕΣ, επίσης δίνονται οι Γεωγραφικές Ενότητες της Επαρχίας Λιβαδειάς.

2.6. Οικονομικά Χαρακτηριστικά.

2.6.1. Παραγωγική διάρθρωση Νομού.

Συνολικά για το Νομό Βοιωτίας η απασχόληση ανά παραγωγικό τομέα για τα έτη 1981 και 1991 φαίνεται παρακάτω στους ΠΙΝΑΚΕΣ 3.6.1, 3.6.2. :

Πίνακας 2.6.1.

Απασχόληση ανα παραγωγικό τομέα για το έτος 1981		ποσοστό 1981 %
Σύνολο Νομού Βοιωτίας	39827	100
Πρωτογενής τομέας	13712	34,42%
Δευτερογενής τομέας	16482	41,38%
Τριτογενής τομέας	9633	24,18%

Πηγή: Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού-κατοικιών. Έτος 1981. (ΕΣΥΕ)

Πίνακας 2.6.2.

Απασχόληση ανά παραγωγικό τομέα για το έτος 1991		Ποσοστό 1991 επί τοις 100
Σύνολο Νομού Βοιωτίας	44503	100
Πρωτογενής τομέας	10793	24,25%
Δευτερογενής τομέας	15346	34,48%
Τριτογενής τομέας	18364	41,26%

Πηγή: Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού-κατοικιών Έτος 1991.(ΕΣΥΕ)

Με βάση τα στοιχεία των παραπάνω πινάκων και τη μεταξύ τους σύγκριση, διαπιστώνουμε τη μείωση του αριθμού των απασχολουμένων, μέσα στη δεκαετία 1981-1991, στον πρωτογενή (από 34,42% σε 24,25%) καθώς και στο δευτερογενή (από 41,38% σε 34,48%) τομέα της οικονομίας σε αντίθεση με τον τριτογενή τομέα ο οποίος αυξάνεται από 24,18% σε 41,26%.

2.6.2. Παραγωγική διάρθρωση Επαρχίας.

Για την Επαρχία Λιβαδειάς η απασχόληση ανά παραγωγικό τομέα για το έτος 1981 φαίνεται παρακάτω στον ΠΙΝΑΚΑ 2.6.3. :

Πίνακας 2.6.3.

Απασχόληση ανα παραγωγικό τομέα για το έτος 1981		ποσοστο 1981επί τοις 100
Σύνολο Επαρχίας Λιβαδειάς	20285	100
Πρωτογενής τομέας	6536	32,22085
Δευτερογενής τομέας	8485	41,82893
Τριτογενής τομέας	5264	25,95020

Πηγή Στοιχείων: Απασχόληση για το έτος 1981 (ΕΣΥΕ).

Η απασχόληση ανά τομέα παραγωγής για το έτος 1991, για το σύνολο της Επαρχίας Λιβαδειάς δεν υπάρχει, υπάρχει μόνο για το Ν. Βοιωτίας.

Πίνακας 2.6.4.

Επαρχία Λιβαδειάς:		Ποσοστό επί τοις 100 του συνόλου
Έτος 1981.		
Σύνολο Εκτάσεων(στρ.)	1366500	100
Καλλιέργειες(στρ.)	450800	32,98%
Βοσκότοποι (στρ.)	602800	44,11%
Δάση (στρ.)	229100	16,76%

Πηγή Στοιχείων: ΠΙΝΑΚΕΣ 2.3.1., 2.3.2., 2.3.3.

2.6.2.1 Πρωτογενής Τομέας

Το σύνολο της καλλιεργούμενης γεωργικής γης της Επαρχίας Λιβαδειάς το 1981, ανερχόταν σε 450.800 στρ. Ο αριθμός αυτός αποτελεί το 32,98% της συνολικής επιφάνειας της Επαρχίας.(Πίνακας 3.6.2).Το ποσοστό του 32,98% είναι αρκετά μεγάλο και συνεπώς ο αγροτικός τομέας στην Επαρχία Λιβαδειάς είναι αρκετά μεγάλος.

Οι βασικές καλλιέργειες της Επαρχίας Λιβαδειάς είναι: τα χειμερινά σιτηρά, η ελιά, ο καπνός, το καλαμπόκι, η μηδική, η τομάτα, η πατάτα, τα λοιπά κηπευτικά, τα πεππονοειδή, το αμπέλι, αλλά κυρίως το βαμβάκι.

Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι όλη η καλλιεργούμενη γεωργική γη της Επαρχίας Λιβαδειάς είναι αρδεύομενη και η πεδιάδα της Κωπαΐδας που αποτελεί ένα πολύ μεγάλο μέρος της γεωργικής γης είναι υψηλής παραγωγικότητας. Το έργο της Κωπαΐδας τοποθετείται εντός της περιμέτρου των εγγειοβελτιωτικών έργων, τα οποία λειτουργούν βάσει των νόμων 2488/53, 2643/53 και η εντός αυτών παραγωγική γη είναι υψηλής παραγωγικότητας.

Εδώ και ένα με δύο χρόνια ξεκίνησε η διαδικασία του αναδάσμου της Κωπαΐδας, ο οποίος αναδάσμος αποπερατώθηκε τον Αύγουστο του 1995. Και ήδη έχουν ξεκινήσει διαδικασίες αποπεράτωσης αντιπλυμμηρικών έργων.

Όλα τα παραπάνω, σε συνδιασμό με την κατάλληλη τεχνολογία ή με άλλα λόγια τα κατάλληλα γεωργικά μηχανήματα ,τα οποία υπάρχουν στην περιοχή, κάνουν την αγροτική παραγωγή της Επαρχίας αρκετά αξιόλογη.

Από την εξέλιξη της επιφάνειας των καλλιεργούμενων εκτάσεων (ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.1 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Α΄), παρατηρούμε μια πολύ μικρή αύξηση της τάξης του 0,256%, στο σύνολο της Επαρχίας Λιβαδειάς, για τα έτη 1971-1981. Συνεπώς, δε σημειώνονται σημαντικές αλλαγές στην καλλιέργεια της γεωργικής γης, μέσα σ'αυτά τα χρόνια.

Σε επίπεδο κοινοτήτων παρατηρείται αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων στην κοινότητα της Αντίκυρας (της τάξης του 164,58%), στην κοινότητα του Διόνυσου (με ποσοστό 41,48%), στην κοινότητα Παρορίου με ποσοστό 10,144% και τέλος στις κοινότητες Ακοντίου και Αγ.Γεωργίου με ποσοστά 3,125% και 1,197αντίστοιχα.

Σε ότι αφορά την κτηνοτροφία, το σύνολο των βοσκοτόπων της Επαρχίας Λιβαδειάς το 1981 ανερχόταν σε 602.800στρ. Ο αριθμός αυτός αποτελεί το 44,11% της συνολικής επιφάνειας της Επαρχίας. (ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.1. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Α΄). Παρόλο όμως που υπάρχουν αυτές οι δασικές εκτάσεις οι οποίες χαρακτηρίζονται ως βοσκότοποι και διατίθενται για κτηνοτροφική εκμετάλευση, η κτηνοτροφία δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη.

Σήμερα η κτηνοτροφία που υπάρχει ασκείται κυρίως στους ορεινούς δασικούς βοσκότοπους ή στις πεδινές περιοχές που δεν καλλιεργούνται. Οι προοπτικές

ανάπτυξης της κτηνοτροφίας στο Νομό είναι πολύ μεγάλες λόγω του μεγάλου αριθμού ορεινών εκτάσεων.

Σε ότι αφορά τα δάση, οι δυνατότητες για ανάπτυξη των φυσικών πόρων στον τομέα αυτό, δεν είναι και πολύ σημαντικές. Ποσοστό 16,76% (229.100 στρέμματα) της έκτασης της Επαρχίας καλύπτεται από δάση.

Οι βασικές δασικές περιοχές είναι στα δυτικά (Παρνασσός) και νοτιοδυτικά (Ελικώνας). Στην Επαρχία Λιβαδειάς επίσης υπάγεται τμήμα Εθνικού Δρυμού Παρνασσού έκτασης 3.510 Ηα. Κύρια δασικά είδη είναι η Πεύκη και η Ελάτη.

Γενικά η περιοχή δεν παρουσιάζει δασικό παραγωγικό ενδιαφέρον, με εξαίρεση το δασικό φυτώριο του Αλιάρτου, που είναι αξιόλογος προμηθευτής δενδρυλλίων αναδασώσεως για την Αττική.

Στην περιοχή που μελετούμε η αλιεία δεν έχει αναπτυχθεί αξιόλογα. Ήδη όμως λειτουργούν στην Επαρχία Λιβαδειάς δύο μονάδες αλιείας εσωτερικών υδάτων δηλαδή τρεις μονάδες πεστροφοκαλλιέργειας. Οι δύο είναι στον Ορχομενό, όπου η παραγωγή της πέστροφας γίνεται στα νερά των πηγών των Χαρίτων -γίνεται μάλιστα εξαγωγή και στο εξωτερικό- και η άλλη στο Μαυρονέρι.

2.6.2.2. Δευτερογενής Τομέας.

Ο δευτερογενής τομέας και ειδικότερα η βιομηχανία-βιοτεχνία στην Επαρχία Λιβαδειάς δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη, όπως για παράδειγμα η αντίστοιχη στην Επαρχία Θήβας.

Υπάρχει βέβαια μια σημαντική μονάδα βαριάς βιομηχανίας, που βρίσκεται δυτικά της Επαρχίας Λιβαδειάς, στον Άγιο Νικόλαο Διστόμου, στον όρμο της Αντίκυρας, το βιομηχανικό συγκρότημα Αλουμίνας της "ΠΕΣΙΝΕ" με 3.000 περίπου απασχολούμενους.

Όσον αφορά τις γεωργικές βιομηχανίες, εμφανίζονται χωροθετημένες στην περιοχή του Ορχομενού, της Λιβαδειάς, του Αλιάρτου και στον άξονα Θήβας-Λιβαδειάς.

Συγκεκριμένα σήμερα λειτουργούν 4 κονσερβοποιεία τοματοπολτού στις περιοχές Ορχομενού και Αλιάρτου, εκκοκιστήρια βάμβακος και κάποια σποροelaiουργεία στις περιοχές Λιβαδειάς- Αλιάρτου.

Στον Πίνακα 3.6.2α, φαίνεται ότι οι απασχολούμενοι στο δευτερογενή τομέα αποτελούν το 41,82% του συνόλου των απασχολουμένων, ποσοστό αρκετά μεγάλο.

Όσον αφορά τις λατομικές δραστηριότητες, σήμερα λειτουργούν στην Επαρχία κάποια λατομεία αδρανών υλικών τα οποία υπάρχουν κύρια στις περιοχές της Λιβαδειάς και της Αράχωβας, ελάχιστα λατομεία μαρμάρων στην περιοχή της Λιβαδειάς.

Και τέλος όσον αφορά τα μεταλλεία, γίνεται εξόρυξη του βωξίτη στον Ελικώνα και κύρια στις περιοχές Διστόμου και Κυριακίου, πολλές φορές επιφανειακά με σημαντικές ζημιές στο φυσικό περιβάλλον.

Γενικά η περιοχή διαθέτει σημαντικά αποθέματα μεταλλικών ορυκτών και συγκεκριμένα βωξίτη στο νοτιοδυτικό και δυτικό τμήμα δηλ. στα βουνά του Ελικώνα και του Παρνασσού.

Μάρμαρα, ως υλικό, υπάρχουν στην Αγία Άννα και το Λαφύστι, δεν προωθούνται όμως λόγω της μαλακής ποιότητάς τους. Ακόμη στην περιοχή της Αράχωβας υπάρχει δυνατότητα μικρής τοπικής ξυλείας.

2.6.2.3 Τριτογενής Τομέας.

Στην Επαρχία Λιβαδειάς ο τριτογενής τομέας δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος, καθώς ούτε υπηρεσίες σημαντικές υπάρχουν, ούτε ο τουρισμός είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος (ο νομός Βοιωτίας είναι από τους νομούς που παρουσιάζουν τη χαμηλότερη τουριστική ανάπτυξη). Όμως ο τουρισμός, αναλύεται εκτενέστερα στο Κεφάλαιο 5 της εργασίας και γ'αυτό το λόγο δεν αναφέρεται στο παρών κεφάλαιο.

Παρακάτω στον Πίνακα 2.6.5., φαίνονται τα καταστήματα και η Μ.Ε.Α. του Κλάδου 6 δηλ. του Εμπορίου στην Περιοχή Μελέτης.

Πίνακας 2.6.5.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Μ.Ε. Α. ΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ		
Έτος: 1988		
Κλάδος:6		
Ο.Τ.Α	Καταστήματα	Μ.Ε.Α
Λιβαδειά	692	1578
Ορχομενός	156	322
Αλίαρτος	111	181
Αράχωβα	161	324
Δίστομο	100	200
Αγία Άννα	8	14
Αγία Τριάδα	14	25
Άγιος Βλάσιος	6	14
Άγιος Γεώργιος	53	102
Άγιος Δημήτριος	27	42
Άγιος Σπυρίδωνας	8	14
Ακόντιο	2	2
Αλασκομενές	2	2
Ανθοχώρι	4	6
Αντίκυρα	72	148
Βασιλικά	2	3

Δαύλεια	34	69
Διόνυσος	11	16
Άγιος Μελέτιος		
Ευαγγελίστρια	4	5
Θούριο	3	7
Καρυά		
Κορώνεια	23	32
Κυριάκι	48	100
Λαφύσι	10	17
Λούτσι	7	18
Μαυρονέρι	8	14
Παρόρι	10	16
Παύλο	27	55
Πέτρα	7	13
Προσήλιο	1	2
Προφ. Ηλίας	3	5
Πύργος	3	6
Ρωμαίικο	7	10
Στείρι	23	55
Σωληνάρι	9	10
Υψηλάντης	8	10
Χαιρώνεια	13	23
Σύνολο Επαρχ.Λιβαδειάς	1677	3460

Πηγή Στοιχείων: Αποτελέσματα Απογραφής βιομηχανίας- Βιοτεχνίας, Εμπορίου και άλλων Υπηρεσιών (ΕΣΥΕ). Όπου Κλάδος 6: Εμπόριο.

Τα παραπάνω στοιχεία τα πήραμε από τη Στατιστική Υπηρεσία Λιβαδειάς και εκτός από τον κλάδο 6 του τριτογενή τομέα, οι κλάδοι 7,8 και 9 δεν υπήρχαν.

Απότι φαίνεται στον Πίνακα 3.6.6., παρακάτω, ο μόνος σχετικά ανεπτυγμένος κλάδος του τομέα είναι το εμπόριο, γεγονός που οφείλεται στο ότι εκτός από τις τοπικές καταναλωτικές ανάγκες υπάρχουν και ανάγκες διακίνησης των παραγόμενων γεωργικών προϊόντων.

Πίνακας 2.6.6.

Τριτογενής Τομέας-Κλάδος 6.		
Έτος 1988.		
	Καταστήματα	Μ.Ε.Α
Σύνολο Επαρχ.Λιβαδειάς	1677	3460
Λιβαδειά	692	1578
	Ποσοστό επί τοις 100.	
	Καταστήματα	Μ.Ε.Α
Σύνολο Επαρχ.Λιβαδειάς	100	100
Λιβαδειά	41,26%	45,60%

Πηγή Στοιχείων: Ιδίαν Επεξεργασία.

Όπου Κλάδος 6: Εμπόριο.

Βέβαια στο σύνολο της Επαρχίας, τα περισσότερα εμπορικά καταστήματα (41,26%) και οι περισσότεροι απασχολούμενοι στο εμπόριο (45,60%), ανήκουν, όπως είναι λογικό, στην πόλη της Λιβαδειάς που είναι η πρωτεύουσα της ομόθυμης επαρχίας και του νομού Βοιωτίας. (Πίνακας 3.6.2δ.).

Εκτός της Λιβαδειάς, απ'ότι φαίνεται στον Πίνακα 3.6.2γ, σχετικά ανεπτυγμένος ο κλάδος του εμπορίου, μέσα στην περιοχή μελέτης, είναι: στον Ορχομενό, στον Αλιάρτο, στην Αράχωβα, στο Δίστομο, στον Αγ. Γεώργιο, στην Αντίκυρα, στην Δαύλεια και στο Κυριάκι.

2.7. Τεχνική Υποδομή (Δίκτυο Συγκοινωνιών και Μεταφορών).

Στο Νομό Βοιωτίας και συγκεκριμένα στην Επαρχία Λιβαδειάς, υπάρχουν ουσιαστικά δύο είδη μεταφορικών δικτύων: το οδικό και το σιδηροδρομικό.

Όσον αφορά το οδικό ο Νομός Βοιωτίας, βρίσκεται σε αρκετά πλεονεκτική θέση, γιατί διασχίζεται από το λεγόμενο αναπτυξιακό άξονα της χώρας (άξονας S), ο οποίος ενώνει την Αθήνα με τη Θεσσαλονίκη και εκτείνεται δυτικά προς την Πάτρα και βόρεια προς τα Βαλκάνια.

Επίσης η γειτνίαση προς τα δυτικά του Νομού με τους Δελφούς, χαρακτηρίζει το Νομό και ειδικότερα την Επαρχία Λιβαδειάς σαν "πέρασμα" προς το διεθνές τουριστικό κέντρο.

2.7.1 Οδικό δίκτυο

Το οδικό δίκτυο της επαρχίας Λιβαδειάς περιλαμβάνει δρόμους μήκους 213 χλμ. του εθνικού δικτύου και 620 χλμ. του επαρχιακού δικτύου. Η σχέση του μήκους των δρόμων προς τη συνολική επιφάνεια της επαρχίας είναι 0,6 και είναι κοντά στο μέσο όρο της χώρας που κυμαίνεται μεταξύ 0,45-0,5. Από πλευράς βατότητας, το οδικό δίκτυο σε άλλα σημεία είναι καλό σε άλλα όχι.

Ο Νομός Βοιωτίας διασχίζεται από την εθνική οδό που συνδέει την Αθήνα με τη Θεσσαλονίκη (Χάρτης 3, ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ), η οποία μαζί με την επέκτασή της από την Αθήνα εως την Πάτρα και από τη Θεσσαλονίκη ως την Αλεξανδρούπολη, αποτελεί το πρωτεύον εθνικό δίκτυο της χώρας ή με άλλα λόγια το βασικό οδικό δίκτυο της Ελλάδας. Η εθνική αυτή οδός βρίσκεται κοντά στην Επαρχία Λιβαδειάς.

Οι προεκτάσεις και των δύο αυτών οδικών αρτηριών (Αθήνας- Θεσσαλονίκης και Θεσσαλονίκης - Αλεξανδρούπολης), αποτελούν το σύνδεσμο της χώρας μας βόρεια και δυτικά με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης και ανατολικά με τις χώρες της Ασίας.

Η Επαρχία Λιβαδειάς όμως αλλά και ο Ο.Τ.Α των Δελφών, δε διασχίζεται από το πρωτεύον εθνικό οδικό δίκτυο της χώρας, αλλά αποκλειστικά από το δευτερεύον εθνικό οδικό δίκτυο: την παλιά εθνική οδό Αθηνών-Λαμίας και την εθνική οδό Θήβας-Δελφών (Χάρτης 3, ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ), η οποία επεκτείνεται νότια προς την Πάτρα και βόρεια προς την Ηγουμενίτσα, ενώνοντας την Πελοπόννησο με τη Δυτική Ελλάδα.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός, ότι όλοι οι δρόμοι οι οποίοι συνδέουν τους Ο.Τ.Α της περιοχής μελέτης με το πρωτεύον εθνικό δίκτυο της χώρας είναι πολύ καλής ποιότητας.

2.7.2. Σιδηροδρομικό δίκτυο

Ο Νομός Βοιωτίας όσον αφορά το σιδηροδρομικό δίκτυο, βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση γιατί διασχίζεται κατά μήκος από τη βασική σιδηροδρομική γραμμή η οποία συνδέει την Αθήνα με τη Θεσσαλονίκη και επεκτείνεται από κει εως και την Αλεξανδρούπολη.

Η γραμμή αυτή βρίσκεται σε τέτοια θέση έτσι ώστε να εξυπηρετεί πολλούς Δήμους και Κοινότητες του Νομού.

Συγκεκριμένα για την Επαρχία Λιβαδειάς η γραμμή αυτή διασχίζει όλες τις πεδινές εκτάσεις της και φυσικά εξυπηρετεί τους περισσότερους οικισμούς που περιβάλλονται από την πεδιάδα της Κωπαϊδας, αφού η πρόσβαση αυτών στους υπάρχοντες σταθμούς είναι εύκολη. (Χάρτης 3, ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ).

2.7.3. Θαλάσιες συνκοινωνίες-μεταφορές

Το νότιο τμήμα του Νομού Βοιωτίας, βρέχεται από θάλασσα -όπως αναφέραμε και παραπάνω- και συγκεκριμένα από τον Κορινθιακό κόλπο.

Το ίδιο συμβαίνει και στην Επαρχία της Λιβαδειάς, δηλ. το νότιο τμήμα της είναι αυτό το οποίο έχει πρόσβαση στον Κορινθιακό κόλπο.

Εκεί βρίσκεται το μοναδικό εμπορικό λιμάνι της περιοχής μελέτης -συγκεκριμένα στην Αντίκυρα- το οποίο χρησιμοποιείται για την εξυπηρέτηση αποκλειστικά του εργοστασίου Αλουμίνας της ΠΕΣΙΝΕ (σκάλα φόρτωσης των εμπορευμάτων) και για τη μεταφορά βωξίτη από τα μεταλλεία του Ελικώνα.

Υπάρχει επίσης ένας αλιευτικός λιμενίσκος στην Αντίκυρα.

2.7.4. Αεροπορικές συγκοινωνίες -μεταφορές

Από πλευράς αεροπορικών συγκοινωνιών και μεταφορών ο νομός εξυπηρετείται από την Αθήνα.

Το μοναδικό αεροδρόμιο που υπάρχει στο Νομό είναι αυτό της Τανάγρας το οποίο χρησιμοποιείται για στρατιωτικούς σκοπούς και ανήκει στην Επαρχία Θηβών.

2.8. Ιστορικά Στοιχεία.

Καταρχήν τα όρια της Βοιωτίας και της Φωκίδας είναι πολύ διαφορετικά σήμερα από εκείνα της αρχαιότητας. (Χάρτης 2.8). Κάποιες περιοχές, που σήμερα ανήκουν στο νομό Βοιωτίας, την αρχαία εποχή ανήκαν στην περιοχή της Φωκίδας.

Στην αρχαία Φωκίδα ανήκαν οι εξής Βοιωτικές περιοχές: η Ανεμώρεια σημερινή Αράχωβα, η Αντίκυρα, ο Μεδρών σημερινά Άσπρα Σπίτια -παραλία Διστόμου-, η Βούλις σημερινή Ζάλτσα, το Φλυγόνιον σημερινό Κυριάκι, η Στείρις σημερινό Στείρι, η Αμβρυσός σημερινό Δίστομο, η Δαυλίσ σημερινή Δαύλεια, ο Πανοπεύς σημερινός Άγιος Βλάσιος, οι Παραποτάμιοι σημερινό Ανθοχώρι.

Με άλλα λόγια η μισή Επαρχία Λιβαδειάς ανήκε κατά την αρχαιότητα στο νομό Φωκίδας, έως και τον 4ο αιώνα μ.Χ.

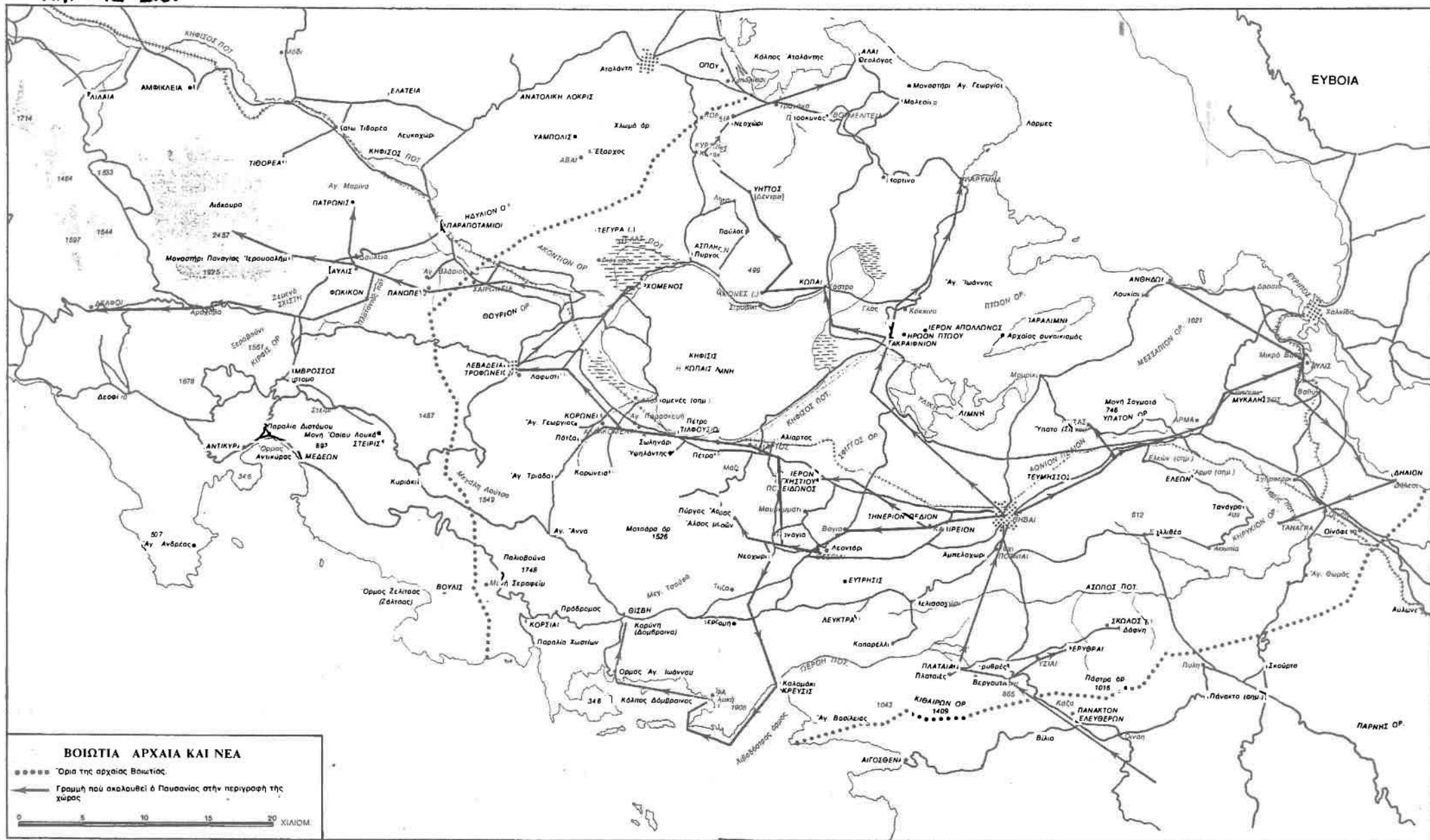
Όλες οι πόλεις αλλά και τα χωριά που περιέχονται στην περιοχή την οποία μελετούμε έχουν σημαντική ιστορία. Αξίζει να σημειωθεί ότι όλες οι περιοχές της Επαρχίας Λιβαδειάς, υπάρχουν από τα προϊστορικά χρόνια και οι περισσότερες μάλιστα μνημονεύονται στα Ομηρικά έργα.

Γι'αυτό το λόγο δε θ'αναφερθούμε αναλυτικά στην ιστορία όλων των περιοχών της Επαρχίας αλλά θ'αναφέρουμε τις σημαντικότερες ιστορικές πόλεις και τα πιο σημαντικά ιστορικά γεγονότα.

Ξεκινώντας από τα Νεολιθικά χρόνια, στην περιοχή της Βοιωτίας η οποία ονομαζόταν "Καδμηίδα γην",κατοικημένες ήταν οι εξής περιοχές: η περιοχή του Ορχομενού (με τη μεγαλύτερη πυκνότητα), η Θήβα, η Χαιρώνεια, οι Αλές, οι Θεσπίες και η Εύτρηση.

Στα χρόνια του Χαλκού, ο Ορχομενός είναι ήδη ακμαίο κέντρο όπως και η Θηβαϊκή Καδμεία.

Από τότε οι δύο μεγάλες πεδιάδες της Βοιωτίας είχαν από ένα κέντρο: η βόρεια τον Ορχομενό και η νότια τη Θήβα.

1. Τα όρια της αρχαίας Βοιωτίας προς την Αττική συνήθιστα ήταν στον Κιθαρώνα, όπως τον καιρό του Πανασία: οι γειτονικές πόλεις Έλευθερές και Πλαταιές άνηκαν ή πρώτη στην Αττική και η δεύτερη στη Βοιωτία. Στον πρώιμο β. π.χ. αι. και οι δύο ήταν

βοιωτικές. Περί το μέσο του αιώνα προσχώρησαν στην Αττική οι Έλευθερές και περί το τέλος οι Πλαταιές. Όσο οι Πλαταιές άνηκαν στην Αττική τα όρια είχαν μετατεθεί στον Άσωπο. Ο κάτω ποός του ποταμού ως τις εκβολές του αποτελούσε το όριο Βοιωτίας και

Αττικής: στα ανατολικά (δ' παρά τις εκβολές Ωρωπός ήταν συνήθιστα πάλι της Αττικής και οπανώτερα της Βοιωτίας). Στο βορρά οι βωιωται συνόρευαν με τους σπονόντιους λοκρούς στα προς νότον της Αταλάντης νησιάματα. Στα δυτικά συνόρευαν με τους φωκείς:

στα άνω προς δυσμάς της Χαϊρώνειας νησιάματα και στον Έλι- κώνα. Για τις διαδρομές του Πανασία βλ. την πρώτη σημείωση του κεφ. 19 (στη σελίδα 121).

Ο Ορχομενός χτισμένος δίπλα στο μεγαλύτερο ποτάμι της Βοιωτίας τον Κηφισσό φαίνεται ότι πήρε πρώτος την υπεροχή στην προϊστορική Βοιωτία. Αρχικά ήταν χτισμένος στην πεδιάδα της Κωπαιίδας και αργότερα στα πλάγια του "Υφάντειου Υψώματος" όπως ονομάζεται η ανατολική άκρη του βουνού Ακοντιου.

Ήταν γνωστή σε όλους η οικονομική ακμή και ευημερία του Ορχομενού, αφού ο Ορχομενός την εποχή εκείνη γίνεται σπουδαία ναυτική δύναμη (λέγεται ότι ήταν η σπουδαιότερη ναυτική δύναμη στην Ελλάδα από το 2000 έως το 1200π.Χ) και στόλοι του πλέουν σ'όλα τα παράλια του Αιγαίου ως και την Προποντίδα. (Από ανασκαφές στην Πύλο μάλιστα βρέθηκαν πινακίδες με το όνομα του Ορχομενού της Βοιωτίας).

Τη νεολιθική εποχή και την εποχή του Χαλκού αποτελούσε μια από τις πλουσιότερες, πολυανθρωπότερες και δυνατότερες πόλεις της Ελλάδας.

Αξίζει ακόμη να σημειωθεί ότι σημαντικό ρόλο στα πλούτη του Ορχομενού έπαιξε η πλούσια πεδιάδα της Κωπαιίδας την οποία είχαν αποξηράνει οι Μινύες με ευφυή αποχετευτικά έργα.

Ο Ορχομενός αποτελούσε πρωτεύουσα του προϊστορικού κράτους των Μινύων και κατείχε όλες τις γειτονικές του πόλεις μέχρι και τη Χαιρώνεια και τη Λιβαδειά, την Αλιάρτο γενικά όλη την περιοχή. Έλεγχαν όλη τη Βοιωτία έχοντας φόρου υποτελείς και τη Θήβα.

Η κατάσταση άλλαξε ριζικά με την εισβολή των Βοιωτών στη χώρα, οι οποίοι διωγμένοι από τη Θεσσαλία εγκαταστάθηκαν στη "Καδμηίδα γην", 60 χρόνια μετά την άλωση της τρώας και 20 χρόνια πριν την κάθοδο των Δωριέων. Οι βοιωτοί μετονόμασαν την "Καδμηίδα γην" σε Βοιωτία.

Μετά την συγχώνευση των Βοιωτών με τους παλιούς κατοίκους, δηλ. στις αρχές του 7ου αι.π.Χ, πολλές Βοιωτικές πόλεις συμπίσσουν τη "Βοιωτική ομοσπονδία". Την κυβέρνηση σ'όλες τις πόλεις της ομοσπονδίας είχε μια αριστοκρατία γαιοκτημόνων. Η Θήβα και ο Ορχομενός - όπως και στα προϊστορικά χρόνια - είναι τα σημαντικότερα κέντρα της ομοσπονδίας.

Από τον 6ο αι. π.Χ -την εποχή της εγκατάστασης της δημοκρατίας στην Αθήνα- αρχίζουν οι διαμάχες Θήβας - Αθήνας, διότι κάποιες πόλεις της Βοιωτικής ομοσπονδίας προσχωρούν στην Αθήνα.

Γίνονται πολλές μάχες ανάμεσα στην Αθήνα και τη Θήβα ώσπου στο τέλος η Θήβα αποκτάει δύναμη και αποτελεί, την εποχή εκείνη, την πιο ισχυρή Βοιωτική πόλη. Ο Ορχομενός αρχίζει να χάνει τη δύναμη που είχε παλιότερα και από τότε και μετά δεν ξαναβρίσκει την παλιά του ακμή αλλά αποτελεί απλά μια πόλη της Βοιωτικής συμμαχίας.

Επακολούθησαν πολλές μάχες και καταστροφές της πόλης από διάφορους, κατά καιρό, εχθρούς ώσπου κατά την ελληνιστική εποχή ο Μέγας Αλέξανδρος ξαναχτίζει την πόλη του Ορχομενού. Τότε ξαναπαίρνει ολόκληρη την κυριαρχία της Βοιωτικής γης και γίνεται κέντρο της Βοιωτικής ομοσπονδίας.

Τελικά η δόξα του τελειώνει με την καταστροφή του από το Σύλλα το 85 π.Χ. Ο Σύλλας λεηλάτησε άγρια εκτός του Ορχομενού και άλλες πόλεις όπως τη Λιβαδειά και τους Δελφούς.

Από τα Προϊστορικά χρόνια μέχρι και την εποχή αυτή, εκτός της Θήβας και του Ορχομενού, άλλες αρκετά σημαντικές πόλεις στη Βοιωτία ήταν η Μήδεια - σημερινή Λιβαδειά- και η Άρνη, γνωστή ως Χαιρώνεια.

Η Μήδεια στην αρχαιότητα ήταν πλούσια πόλη και διασχιζόταν από ένα ποταμό, τον Έρκυνα. Στις πηγές του ποταμού αυτού βρισκόταν το Μαντείο του Τροφωνίου Διός, το οποίο επισκεπτόταν κόσμος από όλη την Ελλάδα και εκτός από τους χρησμούς που δίνονταν, γίνονταν και συζητήσεις φιλοσοφικού περιεχομένου.

Στη συνέχεια αποτελεί μια από τις πιο γνωστές πόλεις του "Κοινού των Βοιωτών" και στα 85 π.Χ -όπως αναφέρεται και παραπάνω- καταστρέφεται από το Σύλλα.

Η Χαιρώνεια, στο πέρασμα των χρόνων στην αρχαιότητα άλλοτε ήταν ανεξάρτητο μέλος του "Κοινού των Βοιωτών", άλλοτε άσημη και εξαρτώμενη από τον Ορχομενό κι άλλοτε εντελώς ελεύθερη, πλούσια και ανθηρή, ιδιαίτερα μετά την Ανταλκίδειο ειρήνη (387π.Χ).

Αλλά η Χαιρώνεια είναι κυρίως γνωστή λόγω των μαχών οι οποίες πραγματοποιούνταν στο έδαφος της. Βέβαια, εκείνο που την έκανε γνωστή σε ολόκληρη την Ελλάδα ήταν η μάχη του Φιλίππου Β΄ -βασιλιά των Μακεδόνων- κατά των Αθηναίων, Θηβαίων και συμμάχων τους στα 338 π.Χ. Εποχή στην οποία δημιουργήθηκε και ο ονομαστός "Τύμβος των Μακεδόνων" δηλ. το λίθινο λιοντάρι.

Μετά το 85π.Χ, επακολούθησαν ταραγμένα και άδοξα χρόνια γενικά για τους Βοιωτούς (και συνεπώς για τον Ορχομενό που ήταν το κέντρο, όπως είπαμε, της περιοχής) κατά τα οποία δε συνέβη κάτι αξιόλογο για ν'αναφερθεί.

Πολύ αργότερα στα Βυζαντινά χρόνια παίρνει ο Ορχομενός τη θέση του σημαντικότερου Βοιωτικού κέντρου- όπως μαρτυρεί άλλωστε και το σπουδαίο βυζαντινό μοναστήρι του η Παναγία η Σκριπού-.

Στα χρόνια της Φραγκοκρατίας (1205-1311) η Λιβαδειά αρχίζει ν'αναπτύσσεται φτάνοντας να συναγωνίζεται την Αθήνα και τη Θήβα.

Στην περίοδο της Καταναλοκρατίας (1311-1382), τον κυρίαρχο ρόλο του Ορχομενού τον παίρνει οριστικά η γειτονική Λιβαδειά και μένει από τότε ως πρωτεύουσα της Βοιωτίας. Την εποχή εκείνη η Λιβαδειά έχει τη μεγαλύτερη δύναμη από όλες τις ελληνικές πόλεις (ακόμη και από την Αθήνα και τη Θήβα).

Το 1573, η Δαύλεια ήταν έδρα επισκοπής και από το 1653-1655 έδρα Αρχιεπισκοπής Ορθοδόξων.

Στα 1943 στις 5 Μαΐου οι Ιταλοί στρατιώτες μπήκαν στο χωριό λεηλάτησαν τα σπίτια και τα έκαψαν.

Τη δύναμη της αυτή η πόλη της Λιβαδειάς τη διατηρεί και στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Εκείνα τα χρόνια ήταν σπουδαία και ονομαστή όπως τα Γιάννενα στην Ήπειρο και η Χίος στο Αιγαίο. Ξεσηκώνεται πρώτη κατά των Τούρκων μετά την Καλαμάτα και τα Σάλωνα και διακρίνεται από την αρχή ως το τέλος στον αγώνα για την απελευθέρωση του έθνους. Πολλοί από τους ήρωες του '21 όπως: ο Λάμπρος Κατσώνης, ο Διάκος, ο Ανδρούτσος, ο Μπούσγος, ο Αντωνίου και ο Μακρυγιάννης κατάγονταν από την πόλη της Λιβαδειάς.

Στις 9 Ιουνίου του 1821 πυρπολείται η πόλη από τον Τούρκικο στρατό.

10 κρεμάστηκαν στη Λιβαδειά, 223 κατακρεουργήθηκαν στο Δίστομο, 118 εκτελέστηκαν στον Καρακόλιθο στα χρόνια της Γερμανικής Κατοχής.

Η περιοχή της αρχαίας Φωκίδας.

Η Φωκίδα στα ιστορικά χρόνια περιοριζόταν σχεδόν στην ορεινή χώρα του Παρνασσού. Και δεν είχε διέξοδο στον Ευβοϊκό κόλπο.

Η γη της δεν καλλιεργούταν. Μόνο ένα κομμάτι γη βορειοανατολικά του ορεινού όγκου του Παρνασσού, που διασχίζονταν κατά μήκος από το ρεύμα του άνω Κηφισού, ήταν καλλιεργούμενη. Ουσιαστικά η μόνη πεδιάδα των Φωκίων.

Μια από τις σημαντικές πόλεις της Φωκίδας στην αρχαιότητα, ήταν η Στείριδα - σημερινό Στείρι, όπως και ο Μεδεών - σημερινό Δίστομο. Οι δύο πόλεις από την αρχαιότητα είχαν άμεση επαφή και συνεργάζονταν για διάφορα ζητήματα. Ώσπου γύρω στα 200 π.Χ η Στείριδα ενώθηκε με το Μεδεώνα.

Στη Επανάσταση του 1921 όπως και όλες οι πόλεις και τα χωριά της περιοχής μελέτης, έτσι και το Στείρι και το Δίστομο έγραψαν τη δική τους ιστορία, τρωφωδοτώντας με πολεμιστές τα κλέφτικα σώματα του Ελικώνα.

Μια άλλη μεγάλη Φωκική πόλη δημιουργήθηκε στα ιστορικά χρόνια γύρω από το Δελφικό ιερό.

Το μεγαλύτερο όμως και αρχαιότερο κέντρο των Φωκίων ήταν η Ελάτεια που δημιουργήθηκε στην ανατολική πεδιάδα του Κηφισού. Ήδη στα μέσα της 6ης π.Χ χιλιετίας υπήρχε εκεί ακμαίος νεολιθικός συνοικισμός.

Οι μεγαλύτερες καταστροφές όλων των Φωκίων προέκυψαν από τον πειρασμό να καλλιεργήσουν το Κιρραϊόν πεδίο ή να πάρουν υπό τον έλεγχό τους το δελφικό ιερό. Η ιστορία των ιερών πολέμων αποτελεί και την ιστορία της Φωκίδας των ιστορικών χρόνων.

Στην περιοχή της αρχαίας Φωκίδας η πιο σημαντική όλων των πόλεων είναι οι Δελφοί με το τόσο ξακουστό Μαντείο τους.

Η περιοχή εκείνη των Δελφών κατοικήθηκε από τα 1500π.Χ.

Από τα πρώτα του βήματα το ιερό των Δελφών και το Μαντείο -που ήταν αφιερωμένο στο Θεό Απόλλωνα- άρχισαν ν' αποκτούν φήμη όπως επίσης και η Πυθία η γυναίκα-μάντισσα. Από όλο τον τότε γνωστό κόσμο, έρχονταν όλοι

στους Δελφούς για να συμβουλευτούν το Μαντείο ή με άλλα λόγια να πάρουν χρησμό από την Πυθία, κάνοντάς της αφιερώματα ως αντάλλαγμα.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι όλα τα μεγάλα γεγονότα για 1000 τουλάχιστον χρόνια αντιπροσωπεύονται στα αφιερώματα. Οι πλούσιες πόλεις έχτιζαν μικρά κτίρια και έβαζαν εκεί τα αφιερώματά τους.

Υπήρχε μύθος, κατά τον οποίο, όταν θα έσβηνε το ιερό πυρ του Μαντείου των Δελφών, θα παράκμαζε και ο ελληνισμός.

Η μεγάλη ακμή του Μαντείου ήταν τον 7ο, 6ο, και 5ο π.Χ αι. -εποχή που στην Αθήνα εδραιώνεται η Δημοκρατία από τον Κλεισθένη-.

Από τον 5ο αι. αρχίζει το Μαντείο ν'αμφισβητείται για τους χρησμούς και στον 3ο αι.-αιώνα του ορθολογισμού-, η αμφισβήτηση μεγαλώνει. Οι πόλεις τότε σταματούν να ζητούν χρησμούς από το Μαντείο. Και έτσι μαζί με την επιρροή του, μειώνονται και τα έσοδά του, αφού οι χρησμοί αποτελούσαν την πηγή του πλούτου του.

Αργότερα το Μαντείο μετατρέπεται σε κέντρο φιλοσοφικών συζητήσεων.

Από τον κόσμο Μ.Ασία, Ιταλία, Αίγυπτο μαζεύονταν φιλόσοφοι, ποιητές και καλλιτέχνες και έκαναν φιλοσοφικές συζητήσεις.

Το 86 π.Χ το Μαντείο καταστρέφεται από το Σύλλα και αργότερα ο Νέρωνας αποσύρει από κει 200 αγάλματα. Παρόλη την παρακμή και τις διαρπαγές των αφιερωμάτων του, το 2ο αι. μ.Χ υπήρχαν 3.000 αφιερώματα.

Το τελικό του χτύπημα δώθηκε το 394 μ.Χ από το Θεοδοσίο το Μέγα ο οποίος απαγόρευσε την άσκηση της αρχαίας θρησκείας.

Τον 6ο αι. π.Χ το ιερό εγκαταλήφθηκε και τα ερείπιά του σκεπάστηκαν από τις κατολισθήσεις.

Αργότερα στη θέση αυτή χτίστηκε ένα μικρό χωριό το Καστρί.

Το Μαντείο των Δελφών, πάντως ήταν "πρωταγωνιστής" σ'όλα τα ιστορικά γεγονότα της εποχής του.

Οι ανασκαφές 1892-1903 , φέρνουν και πάλι το ιερό στην επιφάνεια.

Πηγές: Πausανίου Ελλάδος Περιήγησις και Φωκικά χρονικά.

Η Αράχωβα, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, αποτέλεσε καταφύγιο της Κλεφτουριάς, λόγω της θέσης της. Στην επανάσταση του '21 έδειξε απaráμμιλη δράση. Οι προεστοί της σκότωσαν στο Ζεμενό 4 τάταρους και τον Ιμπραήμ και εξολόθρευσαν τη συνοδεία του. Στο Ζεμενό παρουσιάστηκαν πρώτα τα Βοιωτικά άρματα και πρώτοι οι Αραχωβίτες έκοψαν τη συγκοινωνία των Τούρκων της Λιβαδειάς και των Σαλώνων και έτρεξαν πρώτοι στο πλευρό του Διάκου για την απελευθέρωση της Λιβαδειάς. Για την αντίστασή της η Αράχωβα κήκε στις 10 Ιουνίου 1823 από τον Περκόφτσαλη και από τότε της έμεινε το επίθετο "κατακαημένη Αράχωβα".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Ο πολιτισμός δεν έχει να κάνει μόνο με στοιχεία τα οποία έχουμε κληρονομήσει από το παρελθόν, αλλά και με σύγχρονα στοιχεία που αφορούν την πολιτιστική δράση ή την πολιτιστική κίνηση μιας περιοχής.

Αλλά για να μελετήσουμε πολιτιστικά έναν χώρο, θα πρέπει να βρούμε τους πολιτιστικούς πόλους οι οποίοι υπάρχουν μέσα σ'αυτόν -είτε αυτοί αποτελούν στοιχεία του παρελθόντος, είτε είναι στοιχεία του παρόντος- και από κει και πέρα να δούμε τί γίνεται με την ελκτικότητα των πόλων αυτών.

Θεωρούμε σκόπιμο στη συλλογή των πολιτιστικών δεδομένων της περιοχής που μελετάμε, να λάβουμε υπόψην όλους τους τομείς της πολιτιστικής δραστηριότητας από τους πιο επισημοποιημένους -που περιλαμβάνουν την παραγωγή και τη διάδοση "αναγνωρισμένων" γραμμάτων και τεχνών -, μέχρι τους πιο αυθόρμητους όπως είναι τα λαϊκά θεάματα.

Από αρχαιολογική άποψη η περιοχή μελέτης μας παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον γιατί αντιπροσωπεύεται από όλες τις φάσεις της ιστορίας. Η γη της είναι κατάσπαρτη από πολλά και σπουδαία μνημεία όλων των εποχών. Αρχαιολογικά ευρήματα μεγάλης σημασίας δηλώνουν το λαμπρό ιστορικό παρελθόν της περιοχής.

Στους πίνακες στο τέλος του κεφαλαίου, φαίνονται όλοι οι αρχαιολογικοί χώροι και τα μνημεία τα οποία ελέγχονται από τις Εφορίες Αρχαιοτήτων και το Υπουργείο Πολιτισμού.

Τα μνημεία ολόκληρης της περιοχής μελέτης έχουν ταξινομηθεί στους πίνακες με βάση τα εξής κριτήρια:

Καταρχήν, έχει γίνει ένας διαχωρισμός μεταξύ των κυρηγμένων μνημείων και των μη κυρηγμένων.

Η ανάλυση ουσιαστικά έχει βασιστεί στα κυρηγμένα μνημεία. Βέβαια γίνεται και μια αναφορά στα μη κυρηγμένα μνημεία της περιοχής - που είναι πολλά- και όπως φαίνεται στους ΠΙΝΑΚΕΣ 3.3.1, 3.3.2 και 3.3.3 του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Β΄, τα ταξινομήσαμε ανά ιστορική περίοδο στην οποία ανήκουν.

Τα κυρηγμένα τώρα μνημεία, έχουν ταξινομηθεί με πρώτο κριτήριο τον φορέα προστασίας τους (ΠΙΝΑΚΕΣ 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3 έως και 3.2.7. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Β΄) και με δεύτερο κριτήριο την ιστορική εποχή στην οποία ανήκουν (ΠΙΝΑΚΕΣ 3.3.1, 3.3.2, 3.3.3).

Ξεκινώντας από τα προϊστορικά χρόνια (2.000 π.Χ) και φτάνοντας μέχρι τις μέρες μας, χωρίσαμε την ιστορία σε τρεις βασικές περιόδους και εκεί μέσα τοποθετήσαμε τα μνημεία.

Έτσι η πρώτη κατηγορία μνημείων περιλαμβάνει τα προϊστορικά, τα κλασσικά, τα ελληνιστικά και τα ρωμαϊκά (από το 2000 π.Χ μέχρι και τον 4ο αι. μ.Χ).

Η δεύτερη κατηγορία μνημείων περιλαμβάνει τα βυζαντινά (4ος μ.Χ αιώνας έως και 15ος αι., συγκεκριμένα 1453 μ.Χ), αλλά και τα μεταβυζαντινά μοναστήρια μέχρι και 17ου αιώνα.

Βέβαια τα μεταβυζαντινά μοναστήρια, ανήκουν στα νεώτερα μνημεία και συγκεκριμένα στην εποχή της Τουρκοκρατίας. Εμείς όμως τα κατατάσσουμε στα βυζαντινά γιατί αφενός προστατεύονται από την 1η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και αφετέρου, η ίδια η Εφορία τα χαρακτηρίζει ως Βυζαντινά. Για πολλά από αυτά για παράδειγμα έχει χρησιμοποιήσει το χαρακτηρισμό "Προέχον Βυζαντινό Μνημείο". Και τέλος το σημαντικότερο πρόβλημα είναι ότι από την Εφορία δεν έχει γίνει χρονολόγηση των μνημείων. Οπότε δε μπορούμε να ξέρουμε ποιός ακριβώς εποχής είναι τα μνημεία, με αποτέλεσμα να μην ξέρουμε ποιός ακριβώς μνημεία είναι βυζαντινά και ποιός μεταβυζαντινά.

Και τέλος η τρίτη κατηγορία, περιλαμβάνει τα νεώτερα. Τα νεώτερα μνημεία χωρίζονται σ' αυτά της περιόδου της Τουρκοκρατίας και στα άλλα, που έγιναν μετά την απελευθέρωσή μας από τους Τούρκους. Αλλά οι εκκλησίες, όπως είπαμε και παραπάνω, της Τουρκοκρατίας τοποθετήθηκαν στα βυζαντινά.

Όπως παρατηρεί κανείς στον ΠΙΝΑΚΑ 3.1.3, τα μνημεία της εποχής της Τουρκοκρατίας -εκτός των εκκλησιών - δεν είναι κυρηγμένα.

Μετά από παρατήρηση των πινάκων των αρχαιολογικών χώρων και των μνημείων της Επαρχίας Λιβαδειάς και των Δελφών διαπιστώνουμε τον μεγάλο αριθμό αυτών, πράγμα που εμποδίζει την ανάλυση του καθενός από αυτά. Αλλά μπορούμε να ξεχωρίσουμε, και ν'αναλύσουμε τα σημαντικότερα μνημεία τα οποία μπορούν ν'αποτελέσουν και τουριστικό πόλο έλξης.

Οι πολιτιστικοί πόλοι ολόκληρης της Επαρχίας Λιβαδειάς και των Δελφών, αναλύονται παρακάτω:

3.1. Αρχαιολογικοί χώροι

Ξεκινάμε από τους αρχαιολογικούς χώρους της περιοχής:

Ο κατάλογος των Αρχαιολογικών Χώρων των Εφοριών των Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων (15.2.1993), περιέχει τους εξής Αρχαιολογικούς Χώρους:

1. Τον Αρχαιολογικό Χώρο των Δελφών , που ανήκει στη Ι΄ Ε.Π.Κ.Α Δελφών, και
2. Τον Αρχαιολογικό Χώρο του Ορχομενού, που ανήκει στη Ο΄ Ε.Π.Κ.Α Θηβών.

3.1.1. Αρχαιολογικός Χώρος Δελφών.

Ο αρχαιολογικός χώρος των Δελφών ήρθε στο φως με τις ανασκαφές που ξεκίνησε η Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή από τα 1892. Πάνω στα ερείπια του ιερού του Απόλλωνα ήταν χτισμένο το χωριό Καστρί, το οποίο απαλλοτριώθηκε και μεταφέρθηκε στο σημείο που βρίσκεται σήμερα.

Τα όρια του αρχαιολογικού χώρου Δελφών είναι: προς βορρά από τους φαιδριάδες βράχους, προς ανατολή από το 164ο χλμ. της δημοσίας οδού,

προς νοτιοανατολικά από τον ποταμό Πλειστό, προς Δύση από περίμετρο που απέχει 500μ. από το στάδιο, και προς νότο από ευθεία που διέρνεται από τη δεξαμενή νερού του χωριού των Δελφών και του ξενοδοχείου "Βούζας" η οποία λήγει στον ποταμό Πλειστό.

Περιγραφή του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών.

Ο αρχαιολογικός χώρος των Δελφών περιλαμβάνει το Ιερό του Πυθίου Απόλλωνα, το στάδιο, την Κασταλία πηγή, το ιερό της Αθηνάς Προναίας και τέλος το Γυμνάσιο.

Το ιερό του Απόλλωνα .

Το ιερό του Απόλλωνα, απλώνεται στη ρίζα της Φαιδριάδας Ροδινης σε αλληπάλληλα επίπεδα.

Η κύρια είσοδος είναι παράλληλη προς το δημόσιο δρόμο, λίγο πιο πάνω από αυτόν, μετά το μουσείο έως και την πύλη του αρχαιολογικού χώρου.

Μπροστά από την κύρια πύλη του ιερού υπάρχει μια πλακόστρωτη πλατεία στην οποία υπάρχουν σκορπισμένα βάθρα αγαλμάτων Ρωμαίων αυτοκρατόρων ή άλλων γνωστών προσώπων της αρχαιότητας.

Από την πύλη έως και το ναό του θεού Απόλλωνα, η οδός αυτή είναι η γνωστή Ιερά Οδός.

Το ιερό του Απόλλωνα, απαρτίζεται κυρίως από πολλά μικρά κτίρια τα οποία ονομάζονται θησαυροί.

Οι θησαυροί είχαν σκοπό τη φύλαξη των αφιερωμάτων των πόλεων που τους κατασκεύασαν και την προστασία τους από τις καιρικές συνθήκες. -Σε πολλές περιπτώσεις γίνονταν για την προβολή κάποιου σπουδαίου πολεμικού κατορθώματος.-

Υπάρχει μέσα στο χώρο αυτό ο θησαυρός των Αθηναίων, αναστηλωμένος που αποτελεί αντιπροσωπευτικό παράδειγμα του τύπου αυτού των οικοδομημάτων.

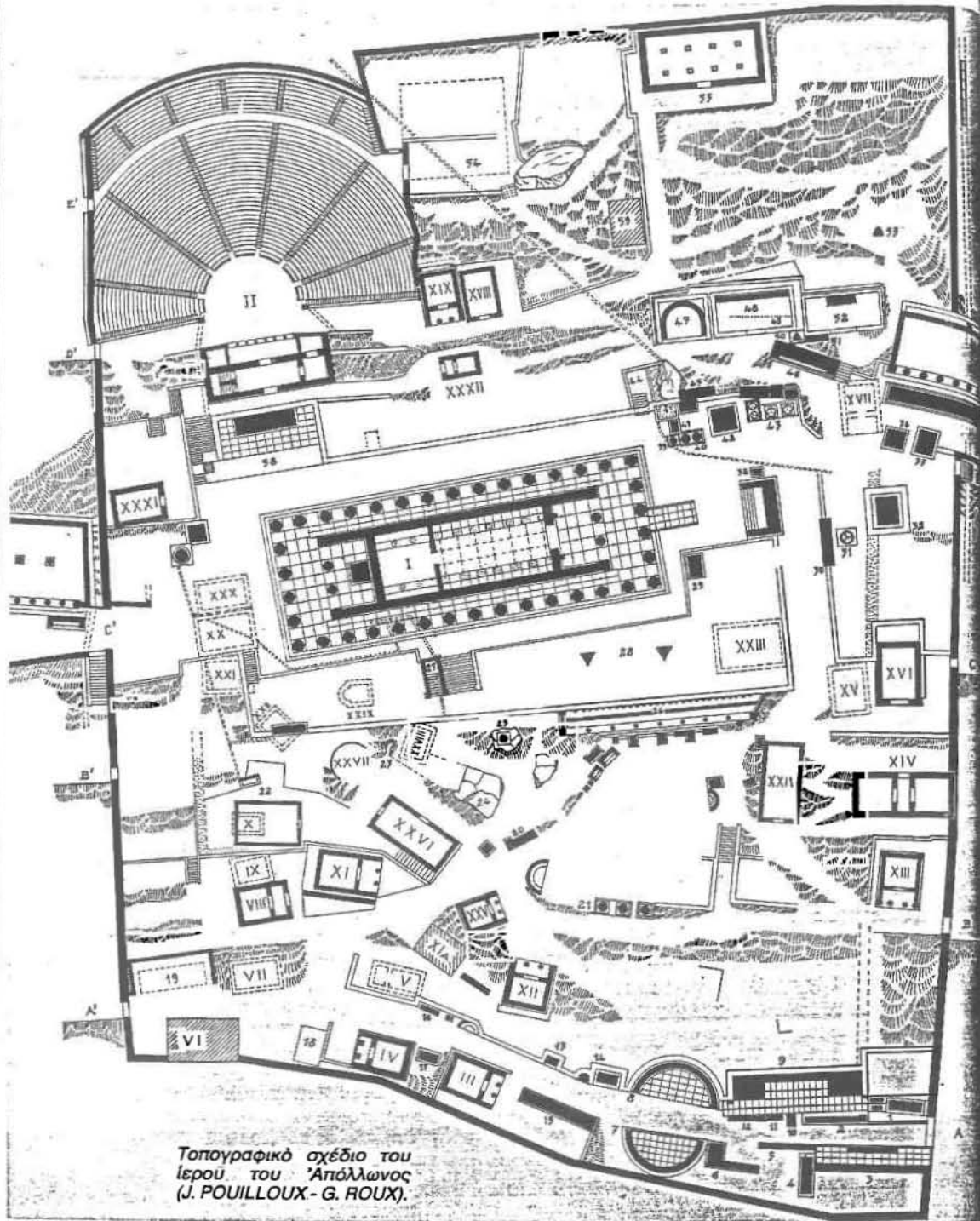
Μπαίνοντας στο ιερό του Απόλλωνα, κατά μήκος της ιερής οδού δεξιά και αριστερά

(Σχέδιο 1: 1,2,3...,15) βρίσκονται τα λείψανα των βάσεων των διαφόρων αγαλμάτων που είχαν στήσει κατά καιρούς διάφορες πόλεις από όλη την Ελλάδα ως δωρεά στο μαντείο, συνήθως μετά από νίκες τους σε μάχες ή για άλλους λόγους όπως π.χ μετά από μια καλή σοδιά, γενικά για να ευχαριστήσουν το θεό Απόλλωνα μετά από ένα γεγονός που τους ευχαρίστησε.

Διασχίζοντας την ίδια οδό, μόλις τελειώνουν οι βάσεις των αγαλμάτων, αριστερά μας, (Σχέδιο 1: III) υπάρχουν τα λείψανα ενός κτιρίου το οποίο ήταν ο θησαυρός των Σικυώνων και κατασκευάστηκε γύρω στα 500 π.Χ.

Αμέσως μετά το θησαυρό των Σικυώνων, αριστερά μας, (Σχέδιο 1: IV) υπωνόταν ο θησαυρός των Σιφνίων, το ωραιότερο και πολυτελέστερο κτίριο του ιερού του Απόλλωνα που χτίστηκε γύρω στα 525 π.Χ από μάρμαρο της Πάρου.

ΣΧΕΔΙΟ Ι.

Τοπογραφικό σχέδιο του
Ιερού του Ἀπόλλωνος
(J. ROUILLOUX - G. ROUX).

Με το θησαυρό των Σιφνίων, φτάσαμε στο λεγόμενο "σταυροδρόμι των θησαυρών".

Πηγαίνοντας, αριστερά μας (Σχέδιο 1: VI), βρίσκονται τα λείψανα του δωρικού θησαυρού των Θηβαίων, που έγινε από ντόπια πέτρα το 371 π.Χ. Απέναντι ακριβώς βρίσκονται τα λείψανα του πώρινου των Βοιωτών (Σχέδιο 1: VII), ενώ δίπλα από αυτόν (Σχέδιο 1: VIII), βρίσκεται ο θησαυρός που πιστεύεται πως έγινε από τους Ποτιδαιάτες.

Στο Σχέδιο 1: V, πιστεύεται ότι βρίσκεται ο θησαυρός των Μεγαρέων.

Ο θησαυρός των Αθηναίων (Σχέδιο 1: XI), κατασκευασμένος από μάρμαρο της Πάρου, αναστηλώθηκε με έξοδα του Δήμου των Αθηναίων στα 1903-1906. Ο θησαυρός αυτός κατασκευάστηκε το 490-489 π.Χ και αντιπροσωπεύει στην αρχιτεκτονική τη μετάβαση από τον αρχαϊσμό στον αυστηρό ρυθμό της αττικής τέχνης.

Ο θησαυρός των Αθηναίων.

Δίπλα στο θησαυρό των Αθηναίων, είναι το βουλευτήριο (Σχέδιο 1: XXVI), όπου συνεδρίαζαν 15 βουλευτές και 8 πρυτάνεις των Δελφών. Απέναντι του ήταν ο θησαυρός των Συρακουσών (Σχέδιο 1: XIA), κτισμένος το 413 π.Χ. Δίπλα στο θησαυρό των Συρακουσών, ήταν ο θησαυρός των Κνιδίων (Σχέδιο 1: XXV), κατασκευασμένος μετά τον 6ο π.Χ αι.

Η αψίδα (Σχέδιο 1: XXVII), είναι τα λείψανα εξέδρας κτισμένης από τον Ηρώδη τον Αττικό.

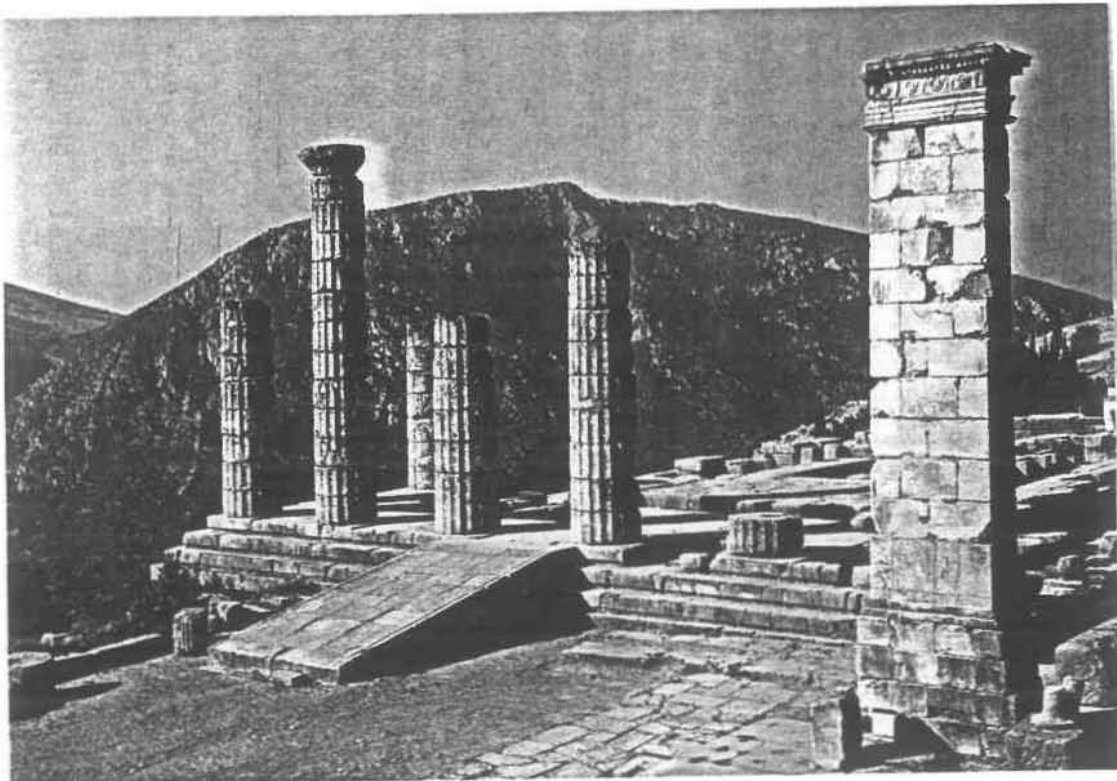
Το κτίριο XII στο Σχέδιο 1:. αναπαριστά έναν αιολικό θησαυρό, ίσως των Κλαζομενών.

Επίσης στο Σχέδιο 1: (XII) φαίνεται ο θησαυρός της Κυρήνης, Σχέδιο 1: (XIV) το υποτιθέμενο Πρυτανείο και Σχέδιο 1: (XXIV) ο θησαυρός των Κορινθίων κτισμένος από τον τύρρανο της Κορίνθου Κύψελο (657-628 π.Χ) ποα αποτελεί και τον παλιότερο θησαυρό των Δελφών.

Συνεχίζοντας την Ιερά οδό , μετά την Καμπή που σχηματίζει στο θησαυρό των Κορινθίων, αριστερά συναντάμε το μεγάλο βωμό του ιερού που κατασκεύασαν με έξοδά τους οι Χίοι, τον 5ο π.Χ αιώνα.

Απέναντι από το βωμό, βρίσκονται τα λείψανα του σεβαστού μνημείου του τρίποδα των Πλαταιών. Εκεί γύρω υπάρχουν λείψανα πολλών αφιερωμάτων που είχαν γίνει στο Μαντείο, από πόλεις όλου του τότε γνωστού κόσμου.

Στη μέση περίπου του Σχεδίου 1, το κτίριο I, αποτελεί τα ερείπια του σημαντικότερου κτιρίου του Ιερού του Απόλλωνα, του ναού. Είναι ο τελευταίος ναός του θεού και λέγεται ότι για την οικοδόμησή του πρόσφερε χρήματα όλη η Ελλάδα. Χρονολογείται τον 4ο αιώνα π.Χ.

Ο ναός του Απόλλωνα στους Δελφούς.4ος αιώνας.

Συνεχίζοντας το δρόμο μας, εκτός των λειψάνων όλων των τότε μνημείων που βλέπουμε, συναντούμε και μια απότομη σκάλα, που μας οδηγεί στο θέατρο του Ιερού, ένα από τα καλύτερα στην Ελλάδα. Κατασκευασμένο από άσπρη πέτρα του Παρνασσού τον 4ο π.Χ αιώνα, χωρίζεται σε δύο μέρη: το κοίλο όπου κάθονταν οι θεατές και τη σκηνή.

Το κάτω μέρος του κοίλου διαιρείται με έξι σκάλες σε επτά κερκίδες, ενώ το πάνω σε έξι. Χωρίζονται μ' ένα διάδρομο, το διάζωμα.

Η ορχήστρα του θεάτρου είναι πλακοστρωμένη και γύρω της υπάρχει ανοικτός οχετός για τα νερά της βροχής. Η σκηνή χωρίζεται σε δύο τμήματα: το προσκήνιο με τρεις χώρους και η πίσω σκηνή με άλλους τρεις.

Αρχαίο Θέατρο Δελφών. (Πίσω ο ναός του Απόλλωνα).

Το θέατρο επισκευάστηκε το 2ο αιώνα, ενώ τον 1ο αιώνα τοποθετήθηκε μπροστά στη σκηνή, ανάγλυφη ζωοφόρος με παραστάσεις άθλων του Ηρακλέους η οποία σώζεται στο μουσείο.

Το θέατρο στην αρχαιότητα το χρησιμοποιούσαν κυρίως για την παρουσίαση δραματικών και λυρικών αγώνων. Υπολογίζεται ότι το θέατρο χωράει 5.000 θεατές.

Το τελευταίο μνημείο στο ιερό του Απόλλωνα, Σχέδιο 1: (55), είναι τα λείψανα της περίφημης στην αρχαιότητα λέσχης των Κνιδίων, η οποία ήταν ένας τόπος συναθροίσεων και συζητήσεων.

Το στάδιο.

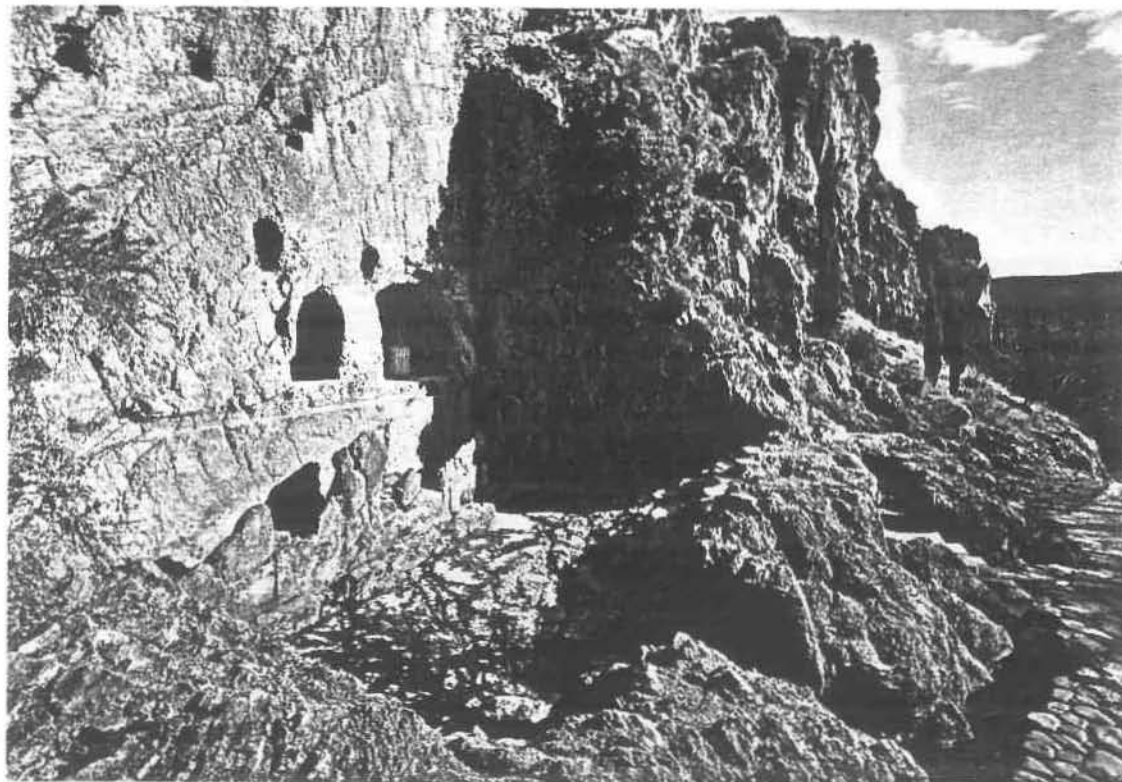
Ένα μονοπάτι από το θέατρο, οδηγεί ψηλά στο στάδιο. Το στάδιο κατασκευάστηκε τον 5ο αιώνα και πολύ αργότερα από πέτρα του Παρνασσού κατασκευάστηκαν οι σειρές των καθισμάτων του, το λεγόμενο θέατρο που αποτελείται από δύο μακριά τμήματα τα οποία ενώνονται με μια ημικυκλική σφενδόνη.

Το μήκος του είναι 177,55μ. και το πλάτος του 25,50μ.

Η Κασταλία Πηγή.

Στη χαράδρα , που σχηματίζουν οι δυο Φαιδριάδες από το βράχο της Υάμπειας, βρίσκεται η περίφημη Κασταλία πηγή.

Ό,τι βλέπουμε σήμερα στην Κασταλία πηγή, ανήκει στα ελληνιστικά και στα ρωμαϊκά χρόνια.

Η Κασταλία πηγή.

Το Ιερό της Αθηνάς Προναίας.

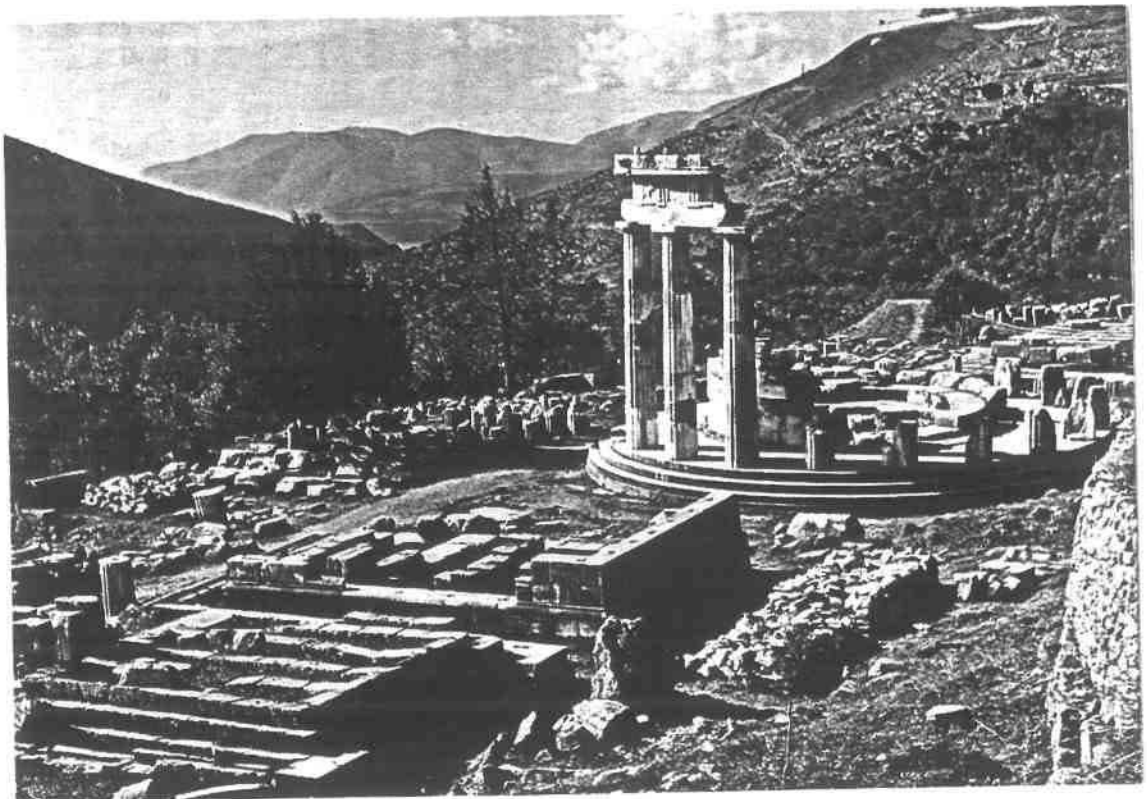
Αφήνοντας την Κασταλία πηγή και ακολουθώντας το δημόσιο δρόμο προς Αράχωβα, συναντάμε το μονοπάτι που οδηγεί στο Ιερό της Αθηνάς Προναίας (Μαρμαριά).

Μπαίνοντας στο Ιερό συναντάμε πρώτα τους βωμούς: ένα μεγάλο και γύρω του μικρότερους κτιστούς.

Δίπλα στους ναούς υπήρχε ο πύρινος ναός της Αθηνάς Προναίας, που κτίστηκε στα μέσα του 7ου αιώνα και ήταν ένας από τους μεγαλύτερους ναούς της Ελλάδας. Καταστράφηκε αυτός και στην ίδια θέση κτίστηκε στα 500 π.Χ νέος ναός δωρικού ρυθμού, ο οποίος αποκαλύφθηκε σε καλή κατάσταση μετά την ανασκαφή το 1903, αλλά καταστράφηκε από τους βράχους της Υάμπειας που έπεσαν πάνω του στις μεγάλες βροχές του Μάρτη του 1905.

Δυτικά του ναού υπάρχουν τα ερείπια δύο θησαυρών από Παριανό μάρμαρο. Ο ένας δωρικού ρυθμού, κτισμένος στα 480 π.Χ και ο άλλος ιωνικού ρυθμού κτισμένος στα 530 π.Χ από τους Μασσαλιώτες.

Δυτικά των θησαυρών, το στρογγυλό κτίριο είναι η Θόλος κτισμένη γύρω στα 380 π.Χ Αποτελούσε αριστούργημα της αρχαίας αρχιτεκτονικής.

Η Θόλος (Μαρμαριά).

Τελευταίο κτίριο στο Ιερό της Αθηνάς, πηγαίνοντας προς το Γυμνάσιο είναι ο λεγόμενος "οίκος των ιερέων".

Το Γυμνάσιο.

Στη ρίζα της Φαιδριάδας Υάμπειας, ανάμεσα στο ιερό της Αθηνάς Προναίας και την Κασταλία πηγή, κάτω από το δημόσιο δρόμο, βρίσκονται τα ερείπια του γυμνασίου των Δελφών.

Το γυμνάσιο, χρησίμευε στην αρχαιότητα για την άσκηση των εφήβων των Δελφών και για την προετοιμασία των αθλητών για τους Πυθικούς αγώνες. Αργότερα από την ελληνοιστική εποχή έρχονται στους Δελφούς καλλιτέχνες και άνθρωποι του πνεύματος και δίνουν διαλέξεις στους χώρους του.

Το γυμνάσιο, είναι κατασκευασμένο σε δυό επίπεδα: το ανώτερο ήταν για τις ασκήσεις του δρόμου και στο κατώτερο υπήρχαν η παλαίστρα, η πισίνα και οι θέρμες.

Η παλαίστρα αποτελείται από μια τετράγωνη αυλή με περιστήλιο ιωνικού ρυθμού, στις δυο πλευρές του οποίου υπάρχουν δωμάτια.

Ο αρχαιολογικός αυτός χώρος των Δελφών, που περιγράψαμε παραπάνω, είναι περιφραγμένος και μέσα στα όριά του, σύμφωνα με το Φ.Ε.Κ 259/Β/25.4.1991, επιτρέπεται η εκτέλεση κάθε φύσης εργασιών που αφορούν την κατασκευή νέων κτισμάτων, επισκευή και βελτίωση των υπαρχόντων, κατασκευή κάθε είδους εγκατάστασης, που έχει ως σκοπό την προστασία, τη φύλαξη και τη βελτίωση του αρχαιολογικού χώρου.

Οι επιτρεπόμενες χρήσεις, εντός του περιφραγμένου αρχαιολογικού χώρου είναι οι ακόλουθες: αρχαιολογικό μουσείο, χώροι υγιεινής, αποθηκευτικοί χώροι, χώροι εξυπηρετήσεως επισκεπτών και προσωπικού (φυλακεία), αναψυκτήρια, πωλητήρια, αντλιοστάσια, εργαστήρια συντήρησης.

Από τις παραπάνω επιτρεπόμενες χρήσεις, αυτές που υπάρχουν μέσα στον αρχαιολογικό χώρο, ουσιαστικά είναι: το αρχαιολογικό μουσείο, οι εγκαταστάσεις υγιεινής και ένας χώρο εξυπηρετήσεως επισκεπτών και προσωπικού (φυλακείο) το οποίο είναι πολύ μικρό και φτιαγμένο από ξύλο πριν από αρκετά χρόνια, με άλλα λόγια χρειάζεται συντήρηση. Οι φύλακες μάλιστα που τους ρωτήσαμε, μας είπαν ότι χρειάζεται ανακατασκευή το υπάρχον φυλακείο όπως επίσης επιτακτική ανάγκη αποτελεί η δημιουργία ενός αναψυκτηρίου.

Όσο για τους αποθηκευτικούς χώρους, τα αναψυκτήρια, τα πωλητήρια, τα αντλιοστάσια και τα εργαστήρια συντήρησης, δεν υπάρχει τίποτα από αυτά.

Υπάρχει βέβαια προσωπικό φύλαξης, τρεις ξεναγοί και φυσικά τουριστικός οδηγός του αρχαιολογικού χώρου.

3.1.2. Ο Αρχαιολογικός χώρος του Ορχομενού.

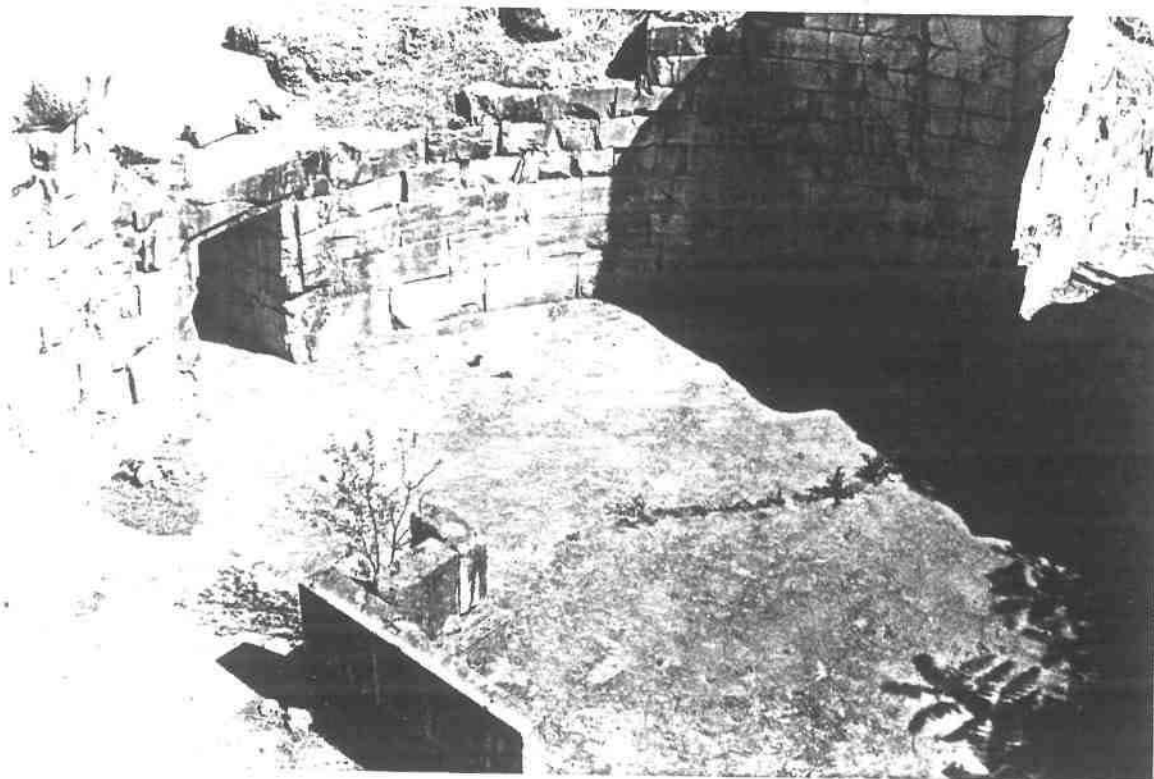
Οι πρώτες ανασκαφές έγιναν το 1880 από τον Ερρίκο Σλήμαν ο οποίος ανακάλυψε το μυκηναϊκό βασιλικό τάφο του Μινύα. Οι ανασκαφές μετά συνεχίστηκαν, όπως και οι έρευνες μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα.

Οι τελευταίες ανασκαφές έγιναν τις περιόδους 1968-1973 και 1984-1985, από τον Θ.Σπυρόπουλο, καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών, ο οποίος ανακάλυψε το νεκροταφείο, το μυκηναϊκό ανάκτορο και το θέατρο(ωδείο) της αρχαίας πόλης.

Ο αρχαιολογικός χώρος του Ορχομενού έχει τα παρακάτω όρια: δια της ανωνύμου κεντρικής οδού της περιοχής Σκριπού που οδηγεί στο βυζαντινό ναό της Παναγίας δηλ. από την είσοδο του θολωτού τάφου προς νότο της ίδιας οδού σε μήκος 1,00 μ. και προς βορρά μέχρι της καμπής της προς δυσμάς σε μήκος 2,00 μ., δυτικά: δια της κορυφής του Ακοντίου ελληνιστικών χρόνων Πύργου, βόρεια: δια και μέχρι των πηγών Μέλανος ποταμού, νότια: δια τα λατομεία προς Προσήλιο οδού, ορίζεται ως αρχαιολογικός χώρος.

Παρακάτω παραθέτουμε αναλυτικά όλα τα μνημεία του αρχαιολογικού χώρου:

Βασιλικός τάφος του Μινύα ή "Θησαυρός των Μινυών".

Ο Βασιλικός τάφος του Μινύα.

Ο Βασιλικός τάφος του Μινύα , είναι μνημείο Προϊστορικών χρόνων, συγκεκριμένα Κρητομυκηναϊκής εποχής (η Κρητομυκηναϊκή εποχή είναι υποπερίοδος της Μυκηναϊκής εποχής) και χρονολογείται στα 2.000 π.Χ περίπου.

Ο φημισμένος ήδη από την αρχαιότητα περιηγητής Πausανίας τον παραθέτει ως αντάξιο των πυραμίδων της Αιγύπτου. Πράγματι, ο θολωτός αυτός τάφος αποτελεί ένα από τα κορυφαία μνημεία του είδους και η μοναδικότητά του ενισχύει την αξία του.

Αυτό που κάνει το θολωτό τάφο να ξεχωρίζει από τους σύγχρονούς του είναι το κτιστό πλευρικό δωμάτιο , η οροφή του οποίου κοσμεύεται από λίθινο ανάγλυφο με θέμα σπείρες , ανθέμια και ρόδακες εξαιρετικής τέχνης.

Μυκηναϊκό ανάκτορο.

Ερείπια τμήματος του μεγάλου ανακτορικού συγκροτήματος, το οποίο χρονολογείται στην ίδια εποχή με το θολωτό τάφο έχουν βρεθεί μπροστά από το νάρθηκα του ναού της Παναγίας της Σκριπούς. Ανακαλύφθηκαν ακόμη τοιχογραφίες με διάφορες σκηνές από κυνήγι αγριόχοιρου.

Ερείπια Μυκηναϊκών Ανακτόρων.

Οχύρωση της πόλης.

Στην κορυφή του Ακοντίου όρους υπάρχει Ακρόπολη η οποία χρονολογείται από τον 7ο π.Χ αιώνα έως και τους Ελληνιστικούς χρόνους.

Αρχαίο θέατρο (Ωδείο).

Το αρχαίο θέατρο είναι λαξευμένο πάνω στο βράχο και περιέχει προσκήνιο και παρόδους. Είναι Ελληνιστικής εποχής και συγκεκριμένα χρονολογείται στα τέλη του 4ου π. Χ αιώνα.

Εκεί γίνονταν μουσικοί και ποιητικοί αγώνες τα Χαρητήσια και τα Διονύσια.

Αρχαίο Θέατρο Ορχομενού.(Ωδείο)

3.2. Άλλα αξιόλογα μνημεία της Αρχαίας Εποχής της Περιοχής Μελέτης.

Εκτός από τους αρχαιολογικούς χώρους των Δελφών και του Ορχομενού, που δείχνουν τη λαμπρή ιστορία των τόπων αυτών και μπορούν να προκαλέσουν πολιτιστικό πόλο έλξης, υπάρχουν μεμονομένα μνημεία στην περιοχή μελέτης μας (συγκεκριμένα στην Επαρχία Λιβαδειάς), που από μόνα τους έχουν μεγάλη αξία και μπορούν να προσελκύσουν έναν αριθμό επισκεπτών.

3.2.1. Ο " Τυμβος των Μακεδόνων ".

Ένα από τα μνημεία αυτά είναι και ο " Τύμβος των Μακεδόνων " ή αλλιώς το περίφημο λίθινο λιοντάρι στη Χαιρώνεια. Το έστησαν το 338 π.Χ οι Θηβαίοι μετά την ήττα τους στη μάχη της Χαιρώνειας από τους Μακεδόνες, με αρχηγό τον Φίλιππο, προς τιμή των νεκρών που χάθηκαν. Σε μεγάλη κυβική βάση ύψωσαν ένα κολοσσιαίο πέτρινο λιοντάρι σε μεγάλη κυβική βάση, οκτώμιση μέτρα ψηλό (3 μ. η βάση του και 5,50 το άγαλμα).

Ο Τύμβος των Μακεδόνων στη Χαιρώνεια.

3.2.2. Το "Κωρύκειον Άντρο"

Στο δρόμο από Αράχωβα προς Δελφούς, κάπου σ' ένα σημείο ψηλά προς την κορυφή του Παρνασσού, βρίσκεται το "Κωρύκειον Άντρο", το οποίο ανήκει στο Δήμο της Αράχωβας.

Είναι ονομαστό από τον κόσμο ακόμη της αρχαιότητας και από τους μύθους. Χαρακτηριστικά ο περιηγητής Πausανίας αναφέρει "είναι το πιο αξιοθέατο από όλα τα σπήλαια που είδα".

Στην είσοδο του σπηλαίου, δεν υπάρχει κάτι αξιόλογο. Προχωρώντας, βλέπει κανείς ένα τεράστιο χώρο με 90μ. μήκος και 60μ. πλάτος.

Στο χώρο αυτό, χοντροί σταλακτίτες κρέμονται από την οροφή του που μιάζουν με Κώρυκες - από κει πήρε και την ονομασία του-. Κώρυκας σημαίνει δερμάτινο ταγάρι, ασκί, πανέρι.

Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Ανδρέας Τσούρας στο σχετικό βιβλίο του για το "Κωρύκειον Άντρο", "μπροστά σου, προς το βάθος, ένα πλήθος σταλακτιτών και σταλαγματιών δημιουργούν ένα δάσος με έργα αφηρημένης τέχνης. Πράγματι, πολύ εντυπωσιακό και θείο".

Μπαίνοντας προς τα μέσα, στο βράχο υπάρχουν σκαλισμένες διάφορες επιγραφές που χρονολογούνται στον 4ο π.Χ αιώνα.

3.3. Βυζαντινές Εκκλησίες.

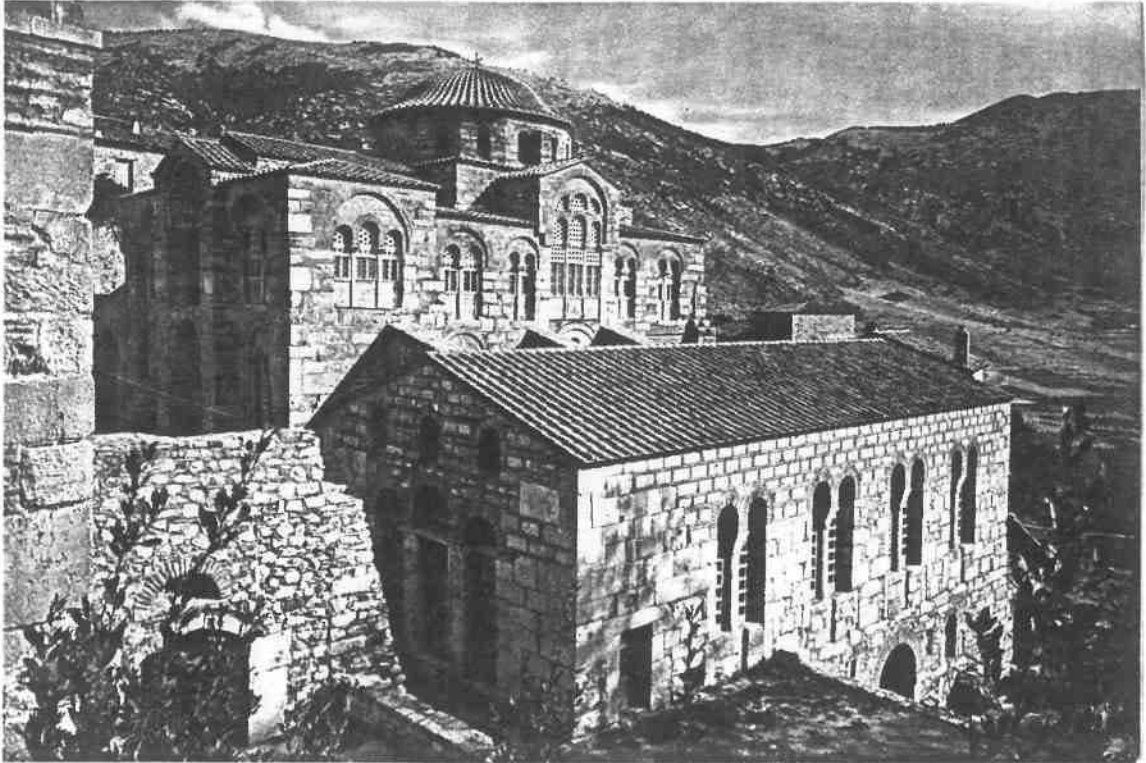
Από τα πανάρχαια χρόνια, όπως είπαμε και παραπάνω, η Βοιωτία κατέχει ξεχωριστή θέση στην ιστορία και τον πολιτισμό της Ελλάδας. Η Θήβα μάλιστα, την περίοδο της Βυζαντινής αυτοκρατορίας βρίσκεται σε πιο σημαντική θέση από πολλές πόλεις της Ελλάδας, αφού είναι έδρα στρατηγού και έχει ακμάζουσα βιοτεχνία. Εξηγείται έτσι γιατί στη Βοιωτία υπάρχουν μερικά από τα πιο σπουδαία βυζαντινά μνημεία: το μοναστήρι του Οσίου Λουκά στο Στείρι, η Παναγία η Σκριπού στον Ορχομενό, ο Άγιος Σώζων στον Ορχομενό, ο Άγιος Νικόλαος στα Καμπιά και πολλά άλλα.

3.3.1. Μοναστήρι του Οσίου Λουκά.

Από τα πιο γνωστά βυζαντινά μοναστήρια, ίσως και το γνωστότερο είναι αυτό του Οσίου Λουκά, χτισμένο στις δυτικές πλαγιές του Ελικώνα.

Σήμερα το μοναστήρι αποτελείται από τους δύο μεγάλους ναούς με την κρύπτη, την τράπεζα, τον πύργο του κωδωνοστασίου και τα κελιά με τους βοηθητικούς χώρους.

Στο μέσο περίπου του χώρου της Μονής υψώνονται οι δύο ναοί, της Παναγίας αριστερά και του Οσίου Λουκά δεξιά. Οι εκκλησίες αυτές είναι κατά περίεργο τρόπο συνδεδεμένες. Η ΝΔ γωνία της εκκλησίας της Παναγίας εισχωρεί στη ΒΑ γωνία της εκκλησίας του Οσίου Λουκά.

Ο ναός του Οσίου Λουκά.

Η εκκλησία της Παναγίας που είναι και παλιότερη χρονολογείται στα 955 μ.Χ. ανήκει στον τύπο του σύνθετου τετρακίονιου σταυροειδούς με τρούλλο ναού. Οι τοιχογραφίες της είναι καλής τέχνης και έγιναν τον 11ο ή 12ο αιώνα. Ενδιαφέροντα είναι τα μαρμαροθετήματα στο πάτωμα. Εξωτερικά, η Παναγία είναι ένα από τα καλύτερα παραδείγματα της αρχιτεκτονικής και διακοσμητικής της Βυζαντινής τέχνης με πλούσιο κεραμοπλαστικό διάκοσμο.

Αργότερα από την εκκλησία της Παναγίας κτίσθηκε η εκκλησία του Οσίου Λουκά -μεγαλύτερη σε μέγεθος- η οποία χρονολογείται στα 1011 μ.Χ. και ανήκει στον οκταγωνικό τύπο. Μεγάλη σπουδαιότητα παρουσιάζει ο ζωγραφικός του διάκοσμος δηλ. τα ψηφιδωτά και οι τοιχογραφίες. Η κατανομή των ζωγραφικών θεμάτων στα διάφορα μέρη του ναού ακολουθεί την τάξη που επικρατούσε κατά τον 11ο αιώνα.

Η Κρύπτη αρχικά κατασκευάστηκε για να προστατέψει τον αρχικό τάφο του Οσίου και αργότερα αποτέλεσε μια ισχυρή βάση του του μεγάλου ναού. Έχει σχήμα σταυρού με 4 γωνιαία διαμερίσματα και κόγχη ιερού με μαρμάρينو τέμπλο. Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι τοιχογραφίες του.

Η Τράπεζα που αποτελείται από δύο ορόφους έχει αναστηλωθεί κατά τα τελευταία χρόνια, μετά την καταστροφή της από τους βομβαρδισμούς το 1943. Κατά τις εργασίες αναστήλωσης βρέθηκαν τοιχογραφίες. Νότια της βρέθηκαν τα ερείπια του νοσοκομείου το οποίο χτίστηκε το 17ο αιώνα. Σήμερα στο χώρο της Τράπεζας αυτό στεγάζεται το Μουσείο του Οσίου Λουκά.

Από τα παλιά κελιά σώζονται λίγα στον κάτω όροφο της δυτικής και της βόρειας πλευράς. Πάνω σ'αυτά, όπως και στις άλλες πλευρές του χώρου της Μονής κτίστηκαν αργότερα και άλλα διάφορα και τριόροφα κελιά.

Σ'ένα διπλανό λόφο σώζονται τα ερείπια της Ακρόπολης του αρχαίου Στεϊρίου. Οι δυο μάλιστα εκκλησίες του είναι χτισμένες στη θέση του ναού της Δήμητρας και με τα υλικά του ίδιου ναού.

Η απόσταση από την Αθήνα είναι περίπου 152χλμ. Πηγαίνει κανείς εκεί ή από τον αρχαίο δρόμο των Θηβών, ή από την εθνική οδό Αθηνών-Λαμίας, περνώντας από τη Λιβαδειά το Δίστομο και το Στείρι.

3.3.2. Παναγία η Σκριπού στον Ορχομενό.

Ο Ιερός Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου, γνωστός ως "Παναγία η Σκριπού" ανήκει στα προέχοντα βυζαντινά μνημεία και χρονολογείται το 874μ.Χ.

Το μοναστήρι είναι χτισμένο πάνω από τα ερείπια του περίφημου ναού των Χαρίτων του Βοιωτικού Ορχομενού. Ερείπια των ανακτόρων του βασιλιά των Μινύων Αθάμα, βρέθηκαν στην αυλή του Μοναστηριού.

Μάλιστα το μοναστήρι έχει κτιστεί με υλικά του ναού των Χαρίτων και άλλων αρχαίων ιερών του Ορχομενού. Αυτό φαίνεται από τις εντοιχισμένες ανάγλυφες πλάκες και τους πελεκημένους λίθους που έχουν αρχαίες επιγραφές, καθώς επίσης και απ' τους μεγάλους σπόνδουλους από αρχαίες κολώνες.

Για την ιστορία της βυζαντινής αρχιτεκτονικής είναι σπουδαίο και μοναδικό μνημείο για την καλή του διατήρηση αλλά και γιατί είναι από τις πρώτες βυζαντινές εκκλησίες σταυροειδούς εγγεγραμένου με τρούλλο ρυθμού. Συνδιάζει την παλαιοχριστιανική αρχιτεκτονική με το βυζαντινό, γιατί συνδιάζει το ρυθμό της θολωτής βασιλικής και του ελεύθερου σταυρού.

Εντυπωσιακός είναι ο γλυπτός διάκοσμος του ναού με θέματα από την παλαιοχριστιανική παράδοση και η Κεραμική διακόσμηση που εμφανίζεται σε Βυζαντινό μνημείο για πρώτη φορά -ολόκληρος ο ναός εσωτερικά και εξωτερικά είναι διακοσμημένος με ποικίλα γλυπτά γείσα και οριζόντιες και ημικυκλικές οδοντωτές κεραμικές ταινίες στις πόρτες και στα παράθυρα-.

Αξιόλογες επίσης είναι οι βυζαντινές τοιχογραφίες που διακρίνονται στο εσωτερικό του ναού.

Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός, ότι στη νότια πρόσοψη του ναού είναι εντοιχισμένο μαρμάρινο ηλιακό ρολόι που το διακοσμούν δύο θαυμάσια γλυπτά παγώνια.

Από τον κτιριακό περίβολο του μοναστηριού δε σώζεται σχεδόν τίποτα και το κωδωνοστάσι του είναι αναστηλωμένο στον παλιό του ρυθμό.

Εσωτερικά, χωρίζεται σε τρία μέρη τα οποία καταλήγουν σε τρεις ημικυκλικές αψίδες. Τα τρία αυτά μέρη, αποτελούν τρεις εκκλησίες: την κύρια εκκλησία που είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου και τα παρεκλήσια των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου. Ο ναός είναι τρισυπόστατος.

Σήμερα το μοναστήρι αυτό αποτελεί μια από τις δύο ενορίες του Ορχομενού, συγκεκριμένα την ενορία της Σκριπούς και συνεπώς τελούνται λειτουργίες σε καθημερινή βάση.

Η απόστασή του από την Αθήνα είναι γύρω στα 120χλμ. Η πιο κοντινή διαδρομή είναι από το βασικό οδικό δίκτυο Αθηνών-Λαμίας μέσω του χωριού Κάστρο.

Βυζαντινός Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου.

3.3.3. Ο Άγιος Σωστής στον Ορχομενό.

Στα προέχοντα βυζαντινά μνημεία ανήκει και το εκκλησάκι του Αγίου Σώζοντος στον Ορχομενό, το οποίο χτίστηκε την πρώτη δεκαετηρίδα του 11ου αιώνα. Είναι τρούλοχος με τρούλο ναός, σχήματος σταυροειδούς εγγεγραμμένου. Άξια προσοχής εξωτερικά είναι η τοιχοδομία του ναού, ενώ εσωτερικά η πλατυτέρα και οι Ιεράρχες της Κόγχης του Αγίου Βήματος.

3.4. Μουσεία.

3.4.1. Μουσείο Δελφών.

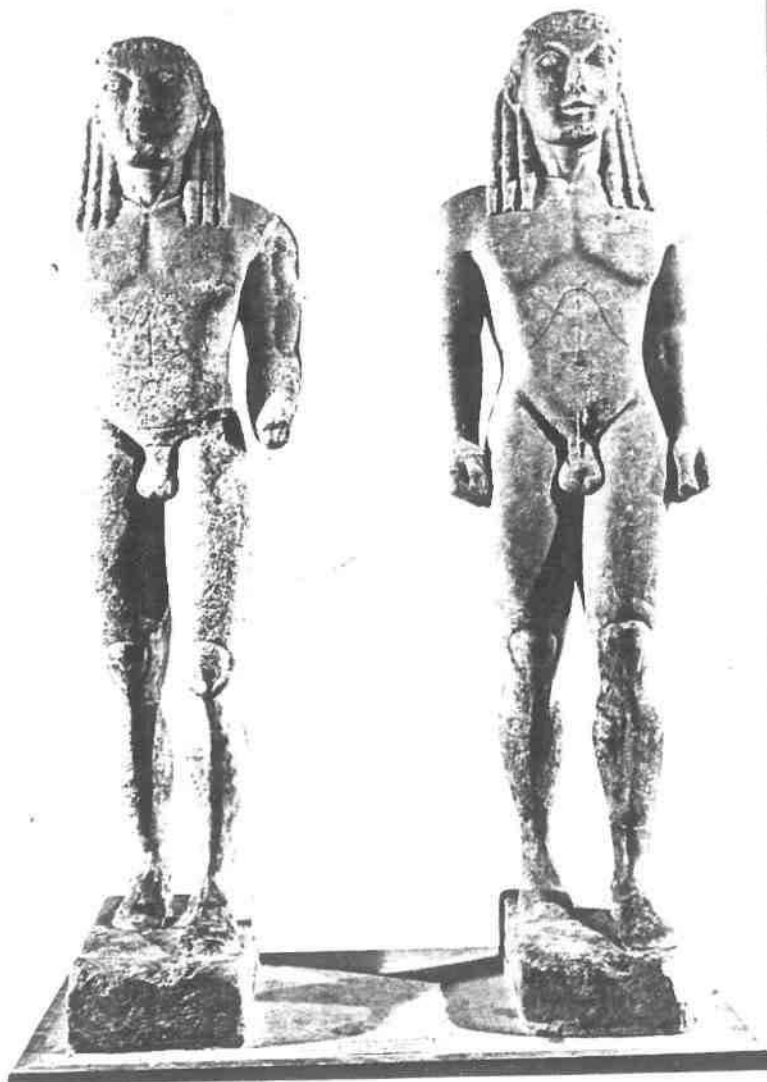
Το Μουσείο των Δελφών, αποτελείται από δεκατρείς αίθουσες: τον προθάλαμο, την αίθουσα ασπίδων, την αίθουσα κούρων, την αίθουσα του ταύρου, την αίθουσα των Σιφνίων, την αίθουσα θησαυρού Αθηναίων, την πρώτη αίθουσα του ναού του Απόλλωνα, τη δεύτερη αίθουσα του ναού του Απόλλωνα, την αίθουσα επιτυμβίων, την αίθουσα Θόλου, την αίθουσα Αγίου, την αίθουσα Ηνιόχου και τέλος την αίθουσα Αντινόου.

Παρακάτω περιγράφεται η καθεμιά αίθουσα ξεχωριστά μαζί με τα ευρήματα τα οποία περιέχει:

Στον Προθάλαμο, υπάρχει ένα αντίγραφο του ομφαλού που ήταν το σύμβολο του θεού Απόλλωνα, του ιερού του και γενικότερα των Δελφών, ένα μικρό ανάγλυφο από Πεντελικό μάρμαρο, με παράσταση της Αθηνάς, του ομφαλού και του Απόλλωνα και τέλος ένα μακρύ ανάγλυφο από λευκό μάρμαρο που είναι ό,τι απόμεινε από τη ζωφόρο του θεάτρου των Δελφών. Το τελευταίο έργο είναι κλασικιστικό, επαρχιακής τέχνης, του 1ου αιώνα.

Στην αίθουσα ασπίδων, τα περισσότερα εκθέματα της αίθουσας αυτής ανήκουν στον 7ο π.Χ αιώνα, (ως επί το πλείστον είναι χάλκινα έργα και αγάλματα).

Στην αίθουσα κούρων, υπάρχουν τα δυο μεγάλα αρχαϊκά αγάλματα από μάρμαρο της Πάρου, που συμβολίζουν μάλλον τον Κλέοβι και τον Βίτωνα και χρονολογούνται στα 610-580 π.Χ, πέντε πώρινες μετόπες από το θησαυρό των Σικυόνων που φτιάχτηκαν το 560 π.Χ. -οι μετώπες ήταν πίνακες με κύριο χαρακτηριστικό στην τέχνη τους το γραμμικό στοιχείο- και τέλος ένα μικρό χάλκινο άγαλμα κούρου με κολιέ, σημαντικό έργο της αρχαίας πλαστικής (530-520π.Χ).

Κλέοβις και Βίτων.

Στην αίθουσα του ταύρου, υπάρχουν τα ευρύματα του "αποθέτη" του ιερού των Δελφών, ο οποίος βρέθηκε μετά την ανασκαφή στην Ιερά οδό το 1939. (Στον αποθέτη υπήρχε τότε η συνήθεια στα ιερά να θάβονται τα διάφορα αφιερώματα προς το θεό). Αφιερώματα από πολύτιμο υλικό, χρυσάφι, ασήμι ή ελεφαντόδοντο δεν ήταν καθόλου ασυνήθιστα στους Δελφούς. Από αυτά, ξεχωρίζει ο ασημένιος αρχαϊκός ταύρος, του 6ου αιώνα, που κυριαρχεί σ' αυτή την αίθουσα.

Στην αίθουσα Σιφνίων,
που είναι η μεγάλη αίθουσα του Μουσείου, περιέχονται έξοχα δημιουργήματα
της ώριμης αρχαϊκής τέχνης της αρχαίας Ελλάδας και ό,τι περισώθηκε από την
ανάγλυφη ζωφόρο του θησαυρού των Σιφνίων, ο οποίος χρονολογείται στο 525
π.Χ.

Ανάμεσα στα αξιόλογα έργα τέχνης που εκτίθενται σ' αυτή την αίθουσα, είναι
και η περίφημη Σφίγγα των Ναξίων, ένα από τα μεγαλύτερα πλαστικά έργα και
αντιπροσωπευτικό της αρχαϊκής ναξιακής τέχνης, φτιαγμένο γύρω στα 570-560
π.Χ. (το ολικό ύψος του αφιερώματος ήταν 12,10 μέτρα περίπου και ως την
άκρη των φτερών 12,45μ.)

Η Σφίγγα των Ναξίων.

Στην αίθουσα του θησαυρού των Αθηναίων,
έχουν εκτεθεί οι 24 μετόπες, από παριανό μάρμαρο, που αποτελούσαν το κύριο
στοιχείο της γλυπτικής διακόσμησης του θησαυρού των Αθηναίων (490-489
π.Χ.).

Στην πρώτη αίθουσα του ναού του Απόλλωνα, υπάρχουν τα λείψανα του δυτικού αετώματος του ναού του Απόλλωνα (τα οποία έχουν κατασκευαστεί γύρω στα 510 π.Χ.) και καταλαμβάνουν τη μια πλευρά της αίθουσας.

Υπάρχουν επίσης άλλα τρία αγάλματα: δύο γυναικεία και ένας μαρμάρινος μικρός ντυμένος κούρος του 5ου αιώνα.

Στη δεύτερη αίθουσα του ναού του Απόλλωνα, δεσπόζουν τα γλυπτά του ανατολικού αετώματος (510 π.Χ) του αρχαϊκού ναού του Απόλλωνα. Υπάρχουν επίσης κάποια αγάλματα τα οποία είναι φτιαγμένα τέλη 6ου με αρχές 5ου αιώνα και τέσσερις ανεπίγραφες στήλες που χρονολογούνται μεταξύ των ετών 361-310 π.Χ.

Στην αίθουσα επιτυμβίων, υπάρχει η έξοχη νεκρική στήλη -που είναι και το κύριο έκθεμα της αίθουσας- ενός νέου αθλητή από παριανό μάρμαρο, πρώιμης κλασσικής τέχνης (465 π.Χ), υπάρχουν επίσης άλλοι τρεις επιτύμβιοι και αρκετά αγάλματα.

Στην αίθουσα Θόλου, στον απέναντι της εισόδου τοίχο, υπάρχει ανασύσταση συμπληρωμένη τμήματος του θριγκού της Θόλου , του κυκλικού κτιρίου της Προναίας Αθηνάς (που αναφέραμε και παραπάνω, στην περιγραφή του ιερού της). Ο γλυπτός του διάκοσμος, έγινε με την παραμικρή λεπτομέρεια.

Στην αίθουσα Αγίου, υπάρχουν τρία εκθέματα: το πρώτο - που προκαλεί και τη μεγαλύτερη εντύπωση- είναι το σύμπλεγμα τριών νέων γυναικών, από πεντελικό μάρμαρο, που μοιάζουν να χορεύουν. Το δεύτερο, είναι έξι αγάλματα των οποίων οι πραγματικές βάσεις υπάρχουν στο ιερό του Απόλλωνα. Και το τρίτο, είναι το μαρμάρινο άγαλμα γέροντα (280-270 π.Χ), χαρακτηριστικό έργο ελληνικής τέχνης του πορτραίτου του 3ου αιώνα.

Στην αίθουσα Ηνιόχου, υπάρχει ένα χάλκινο άγαλμα που παριστάνει έναν ηνίοχο, οδηγό αγωνιστικού άρματος, σε φυσικό μέγεθος (ύψος 1,80μ.), τη στιγμή που μετά από νικηφόρο αγώνα, παρουσιάζει θριαμβευτικά το άρμα του, στραμμένος προς το πλήθος. Το άγαλμα του Ηνιόχου είναι ένα από τα σπουδαιότερα και πρωτότυπα χάλκινα πλαστικά έργα της αρχαιότητας. Στη μεγάλη βιτρίνα της αίθουσας βρίσκεται ό,τι απόμεινε από τα άλογα του άρματος του Ηνιόχου, ενώ στη μικρή βιτρίνα βλέπουμε μια ζωγραφιά του Απόλλωνα.

Στην αίθουσα Αντινόου, υπάρχει το άγαλμα του διάσημου νέου για την ομορφιά του Αντινόου, το οποίο χρονολογείται στα 130-138 μ.Χ. και είναι χαρακτηριστικό έργο της νεοκλασσικής τέχνης. Απέναντι από τον Αντίνοο, υπάρχει μια ακέφαλη στήλη που εικονίζει το συγγραφέα Πλούταρχο (50-125 μ.Χ). Υπάρχουν ακόμη και κάποια άλλα αγάλματα και γλυπτά όπως επίσης και έξι βιτρίνες με διάφορα εκθέματα (αγγεία όλων των εποχών, μικρά

αγαλματάκια,προσωπικά αντικείμενα, μικρά αφιερώματα προς το θεό Απόλλωνα, όπλα) .

3.4.2. Μουσείο Χαιρώνειας.

Στα ανατολικά του χωριού , δίπλα από το μνημείο του "Τύμβου των Μακεδόνων", βρίσκεται το αρχαιολογικό μουσείο της Χαιρώνειας.

Το μουσείο αυτό είναι μικρό και ο επισκέπτης δε βρίσκει την ποικιλία και την τελειότητα των έργων τέχνης των μεγάλων μουσείων όπως είναι για παράδειγμα το μουσείο των Δελφών. Παρόλα αυτά , θεωρείται αξιόλογο και μοναδικό για τα ευρήματα κυρίως της λίθινης εποχής.Αξιόλογο είναι επίσης το γεγονός ότι τα ευρήματα του συγκεκριμένου μουσείου αντιπροσωπεύουν όλες τις περιόδους της αρχαίας ελληνικής ιστορίας: τη Μυκηναϊκή, τη νεώτερη Κλασσική, την Ελληνιστική και τέλος τη Ρωμαϊκή.

Στον περίβολο του Μουσείου υπάρχουν αραδιασμένες επιτύμβιες στήλες, κεφαλοκόλωνα κουτσουρεμένα, βάθρα, ανάγλυφες και ενεπίγραφες πλάκες και άλλα συντρίμια.

Το Μουσείο μέσα, αποτελείται από έναν ενδιάμεσο θάλαμο και δύο αίθουσες.Στο θάλαμο μπαίνοντας υπάρχουν διάφορα γλυπτά.

Στη μία από τις δύο αίθουσες φυλάγονται σε οριζόντιες και κάθετες προθήκες νεολιθικά (5000-4000 π.Χ) και άλλα ευρήματα, τα οποία έρχονται από ανασκαφές στις διάφορες γύρω περιοχές.Οι προθήκες είναι γεμάτες με πρωτόγονα εργαλεία, λίθινους πελέκεις, σφεντόνες, τόξα, ξυριστικές λίθινες λεπίδες, μαιευτικά και χειρουργικά εργαλεία, σκουλαρίκια, χρυσά περιδέραια και άλλα.

Στην άλλη αίθουσα υπάρχουν ειδώλια που παριστάνουν θεούς, ήρωες, νύμφες, πουλιά, ζώα, φανταστικά άνθη, πήλινα πολύμορφα αγγεία διαφόρων περιόδων με παραστάσεις από την καθημερινή ζωή, νομίσματα, όπλα, ξίφη, μάχαιρες και άλλα.

Σήμερα το Μουσείο είναι κλειστό, από τον Ιανουάριο του 1995 διότι κρίθηκε ακατάλληλο να δεχτεί επισκέπτες και συνεπώς απαιτούνται εργασίες αναστήλωσης και συντήρησης του κτιρίου, απ'ότι δήλωσαν και οι φύλακές του μετά από ερωτήσεις μας.

3.4.3. Μουσείο Οσίου Λουκά.

Το πρώτο κτίριο που φαίνεται νότια του καθολικού είναι η Τράπεζα ή το εστιατόριο.Εκεί στεγάζεται στις μέρες μας το μουσείο του Οσίου Λουκά.

Στο μουσείο αυτό έχουν συγκεντρωθεί αρχαίες επιγραφές που αναφέρουν αφιερώματα στον Ασκληπιό, βυζαντινά γλυπτά και άλλα που κατά καιρούς έχουν βρεθεί στην περιοχή του μοναστηριού.

Έχουν επίσης εκτεθεί οι πολύχρωμες ψηφίδες, που είχαν καταπέσει από τον τρούλο του καθολικού στον καιρό της Τουρκοκρατίας κάπου 700 κιλά, και οι οποίες βρέθηκαν πριν από μερικά χρόνια σε κρύπτη του ιερού, κάτω από το σύνθρονο.

Επίσης εδώ έχουν εκτεθεί δύο επιγραφές των ελληνοιστικών χρόνων που ήρθαν σε φως το 1958 και τα κιονόκρανα, στηθαία και τα πολύ όμορφα μαρμάρια γλυπτά του τέμπλου της οκταγωνικής εκκλησίας του 11ου αιώνα που αποκάλυψε η αρχαιολογική ανασκαφή του 1962-63 στην παραλία της πανάρχαιης πόλης Μεδεώνος.-Ο Φωκικός Μεδεών, βρισκόταν ανατολικά του κόλπου της Αντίκυρας στη θέση ακριβώς στην οποία βρίσκεται σήμερα το εργοστάσιο της Αλουμίνας.-

3.4.4. Μουσείο Διστόμου.

Στο νεοκλασικό κτίριο του παλιού Δημοτικού Σχολείου Διστόμου στεγάζεται αρχαιολογική συλλογή, σε δύο αίθουσες.

Στη μια από αυτές τις αίθουσες εκτίθονται όλα τα αρχαιολογικά ευρήματα της πόλης του Διστόμου, που βρέθηκαν ύστερα από ανασκαφές σε οικόπεδα ιδιωτών και τα οποία αντιπροσωπεύουν όλες τις ιστορικές εποχές.

Στην άλλη αίθουσα, εκτίθονται αρχαία της γύρω περιοχής του Διστόμου δηλαδή Ζεμενού, Καρακόλιθου, Αντίκυρας κ.λ.π τα οποία δίνουν μια εικόνα της εξέλιξης της τοπικής κεραμικής από τα Μυκηναϊκά μέχρι και τα Ρωμαϊκά χρόνια.

Ακόμη στο διάδρομο ο οποίος οδηγεί στις δύο παραπάνω αίθουσες εκτίθεται μια σειρά από επιτύμβιες στήλες των κλασικών και των ελληνοιστικών χρόνων από τη γύρω περιοχή.

3.4.5. Λαογραφικό Μουσείο Αράχωβας.

Το Μουσείο αυτό δεν είναι τελειωμένο, απλά βρίσκεται στο στάδιο της αποπεράτωσης.

Το κτίριο στο οποίο θα φιλοξενηθεί το Λαογραφικό Μουσείο, είναι το 1ο Δημοτικό Σχολείο της Αράχωβας που έχει κηρυχτεί ιστορικό διατηρητέο από την 1η Εφορία Νεωτέρων Μνημείων και ανήκει όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.1.3. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Β΄, στα Νεώτερα Μνημεία.

3.4.6. Μουσείο Μάχης Καραϊσκάκη.

Όπως το Λαογραφικό, έτσι και το μουσείο αυτό βρίσκεται στο στάδιο της αποπεράτωσης. Ο χώρος που θα στεγαστεί, είναι το πρώην κτίριο της ΔΕΗ Αράχωβας, το οποίο όμως τώρα, μετά από ανάπλαση, έχει περιέλθει στην ιδιοκτησία του Δήμου.

Μέσα στο Μουσείο, θα εκτίθενται όλα τα διασωθέντα υλικά της μάχης (όπλα, στολές, λάβαρα κ.λ.π).

3.5. Βιβλιοθήκες.

3.5.1. Κρατική βιβλιοθήκη Λιβαδειάς.

3.5.2. Δημοτική βιβλιοθήκη Διστόμου

3.5.3. Κοινοτική βιβλιοθήκη Αντίκυρας

3.5.4. Κοινοτική βιβλιοθήκη Αγ. Γεωργίου.

Αναλύονται παρακάτω στο κεφάλαιο που αφορά τον κτιριακό εξοπλισμό για τα πολιτιστικά της κάθε περιοχής.

3.6. Θέατρα.

Παρόλο το κρατικό ενδιαφέρον για θεατρική αναβάθμιση και συγκεκριμένα μιλάμε για τα Δημοτικά Περιφερειακά Θέτρα, στο Νομό Βοιωτίας δεν έχει οργανωθεί και συνεπώς δε λειτουργεί αυτός ο θεσμός, ο οποίος συμβάλλει σημαντικά στην αύξηση του πολιτιστικού κεφαλαίου της Επαρχίας.

Το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ της Στερεάς Ελλάδας, λειτουργεί στη Λαμία.

Αξίζει όμως ν' αναφερθεί το γεγονός ότι στη Λιβαδειά και στον Ορχομενό έχουν δημιουργηθεί θεατρικές ομάδες οι οποίες κάθε χρόνο ανεβάζουν μια συγκεκριμένη παράσταση για την οποία προετοιμάζονται σ'ολη τη διάρκεια της χρονιάς.

Αυτό ήταν μια σοβαρή πρωτοβουλία εκ μέρους των Δήμων Ορχομενού και Λιβαδειάς οι οποίοι έχουν αναλάβει τη συνεργασία ειδικού συνεργείου σκηνοθετών με τους ενδιαφερόμενους για το ανέβασμα της παράστασης.

Συγκεκριμένα για τον Ορχομενό αυτή η προσπάθεια ξεκίνησε πριν από ένα χρόνο με το ανέβασμα της παράστασης "Το Φυντανάκι" του Χορν, η οποία παράσταση γνώρισε μεγάλη επιτυχία και δόθηκε στους περισσότερους Δήμους και Κοινότητες της Επαρχίας Λιβαδειάς συμβάλλοντας στην ψυχαγωγία των κατοίκων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι πήρε μέρος σε Παναλλήνιο διαγωνισμό και προκρίθηκε μέσα στις οκτώ καλύτερες.

3.7. Πολιτιστικοί φορείς ιδιωτικής πρωτοβουλίας - Σύλλογοι και αρμοδιότητες αυτών.

Ένα από τα θέματα της μελέτης είναι η καταγραφή της κατάστασης πολιτιστικών φορέων ιδιωτικής πρωτοβουλίας στην περιοχή μελέτης.

Υπάρχουν πολλοί πολιτιστικοί σύλλογοι σ'όλους τους Ο.Τ.Α της Επαρχίας Λιβαδειάς.

Συγκεκριμένα μέσα στην πόλη της Λιβαδειάς έχουν δημιουργηθεί οι εξής πολιτιστικοί σύλλογοι:

- Μορφωτικός σύλλογος Λιβαδειάς που στεγάζεται στο "Μέγαρο Σταθά"

- Λαογραφικός όμιλος "ΜΥΡΙΝΑ", που αρμοδιότητα έχει τη διατήρηση των παραδοσιακών ελληνικών χορών στην περιοχή

- Σύλλογος Αιγαιοπελαγίων

- Σύλλογος Πελοποννησίων

- Σύλλογος Ποντίων

- Σύλλογος Σαρακατσάνων

- Σύλλογος Ελικωνίων

- Πολιτιστικός Σύλλογος οικισμού Ανάληψης

- Πολιτιστικός Σύλλογος οικισμού Πέρα Χωριό

- Χορωδία Λιβαδειάς και τέλος

- Η "Εστία Μητέρας" της οποίας το έργο είναι πολύ σημαντικό από τη στιγμή της ίδρυσής της εδώ και τριάντα χρόνια.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο σύλλογος αυτός έχει πάρει βραβείο από την Ακαδημία Αθηνών για την προσφορά του έργου του.

Το έργο του, περιλαμβάνει από πολιτιστικά και καλλιτεχνικά μέχρι κοινωνικά και φιλανθρωπικά ζητήματα, αφού το γηροκομείο της Λιβαδειάς διεκπεραιώθηκε με δική του πρωτοβουλία - και φυσικά με εισφορές απ'όλο τον κόσμο-

- Τα ενοριακά κέντρα Αγ. Γεωργίου και Ευαγγελίστριας

- Σωματείο οδηγών και προσκόπων.

Στην πόλη του Διστόμου, υφίστανται οι εξής σύλλογοι:

- Πολιτισμικός Σύλλογος , ο οποίος αναλαμβάνει -σε συνεργασία με το Δήμο-τη διοργάνωση των πολιτιστικών γιορτών της πόλης.

Οργανώνει επίσης και διατηρεί -χρηματοδοτώντας δάσκαλο χορού- δέκα χορευτικά τμήματα στα οποία συμμετέχουν άνθρωποι όλων των ηλικιών (από 7 μέχρι και 62 χρόνων).

Διατηρεί επίσης και μια θεατρική ομάδα που λειτουργεί όμως σε ερασιτεχνικό επίπεδο.

- Δημοτική Χορωδία, στην οποία συμμετέχουν Διστομίτες και παίρνουν μαθήματα από μαέστρο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι έχουν γίνει ανταλλαγές της Χορωδίας με πολλές περιοχές της Ελλάδας και του εξωτερικού.

- Λογοτεχνικός Σύλλογος "Εμβόλιμον". Ο σύλλογος αυτός, εκτός από τις λογοτεχνικές εκδηλώσεις που διοργανώνει κατά καιρούς στην πόλη του Διστόμου, καλώντας ανθρώπους του πνεύματος και καλλιτέχνες (ποιητές, ζωγράφους), έχει αναλάβει την έκδοση του τριμηνιαίου λογοτεχνικού περιοδικού "Εμβόλιμον".

- Σύλλογος Γυναικών, στην παραλία Διστόμου στα Άσπρα Σπίτια.

- Εθνικοτοπικοί Σύλλογοι, συγκεκριμένα Σερραίων, Ηπειρωτών και Θεσσαλών στην παραλία Διστόμου στα Άσπρα Σπίτια -που όπως είπαμε, έχουν έρθει μετανάστες από όλη την Ελλάδα-. Όλοι αυτοί οι σύλλογοι έχουν ως αρμοδιότητα τη διοργάνωση διαφόρων πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Στην Αντίκυρα οι σύλλογοι που υπάρχουν είναι:

- Πολιτιστικός Σύλλογος: οι αρμοδιότητες του οποίου είναι να οργανώνει μαθήματα μουσικής και οργάνων, ρυθμική-γυμναστική, χορευτικά τμήματα και χορωδία για μικρούς και για μεγάλους.

- Χιονοδρομικός- Ορειβατικός: αρμοδιότητα του οποίου είναι να μάθουν τα παιδιά χειμερινό σκί. Διοργανώνει εκδρομές στο χιονοδρομικό κέντρο του Παρνασσού και προσπαθεί να υπάρχει πάντα δάσκαλος του σκί για την εκπαίδευση των παιδιών.

Στην Αράχωβα, οι σύλλογοι που υπάρχουν είναι:

- Ο Σύλλογος Γυναικών, εκτός της διοργάνωση κάποιων δραστηριοτήτων όπως π.χ ομιλίες που κάνει κατά καιρούς, διατηρεί χορευτικό τμήμα παραδοσιακών χορών,

- ο Πολιτιστικός Σύλλογος "Γ.Καραϊσκάκης", αρμοδιότητα του οποίου είναι η Φιλαρμονική. Επίσης κάνει προσπάθειες για συνεργασία της Φιλαρμονικής με το Εθνικό Ωδείο Αθηνών. Και τέλος

- ο Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός, με κύρια δραστηριότητα τη διατήρηση της παραδοσιακής Λαϊκής Τέχνης στην Αράχωβα. Ουσιαστικά οργανώνει σεμινάρια Υφαντικής και Χρυσοκεντήματος. Στο τέλος των σεμιναρίων, οργανώνονται εκθέσεις των έργων όσων έλαβαν μέρος στα μαθήματα των σεμιναρίων αυτών.

Το όνομα του Αγροτουριστικού Συνεταιρισμού Αράχωβας, είναι "ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ" και ξεκίνησε πριν από πολλά χρόνια με την ιδέα κάποιων γυναικών. Εκτός της διατήρησης της παραδοσιακής τέχνης, σκοπός του συνεταιρισμού είναι η παραγωγή και η προώθηση δηλαδή το εμπόριο των εργόχειρων και άλλων παραδοσιακών προϊόντων που δημιουργούν οι ίδιες. Μια άλλη αρμοδιότητα του "ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΥ", είναι τα ενοικιαζόμενα δωμάτια για τα οποία γίνεται πλήρης ανάλυση στο Κεφάλαιο 4 όπου αναλύεται ο τουρισμός.

Στον Ορχομενό, έχουμε τους εξής συλλόγους:

- Ο Σύλλογος Γυναικών, αρμοδιότητα του οποίου είναι η διοργάνωση διαφόρων ομιλιών, διαλέξεων κ.λ.π. Επίσης ο σύλλογος Γυναικών διοργανώνει εκδρομές πολιτιστικού περιεχομένου για τους κατοίκους της πόλης.

- Ο Σύλλογος Φίλων Καρναβάλου, αρμοδιότητα του οποίου είναι η διοργάνωση όλων των εκδηλώσεων του Καρναβαλιού.

- Ο Σύλλογος Φυσιολατρών και θηραμάτων.

- Ο Σκακιστικός Σύλλογος.

- Η Καλλιτεχνική Πορεία. Αρμοδιότητά της είναι η θεατρική ομάδα (αναφέρθηκε στο κεφάλαιο 4.3), η ομάδα παραδοσιακών χορών και η χορωδία της πόλης.

Στον Άγιο Γεώργιο υπάρχουν τρεις σύλλογοι:

- Ο Εκπολιτιστικός-Εξωραϊστικός Σύλλογος. Ιδρύθηκε το 1981 και έχει στο ενεργητικό του θεατρική και χορευτική ομάδα.

- Ο Σύλλογος Γυναικών. Ιδρύθηκε το 1990.

- " Ο Ησίοδος". Ιδρύθηκε το 1994 και οι αρμοδιότητές του είναι αθλητικού και ψυχαγωγικού ενδιαφέροντος.

Στην Κοινότητα της Δαύλειας υπάρχει ο πολιτιστικός σύλλογος, αρμοδιότητα του οποίου είναι η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, ο σύλλογος γυναικών, ο ποδοσφαιρικός, ο ορειβατικός και ο χιονοδρομικός σύλλογος.

Στο Δήμο Δελφών έχουν δημιουργηθεί οι εξής σύλλογοι: ο σύλλογος γυναικών, ο σύλλογος "Σικελιανός" αρμοδιότητα του οποίου είναι να μάθουν τα παιδιά σκι, ο μορφωτικός-αθλητικός σύλλογος "Απόλλωνας" και σύλλογος "Δελφική Αμφικτιονία" οποίος έχει ως αρμοδιότητα τη διοργάνωση συνεδρίων στο Συνεδριακό Κέντρο με διάφορα θέματα και διαλέξεων με καλεσμένους ποιητές, ζωγράφους και άλλους πνευματικούς ανθρώπους.

Οι διάφορες εκδηλώσεις που διοργανώνονται από τους κατά τόπο συλλόγους εξυπηρετούν τοπικές ανάγκες και αναφέρονται σε βασικά τοπικά προβλήματα. Για να βελτιωθούν οι συνθήκες ζωής και πολιτιστικές παροχές σε τοπική κλίμακα, θα πρέπει η Τ.Α να κατακτήσει τα αναγκαία οικονομικά και διοικητικά μέσα.

3.8. Κτιριακός εξοπλισμός όσον αφορά τα πολιτιστικά.

Στους Δήμους και στις Κοινότητες της Επαρχίας Λιβαδειάς, στους οποίους υπάρχει πολιτιστική κίνηση και δράση σε ετήσια βάση, υπάρχει και κάποιος κτιριακός εξοπλισμός ή με άλλα λόγια κάποια υποδομή όσον αφορά τα κτίρια και τους χώρους υποδοχής των διαφόρων δραστηριοτήτων.

Για την προώθηση πολιτιστικής κίνησης σε τοπικό επίπεδο είναι καθοριστική η ύπαρξη χώρων και εξοπλισμού πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Παρακάτω αναφέρονται αναλυτικά τα κτίρια του κάθε Ο.Τ.Α, όπου οργανώνεται η τοπική πολιτιστική ζωή.

Ξεκινώντας από το Δήμο Λιβαδειάς, αναφέρουμε ότι υπάρχει:

- Το Πνευματικό Δημοτικό Κέντρο.

Μέσα σ' αυτό φιλοξενούνται η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη που αποτελεί δραστήριο κύτταρο πνευματικής αναβάθμισης, η αίθουσα της Πινακοθήκης "Λαζαρή" όπου οργανώνονται οι διάφορες εκθέσεις ζωγραφικής, κλειστή

αίθουσα Δημοτικού Θεάτρου 110 θέσεων όπου παρουσιάζονται οι θεατρικές παραστάσεις, επίσης στον ίδιο χώρο η Κινηματογραφική Λέσχη Λιβαδειάς προβάλλει ταινίες δύο φορές την εβδομάδα, αφού η πόλη στερείται κινηματογραφικής αίθουσας, δύο αίθουσες πολλαπλών χρήσεων όπου γίνονται και τα μαθήματα της Δημοτικής Φιλαρμονικής και της Δημοτικής Χορωδίας και τέλος το δημοτικό ραδιόφωνο "ΛFM".

- Το ανοικτό Δημοτικό Θέατρο της Κρύας.
- Θέατρο στη συνοικία Αγ. Παρασκευής (100 θέσεων).

Αλλα αξιόλογα νεοκλασσικά κτίρια στην πόλη είναι:

- Το κτίριο που στεγάζεται το δημοτικό ωδείο. Το δημοτικό ωδείο παίζει καθοριστικό ρόλο στη μουσική παιδεία της πόλης.
- Το κτίριο όπου στεγάζεται ο μορφωτικός σύλλογος.

Στο Δήμο Διστόμου,

- Στο κτίριο του 1ου Δημοτικού Σχολείου, που έχει κυρηχτεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο, στεγάζεται η αρχαιολογική συλλογή Διστόμου που αναλύθηκε παραπάνω.

Εκτός από τις δύο αίθουσες όπου εκθέτονται τα αρχαιολογικά ευρήματα, υπάρχουν και άλλες δύο αίθουσες στο υπόγειο όπου συνήθως οργανώνονται διάφορες εκθέσεις φωτογραφίας.

- Το Μαυσωλείο, είναι το μνημείο των νεκρών " του ολοκαυτώματος της πόλης", δηλ. εκεί έχουν εναποτεθεί τα οστά των σφαγιασθέντων. Ο Δήμος εκεί έχει δημιουργήσει ένα θερινό θέατρο το λεγόμενο "ανοικτό θέατρο του Μαυσωλείου" όπου "ανεβαίνουν" οι διάφορες θεατρικές παραστάσεις.

- Το κτίριο του 2ου Δημοτικού Σχολείου, διαμορφώνεται σε Πνευματικό Δημοτικό Κέντρο. Αυτή τη στιγμή βρίσκεται στο στάδιο της αποπεράτωσης.

Στο Δήμο Αράχωβας, υπάρχουν πολλοί δημοτικοί χώροι που δεν έχουν αξιοποιηθεί ακόμη, αλλά υπάρχουν σχέδια για την καλύτερη δυνατή αξιοποίησή τους η οποία θα συντελέσει και στην πολιτιστική αναβάθμιση ολόκληρης της Αράχωβας. Πρόκειται για:

- Το Δημοτικό Υπαίθριο Θέατρο που δεν έχει τελειώσει ακόμη αλλά βρίσκεται σε εξέλιξη,

- το κτίριο του 1ου Δημοτικού Σχολείου, όπου θα στεγαστεί το Λαογραφικό Μουσείο για τη δημιουργία του οποίου ήδη έχουν δρομολογηθεί οι διαδικασίες.

- το κτίριο όπου στεγαζόταν προηγουμένως η ΔΕΗ. Το κτίριο αυτό έχει περιέλθει πλέον στην ιδιοκτησία του Δήμου και μετά από ανάπλαση θ' αποτελέσει το "Μουσείο Μάχης Καραϊσκάκη". Μέσα σ' αυτό θα τοποθετηθούν τα διασωθέντα υλικά της μάχης: πιστόλια, στολές, λάβαρα και ότι άλλο έχει βρεθεί.

Το μόνο υπάρχον κτίριο όπου πραγματοποιούνται οι διάφορες κατά καιρούς πολιτιστικές εκδηλώσεις, είναι το Διεννοριακό Εκκλησιαστικό Πνευματικό Κέντρο. Μέσα σ' αυτό λειτουργεί βιβλιοθήκη και υπάρχουν διάφορα παιχνίδια για τα

παιδιά στις αίθουσές του. Επίσης μέσα σ' αυτό το χώρο, εκτός των πολιτιστικών, διοργανώνονται και διάφορες εκδηλώσεις κοινωνικού περιεχομένου.

Ο Δήμος Ορχομενού, στον πολιτιστικό τομέα στερείται πολιτιστικής υποδομής. Ένας χώρος υπάρχει που μπορεί να φιλοξενήσει κάποιες πολιτιστικές δραστηριότητες, το Ωδείο ή αρχαίο θέατρο, όπου παίζονται όλες οι θεατρικές παραστάσεις και παρουσιάζονται όλες οι μουσικές εκδηλώσεις,

Ένα άλλο σημαντικό κτίριο το οποίο βρίσκεται σήμερα στο στάδιο της αποπεράτωσης, είναι το Πολιτιστικό-Πνευματικό Κέντρο, το οποίο θα στεγάσει λειτουργίες πολιτιστικής φύσεως και θα ανακουφίσει τον οικισμό στον τομέα αυτό.

Στην Κοινότητα Αγ. Γεωργίου υπάρχει το Πνευματικό Κέντρο. Μέσα σ' αυτό στεγάζονται το κοινοτικό κατάστημα του χωριού, οι σύλλογοι και υπάρχει μια αίθουσα πολλαπλών χρήσεων όπου φιλοξενούνται οι διάφορες εκδηλώσεις.

Στις άλλες Κοινότητες της περιοχής, συνήθως υπάρχει μια αίθουσα πολλαπλών χρήσεων.

Στους Δελφούς, υπάρχουν οι συνεδριακές εγκαταστάσεις του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κέντρου Δελφών. Αυτές περιλαμβάνουν το Συνεδριακό Συγκρότημα, στο οποίο διοργανώνονται συνέδρια σε συνεχή βάση όλο το χρόνο με διάφορα θέματα, και τον ξενώνα "ΕΥΡΩΠΗ".

Το συνεδριακό συγκρότημα περιλαμβάνει:

- την αίθουσα "ΑΠΟΛΛΩΝ" δυναμικότητας 200 ατόμων με σύστημα αυτόματης μετάφρασης για τέσσερις γλώσσες,
- την αίθουσα "ΔΙΟΝΥΣΟΣ" δυναμικότητας 90 ατόμων με σύστημα αυτόματης μετάφρασης για πέντε γλώσσες, επίσης η διάταξη του χώρου αυτού επιτρέπει συνεδρίαση στρογγυλής τραπέζης για 40 εισηγητές και 50 παρατηρητές,
- δύο αίθουσες συσκέψεων δυναμικότητας 30 και 25 ατόμων αντίστοιχα,
- δύο αίθουσες υπογείου για εργαστήρια και εκθέσεις,
- βιβλιοθήκη γενικής παιδείας,
- χώρους υποδοχής,
- χώρους γραμματείας και τύπου και
- αίθριο.

Ο πάγιος τεχνικός του εξοπλισμός, περιλαμβάνει:

- τηλεφωνικό κέντρο,
- υπολογιστές - γραφομηχανές,
- φωτοτυπικά μηχανήματα,
- slide projectors - overhead projectors,
- τηλεόραση και βίντεο,
- σταθερές και πτυσσόμενες οθόνες.

Άλλες υπηρεσίες που παρέχονται, είναι:

- παροχή γραμματειακής και τεχνικής υπηρεσίας,
- μαγνητοφώνηση συνεδριάσεων,
- μεταφορά συνέδρων στους Δελφούς,

- λειτουργία μπαρ, διοργάνωση δεξιώσεων,
- ξενάγηση στον αρχαιολογικό χώρο και στο μουσείο των Δελφών.

3.9. Πολιτιστικές γιορτές.

Μορφωτικές πολιτιστικές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις.

Όπως σε όλες τις ελληνικές Επαρχίες, έτσι και στην Επαρχία Λιβαδειάς συνηθίζεται η διοργάνωση των πολιτιστικών γιορτών ιδιαίτερα από μέρους των Δήμων ή των μεγάλων Κοινοτήτων. Οι πολιτιστικές αυτές γιορτές, οι οποίες συνοδεύονται από πολιτιστικές εκδηλώσεις μορφωτικού και ψυχαγωγικού περιεχομένου, διοργανώνονται συνήθως με την αφορμή ενός σημαντικού ιστορικού ή θρησκευτικού γεγονότος που χαρακτηρίζει την κάθε πόλη.

Ξεκινώντας από την πόλη της Λιβαδειάς, στα πλαίσια των "Τροφωνίων", διοργανώνονται διάφορες εκδηλώσεις πολιτιστικής και ψυχαγωγικής φύσεως, μέσα στο πρώτο εικοσαήμερο του Σεπτέμβρη. Περιλαμβάνουν: μουσικές εκδηλώσεις, θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες με γνωστούς καλλιτέχνες και άλλα.

Επίσης ο Δήμος Λιβαδειάς, διοργανώνει κάθε χρόνο Φεστιβάλ Δημοτικού Τραγουδιού στον οικισμό του Ελικώνα.

Στον Ορχομενό, στις 10 Σεπτέμβρη γιορτάζεται η επέτειος που σώθηκε η πόλη από τα Γερμανικά στρατεύματα της κατοχής το 1943, με τη βοήθεια της Παναγίας.

Το βράδυ της 9ης Σεπτέμβρη του 1943 - κατά πως λένε οι Ορχομενίοι -, μπήκαν στην πόλη Γερμανικά στρατεύματα με σκοπό να κάψουν ολόκληρο τον Ορχομενό. Επειδή πολλοί από τους Ορχομενίους είχαν φύγει προς τα χωράφια κοντά στο χωριό Διόνυσο για να σωθούν (τα νέα για τις προθέσεις του εχθρού είχαν ήδη μαθευτεί), ένα τμήμα του Γερμανικού στρατού μένει στην πόλη για να ετοιμάσει τη φωτιά και ένα άλλο τμήμα αποτελούμενο από τρία τάνκς προχωρεί προς το Διόνυσο.

Τα τρία όμως τάνκς, ακινητοποιούνται ξαφνικά λίγο πιο πέρα από την εκκλησία της Παναγίας. Την επόμενη μέρα, ο επικεφαλής Γερμανός αξιωματικός Όφμαν ζήτησε από τους κατοίκους να του δείξουν τα αξιοθέατα του Ορχομενού. Χαρακτηριστικά είπε: "Τί υπάρχει εδώ πέρα;". Μέσα σ' όλα τα υπόλοιπα οι Ορχομενίτες του είπαν για την εκκλησία της Παναγίας, στην οποία ζήτησε και να πάει. Εκεί, βλέποντας την εικόνα της είπε: "Αυτή η γυναίκα σας έσωσε, να την τιμάτε και να τη δοξάζετε".

Με αφορμή το γεγονός αυτό, μέσα στο πρώτο δεκαήμερο του Σεπτέμβρη, ταυτόχρονα με τον εορτασμό του θαύματος, διοργανώνονται πολιτιστικές εκδηλώσεις πολιτιστικού και ψυχαγωγικού περιεχομένου. Αυτές περιλαμβάνουν μουσικές παραστάσεις με λαϊκή ορχήστρα, συναυλίες , ανέβασμα αρχαίας κωμωδίας και τραγωδίας στο αρχαίο θέατρο της πόλης και διάφορα άλλα θεάματα.

Αντίστοιχα, στην Κοινότητα του Αγίου Γεωργίου μέσα στο πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου, γιορτάζονται τα "Αη-Γιοργίτικα" τα οποία συνοδεύονται με πενθήμερες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Τη διοργάνωσή τους αναλαμβάνουν οι υπάρχοντες σύλλογοι σε συνεργασία με την Κοινότητα.

Στο Δίστομο πάλι, διοργανώνονται πολιτιστικές εκδηλώσεις μέσα στο πρώτο δεκαήμερο του Ιουνίου με αφορμή το γεγονός της επετείου, στις 10 Ιουνίου, της λεγόμενης "Σφαγής του Διστόμου" ή αλλιώς του ολοκαυτώματος του από τα Γερμανικά στρατεύματα το 1944.

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις αυτές εκδηλώσεις που διοργανώνονται κάθε χρόνο έχουν αντιπολεμικό χαρακτήρα και βασίζονται στη φράση " Ποτέ πια πόλεμος". Στα πλαίσιά τους διοργανώνονται θεατρικές παραστάσεις, χορευτικές παραστάσεις με παραδοσιακούς χορούς, συναυλίες με αντιπολεμικά τραγούδια, εκθέσεις ζωγραφικής, βραδιές ποιητικές, λογοτεχνίας και τέλος αθλητικές εκδηλώσεις.

Μέσα στα πλαίσια των αθλητικών εκδηλώσεων, διοργανώνονται δύο αγώνες δρόμου, ο " Δρόμος Θυσίας" και ο "Μικρός Δρόμος".

Στο "Δρόμο Θυσίας", συμμετέχουν δρομείς και αθλητικοί σύλλογοι από όλη την Ελλάδα και τρέχουν την απόσταση "Καρακόλιθος-Δίστομο" 11 χλμ., προς τιμή του ολοκαυτώματος.

Στο "Μικρό Δρόμο", συμμετέχουν κάτοικοι του Διστόμου όλων των ηλικιών και τρέχουν την απόσταση από το Μαυσωλείο μέχρι την πλατεία της εκκλησίας του Αγ. Νικολάου -πολιούχου αγίου-.

Μια άλλη πολιτιστική γιορτή που διοργανώνεται στο δήμο Διστόμου είναι αυτή που γίνεται στα πλαίσια του Φεστιβάλ του Κορινθιακού Κόλπου. Στο Φεστιβάλ αυτό λαμβάνουν μέρος όλοι οι Δήμοι οι οποίοι ανήκουν στον Κορινθιακό Κόλπο και ο κάθε Δήμος ξεχωριστά αναλαμβάνει τη διοργάνωση μιας πολιτιστικής γιορτής η οποία περιέχει παραστάσεις παιδικού θεάτρου, μουσικές παραστάσεις και διάφορες άλλες εκδηλώσεις.

Η πολιτιστική γιορτή της Αράχωβας, γίνεται τον Αύγουστο και κρατάει 7-10 μέρες. Οι εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται, περιλαμβάνουν διάφορα χορευτικά, παραστάσεις θεάτρου, μουσικής, εκθέσεις βιβλίων, παιδικό πανηγύρι και άλλες δραστηριότητες.

Άλλη μια πολιτιστική γιορτή στην Αράχωβα, συνδιάζεται με το πανηγύρι της στη γιορτή του πολιούχου της Αγίου Γεωργίου στις 23 του Απριλίου.

Διοργανώνονται πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις, όχι μόνο προς τιμή του αγίου-προστάτη της πόλης, αλλά και σε ανάμνηση της νίκης του Καραϊσκάκη.

(Παρακάτω, στο κεφάλαιο 4.10, περιγράφεται αναλυτικά ο ιστορικός και θρησκευτικός εορτασμός που γίνεται από τους κατοίκους της Αράχωβας, όπως και τα έθιμα τα οποία υπάρχουν ακόμη.)

Στην Αλιάρτο, υπάρχει ο πολιτιστικός Αύγουστος. Στα πλαίσια των "Κωπαϊδικών" διοργανώνονται μετά τις 15 Αυγούστου πολιτιστικές εκδηλώσεις που περιλαμβάνουν εκθέσεις ζωγραφικής, θεατρικές παραστάσεις, διαλέξεις, παραδοσιακούς χορούς και αθλητικοί αγώνες.

Στη Δαύλεια επίσης, διοργανώνονται όπως και στην Αλιάρτο πολιτιστικές εκδηλώσεις μέσα στον Αύγουστο που περιλαμβάνουν χορούς, συναυλίες, θέατρο κ.α.

Στους Δελφούς, διοργανώνεται κάθε χρόνο Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικής, στο Στάδιο του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών - το οποίο περιγράψαμε παραπάνω στο κεφ. 4.1.-

Το Φεστιβάλ, γίνεται το Καλοκαίρι - συγκεκριμένη ημερομηνία δεν υπάρχει, ανάλογα πότε χορηγείται το Στάδιο- κρατάει τέσσερις μέρες και συμμετέχουν σ' αυτό ο ίδιος ο Δήμος Δελφών, οι γειτονικοί Δήμοι, η Νομαρχία και η ορχήστρα της Ιτέας "Ορφέας".

3.10. Πρωτοβουλίες γενικά του κάθε Ο.Τ.Α ή ιδιωτικές που έχουν σχέση με πολιτιστικά θέματα.

Τα τοπικά νέα στη Λιβαδειά γίνονται γνωστά από τις δύο εφημερίδες που κυκλοφορούν "ο Παρατηρητής" και η "Βοιωτική Ωρα", από το δημοτικό ραδιόφωνο και το τηλεοπτικό κανάλι "Orion".

Μια άλλη δημοτική πρωτοβουλία είναι η εμποροπανήγυρη της Λιβαδειάς, στις 26 Οκτωβρίου, κάθε χρόνο. Γίνεται σε ιδιαίτερο χώρο και είναι από τις μεγαλύτερες.

Εμποροπανήγυρη γίνεται και στον Ορχομενό στις 18 Οκτωβρίου.

Μια σημαντική πρωτοβουλία που παίρνει ο Δήμος Διστόμου ,με αφορμή την επέτειο του ολοκαυτώματος της πόλης, εκτός από τη διοργάνωση της πολιτιστικής γιορτής που περιγράψαμε παραπάνω, είναι η διοργάνωση, σχεδόν κάθε χρόνο, συνεδρίου Ειρήνης στο Πολιτιστικό Συνεδριακό Κέντρο Δελφών., με τη συμμετοχή Ελλήνων και Γερμανών επιστημόνων, ιστορικών, δημοσιογράφων, γιατρών και γενικότερα ανθρώπων του πνεύματος.

Στο Δήμο Ορχομενού, μια καλή προσπάθεια που γίνεται εκ μέρους των ανθρώπων του είναι αφενός η διατήρηση του τμήματος Φιλαρμονικής και αφετέρου τα μαθήματα που απευθύνονται στα παιδιά, για την εκμάθηση μουσικών οργάνων.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι η Αράχωβα έχει παράδοση στην οργανωμένη μουσική δραστηριότητα με παραδοσιακά όργανα. Ο Δήμος ενισχύει την παράδοση αυτή με το να διατηρεί " Παραδοσιακό συγκρότημα ", στο οποίο συμμετέχουν άνθρωποι όλων των ηλικιών και το οποίο συμβάλλει δυναμικά στη μουσική παιδεία της περιοχής.

Επίσης στην πόλη, υπάρχει μια ευαισθησία στο όργανο της φλογέρας.

Άλλη μια προσπάθεια του Δήμου Αράχωβας είναι η έκδοση τριμηνιαίου περιοδικού πολιτιστικού περιεχομένου.

3.11. Παραδόσεις-ήθη-έθιμα.

Η Επαρχία Λιβαδειάς όπως είναι γνωστό αποτελείται από πολλούς οικισμούς, οι οποίοι όμως είναι μικρού πληθυσμιακού μεγέθους,δηλαδή χωριά. Όπως είναι γνωστό στα χωριά ο πιο συνηθισμένος θεσμός είναι αυτός των Πανηγυριών.

Τα πανηγύρια γίνονται για το καθένα χωριό, σε μια συγκεκριμένη γιορτή αγίου ο οποίος θεωρείται ο προστάτης του αντίστοιχου χωριού.

Στα Πανηγύρια ,συνηθίζεται την παραμονή της γιορτής το βράδυ, μετά τη λειτουργία στην εκκλησία -στην αυλή της οποίας πάντα υπάρχουν παράγκες με παιχνίδια-, να γίνεται η "περιφορά της εικόνας" του που γιορτάζει.

Αφού τελειώσει η λειτουργία, όλοι μαζεύονται στα καφενεία της πλατείας του χωριού όπου ήδη είναι στημένη η ορχήστρα. Συνήθως μάλιστα η βραδυά ξεκινάει με παραδοσιακό χορό που πραγματοποιείται από άντρες και γυναίκες του χωριού ντυμένους με τοπικές ενδυμασίες.

Τελειώνοντας ο παραδοσιακός χορός, αρχίζει το φαγοπότη με τα "ψητά στις λαδόκολες" και το "ντόπιο κρασί". Μετά το φαγοπότη, όλοι πλέον με πολύ κέφι, αρχίζουν το χορό, ενώ η ορχήστρα παίζει λαϊκά τραγούδια.

Πολλές φορές τα Πανηγύρια συνοδεύονται από διήμερο ή τριήμερο πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Στα ορεινά χωριά της Επαρχίας Λιβαδειάς διατηρούνται ακόμη οι παραδόσεις τους και όλα τα ήθη και τα έθιμά τους που σχετίζονται με τις γεννήσεις, τις βαπτίσεις τους θανάτους και τις γιορτές της Πρωτοχρονιάς και των Αποκριών και ειδικά όσα συνδέονται με το θεσμό του γάμου.

Ο γάμος γίνεται με παραδοσιακό τρόπο: Ξεκινάει με το πλύσιμο των προικιών, των υφασμάτων και χαλιών, απαραίτητων για το στολισμό του σπιτιού της νύφης. Μια εβδομάδα μετά απ' αυτό γίνεται η έκθεσή τους σ' ένα δωμάτιο του σπιτιού της νύφης απ' όπου περνάει όλο το χωριό να ευχηθεί και να "ράνει" τα προικιά με ρύζι ώστε να "ριζώσει" ο γάμος.

Μετά από τρεις μέρες περίπου γίνεται ο γάμος που συνοδεύεται με ανοικτό γλέντι σε ταβέρνα του χωριού όπου όλο το χωριό είναι καλεσμένο. Ο κουμπάρος στο τραπέζι κατέχει την πρωτοκαθεδρία και η προσταγή για την κατάλυση του "γιομάτου ποτηριού" είναι απαραίτητη. Μετά το φαγοπότη, αρχίζουν τα παραδοσιακά δημοτικά τραγούδια και οι χοροί.

Εκτός από τα πανηγύρια, και τα έθιμα του γάμου σε κάθε μέρος υπάρχουν και διαφορετικές παραδόσεις, ήθη και έθιμα τα οποία συνδέονται με θρησκευτικά ή με ιστορικά γεγονότα.

Μέσα στις παραδόσεις της περιοχής, ανήκει το "Παραδοσιακό Πάσχα" το οποίο γιορτάζεται σε όλη την περιοχή της Επαρχίας Λιβαδειάς με το ψήσιμο των αρνιών -έξω στους δρόμους- στους λεγόμενους "λάκκους", και συνοδεύεται με πασχαλινά εδέσματα, φαγοπότη , χορό αφού οι "κλαριντζίδες" της περιοχής πηγαίνουν σ' όλους τους λάκκους και παίζουν δημοτικά τραγούδια και ξεφάντωμα.

Ο γιορτασμός του Πάσχα, είναι από τα πιο παλιά έθιμα της περιοχής. Από τα χρόνια της Φραγκοκρατίας γιόρταζαν οι κάτοικοι το Πάσχα, χωρίς κανείς να τους εμποδίσει. Ακόμη και οι Τούρκοι δε μπόρεσαν να τους εμποδίσουν ώσπου στο τέλος αναγκάστηκαν να δεχτούν το έθιμο.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, ο γιορτασμός κρατούσε τρεις μέρες. Μαζεύονταν σε λάκκους είκοσι με τριάντα οικογένειες, έψηναν αρνιά, τραγουδώντας τα δημοτικά τραγούδια " Κάτω στου βάλτου τα χωριά" και τον "Περήφανο αητό", τραγούδια με αλληγορική σημασία, για να μη καταλάβουν οι Τούρκοι πως γιορτάζουν την Ανάσταση του Χριστού, λαχταρώντας βαθιά μέσα τους την εθνική τους Ανάσταση.

Ο Δήμος Λιβαδειάς μάλιστα ενισχύει το έθιμο αυτό διοργανώνοντας για τους επισκέπτες "συμπόσιο" στην όμορφη περιοχή της Κρύας δίπλα στο ποτάμι με δεκάδες ψητά αρνιά, κόκκινα αυγά καλό ντόπιο κρασί και ντόπια παραδοσιακά τραγούδια και χορούς.

Εκτός από το Παραδοσιακό Πάσχα και οι Απόκριες στην περιοχή γιορτάζονται με παραδοσιακό τρόπο.

Ξεκινώντας από τη Λιβαδειά, αναφέρουμε ότι το περίφημο "Γαϊτανάκι" , παλιό ξεχασμένο έθιμο, αναβιώνει ξανά τα τρία τελευταία χρόνια.

Στον Ορχομενό όμως και στο Δίστομο το Καρναβάλι γιορτάζεται με όλη τη διάρκεια και με όλο το ξεφάντωμα που θα μπορούσε να γιορταστεί.

Συγκεκριμένα, στον Ορχομενό η γιορτή του Καρναβαλιού ξεκινάει από το βράδυ του Σαββάτου με το άναμμα της φωτιάς. Όλοι πηγαίνουν στη φωτιά μασκαρεμένοι, ενώ οι νοικοκυρές, η καθεμιά πηγαίνει το δικό της φαγητό στο κοινό τραπέζι που στρώνεται εκεί.

Ο Δήμος έχει ήδη τοποθετήσει τα βαρέλια με το κρασί δίπλα από το Αποκριάτικο τραπέζι. Ενώ ξεκινάει το φαγοπότι, τα Μπαλλέτα που είναι προσκεκλημένα δίνουν την "παράστασή τους". Μόλις τα Μπαλλέτα τελειώσουν το χορό τους, τη θέση τους παίρνει η Λαϊκή Ορχήστρα που είναι καλεσμένη. Αργότερα γύρω από τη φωτιά αρχίζει ο χορός των μασκαράδων με το ρυθμό των παραδοσιακών τραγουδιών της ορχήστρας.

Την Κυριακή το πρωί, συνήθως διοργανώνονται παιδικά πάρτυ και εκεί γίνεται "διαγωνισμός Μασκαράτας".

Το βράδυ της Κυριακής, ο Δήμος κλείνει το καλύτερο Κέντρο της πόλης και διοργανώνει "Χορό Μεταμφιεσμένων" όπου είναι καλεσμένοι όλοι, μικροί και μεγάλοι.

Το πρωί της Καθαρής Δευτέρας στην περιοχή της Δραγατσούλας ή αλλιώς στο "Υφάντειο Ύψωμα" διοργανώνεται "συμπόσιο" εκ μέρους του Δήμου για τους επισκέπτες και τους Ορχομένιους , με φασολάδα τουρσί, ελιές, λαγάνες και κόκκινο κρασί.

Οι εκδηλώσεις των Αποκρεών, κορυφώνονται το απόγευμα της Καθαρής Δευτέρας με την παρέλαση αρμάτων. Τότε γιορτάζεται ουσιαστικά το "Καρναβάλι του Ορχομενού", που είναι το μεγαλύτερο όλης της Βοιωτίας.

Στους δρόμους της πόλης ακούγονται Αποκριάτικα τραγούδια και οι περισσότεροι (Ορχομένιοι και επισκέπτες) χαίρονται στο Καρναβάλι συμμετέχοντας σε κάποιο γκρουπ. Πολύς κόσμος από όλη τη Βοιωτία, έρχεται να χειροκροτήσει τα άρματα αλλά και τα γκρουπ που τα συνοδεύουν.

Τα άρματα που φτιάχνονται κάθε χρόνο, είναι αυτό του "Φρίξου και της Έλλης" τα βασικά πρόσωπα της μυθολογίας του Ορχομενού, και αυτό της "Βασίλισσας του Καρναβαλιού". Τα υπόλοιπα είναι εμπνευσμένα από πολιτικά κυρίως γεγονότα, τα οποία και σατυρίζει.

Οι άνθρωποι που είναι πάνω στ' άρματα και αυτοί που συμμετέχουν στα γκρούπ, πετάνε σοκολάτες, καραμέλες, κομφετί και σερμπαντίνες σ' όλο τον κόσμο. Όλοι είναι χαρούμενοι και γενικά επικρατεί ένα "αλαλούμ".

Αξίζει να σημειωθεί ότι το Καρναβάλι του Ορχομενού ήταν φημισμένο από παλιά. Λεγόταν μάλιστα ότι ερχόταν δεύτερο στην Ελλάδα από αυτό της Πάτρας και γι' αυτό ερχόταν πολύς κόσμος για να το δει ή για να λάβει μέρος. Σταμάτησε όμως για μια δεκαετία και ξεκίνησε και πάλι η προσπάθεια εδώ και τέσσερα χρόνια με σκοπό να ξαναποκτήσει την παλιά του φήμη.

Στο Δίστομο, το Καρναβάλι έχει την ίδια διάρκεια με αυτό του Ορχομενού αλλά όχι και τις ίδιες εκδηλώσεις. Το τριήμερο των εκδηλώσεων ξεκινάει με το άναμμα της φωτιάς την Παρασκευή το βράδυ. Το άναμμα της φωτιάς συνοδεύεται με χορούς από παιδιά τα οποία είναι μεταμφιεσμένα.

Δύο σημαντικά έθιμα των Αποκρεών στο Δίστομο είναι "Το παιχνίδι του κρυμμένου θησαυρού" και "οι Κουδουναραίοι".

"Το παιχνίδι του κρυμμένου θησαυρού", γίνεται ως εξής: βάζει ο Δήμος ένα αίνιγμα και σε κάποια συγκεκριμένα σημεία της πόλης, περιμένει ένα άτομο το οποίο, σ' αυτούς που παίρνουν μέρος στο παιχνίδι, έχει και κάτι να πει δηλ. μια λέξη-κλειδί. Η λέξη αυτή κλειδί μπορεί να οδηγήσει στη λύση του αινίγματος ή μπορεί να βοηθήσει λίγο, προϊδεάζοντας τους παίκτες για την απάντηση.

Οι παίκτες που συμμετέχουν στο παιχνίδι ανήκουν σε ομάδες ή συλλόγους και φυσικά είναι μασκαρεμένοι. Ουσιαστικά δηλαδή συναγωνίζονται μεταξύ τους ομάδες και όχι συγκεκριμένα άτομα. Οι παίκτες δεν ξέρουν σε ποιο ακριβώς σημείο ίσως υπάρχει ο άνθρωπος αυτός που μπορεί να τους βοηθήσει και έτσι ψάχνουν σε όλα τα πιθανά μέρη της πόλης.

Η ομάδα η οποία τελικά καταφέρνει να βρει τη λύση του αινίγματος, παίρνει ως βραβείο ένα χρηματικό ποσό από το Δήμο Διστόμου ως δώρο.

Το άλλο έθιμο, "οι Κουδουναραίοι" δεν είναι άλλο από μια ομάδα ατόμων οι οποίοι ντυμένοι με προβιές, μουντζουρωμένοι στα πρόσωπά τους με κάρβουνο, κρατώντας από το ένα χέρι κουδούνια και από το άλλο ένα κλωνάρι ελιάς που το χτυπάνε στο έδαφος, τρέχουν σ' όλη την πόλη χορεύοντας.

Το έθιμο αυτό, λέγεται ότι προέρχεται, από την αρχαία εποχή, την εποχή του Διονύσου. Και το κλωνάρι της ελιάς το οποίο και χτυπάνε κάτω στη γη λέγεται ότι συμβολίζει τον ερχομό της Άνοιξης.

Τέλος, την Καθαρή Δευτέρα, γίνεται η παρέλαση των αρμάτων με την οποία κλείνει και το Καρναβάλι. Στο Καρναβάλι γίνεται σατυρισμός των πολιτικών και των κοινωνικών γεγονότων είτε με τη μορφή των αρμάτων, είτε με τη μορφή διαλόγων.

Διήμερο εκδηλώσεων για το Καρναβάλι διοργανώνεται και στην Αντίκυρα. Η πρώτη μέρα περιλαμβάνει εκδηλώσεις για παιδιά (χορούς με βραβεύσεις σε φορεσιές και άλλα) και τη δεύτερη μέρα, την Κυριακή γίνεται η παρέλαση των αρμάτων.

Ένα όμως από τα έθιμα της Αντίκυρας, που συνηθίζεται σε παραθαλάσσιες περιοχές, είναι η περιβόητη "εβδομάδα της Σαρδέλας", η οποία διοργανώνεται στα πλαίσια της ναυτικής εβδομάδας.

Οι εκδηλώσεις που περιλαμβάνει η "εβδομάδα της Σαρδέλας" είναι συνήθως: κολυμβητικοί αγώνες, ιστιοπλοϊκοί, κυνήγι της πάπιας και σκοποβολή μέσα στη θάλασσα, ναυτοπροσκοπικές εκδηλώσεις, εκθέσεις ζωγραφικής, ποιήματα και χοροί με θέμα τη θάλασσα.

Η κορύφωση των εκδηλώσεων της ναυτικής εβδομάδας, γίνεται την τελευταία μέρα με φαγοπότη στην παραλία. Εκείνη τη μέρα, πηγαίνουν οι ψαράδες "στ' ανοικτά" και ότι ψάρια πιάσουν, τα μαγειρεύουν οι ίδιοι και διοργανώνουν "ένα συμπόσιο" στην παραλία με μαγειρεμένα ψάρια και "ντόπιο" κρασί.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω (κεφ. 4.8.), στην Αράχωβα, με την αφορμή του εορτασμού του Αγίου Γεωργίου, γίνεται τριήμερος θρησκευτικός εορτασμός που συνδιάζεται όμως με το ιστορικό γεγονός της φονικής μάχης του 1826.

Στις 24 Νοέμβρη του 1826, η φονική μάχη στην Αράχωβα καταλογίζεται στα μεγάλα γεγονότα του 1821. Από τους Τουρκαλβανούς του Μουσταμπεη, δε γλίτωσε κανένας από τον Καραϊσκάκη το νικητή στη μάχη αυτή της Αράχωβας.

Μετά τη μάχη μάλιστα, ο Καραϊσκάκης, ευχαρίστησε τον καβαλλάρη Αγιο Γεώργιο, γιατί θεώρησε ότι τους βοήθησε να νικήσουν. Πολλοί τον έβλεπαν, λέει η παράδοση, μέσα στο σύννεφο να τους οδηγεί στη μάχη.

Γι' αυτό το λόγο οι Αραχωβίτες, συνδιάζουν τον εορτασμό των δύο γεγονότων, διατηρώντας όλα τα παλιά τους έθιμα και θρύλλους.

Στην Αράχωβα, τη μέρα αυτή, στις 23 Απριλίου, ψήνουν όλοι αρνιά στη σούβλα και σε λάκκους, όπως την ημέρα του Πάσχα. Αυτό είναι ένα παλιό έθιμο, που μένει όμως αναλοίωτο με το πέρασμα των χρόνων.

Αλλά εκείνοι που ξεχωρίζουν στο πανηγύρι, είναι οι γέροντες, οι οποίοι παρουσιάζονται την πρώτη μέρα, φορώντας τις πατροπαράδοτες φουστανέλες. Με τις φουστανέλες στήνουν το χορό στο περίβολο της εκκλησίας. Ο κορυφαίος του χορού είναι ο "γηραιότερος". Αυτός σέρνει το χορό τραγουδώντας ένα παλιό δημοτικό τραγούδι, το λεγόμενο "Πανηγυράκι". Το χορό συνοδεύουν μουσικά όργανα: τύμπανα και καραμούζες.

Μετά τη λειτουργία στην εκκλησία, οι γέροντες πραγματοποιούν αθλητικούς αγώνες. Πηγαίνουν στο Στάδιο -έτσι αποκαλείται ένας ανηφορικός δρόμος- με τις φουστανέλες και παραβγαίνουν σ' ένα δύσκολο ανηφορικό αγώνα δρόμου. Στο τέρμα του δρόμου, είναι κρεμασμένο ένα αρνί δηλαδή το βραβείο του νικητή. Το έθιμο αυτό θυμίζει Ομηρικούς χρόνους. Την ημέρα αυτή επίσης γίνεται αναπαράσταση της τότε μάχης.

Τη δεύτερη μέρα, πραγματοποιούνται αθλητικοί αγώνες στο προαύλιο της εκκλησίας από τους νέους, οι οποίοι είναι ντυμένοι με τοπικές ενδυμασίες. Αυτοί οι αγώνες περιλαμβάνουν: άλμα απλούν, τριπλούν, εις ύψος, επί κοντώ, σήκωμα πέτρας, σφαιροβολία, λιθοβολία, πάλη.

Το απόγευμα της τρίτης μέρας, γίνεται περιφορά της εικόνας του αγίου και ο εορτασμός κλείνει με ελληνικούς χορούς από Αραχωβίτες και Αραχωβίτισες που είναι ντυμένοι με τοπικές ενδυμασίες. Φυσικά μετά το χορό, έπεται φαγοπότη (όπως συνηθίζεται σ' αυτές τις περιπτώσεις σε όλη την Επαρχία Λιβαδειάς) στο Στρατηγείο Καραϊσκάκη, όπου είναι καλεσμένοι όλοι ντόπιοι και επισκέπτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο Τουρισμός όπως είπαμε και στο 1ο Κεφάλαιο αποτελεί ένα σημαντικότερο παράγοντα οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης της κάθε περιοχής.

Τον πόλο προσέλκυσης των επισκεπτών μιας περιοχής, αποτελεί κατά κύριο λόγο το περιβάλλον της περιοχής αυτής, και η μνημειακή της κληρονομιά. Και λέγοντας όμως περιβάλλον εννοούμε εκτός από το φυσικό περιβάλλον, το ανθρωπογενές αλλά και το δομημένο.

Όπως αναφέρει και η Ρέα Καλοκάρδου στο άρθρο της "Δομημένο Περιβάλλον και Τουρισμός: μια δύσκολη σχέση" (Σύγχρονα Θέματα, Τεύχος 55, Απρίλιος - Ιούνιος 1995): "Φυσικό περιβάλλον είναι ο φυσικός χώρος μέσα στον οποίο ζει ο άνθρωπος. Ανθρωπογενές περιβάλλον είναι οτιδήποτε παράγεται από ανθρώπινες δράσεις ή σχετίζεται με αυτές. Στην ευρύτερη έννοια του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος περιλαμβάνεται το αρχιτεκτονικό και το πολεοδομικό περιβάλλον, το δομημένο περιβάλλον των οικισμών και το περιαστικό περιβάλλον, το δουλεμένο από τον άνθρωπο περιβάλλον της υπαίθρου (όπως για παράδειγμα η αγροτική γη)".

Και συνεχίζει: "Ο πολιτισμός κατά μια έννοια είναι η εξέλιξη της ανθρώπινης ζωής στο χώρο και τον χρόνο. Και τα μνημεία, λείψανα της ανθρώπινης δημιουργίας όλων των εποχών, είναι τα ίχνη, οι μαρτυρίες, τα βήματα της εξελικτικής πορείας του ανθρώπου. Μνημεία είναι τα προϊόντα κάθε είδους δημιουργίας: τέχνης και σκέψης και τεχνικής και τρόπου ζωής. Έτσι, το περιβάλλον φυσικό και ανθρωπογενές, αποτελεί τη φυσική και πολιτισμική κληρονομιά ενός τόπου, μιας χώρας, ενός λαού, τα ιδιαίτερα εκείνα στοιχεία που τον διαφοροποιούν και χαρακτηρίζουν την ταυτότητά του, ενώ παράλληλα τον αξιολογούν και τον εντάσσουν διαχρονικά στο παγκόσμιο σύνολο αξιών".

Με λίγα λόγια, για τον τουρισμό το περιβάλλον αποτελεί την αρχική τουριστική προσφορά. Πάνω σ' αυτό αναπτύσσονται οι τουριστικές δραστηριότητες. Οι φυσικές και οι πολιτιστικές αξίες χρησιμοποιούνται και αντιμετωπίζονται ως τουριστικού πόροι.

Με βάση τα παραπάνω, η τουριστική ανάπτυξη ταιριάζει στο νομό Βοιωτίας για το λόγο ότι - όπως θα δούμε και παρακάτω, από την ανάλυση του Κεφαλαίου αυτού - διαθέτει πολλούς τουριστικούς πόρους.

Δανειζόμαστε και πάλι τα λόγια της Ρέας Καλοκάρδου από το άρθρο της "Δομημένο Περιβάλλον και Τουρισμός: μια δύσκολη σχέση" (Σύγχρονα Θέματα, Τεύχος 55, Απρίλιος - Ιούνιος 1995), για να πούμε ότι: "Με την έννοια του τουρισμού καλύπτεται ένα ευρύτατο φάσμα δραστηριοτήτων που δεν περιορίζονται μόνο στη διανυκτέρευση τουριστών αλλά αφορούν και τη διήμευσή τους - εστίαση, αναψυχή, ψυχαγωγία - και την οργάνωση του ελεύθερου χρόνου τους, την οργάνωση της μεταφοράς, των διαδρομών και των στάσεών τους, το ειδικό τουριστικό εμπόριο, την εκπαίδευση και επιμόρφωση του πληθυσμού, των απασχολούμενων στον κλάδο".

Οι δραστηριότητες αυτές των τουριστών, όταν μετατρέπονται σε αριθμούς - όπως για παράδειγμα αριθμός διανυκτερεύσεων τουριστών ανά έτος -, μας

δίνουν μια εικόνα για την τουριστική κίνηση και συνεπώς ανάπτυξη της περιοχής. Εκτός όμως των τουριστικών δραστηριοτήτων, δείκτη της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής, μπορεί ν' αποτελέσει και η ύπαρξη αυτή καθαυτή τουριστικής υποδομής στη συγκεκριμένη περιοχή.

Συνήθως τουριστικές θεωρούνται οι περιοχές που έχουν σημαντική τουριστική υποδομή, δέχονται πολλούς τουρίστες και η οικονομία τους ουσιαστικά βασίζεται στον τουρισμό.

Έτσι, ρίχνοντας μια ματιά στους Πίνακες του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ': 4.1., 4.2.,...εως και 4.12., διαπιστώνουμε ότι από την περιοχή μελέτης η οποία αποτελείται από 5 Δήμους, 38 Κοινότητες και 122 οικισμούς, ουσιαστικά 4 Δήμοι και 1 Κοινότητα εμφανίζουν κάποια τουριστική κίνηση αλλά και διαθέτουν κάποια τουριστική υποδομή -οι περιοχές αυτές, καθώς και η τουριστική τους ανάπτυξη αναλύονται διεξοδικά παρακάτω-. Πάντως με μια πρώτη ματιά, μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η περιοχή μελέτης στο σύνολό της δεν είναι τουριστικά ανεπτυγμένη.

Έναν ακόμη δείκτη της τουριστικής ανάπτυξης μπορεί ν' αποτελέσει ο αριθμός των Καταστημάτων και η Μέση Ετήσια Απασχόληση του Κλάδου 66: εστιατόρια, ξενοδοχεία του Τριτογενή Τομέα.

Όμως, τα στοιχεία Καταστήματα και Μ.Ε.Α του Τριτογενή Τομέα, περιέχονται μόνο σε σύνολο Νομού, και όχι σε σύνολο Επαρχίας και συνεπώς μπορούμε να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα για το νομό Βοιωτίας μελετώντας τα στοιχεία αυτά.

Παρακάτω στον Πίνακα 4.1.1., φαίνεται ο αριθμός των Καταστημάτων και η Μέση Ετήσια Απασχόληση του Κλάδου 66 του νομού Βοιωτίας, για τα έτη 1978, 1988, καθώς και το ποσοστό αυτών σε σχέση μ' εκείνων του συνόλου της χώρας, ενώ στον Πίνακα 4.1.2., φαίνεται το ποσοστό αύξησης των Καταστημάτων αλλά και του αριθμού της Μέσης Ετήσιας Απασχόλησης του Κλάδου 66 του νομού, μέσα στη δεκαετία 1978-1988, σε σχέση μ' εκείνων της χώρας.

Μετά από μελέτη των παρακάτω πινάκων, βλέπουμε ότι ο τουριστικός τομέας του νομού είναι μικρός σε σχέση μ' εκείνον της χώρας (Πίνακας 4.1.1.), αλλά τα ποσοστά αυξήσεων αφενός των Καταστημάτων (49,34% έναντι 41,64%) και αφετέρου της Μ.Ε.Α. (50,30% έναντι 38,79%) του νομού μέσα στη δεκαετία 1978-1988 είναι πολύ μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα της χώρας (Πίνακας 4.1.2.).

Πίνακας 4.1.1.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ 66				
Έτος	Καταστήματα		Ποσοστό % σε σύνολο χώρας.	
	1978	1988	1978	1988
N.Βοιωτίας	608	908	1,122475354	1,183570786
Σύνολο Χώρας	54166	76717	100	100
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ 66				
Έτος	Μ.Ε.Α		Ποσοστό % σε σύνολο χώρας.	
	1978	1988	1978	1988
N.Βοιωτίας	1308	1966	0,964644453	1,04469443
Σύνολο Χώρας	135594	188189	100	100

Πίνακας 4.1.2.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ 66						
Έτος	Καταστήματα		Μεταβολή %	Μ.Ε.Α		Μεταβολή %
	1978	1988	1978-1988.	1978	1988	1978-1988.
N.Βοιωτίας	608	908	49,34	1308	1966	50,3
Σύνολο Χώρας	54166	76717	41,64	135594	188189	38,79

Κλάδος 66: Εστιατόρια, Ξενοδοχεία.

Πηγή Στοιχείων: Αποτελέσματα της Απογραφής Βιομηχανίας, Βιοτεχνίας, Εμπορίου και άλλων υπηρεσιών 1978,1988 (Πίνακας Κ1,Τόμος 1) της ΕΣΥΕ.

Για το έτος 1984 δεν υπήρχαν στοιχεία που ν'αφορούν τον Κλάδο 66 του Τριτογενή Τομέα.

4.1.Τουριστικά Ανεπτυγμένες Περιοχές και Περιοχές που εμφανίζουν κάποια Τουριστική Κίνηση - Ανάλυση Υπάρχουσας Κατάστασης.

Από την Επαρχία Λιβαδειάς έντονη κίνηση παρουσιάζει μόνο το ιστορικό μοναστήρι του Οσίου Λουκά (στην περιοχή του Στεριού) και ο οικισμός της Αράχωβας. Οι υπόλοιπες περιοχές της Επαρχίας που φαίνεται να εμφανίζουν κάποια τουριστική κίνηση (Πίνακες 4.1.,...εως 4.12., ΠΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ'), είναι η Λιβαδειά, το Δίστομο (μαζί με την παραλία του τα Άσπρα Σπίτια) και η Αντίκυρα. Οι Δελφοί, βέβαια, όπως φαίνεται και παρακάτω από την ανάλυση

των παραγράφων 4.1.6., 4.3 και 4.4, χαρακτηρίζεται ως τουριστικά ανεπτυγμένη περιοχή, αφού παρουσιάζει μεγάλη τουριστική κίνηση.

4.1.1. Αράχωβα.

Η Αράχωβα είναι ορεινή κωμόπολη χτισμένη στους πρόποδες του Παρνασσού, με υψόμετρο 1.090 μ. Έχει 3.375 κατοίκους και απέχει από τη Λιβαδειά 35 χλμ.

Η όψη της είναι πανοραμική από μακριά και γραφική από κοντά, με στενά δρομάκια, τα μικρά και με ιδιόρρυθμη αρχιτεκτονική πέτρινα σπίτια της, με τις γκριζοκόκκινες πέτρινες προσόψεις, τις αψιδωτές αυλόπορτες, τα χαγιάτια και τις πλακόστρωτες αυλές και με υπέροχη θέα στον κάμπο..

Ξεχωριστή ομορφιά παρουσιάζει το οροπέδιο Λιβάδι με τις διάσπαρτες καλύβες, τα παραδοσιακά σπιτάκια και τις πολλές ταβέρνες, αλλά και με τα οικήματα παραγωγής των ντόπιων προϊόντων.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι το 1978, βγήκε ένα Προεδρικό διάταγμα που κατατάσσει την Αράχωβα στους Παραδοσιακούς οικισμούς.

Υπάρχει γενικά η αντίληψη, ότι ένα μέρος των επισκεπτών της Αράχωβας προέρχεται από τους Δελφούς. Αλλά αυτό δεν ισχύει για το λόγο ότι στους Δελφούς υπάρχει η κατάλληλη υποδομή για να μείνουν εκεί οι επισκέπτες τους. Απλά, σε περιόδους που όλα είναι γεμάτα στους Δελφούς, φιλοξενεί η Αράχωβα κάποιο μέρος των τουριστών τους.

Ο τουρισμός που υπάρχει στην περιοχή της Αράχωβας, προέρχεται αποκλειστικά από τους επισκέπτες του Χιονοδρομικού Κέντρου του Παρνασσού.

Μετά από προσωπική συνέντευξη των υπάλληλων του Δήμου Αράχωβας, μπορούμε να πούμε ότι η περιοχή της Αράχωβας εξελίχθηκε σε τουριστικό κέντρο, κυρίως από το 1978 και μετά. Εποχή, που κυρήσεται η Αράχωβα παραδοσιακός οικισμός και δημιουργείται το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού.

Ως την εποχή εκείνη η οικονομία της Αράχωβας στηριζόταν στον πρωτογενή τομέα και συγκεκριμένα στη γεωργία με βασικές καλλιέργειες το αμπέλι και την ελιά (παρουσίαζε μεγάλη παραγωγή σε κρασί και λάδι) και στην κτηνοτροφία.

Αντίθετα από το 1978 και μετά, σχεδόν ένα 80% των δραστηριοτήτων της επηρεάζονται από τον τουρισμό. Οι υπόλοιποι τομείς έχουν εγκαταλειφθεί με εξαίρεση την κτηνοτροφία με την οποία ασχολούνται εξήντα οικογένειες σε σύνολο πληθυσμού 3.375 κατοίκων.

Η περίοδος που παρουσιάζει τουριστική αιχμή η Αράχωβα, είναι οι χειμερινοί μήνες και κυρίως τα Σαββατοκύριακα και οι αργίες. Τότε ο εποχιακός της πληθυσμός φτάνει το διπλάσιο νούμερο του πραγματικού της πληθυσμού.

Οι επισκέπτες της, εκτός των κατοίκων της γύρω περιοχής, προέρχονται από την Αθήνα, γιατί το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού, είναι το πιο κοντινό στην πρωτεύουσα.

Η Αράχωβα έχει προβληθεί πολύ τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα και έτσι έχει αποκτήσει μεγάλη φήμη ως χειμερινό τουριστικό κέντρο. Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί ότι από πολλούς αποκαλείται "Χειμερινή Μύκονος".

4.1.2. Χιονοδρομικό Κέντρο του Παρνασσού.

Στο βουνό του Παρνασσού, ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού δημιούργησε και λειτουργεί, στις θέσεις Φτερόλακα και Κελλάρια το οργανωμένο Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού.

Η αρτιότητα των σύγχρονων εγκαταστάσεων του Κέντρου και οι διευκολύνσεις που παρέχονται, κάνουν τη διαμονή άνετη και ευχάριστη όχι μόνο γι'αυτούς που ασχολούνται με το σκι, αλλά και γι'αυτούς που ασχολούνται με την ορειβασία ή τους αρέσει το χιόνι και ο περίπατος.

Ο Παρνασσός απέχει μόνο δυόμισι ώρες από την Αθήνα. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το καλό οδικό δίκτυο, διευκολύνει την πρόσβαση στο Χιονοδρομικό Κέντρο. Ακόμη και με κακοκαιρία τα εκχιονιστικά μηχανήματα καθαρίζουν καθημερινά τους δρόμους του βουνού, έτσι ώστε να μην υπάρχει πρόβλημα πρόσβασης των επισκεπτών.

Από άποψη υποδομής για σκι στο βουνό, υπάρχουν είκοσι πίστες συνολικής διαδρομής 14.000 μέτρων για αρχάριους αλλά και πεπειραμένους. Υπάρχουν σχολές σκι, καταστήματα με είδη σκι και παιδικός σταθμός με ειδικευμένους παιδαγωγούς. Επίσης το κέντρο διαθέτει σταθμό για την παροχή πρώτων βοηθειών με σύγχρονο εξοπλισμό και κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό.

Εναέριοι και συρόμενοι αναβατήρες μεταφέρουν τους επισκέπτες στις πίστες και στις ψηλές κορυφές.

Στα εστιατόρια, μπαρ και ταβέρνες των συγκροτημάτων του Κέντρου προσφέρονται παραδοσιακά φαγητά της περιοχής.

Ο Παρνασσός όμως δεν αποτελεί μόνο πόλο προσέλκυσης των χιονοδρόμων και των αθλητών, αλλά είναι και κέντρο ορεινού τουρισμού που προσφέρει στους επισκέπτες του, εκτός από τη γοητεία του χιονιού, και την ευκαιρία ν'απολαύσουν το υπέροχο φυσικό του τοπίο, αφού εκεί συναντά κανείς τη γλωρίδα και την πανίδα σχεδόν όλης της Ελλάδας.

Ο αριθμός των ανθρώπων που επισκέπτονται κάθε χρόνο το Χιονοδρομικό Κέντρο του Παρνασσού, από το 1987 έως και το 1993, φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας: 4.1.3.

Έτος	Επισκέπτες
1987	88.000
1988	89.300
1989	90.150
1990	92.400
1991	93.800
1992	94.000
1993	94.480

Πηγή Στοιχείων: Σεμινάριο για τον Τουρισμό.

Το ποσοστό του αριθμού των επισκεπτών απ' ό τι φαίνεται και από τον παραπάνω πίνακα, αυξάνεται σταθερά με το χρόνο.

4.1.3. Μοναστήρι Οσίου Λουκά.

Από τους πρώτους αιώνες του Χριστιανισμού, αναφέρονται αραιά και πού, κάποια μοναστήρια τα οποία υπήρξαν και πνευματικά κέντρα. Στο τέλος όμως της εικονομαχίας (842 μ.Χ), στην Κεντρική Ελλάδα και την Πελοπόννησο -εκεί ήταν περισσότεροι οι εικονολάτρες-, παρατηρήθηκε μεγάλη κίνηση στην ανέγερση μοναστηριών. Μέσα σε όλα τα μοναστήρια που χτίστηκαν, ξεχώριζε "το των μοναζόντων αγλαΐσμα και της Ελλάδας το καύχημα" όπως έλεγαν, μοναστήρι του Οσίου Λουκά στη Λιβαδειά.

Με λίγα λόγια, το μοναστήρι του Οσίου Λουκά ήταν ανέκαθεν φημισμένο και αποτελούσε πόλο προσέλκυσης επισκεπτών, όχι μόνο από τις κοντινές περιοχές, αλλά απ' όλη την Ελλάδα.

Εκτός από την ιστορική του αξία που είναι μεγάλη, πολύ σημαντικό ρόλο παίζει και το περιβάλλον - το φυσικό του τοπίο - όπου είναι χτισμένο. Σε απόσταση 5 χλμ. από το μοναστήρι υπάρχει το πανέμορφο φαράγγι της Κλεισούρας, όπως λέγεται. Είναι ένα ειδυλλιακό τοπίο άγριας φύσης, που μέσα του συναντάει κανείς πλήθος από ελαιώνες.

Οι τουρίστες είναι κυρίως Ευρωπαίοι αλλά και Έλληνες. Συνηθισμένη είναι η οργανωμένη μετακίνηση των τουριστών, χωρίς όμως ν' αποκλείεται και η περίπτωση των ανεξάρτητων τουριστών.

Στον Πίνακα 3.2.6. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Β', όπου φαίνεται ποιές περιοχές φυσικού κάλλους προστατεύονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ, φαίνεται ότι το γύρω από το Μοναστήρι Περιβάλλον έχει κυρηχτεί ως περιοχή απείρου φυσικού κάλλους.

Αξίζει ν' αναφερθεί ότι δίπλα στο μοναστήρι, λειτουργεί εδώ και χρόνια, ένα τουριστικό ξενοδοχείο.

Μέσα στο χώρο του τουριστικού ξενοδοχείου, υπάρχει καφέ-μπαρ, εστιατόριο πρώτης κατηγορίας με αίθουσες για ογδόντα άτομα και ξενοδοχείο ύπνου δεύτερης κατηγορίας με πέντε μονόκλινα και δύο δίκλινα δωμάτια.

4.1.4. Δίστομο - Αντίκυρα.

Το Δίστομο αποτελεί κωμόπολη της Επαρχίας Λιβαδειάς με 4.556 κατοίκους. Στο δήμο Διστόμου ανήκει και ο συνοικισμός των Άσπρων Σπιτιών, ο οποίος απέχει από τα Άσπρα Σπίτια 8 χλμ.

Στη νοτιοδυτική πλευρά του νομού Βοιωτίας, δίπλα στα Άσπρα Σπίτια, βρίσκεται η κοινότητα της Αντίκυρας η οποία βρέχεται από τον Κορινθιακό Κόλπο. Απέχει 35χλμ. από τη Λιβαδειά, γεγονός που βοήθησε την ανάπτυξη του χωριού τα τελευταία χρόνια.

Η Αντίκυρα και τα Άσπρα Σπίτια, δηλαδή η παραλία του Διστόμου -όπως λέγεται-, είναι οι μόνες παραθαλάσσιες περιοχές της Επαρχίας Λιβαδειάς.

Τα Άσπρα Σπίτια είναι ο οικισμός των εργαζομένων στην ΠΕΣΙΝΕ και η Αντίκυρα βρίσκεται πολύ κοντά στον οικισμό αυτό.

Το Δίστομο, αποτελεί πέρασμα προς το βυζαντινό μοναστήρι του Οσίου Λουκά και απέχει από αυτό 10 χλμ.

Τέσσερα νησιά ανοικτά στον κόλπο της Αντίκυρας συμπληρώνουν το φυσικό της περιβάλλον. Τα ονομάτά τους αντίστοιχα είναι "Τσαρούχι", "Κασσίδης", "Άμπελος" και "Δασκαλειό". Σήμερα είναι ακατοίκητα και δεν παρουσιάζουν ίχνος ζωής, αλλά παλιότερα, ειδικά τα δύο τελευταία, υπάρχουν ενδείξεις ότι είχαν κατοικηθεί.

Ο τρόπος δόμησης της Αντίκυρας, θυμίζει αρχαίο θέατρο, με κοίλο τα σπίτια της πόλης που είναι χτισμένα αμφιθεατρικά και σκηνή το φυσικό λιμάνι της.

Υπάρχουν οι δύο παραλίες του Αγίου Ισιδώρου, η δυτική και ανατολική, οι οποίες είναι οι πιο γνωστές της περιοχής και τα τελευταία χρόνια διατηρούν τη γαλάζια σημαία της Κοινότητας για τα καθαρά νερά τους. Δηλαδή τα νερά τους είναι κατάλληλα για κολύμβηση.

Το γεγονός αυτό εξάλλου το αποδεικνύει, το πλήθος κόσμου που έρχεται στην Αντίκυρα ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες, για να χαρεί τη θάλασσα.

Στην Αντίκυρα υπάρχουν επίσης η παραλία της Αγίας Σωτήρας και η παραλία Ποτάμια.

Όμως αυτές οι περιοχές της Επαρχίας Λιβαδειάς, παρόλο που είναι οι μόνες παραθαλάσσιες, είναι εντελώς αναξιοποίητες.

4.1.5. Λιβαδειά.

Η Λιβαδειά, είναι η πρωτεύουσα του Νομού Βοιωτίας με πληθυσμό περίπου 20.000 κατοίκους. Εξυπηρετεί διοικητικά, οικονομικά και πολιτιστικά όλη την ευρύτερη περιοχή του νομού.

Η Λιβαδειά, ως πέρασμα προς Δελφούς, Αράχωβα και Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού σημειώνει κάποια τουριστική κίνηση.

Η υποδομή για την τουριστική ανάπτυξη είναι σε καλό σημείο και ήδη μια σειρά σημαντικών έργων υλοποιούνται στην περιοχή της Κρύας και σε λίγο καιρό θα είναι έτοιμα.

Πρόκειται για τα εξής έργα: Συνεδριακό κέντρο 150 ατόμων, Κέντρο νεότητας, εστιατόριο υψηλών προδιαγραφών, ξενώνες δυναμικότητας 150 κλινών, η αναπαλαίωση της παλιάς νεροτριβής, αρχαιολογικό μουσείο και καφέ - μπάρ. Προγραμματισμένο έργο είναι και η αξιοποίηση των χώρων δίπλα στο ποτάμι. (Τα έργα που ήδη έχουν δρομολογηθεί από το δήμο στην περιοχή της Κρύας αναφέρονται αναλυτικά παρακάτω στην παράγραφο 4.7.).

Θα πρέπει όμως να λυθεί και το κυκλοφοριακό πρόβλημα της πόλης να γίνουν πάρκινγκ ώστε οι επισκέπτες να έχουν εύκολη πρόσβαση στους χώρους ενδιαφέροντος.

Υπάρχουν χώροι στη Λιβαδειά οι οποίοι θα μπορούσαν ν' αξιοποιηθούν τουριστικά και από μόνοι τους αυτοί ν' αποτελέσουν πόλο προσέλκυσης τουριστών, αλλά αυτό δεν έχει επιτευχθεί ακόμη.

4.1.6. Δελφοί.

Οι Δελφοί είναι χωριό της Επαρχίας Παρνασσίδας, που ανήκει στο Νομό Φωκίδας, με πληθυσμό 2.426 κατοίκους. Η τοποθεσία τους είναι πολύ γραφική και το χωριό βρίσκεται κοντά στα ερείπια της αρχαίας πόλης των Δελφών και του φημισμένου μαντείου της.

Οι Δελφοί βέβαια, είναι γνωστό απ' όλους, ότι αποτελούν σημαντικό τουριστικό κέντρο στην Ελλάδα εξαιτίας της ιστορίας τους και της προβολής τους σε ολόκληρο τον κόσμο. Και φυσικά είναι το πιο ανεπτυγμένο τουριστικά σημείο, απ' όλα τ' άλλα μέσα στην περιοχή που μελετούμε.

Η μεγάλη ιστορία τους και η σημαντική πολιτισμική τους κληρονομιά σε συνδιασμό με το υπέροχο φυσικό τους τοπίο, είναι υπεύθυνα για την τόσο μεγάλη φήμη των Δελφών.

Κάθε χρόνο στους Δελφούς, φτάνουν χιλιάδες επισκέπτες Έλληνες και αλλοδαποί οι οποίοι ξεπερνούν κατά πολύ τον αριθμό των Ελλήνων.

Με το προεδρικό διάταγμα της 19.10.1978 (Φ.Ε.Κ 594 / Δ / 13.11.1978), κυρήσσεται η πόλη των Δελφών, παραδοσιακός οικισμός.

4.1.6.1. Αρχαιολογικός Χώρος - Μουσείο Δελφών.

Για τον Αρχαιολογικό Χώρο και το Μουσείο κάναμε πλήρη ανάλυση στις παραγράφους 3.1.1. και 3.4.1. του 3ου Κεφαλαίου. Είναι γνωστό σε όλους ότι ο Αρχαιολογικός Χώρος και το Μουσείο των Δελφών είναι από τα πιο φημισμένα σ' ολόκληρο τον κόσμο.

Από το γραφείο τουριστικών πληροφοριών και συζητώντας με την Κα Τσιροπούλου Έφη, μάθαμε ότι από τον Αρχαιολογικό Χώρο των Δελφών περνούν γύρω στις 600.000 άτομα το χρόνο, λιγότεροι όμως επισκέπτονται το Μουσείο εξαιτίας του εισιτηρίου του. Ο αριθμός επισκεπτών δηλαδή ανέρχεται σε 4.000 - 5.000 άτομα την ημέρα.

Πίνακας 4.1.6.1.

Σύνολο Επισκεπτών στο Μουσείο και στους Αρχαιολογικούς Χώρους των Δελφών.	
Έτος	Επισκέπτες
1987	611.897
1988	597.151
1989	596.100
1990	590.736
1991	343.496
1992	355.900

Πηγή Στοιχείων: Γραμματεία του Μουσείου Δελφών.

Από τα στοιχεία αυτά παρατηρείται μια σημαντική πτώση των επισκεπτών από το 1987 έως το 1992, της τάξης του 41,83%.

Κατά πολύ έχουν μειωθεί οι Έλληνες επισκέπτες και κατά τη γνώμη των υπαλλήλων του Μουσείου οφείλεται κυρίως στο ότι οι Έλληνες επιβαρύνονται με 1.000 δρχ. κατ' άτομο προκειμένου να μπουν στο Μουσείο. Το μέτρο αυτό ισχύει από το έτος 1990, μόλις άφησε το Υπουργείο Πολιτισμού η Μελίνα Μερκούρη. Εξάλλου φαίνεται και από τον παραπάνω πίνακα η αισθητή μείωση των επισκεπτών μετά από αυτό το έτος.

Ο Αρχαιολογικός Χώρος, είναι από τους πιο φημισμένους της Ελλάδας από την αρχαιότητα έως και σήμερα (όπως αναφέραμε και παραπάνω) και από αυτούς που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Οι νομοί συγκεκριμένα που συγκεντρώνουν το 83% των επισκεπτών των αρχαιολογικών χώρων της Χώρας μας, είναι:

Ο νομός Αττικής, Ηρακλείου, Αργολίδας, Δωδεκανήσου και Φωκίδας. (Κεφάλαιο 1ο, Παράγραφος 1.1.).

Ο αριθμός των επισκεπτών στον αρχαιολογικό χώρο Δελφών από το 1993 έως και το 1995 κάθε μήνα, καθώς και το ποσοστό αύξησης ή μείωσης αυτού, φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα 3.4.6.2.

Πίνακας 3.4.6.2.

Επισκέπτες του Αρχαιολογικού Χώρου των Δελφών.					
Έτος:	1993	1994	1995	Μεταβολή %	Μεταβολή %
Μήνας				1993 - 1994.	1994 - 1995.
Ιανουάριος	5700	4700	4500	-17,54	-4,26
Φεβρουάριος	3400	4000	4300	17,65	7,5
Μάρτιος	10000	17000	11038	70	-35,07
Απρίλιος	38100	40900	43600	7,35	6,6
Μάιος	41500	57100		37,59	
Ιούνιος	38000	42500		11,85	
Ιούλιος	44300	48600		9,71	
Αύγουστος	55500	59500		7,21	
Δεκέμβριος	5400	5800		7,41	

Πηγή Στοιχείων: Δελτίο Τύπου (Επισκέπτες Μουσείων και Αρχαιολογικών Χώρων και Συνολικές Εισπράξεις) από Ε.Σ.Υ.Ε.

Ο αριθμός των επισκεπτών στους αρχαιολογικούς χώρους όλης της χώρας από το 1993 έως και το 1995 κάθε μήνα, καθώς και το ποσοστό αύξησης ή μείωσης αυτού, φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα 3.4.6.3.

Πίνακας 3.4.6.3.

Επισκέπτες των Αρχαιολογικών Χώρων στο σύνολο της Χώρας.					
Έτος:	1993	1994	1995	Μεταβολή %	Μεταβολή %
Μήνας				1993 - 1994	1994 - 1995.
Ιανουάριος	61565	63816	86848	3,66	36,09
Φεβρουάριος	60069	72249	75839	20,28	4,97
Μάρτιος	128292	209595	150911	63,38	-28
Απρίλιος	510880	549374	531719	7,54	-3,21
Μάιος	631467	808739		28,08	
Ιούνιος	647321	733691		13,35	
Ιούλιος	804724	879311		9,27	
Αύγουστος	1026984	1071401		4,33	
Δεκέμβριος	72711	94591		30,09	

Πηγή Στοιχείων: Δελτίο Τύπου (Επισκέπτες Μουσείων και Αρχαιολογικών Χώρων και Συνολικές Εισπράξεις) από Ε.Σ.Υ.Ε.

Παρακάτω στον Πίνακα 3.4.6.4., φαίνεται η εκατοστιαία μεταβολή των επισκεπτών στον Αρχαιολογικό Χώρο των Δελφών και στο σύνολο των Αρχαιολογικών Χώρων της Χώρας, για τα έτη 1993-1994, 1994-1995, αναλυτικά για κάθε μήνα.

Πίνακας 3.4.6.4.

Μήνας	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ			
	Μεταβ. % 1993 -1994.		Μεταβ. % 1994 -1995.	
	Δελφοί	Σύν. Χώρας	Δελφοί	Σύν. Χώρας
Ιανουάριος	-17,54	3,66	-4,26	36,09
Φεβρουάριος	17,65	20,28	7,5	4,97
Μάρτιος	70	63,38	-35,07	-28
Απρίλιος	7,35	7,54	6,6	-3,21
Μάιος	37,59	28,08		
Ιούνιος	11,85	13,35		
Ιούλιος	9,71	9,27		
Αύγουστος	7,21	4,33		
Δεκέμβριος	7,41	30,09		

Πηγή Στοιχείων: Δελτίο Τύπου (Επισκέπτες Μουσείων και Αρχαιολογικών Χώρων και Συνολικές Εισπράξεις) από Ε.Σ.Υ.Ε.

Συγκρίνοντας τον αριθμό μεταβολής των επισκεπτών ανάμεσα στον Αρχαιολογικό Χώρο των Δελφών και στο σύνολο των Αρχαιολογικών Χώρων της Χώρας, βλέπουμε ότι: για τα έτη 1993-1994 μόνο τους μήνες Ιανουάριο, Φεβρουάριο, Ιούνιο και Δεκέμβριο φαίνεται να μεταβάλλονται με μεγαλύτερο ρυθμό οι επισκέπτες στο σύνολο των Αρχαιολογικών Χώρων της Χώρας απ' ότι στον Αρχαιολογικό Χώρο των Δελφών. Τους υπόλοιπους όμως μήνες ο ρυθμός μεταβολής στον Αρχαιολογικό Χώρο των Δελφών, υπερβαίνει αυτόν του συνόλου των Αρχαιολογικών Χώρων της Χώρας.

Για τα έτη 1994-1995, μόνο τον Ιανουάριο ο ρυθμός αύξησης των επισκεπτών στο σύνολο των Αρχαιολογικών Χώρων της Χώρας είναι μεγαλύτερος απ' ότι στον Αρχαιολογικό Χώρο των Δελφών, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους μήνες.

Από τα παραπάνω οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι ο Αρχαιολογικός Χώρος των Δελφών δέχεται σχεδόν τους ίδιους επισκέπτες τα τελευταία χρόνια απ' ότι τα προηγούμενα, με αυτούς πού δέχονται τα τελευταία χρόνια όλοι οι Αρχαιολογικοί Χώροι της Χώρας σε σχέση με προηγούμενες χρονιές.

Ακόμη ένα συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε μετά από μελέτη του παραπάνω πίνακα είναι ότι μόνο τον Ιανουάριο του '94 και τον Ιανουάριο και Μάρτιο του '95, μειώνεται ο αριθμός των επισκεπτών στον Αρχαιολογικό Χώρο των Δελφών σε σχέση με αυτόν του αντίστοιχου μήνα του προηγούμενου έτους. Όλους τους υπόλοιπους μήνες ο αριθμός αυτός αυξάνεται.

Ο αριθμός των επισκεπτών του Μουσείου στους Δελφούς από το 1993 έως και το 1995 κάθε μήνα, καθώς και το ποσοστό αύξησης ή μείωσης αυτού, φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα 3.4.6.4.

Πίνακας 3.4.6.5.

Επισκέπτες του Μουσείου των Δελφών.					
Έτος:	1993	1994	1995	Μεταβολή %	Μεταβολή %
Μήνας				1993 - 1994.	1994 - 1995.
Ιανουάριος	4800	5200	4100	8,34	-21,15
Φεβρουάριος	3400	4000	4100	17,65	2,5
Μάρτιος	7800	14600	9546	87,18	-34,62
Απρίλιος	32200	35000	35100	8,7	0,29
Μάιος	78900	45100		-42,84	
Ιούνιος	30100	35600		18,28	
Ιούλιος	33400	39700		18,87	
Αύγουστος	42400	44500		4,96	
Δεκέμβριος	4200	5100		21,43	

Πηγή Στοιχείων: Δελτίο Τύπου (Επισκέπτες Μουσείων και Αρχαιολογικών Χώρων και Συνολικές Εισπράξεις) από Ε.Σ.Υ.Ε.

Ο αριθμός των επισκεπτών των Μουσείων όλης της χώρας από το 1993 έως και το 1995 κάθε μήνα, καθώς και το ποσοστό αύξησης ή μείωσης αυτού, φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα 3.4.6.5.

Πίνακας 3.4.6.6.

Επισκέπτες του συνόλου των Μουσείων της Χώρας.					
Έτος:	1993	1994	1995	Μεταβολή %	Μεταβολή %
Μήνας				1993 - 1994.	1994 - 1995.
Ιανουάριος	32691	61327	21776	87,6	-64,49
Φεβρουάριος	40144	26047	26193	-35,11	0,56
Μάρτιος	128074	86481	49616	-32,47	-42,63
Απρίλιος	245527	196523	203806	19,95	3,71
Μάιος	289758	293049		1,14	
Ιούνιος	238047	264617		11,17	
Ιούλιος	321790	314299		-2,32	
Αύγουστος	376115	378333		0,59	
Δεκέμβριος	50337	34013		-32,43	

Πηγή Στοιχείων: Δελτίο Τύπου (Επισκέπτες Μουσείων και Αρχαιολογικών Χώρων και Συνολικές Εισπράξεις) από Ε.Σ.Υ.Ε.

Παρακάτω στον Πίνακα 3.4.6.7., φαίνεται η εκατοστιαία μεταβολή των επισκεπτών στο Μουσείο των Δελφών και στο σύνολο των Μουσείων της Χώρας, για τα έτη 1993-1994, 1994-1995, αναλυτικά για κάθε μήνα.

Πίνακας 3.4.6.7.

	ΜΟΥΣΕΙΑ		ΜΟΥΣΕΙΑ	
	Μεταβ. % 1993 -1994.		Μεταβ. % 1993 -1994.	
Μήνας	Δελφοί	Σύν. Χώρας	Δελφοί	Σύν. Χώρας
Ιανουάριος	8,34	87,6	-21,15	-64,49
Φεβρουάριος	17,65	-35,11	2,5	0,56
Μάρτιος	87,18	-32,47	-34,62	-42,63
Απρίλιος	8,7	19,95	0,29	3,71
Μάϊος	-42,84	1,14		
Ιούνιος	18,28	11,17		
Ιούλιος	18,87	-2,32		
Αύγουστος	4,96	0,59		
Δεκέμβριος	21,43	-32,43		

Πηγή Στοιχείων: Δελτίο Τύπου (Επισκέπτες Μουσείων και Αρχαιολογικών Χώρων και Συνολικές Εισπράξεις) από Ε.Σ.Υ.Ε.

Συγκρίνοντας τον αριθμό μεταβολής των επισκεπτών ανάμεσα στο Μουσείο των Δελφών και στο σύνολο των Μουσείων της Χώρας, βλέπουμε ότι: για τα έτη 1993-1994 μόνο τους μήνες Ιανουάριο, Απρίλιο και Μάϊο φαίνεται να μεταβάλλονται με μεγαλύτερο ρυθμό οι επισκέπτες στο σύνολο των Μουσείων της Χώρας απ' ότι στο Μουσείο των Δελφών. Τους υπόλοιπους όμως μήνες ο ρυθμός μεταβολής στο Μουσείο των Δελφών, υπερβαίνει κατά πολύ αυτόν του συνόλου των Μουσείων της Χώρας.

Για τα έτη 1994-1995, μόνο τον Απρίλιο ο ρυθμός αύξησης των επισκεπτών στο σύνολο των Μουσείων της Χώρας είναι μεγαλύτερος απ' ότι στο Μουσείο των Δελφών, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους μήνες.

Από τα παραπάνω οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι το Μουσείο των Δελφών δέχεται περισσότερους επισκέπτες τα τελευταία χρόνια απ' ότι τα προηγούμενα σε σχέση με αυτούς που δέχονται τα τελευταία χρόνια όλα τα Μουσεία της Χώρας σε σχέση με προηγούμενες χρονιές.

Ακόμη ένα συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε μετά από μελέτη του παραπάνω πίνακα είναι ότι μόνο το Μάϊο του '94 και τον Ιανουάριο και Μάρτιο του '95, μειώνεται ο αριθμός των επισκεπτών στον Αρχαιολογικό Χώρο των Δελφών σε σχέση με αυτόν του αντίστοιχου μήνα του προηγούμενου έτους. Όλους τους υπόλοιπους μήνες ο αριθμός αυτός αυξάνεται.

4.1.6.2. Συνεδριακός τουρισμός.

Στους Δελφούς, υπάρχουν οι συνεδριακές εγκαταστάσεις του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κέντρου Δελφών. Αυτές περιλαμβάνουν το Συνεδριακό Συγκρότημα, στο οποίο διοργανώνονται συνέδρια σε συνεχή βάση όλο το χρόνο, και τον ξενώνα "ΕΥΡΩΠΗ", όπως αναφέραμε και παραπάνω στην παράγραφο 3.8. του 3ου Κεφαλαίου.

Τα συνέδρια αυτά, έχουν διάφορα θέματα από ιατρικής φύσεως έως λογοτεχνικής και έτσι έρχεται στους Δελφούς πολύς κόσμος για να τα παρακολουθήσει. Οι επιστήμονες που συμμετέχουν σ' αυτά τα συνέδρια, φιλοξενοούνται στον ξενώνα "ΕΥΡΩΠΗ" του Πολιτιστικού Κέντρου, δυναμικότητας 46 δίκλινων δωματίων (44 απλά και 2 σουίτες) και όλοι όσοι συμμετέχουν στα διάφορα συνέδρια διανυκτερεύουν στα ξενοδοχεία των Δελφών.

Ο ξενώνας "ΕΥΡΩΠΗ" διαθέτει επίσης πλήρες μπαρ, αλλά και εστιατόριο το οποίο μπορεί να εξυπηρετήσει από 190 έως και 350 άτομα.

4.2. Γενική υποδομή

Περιφερειακοί δρόμοι (προγράμματα κ.λ.π)
Χρονοαποστάσεις

Για την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής, βασική προϋπόθεση αποτελεί η ύπαρξη επαρκούς έμφυξης και υλικής υποδομής για την υποδοχή ανθρώπων.

Παρόμοια υποδομή αποτελούν:

- το ενδογενές ανθρώπινο δυναμικό και ο σχετικός εξοπλισμός
- οι χώροι κατάλυσης (ξενοδοχεία, δωμάτια, camping)
- εξασφάλιση ύδρευσης (γενικής και πόσιμης), αποχέτευσης, τηλεπικοινωνιών και της εξάλειψης των απορριμάτων
- επάρκεια ειδών διατροφής
- ύπαρξη μέσων για την προστασία υγείας
- ασφαλείς αερολιμένες
- λιμενικές εγκαταστάσεις
- ασφαλές οδικό δίκτυο
- ασφαλές σιδηροδρομικό δίκτυο
- προγράμματα συνεχούς συντήρησης των μνημείων και διατήρησης της παράδοσης
- αυστηρή διαφύλαξη περιβάλλοντος
- προγράμματα πολιτιστικών εκδηλώσεων και δημοσίων και ιδιωτικών πολιτιστικών ιδρυμάτων (αναγνωστήρια, βιβλιοθήκες, μουσεία, θέατρα, μνημεία κ.λ.π.)
- χώροι αναψυχής για παιδιά

- δυνατότητες εκπαίδευσης και μετεκπαίδευσης των απασχολούμενων στον τουρισμό

- οδοί για περιπάτους και ποδηλάτηση, σηματοδότηση των οδών, χώροι ανάπαυσης και πάρκα κ.λ.π.

4.2.1.Υγεία.

Το Νομαρχιακό Κέντρο Λιβαδειάς προς το παρόν στεγάζεται σε ενοικιαζόμενες κλινικές όμως ως το τέλος του έτους θα έχει μεταφερθεί στο νέο κτίριο που είναι ένα από τα μεγαλύτερα.

4.3. Τουριστική υποδομη

Λέγοντας τουριστική υποδομή, εννοούμε την ύπαρξη εγκαταστάσεων που συμβάλλουν στην εξυπηρέτηση των επισκεπτών ενός χώρου (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, Campings), όπως επίσης την ύπαρξη κτιριακών και υπαίθριων εγκαταστάσεων αναψυχής (εστιατόρια, ταβέρνες, bar, καφετέριες και γενικότερα κέντρα ψυχαγωγίας και διασκέδασης).

Ο νομός Βοιωτίας και συνεπώς και η Επαρχία Λιβαδειάς δε διαθέτουν Campings, σύμφωνα με στοιχεία του " Camping in Greece, 1994 " από τον Ε.Ο.Τ. Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, τα μόνα Camping που υπάρχουν στην περιοχή μελέτης είναι 3 στους Δελφούς: APOLLON, BEACH CAMP και DELPHI. Οι υπάλληλοι όμως του δήμου Αράχωβας, μας είπαν ότι από φέτος θ' αρχίσουν να λειτουργούν και στην Αράχωβα, στην περιοχή " Λιβάδι " άλλα δύο Camping.

Στον ΠΙΝΑΚΑ 4.2 του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ', φαίνονται τα δηλωμένα Ενοικιαζόμενα Δωμάτια της περιοχής μελέτης καθώς και οι κλίνες που περιέχονται σ'αυτά.

Στον ΠΙΝΑΚΑ 4.1 του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ' και στον ΧΑΡΤΗ 5 από τους Θεματικούς Χάρτες, φαίνεται το Ξενοδοχειακό Δυναμικό της Περιοχής Μελέτης.

Ο νομός Βοιωτίας διαθέτει 23 ξενοδοχεία εκ των οποίων τα 20 ανήκουν στην Επαρχία Λιβαδειάς, σύμφωνα με στοιχεία από τον οδηγό ξενοδοχείων του Ε.Ο.Τ " Ελληνικά Ξενοδοχεία 1995 ". Από τα 20 αυτά ξενοδοχεία 9 περιέχονται στην Αράχωβα, 4 στη Λιβαδειά, 4 στην Αντίκυρα, 2 στο Δίστομο και 1 στην Αλιάρτο, όπως φαίνεται και παρακάτω στον Πίνακα 4.3.1.

Όσον αφορά το τελευταίο, μετά από προσωπική συνέντευξη του ιδιοκτήτη του ξενοδοχείου του Τσαπάρια μάθαμε ότι το ξενοδοχείο αυτό της Αλιάρτου δεν παρουσιάζει τουριστική κίνηση σε συνεχή βάση όλο το χρόνο. Γεμίζει μόνο λίγες ημέρες το χρόνο όπως για παράδειγμα την Καθαρή Δευτέρα, όταν όλα τα ξενοδοχεία της Αράχωβας και της Λιβαδειάς είναι γεμάτα, απλά το συντηρούν για το λόγο ότι είναι οικογενειακή επιχείρηση.

Συνεπώς, από τα παραπάνω μπορούμε να πούμε ότι η Αλιάρτος δεν παρουσιάζει τουριστική κίνηση, παρόλη την ύπαρξη του ξενοδοχείου αυτού.

Πίνακας 4.3.1:

Αριθμός ξενοδοχείων ανά Ο.Τ.Α		Ποσοστό %
στην Επαρχία Λιβαδειάς για το 1995.		επί του συνόλου.
Αλίαρτος	1	5%
Αντίκυρα	4	20%
Αράχωβα	9	45%
Δίστομο	2	10%
Λειβαδιά	4	20%
Σύνολο Επαρχίας Λιβαδειάς	20	100%

Πηγή Στοιχείων: Ελληνικά Ξενοδοχεία 1995 (Ε.Ο.Τ).

Απ' ότι φαίνεται στον Πίνακα 4.3.1., το 45% των ξενοδοχείων της Επαρχίας Λιβαδειάς (και το 43,5 των ξενοδοχείων του νομού Βοιωτίας), βρίσκονται στην Αράχωβα. Το 20 % του συνόλου των ξενοδοχείων της Επαρχίας βρίσκονται στη Λιβαδειά, το 20% στην Αντίκυρα, το 10% στο Δίστομο και ένα 5% στην Αλίαρτο.

Τα ξενοδοχεία που υπάρχουν στο νομό Βοιωτίας και στην Επαρχία Λιβαδειάς είναι δεύτερης (β'), τρίτης (γ'), τέταρτης (δ') και πέμπτης (ε') κατηγορίας ενώ κανένα δεν ανήκει στην πρώτη και στην κατηγορία πολυτελείας.

Στην Αράχωβα συγκεκριμένα, το σύνολο των καταλυμάτων που υπάρχουν για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών, είναι:

- Ξενοδοχεία
- Pension
- Ενοικιαζόμενα δωμάτια
- Ενοικιαζόμενα Διαμερίσματα επιπλωμένα.

Από τα 9 ξενοδοχεία της Αράχωβας, τα 4 είναι β' κατηγορίας, τα 2 είναι γ' κατηγορίας, τα 2 είναι δ' κατηγορίας και 1 ανήκει στην ε' κατηγορία. Όλα τα ξενοδοχεία της Αράχωβας ανά κατηγορία φαίνονται αναλυτικά στους παρακάτω Πίνακες, μαζί με το δυναμικό που διαθέτουν:

Δυναμικότητα και είδος καταλυμάτων:

Πίνακας 4.3.2.

Ξενοδοχεία Αράχωβας β' κατηγορίας:		
Όνομα Ξενοδοχείου	Αριθμός Δωματίων	Αριθμός Κλινών
"ANEMOLIA"	42	78
"MARIA"	6	14
"XENIA"	43	86
"ΤΟ ΗΑΝΙ ΤΟΥ ΖΕΜΕΝΟΥ"	10	19

Πηγή Στοιχείων: Ελληνικά Ξενοδοχεία 1995 (Ε.Ο.Τ).

Πίνακας 4.3.3.

Ξενοδοχεία Αράχωβας γ' κατηγορίας:		
Όνομα ξενοδοχείου	Αριθμός Δωματίων	Αριθμός Κλινών
"ΑΡΑΧΟΒΑ ΙΝΝ"	42	80
"VILLA FILOXENIA"	16	28

Πηγή Στοιχείων: Ελληνικά Ξενοδοχεία 1995 (Ε.Ο.Τ).

Πίνακας 4.3.4.

Ξενοδοχεία Αράχωβας δ' κατηγορίας:		
Όνομα ξενοδοχείου	Αριθμός Δωματίων	Αριθμός Κλινών
"ΑΠΟΛΛΟΝ"	10	16
"ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ"	9	13

Πηγή Στοιχείων: Ελληνικά Ξενοδοχεία 1995 (Ε.Ο.Τ).

Πίνακας 4.3.5.

Ξενοδοχεία Αράχωβας ε' κατηγορίας:		
Όνομα ξενοδοχείου	Αριθμός Δωματίων	Αριθμός Κλινών
"ΑΣΤΕΡΟ"	15	30

Πηγή Στοιχείων: Ελληνικά Ξενοδοχεία 1995 (Ε.Ο.Τ).

Στον Πίνακα 4.2. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ', φαίνεται ότι τα ενοικιαζόμενα δωμάτια στην Αράχωβα είναι 60, με σύνολο κλινών 133. Τα ενοικιαζόμενα αυτά δωμάτια αποτελούν οικογενειακές επιχειρήσεις.

Υπάρχουν όμως και άλλα ενοικιαζόμενα δωμάτια στην Αράχωβα που υπάγονται στον Αγροτουριστικό Συνεταιρισμό γυναικών "ΚΥΠΑΡΙΣΣΟ". Η χωρητικότητα των καταλυμάτων του Αγροτουριστικού Συνεταιρισμού σε άτομα είναι 150. Υπάρχουν και 80 ενοικιαζόμενα διαμερίσματα. (Σημειώσεις από το Σεμινάριο για τον Τουρισμό της Περιοχής).

Ο Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός "ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ" της Αράχωβας, είναι ο μόνος που λειτουργεί στην περιοχή που μελετάμε. Για το Συνεταιρισμό αυτό αναφέραμε κάποια πράγματα στην παράγραφο 3.7. του 3ου Κεφαλαίου. Μια από τις βασικές του αρμοδιότητες είναι η κατασκευή και η διάθεση προς τους τουρίστες Ενοικιαζομένων Δωματίων και Διαμερισμάτων, εκτός της παραγωγής και προώθησης εργοχειρών και παραδοσιακών προϊόντων από τις γυναίκες της Αράχωβας. Είναι από τους πιο καταξιωμένους Συνεταιρισμούς, στο χώρο του και συμβάλλει δραστικά στην οικονομική ανάπτυξη της πόλης του. Έχει πάρει μέρος και σε αρκετά συνέδρια.

Από τα παραπάνω οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι συνέπεια της τουριστικής κίνησης είναι και η εξέλιξη των τουριστικών επιχειρήσεων, όπως δημιουργία καταστημάτων με φολκlorικά είδη, κέντρα διασκέδασης και διάφορες άλλες εξυπηρετήσεις.

Στην Αράχωβα, πληρότητα σ'όλο το φάσμα των καταλυμάτων, υπάρχει τα Σαββατοκύριακα από έναρξης λειτουργίας του Χιονοδρομικού Κέντρου και πτώσεως των πρώτων χιονιών -γύρω στις 25 Νοεμβρίου- μέχρι τέλος Απριλίου.

Από το καθολικό Πάσχα και μέχρι τέλος Οκτωβρίου, δηλαδή τη θερινή σαιζόν, τα τρία μεγάλα ξενοδοχεία "ANEMOLIA", "XENIA" και "ARAOVA INN" παρουσίαζαν πληρότητα περίπου 80% με οργανωμένα γκρουπ διερχόμενων τουριστών προς Δελφούς, Ολυμπία και άλλα μέρη.

Την περίοδο της καλοκαιρινής κίνησης, τα ξενοδοχεία αυτά έχουν δυνατότητα εξυπηρέτησης δύο γκρουπ ημερησίως το καθένα. Τα λοιπά μικροξενοδοχεία και τα ενοικιαζόμενα δωμάτια αυτή την εποχή, τη θερινή σαιζόν, φιλοξενούν περαστικούς τουρίστες.

Την περίοδο των εορτών Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς η αιχμή δεν παρουσιάζεται μόνο Σαββατοκύριακα αλλά για ολόκληρα δεκαήμερα ακόμη και δεκαπενθήμερα. Τη χειμερινή περίοδο επίσης έρχονται οργανωμένα γκρουπ από Ολλανδία κυρίως και λίγα από Ισπανία για οκταήμερη διαμονή.

Επίσης, τουρίστες που επισκέπτονται τους Δελφούς για το Μουσείο του και τους Αρχαιολογικούς του Χώρους και διαμένουν εκεί, παρατηρείται το φαινόμενο να επισκέπτονται την Αράχωβα το βράδυ για νυκτερινή διασκέδαση. Αλλά βράδυ, για νυκτερινή διασκέδαση την Αράχωβα την επισκέπτονται και άνθρωποι από τις γύρω περιοχές όλης της Επαρχίας Λιβαδειάς, ιδιαίτερα το Χειμώνα.

Ο νομός Φωκίδας διαθέτει 67 ξενοδοχεία, τα 33 από τα οποία περιέχονται στην πόλη των Δελφών (δηλαδή το 50% του νομού).

Τα είδη των καταλυμάτων στην πόλη των Δελφών είναι:

- Ξενοδοχεία
- Pension
- Ενοικιαζόμενα Δωμάτια
- Ξενώνας Νεότητας
- Camping

Από τα 33 ξενοδοχεία που υπάρχουν στην πόλη των Δελφών, 3 ανήκουν στην πρώτη (α΄) κατηγορία, 7 στη δεύτερη (β΄), 15 στην τρίτη (γ΄), 4 στην τέταρτη (δ΄) και 4 στην πέμπτη (ε΄).

Παρακάτω στους Πίνακες 4.3.6., 4.3.7., 4.3.8., 4.3.9., 4.3.10. φαίνεται αναλυτικά το είδος και η δυναμικότητα όλων των ξενοδοχείων καθώς και το σύνολο του αριθμού δωματίων και κλινών ανά κατηγορία.

Οι Δελφοί διαθέτουν 2 Ξενώνες για τους οποίους δε γνωρίζουμε δυναμικότητα και 3 Camping όπως είπαμε και παραπάνω.

Οπότε τα στοιχεία των πινάκων 4.13 και 4.14 δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, εξαιτίας του παρατουρισμού που παρατηρείται στους Δελφούς. Η τουριστική όμως αστυνομία τα στοιχεία των πινάκων 4.13 και 4.14 θεωρεί ως επίσημα.

Από τα στοιχεία των πινάκων 4.13, 4.14 και 4.15 προκύπτει πως ένα πολύ μεγάλο ποσοστό Ελλήνων επισκεπτών στους Δελφούς είναι υψηλού εισοδήματος γιατί το 54,68% και το 55,81% προτιμούν ξενοδοχεία Α΄κατηγορίας.

Τα Camping, είναι στην τρίτη θέση των προτιμήσεων, κυρίως των αλλοδαπών τους θερινούς μήνες.

Τα ξενοδοχεία Α΄και Β΄κατηγορίας έχουν τη μεγαλύτερη πληρότητα.

Πίνακας 4.3.6.

Ξενοδοχεία Δελφών α΄ κατηγορίας.		
Όνομα ξενοδοχείου	Αριθμός Δωματίων	Αριθμός Κλινών
"AMALIA"	185	334
"VOYZAS"	58	111
"XENIA"	44	82
Σύνολο:	287	527

Πίνακας 4.3.7.

Ξενοδοχεία Δελφών β΄ κατηγορίας.		
Όνομα ξενοδοχείου	Αριθμός Δωματίων	Αριθμός Κλινών
"APOLLON"	7	13
"FEDRIADES"	20	38
"HERMES"	28	51
"KASTALIA"	22	36
"KING INIOHOS"	40	73
"OLYMPIC"	9	17
"ZEUS"	28	53
Σύνολο:	154	281

Πίνακας 4.3.8.

Ξενοδοχεία Δελφών γ' κατηγορίας.		
Όνομα ξενοδοχείου	Αριθμός Δωματίων	Αριθμός Κλινών
"ACROPOLE"	35	65
"AELOS"	29	47
"CASTRI"	24	47
"DELPHI PANORAMA"	14	33
"INIOTHOS"	15	28
"KOYROS"	10	19
"LETO"	22	42
"ORACLE"	14	24
"ORFEAS"	9	17
"PAN"	14	25
"PARNASSOS"	23	44
"PHAETHON"	19	35
"PYTHIA"	27	50
"STADION"	23	45
"VARONOS"	9	18
Σύνολο:	287	539

Πίνακας 4.3.9.

Ξενοδοχεία Δελφών δ' κατηγορίας.		
Όνομα ξενοδοχείου	Αριθμός Δωματίων	Αριθμός Κλινών
"ATHENA"	12	24
"LEFAS"	19	37
"PHOEBUS"	20	39
"SIVYLLA"	7	13
Σύνολο:	58	113

Πίνακας 4.3.10.

Ξενοδοχεία Δελφών ε' κατηγορίας.		
Όνομα ξενοδοχείου	Αριθμός Δωματίων	Αριθμός Κλινών
"ASPASIA"	12	20
"DOLPHIN"	12	25
"MANIATIS"	7	11
"ODYSSEUS"	8	15
Σύνολο:	39	71

Πηγή Στοιχείων για όλα τα ξενοδοχεία δηλ. για τους παραπάνω πίνακες αποτέλεσε το εγχειρίδιο του Ε.Ο.Τ. "Ελληνικά Ξενοδοχεία 1995".

Από το γραφείο τουριστικών πληροφοριών και συζητώντας με την Κα Τσιροπούλου Έφη, μάθαμε ότι από τους Δελφούς τα τελευταία χρόνια περνούν γύρω στα 1.000.000 άτομα με απόκλιση θετική ή αρνητική 100.000 ατόμων. Από το 1990 και μετά οι περισσότεροι δε διανυκτερεύουν στους Δελφούς όπως τα προηγούμενα χρόνια αλλά πηγαίνουν και στις γύρω περιοχές όπως Ιτέα, Γαλαξείδι κ.α. Ο Πίνακας 4.7. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ', επιβεβαιώνει το γεγονός αυτό, γιατί βλέπουμε ότι ο αριθμός των διανυκτερεύσεων των τουριστών από το 1990 έως το 1992 μειώνεται.

Η πόλη των Δελφών διαθέτει κλίνες για 1.531 άτομα περίπου στα ξενοδοχεία, στον ξενώνα των νέων, στις πανσιόν και στα ενοικιαζόμενα δωμάτια Α', Β', Γ' και Δ' κατηγορίας.

Οι μήνες αιχμής για τους Δελφούς είναι ο Μάιος, ο Απρίλιος, ο Αύγουστος, ο Σεπτέμβρης και ο Οκτώβρης, όπως φαίνεται από τους Πίνακες 4.13., 4.14., 4.15. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ'. Γενικά όμως υπάρχει κίνηση όλο το χρόνο, ακόμη και μήνα Δεκέμβριο μπορεί όλα να είναι συμπληρωμένα.

Κάθε χρόνο στους Δελφούς φτάνουν χιλιάδες επισκέπτες Έλληνες και αλλοδαποί. Οι αλλοδαποί ξεπερνούν κατά πολύ τον αριθμό των Ελλήνων επισκεπτών (80,64% αλλοδαποί έναντι 19,35% Ελλήνων για το έτος 1992), όπως φαίνεται στους Πίνακες 4.11. και 4.12 του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ'.

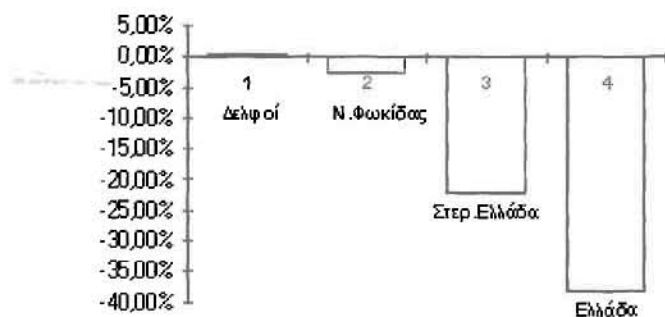
Πηγή των παραπάνω στοιχείων αποτέλεσε ο Ε.Ο.Τ. (Μηχανογραφική Υπηρεσία: Πίνακας Ενοικιαζομένων Δωματίων κατά Νομό. Έτος 1994.) και δεν ξέρουμε κατά πόσο μπορεί να είναι αξιόπιστα ειδικά όσον αφορά τα ενοικιαζόμενα δωμάτια για το λόγο ότι πολλά απ' αυτά δεν έχουν δηλωθεί, όπως αναφέρουμε .

Τα στοιχεία όμως τα οποία αφορούν τα ξενοδοχεία (δηλ. σύνολο αυτών, δωμάτια και κλίνες) έχουν υπολογιστεί με αθροίσεις από τον Τουριστικό Οδηγό Ελληνικών Ξενοδοχείων για το 1995 του Ε.Ο.Τ.

4.4. Τουριστική Κίνηση στην Περιοχή Μελέτης.

Στον Πίνακα 4.3. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ' φαίνονται οι αφίξεις που έγιναν στα Camping από επισκέπτες στην περιοχή των Δελφών κατά την περίοδο 1990 έως και 1992, σε σχέση με αυτές του νομού Φωκίδας, της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και της Χώρας. Από μελέτη του πίνακα αυτού βγαίνει το συμπέρασμα, ότι ενώ κατά την τριετία 1990-1992 ο αριθμός των αφικνουμένων τουριστών στα Camping όλης της χώρας μειώνεται κατά 38,46%, στα Campings της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και του Νομού Φωκίδας μειώνεται αντίστοιχα κατά 22,58% και 3%, στους Δελφούς ο αριθμός αυτός αυξάνεται κατά 0,56%, όπως φαίνεται και παρακάτω στο Διάγραμμα 4.4.1.

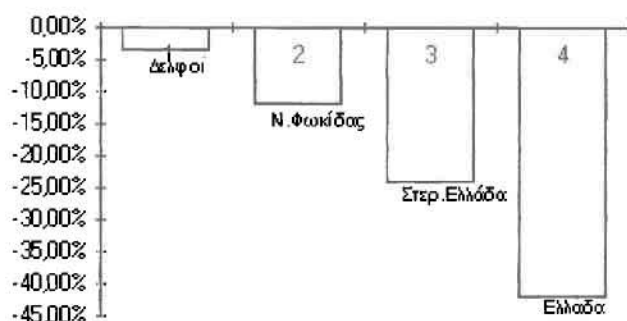
Διάγραμμα 4.4.1.

Ποσοστιαία Μεταβολή αφίξεων στα Campings του ΟΤΑ των Δελφών , του Ν. Φωκίδας, της Περιφ. Στερεάς Ελλάδας και της χώρας για τα έτη 1990-1992.

Στον Πίνακα 4.4. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ' φαίνονται οι διανυκτερεύσεις των αφικνυόμενων τουριστών στα Camping της περιοχής μελέτης κατά την ίδια τριετία 1990-1992. Το συμπέρασμα λοιπόν που βγαίνει είναι, ότι ο αριθμός αυτός μειώνεται για το σύνολο της Ελλάδας με ποσοστό της τάξης του 42,2%, όπως και για το σύνολο της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και για το σύνολο του νομού Φωκίδας με αντίστοιχα ποσοστά 24,52% και 12,13%. Στους Δελφούς παρατηρείται και εκεί μείωση αλλά με πολύ μικρότερο ποσοστό, δηλ. 3,79%, όπως φαίνεται και παρακάτω στο Διάγραμμα 4.4.2.

Διάγραμμα: 4.4.2.

Ποσοστιαία Μεταβολή Διανυκτερεύσεων για τα Camping του ΟΤΑ των Δελφών, του Ν. Φωκίδας, της περιφέρειας Στ. Ελλάδας και της χώρας για τα έτη 1990-1992.

Στους Πίνακες 4.5., 4.6. και 4.7. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ', φαίνονται αντίστοιχα οι κλίκες που διαθέτουν οι Ο.Τ.Α που παρουσιάζουν κάποια τουριστική κίνηση: Αντίκυρα, Αράχωβα, Λιβαδειά, Δίστομο και Δελφοί, ο αριθμός των αφικνυόμενων σ' αυτούς επισκεπτών, καθώς και οι διανυκτερεύσεις αυτών για τα τρία τελευταία χρόνια που υπάρχουν στοιχεία: 1990, 1991 και 1992.

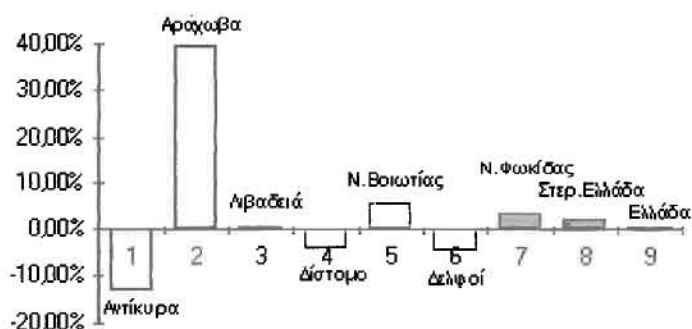
Τις περισσότερες κλίνες όλων των ξενοδοχειακών καταλυμάτων το έτος 1992 τις διαθέτουν οι Δελφοί 14.247, αριθμός που υπερβαίνει το σύνολο των κλινών του Νομού Βοιωτίας με 13.493 κλίνες και αποτελεί το 62% περίπου των κλινών του Νομού Φωκίδας με 23.277 κλίνες (Πίνακες 4.5. και 4.10 του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ').

Τώρα, μέσα στην Επαρχία Λιβαδειάς (σύνολο κλινών 8.262) η Αράχωβα διαθέτει τις περισσότερες κλίνες: 3.634 έναντι 2.883 της Λιβαδειάς, 1.320 της Αντίκυρας και 425 του Διστόμου (Πίνακας 4.5. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ').

Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι η Αράχωβα μέσα στην τριετία 1990-1992 , παρουσιάζει αύξηση των κλινών της τάξης του 38% (Πίνακας 4.5. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ' , Διάγραμμα 4.4.3.), που σημαίνει ότι η υποδομή που υπήρχε ως το 1990 ως αναφορά τις κλίνες δεν αρκούσε για την εξυπηρέτηση των τουριστών της.

Η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, περιέχει στο σύνολο των ξενοδοχειακών της καταλυμάτων 142.165 κλίνες των οποίων, το 9,5% περιέχονται στο Νομό Βοιωτίας , το 16,4% στο Νομό Φωκίδας και το 10% στους Δελφούς (Πίνακας 4.7. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ').

Διάγραμμα 4.4.3.

Ποσοστιαία Μεταβολή Κλινών για το σύνολο των καταλυμάτων εκτός από Campings των ΟΤΑ της Επαρχίας Λιβαδειάς και του ΟΤΑ των Δελφών για τα έτη 1990-1992.

Μέσα στην τριετία 1990-1992 φαίνεται η μεγάλη αύξηση του αριθμού των αφικνυόμενων τουριστών στο Νομό Βοιωτίας (Πίνακας 4.6. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ') της τάξης του 15,17%, αλλά και στην Επαρχία Λιβαδειάς, ποσοστό που φτάνει το 17,5%. Συγκεκριμένα στην περιοχή της Αράχωβας έχουμε αύξηση του αριθμού αυτού της τάξης του 62% και στο Δίστομο του οποίου η παραλία είναι τα Άσπρα Σπίτια σημειώνεται αύξηση της τάξης του 11,5%.

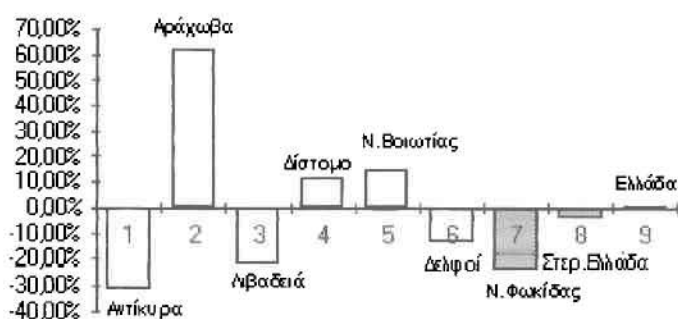
Μείωση του αριθμού των αφικνυόμενων τουριστών παρατηρείται στην Αντίκυρα της τάξης του 32% και στη Λιβαδειά της τάξης του 22,23%.

Αξιοσημείωτο επίσης είναι το γεγονός, ότι ο αριθμός των τουριστών οι οποίοι επισκέπτονται τους Δελφούς μέσα σ'αυτή τη διετία 1990-1992 μειώνεται κατά 13,23%, όπως και γενικότερα στο Νομό Φωκίδας με ποσοστό μείωσης 24%.

Μείωση του αριθμού αφικνυόμενων τουριστών παρουσιάζεται και στο σύνολο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας με ποσοστό της τάξης του 3,87% ενώ στο σύνολο της Χώρας έχουμε μια ελάχιστη αύξηση του αριθμού των επισκεπτών της τάξης του 0,06%.

Όλα τα παραπάνω απεικονίζονται στο Διάγραμμα 4.4.4.:

Διάγραμμα 4.4.4.

Ποσοστιαία Μεταβολή Αφίξεων για το σύνολο των καταλυμάτων εκτός από τα Campings των ΟΤΑ της Επαρχίας Λιβαδειάς και του ΟΤΑ των Δελφών για τα έτη 1990-1992.

Όσον αφορά τις διανυκτερεύσεις των τουριστών που πραγματοποιήθηκαν μέσα στη διετία 1990-1992 στο Νομό Βοιωτίας και στην Επαρχία Λιβαδειάς, απ'ότι φαίνεται και στον Πίνακα 4.7. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ', έχουμε αυξήσεις της τάξης του 11,36% και 22,15% αντίστοιχα. Η Αράχωβα έχει τη μεγαλύτερη αύξηση στον αριθμό των διανυκτερεύσεων της τάξης του 68,22% και μετά το Δίστομο με ποσοστό 41,82%.

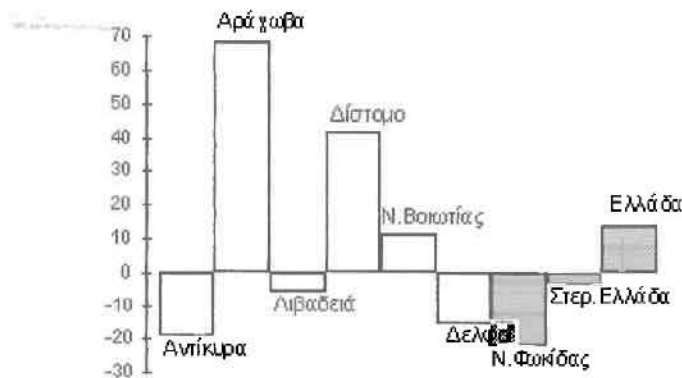
Μείωση του αριθμού διανυκτερεύσεων παρατηρούμε στην περιοχή της Αντίκυρας με ποσοστό 19%, της Λιβαδειάς με ποσοστό 6,15%, των Δελφών με ποσοστό 15,78% - που όπως αναφέραμε και παραπάνω, μετά το 1990, πολλοί τουρίστες από τους Δελφούς πηγαίνουν για διανυκτέρευση στην Ιτέα και στο Γαλαξείδι - αλλά και στο σύνολο του νομού Φωκίδας με ποσοστό της τάξης του 22,20%.

Τώρα, όσον αφορά το σύνολο της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, παρατηρείται μείωση των διανυκτερεύσεων από το 1990 ως το 1992 κατά 3,62%, ενώ στο σύνολο της Χώρας έχουμε αύξηση της τάξης του 13,62%.

Το συμπέρασμα που βγαίνει από την παραπάνω ανάλυση είναι ότι υπάρχει κάποιο πρόβλημα στην περιοχή των Δελφών, αφού ο αριθμός των επισκεπτών που διέρχονται από εκεί έχει μειωθεί κατά πολύ (γύρω στο 10%) μέσα στη διετία που μελετάμε (1990-1992), σε αντίθεση με το σύνολο της Επαρχίας Λιβαδειάς που παρατηρείται αντίστοιχη αύξηση περίπου στα ίδια επίπεδα με το Νομό Βοιωτίας, αλλά πολύ μεγαλύτερη με αυτή της Περιφέρειας και της Χώρας.

Όλα τα παραπάνω απεικονίζονται στο Διάγραμμα 4.4.5.

Διάγραμμα 4.4.5.

Ποσοστιαία μεταβολή διανυκτερεύσεων για τους ΟΤΑ της Επαρχίας Λιβαδειάς και για τον ΟΤΑ των Δελφών για τα έτη 1990-1992.

4.5. Παρατουρισμός στις Τουριστικά Ανεπτυγμένες Περιοχές.

Όπως πολλές φορές αναφέραμε παραπάνω, υπενθυμίζουμε ότι τα περισσότερο ανεπτυγμένα σημεία της περιοχής που μελετάμε, είναι οι πόλεις της Αράχωβας και των Δελφών. Οπότε σ' αυτές και θ' αναφερθούμε για ν' αναλύσουμε το θέμα του παρατουρισμού στην περιοχή της μελέτης μας.

Ο τομέας "παρατουρισμός" στην πόλη των Δελφών είναι διογκωμένος. Με βάση τα στοιχεία που πήραμε από τον Ε.Ο.Τ και συγκεκριμένα από το τμήμα Μηχανογράφησης, στους Δελφούς το σύνολο των Ενοικιαζομένων Δωματίων είναι 3 και το σύνολο των κλινών τους 5 (Πίνακας 4.2. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Γ') Οπότε βγαίνει το συμπέρασμα, ότι όλα τα ενοικιαζόμενα δωμάτια που υπάρχουν στους Δελφούς, δεν έχουν δηλωθεί.

Βέβαια το γεγονός αυτό το επιβεβαιώσαμε και από την Τουριστική Αστυνομία Δελφών, από τους υπαλλήλους της οποίας πήραμε και προσωπική συνέντευξη. Αυτοί λοιπόν μας είπαν ότι το ζήτημα παρατουρισμός στους Δελφούς αποτελεί ένα μεγάλο πρόβλημα.

Στην Αράχωβα, Τουριστική Αστυνομία, δεν υπάρχει. Απευθυνθήκαμε στο δήμο Αράχωβας και πήραμε προσωπική συνέντευξη από τον υπεύθυνο του Αγροτουριστικού Συνεταιρισμού κύριο Παναγιώτη Κορίτο, ο οποίος όμως μας είπε ότι παρατουρισμός στην Αράχωβα δεν παρατηρείται. Το γεγονός αυτό το εξήγησε λέγοντας ότι όσα δωμάτια δεν είναι δηλωμένα στον Ε.Ο.Τ. είναι δηλωμένα στο δήμο Αράχωβας γιατί ανήκουν στον Αγροτουριστικό Συνεταιρισμό γυναικών, επονομαζόμενο ως "ΚΥΠΑΡΙΣΣΟ".

Αποδεικνύεται έτσι η μεγάλη χρησιμότητα του Αγροτουριστικού Συνεταιρισμού, γιατί εκτός όλων των άλλων που προσφέρει στην πόλη της

Αράχωβας και αναλύσαμε παραπάνω, βοηθάει και το κράτος να ελέγχει τον τομέα του Τουρισμού.

4.6. Εθνικοί Δρυμοί

Ο μόνος Εθνικός Δρυμός της περιοχής, είναι αυτός του Παρνασσού. Ιδρύθηκε το 1948 (Φ.Ε.Κ. 268/ Α/ 1948) πάνω στο βουνό του Δελφικού Μαντείου του θεού Απόλλωνα, έχει έκταση 36.000 στρέμματα και είναι προστατευόμενη περιοχή.

Η ασβεστολιθική δομή του βουνού, παρουσιάζει εντυπωσιακές καταβόθρες, σπήλαια και βραχώδεις κορυφές μέσα στο χώρο του Δρυμού και στον περίγυρο του.

Η χλωρίδα του Δρυμού είναι σπάνια και η πανίδα του πλούσια, αποτελείται από ζώα όπως η αλεπού, ο λαγός, το τσακάλι, το κουνάβι. Εκεί, φωλιάζουν επίσης σπάνια πουλιά όπως αετοί, γύπες, κουκουβάγιες.

Η προσέγγιση στο Δρυμό γίνεται από τους επαρχιακούς δρόμους που ενώνουν την Αράχωβα με τον Επτάλοφο και την Αμφίκλεια.

Στον περίγυρο του Δρυμού υπάρχει το χιονοδρομικό κέντρο του Παρνασσού που λειτουργεί ο Ε.Ο.Τ.

4.7. Περιγραφή μη Τουριστικά Ανεπτυγμένων Περιοχών - Υπάρχοντες Τουριστικού Πόροι και Αξιοθέατα γενικά της Περιοχής Μελέτης.

4.7.1. Λιβαδειά.

Η πόλη της Λιβαδειάς και πρωτεύουσα του Νομού Βοιωτίας έχει αρκετά αξιοθέατα που θα μπορούσαν ν' αποτελέσουν πόλο προσέλκυσης τουριστών.

^ Ένα από αυτά είναι η φημισμένη περιοχή των πηγών της Κρύας όπου βρίσκονται οι πηγές του ποταμού Έρκυνα. Το μέρος αυτό αποτελεί τοπίο μοναδικού φυσικού κάλλους, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στον τουριστικό οδηγό της πόλης "συνδιάζει την αγριότητα του φαραγγιού με την ηρεμία του ίσκιου των πλατανιών και τον όμορφο θόρυβο του νερού των πηγών". Πολλοί ιστορικοί αναφέρουν ότι στην περιοχή αυτή βρισκόταν το μαντείο του Τροφωνίου ο οποίος χρησιμοποιούσε τα νερά των πηγών της "Λήθης" και της "Μνυμοσύνης" προκειμένου να χρησιμοδοτήσει. Σήμερα υπάρχει εκεί κοντά ένα σημείο στο οποίο πιστεύουν όλοι ότι βρισκόταν στην αρχαιότητα το μαντείο του Τροφωνίου. Στο χώρο αυτό λειτουργεί το αναψυκτήριο "Ξενία" από τη ΔΕΤΕΛ.

^ Το Κάστρο από το οποίο μπορεί να δει κανείς μια πανοραμική άποψη της Λιβαδειάς. Γύρω του εκτός από τ' απομεινάρια από τα Καταλάνικα τείχη, η περιοχή είναι γεμάτη από πυκνά πεύκα.

^ Το ρολόϊ, που είναι δώρο ενός Αγγλου αρχαιολόγου, του Έλγιν προς την πόλη, το 1803, για να τον αφήσουν οι Βοιωτοί Αγάδες και Κοτζαμπάσηδες να κάνει ανασκαφές με σκοπό να βρει το μαντείο του Τροφωνίου.

^ Τα διάφορα γεφύρια πάνω από το ποτάμι και μέσα στην πόλη τα περισσότερα από τα οποία χρονολογούνται στην εποχή της Τουρκοκρατίας.

^ Τα βιομηχανικά κτίρια που είναι κτισμένα δίπλα στο ποτάμι και έδωσαν στη Λιβαδειά πλούτο και αίγλη κάνοντάς τη την πρώτη βιομηχανική πόλη στις αρχές του αιώνα μας, όταν το νερό χρησιμοποιούταν ως κινητήρια δύναμη στη βιομηχανία. Δύο νερόμυλοι έχουν σωθεί από τότε για τους οποίους ο Δήμος Λιβαδειάς έχει ήδη δρομολογήσει διαδικασίες για την αναπαλαίωση και την αξιοποίησή τους.

^ Το 3ο Δημοτικό σχολείο που βρίσκεται στη συνοικία "Ζαγαρά" και είναι προσφορά του Ανδρέα Συγγρού. Αναπαλαιωμένο σήμερα, ο Δήμος Λιβαδειάς στεγάζει το κέντρο παιδικής δημιουργίας και απασχολήσεως.

Οι οικισμοί της Λιβαδειάς Σούρπη, Τσουκαλάδες και Πέρα Χωριό, που διαθέτουν εκτός της πανέμορφης θέας και όμορφο φυσικό περιβάλλον.

Οικοτουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν και άλλες περιοχές της Λιβαδειάς. Ενδεικτικά αναφέρουμε τη διαδρομή από το εθνικό στάδιο έως το ξωκκλήσι του Γερονικόλα, το δάσος που βρίσκεται πάνω από την Ανάληψη, και το μονοπάτι που συνδέει τον Προφήτη Ηλία (πάνω από το Ζαγαρά) ως την Ανάληψη.

4.7.2. Ορχομενός

Ο Ορχομενός βρίσκεται στα μισά σχεδόν της Επαρχιακής οδού που συνδέει τη Λιβαδειά (απόσταση 14 χλμ) με την εθνική οδό Αθηνών-Λαμίας στη θέση του οικισμού Κάστρο (απόσταση 18 χλμ).

Η οδός αυτή εξυπηρετεί την περιοχή της Λιβαδειάς, του εργοστασίου Αλουμίνας στα Άσπρα σπίτια καθώς και το μέγιστο τμήμα της Πεδιάδας της Κωπαΐδας σε ότι αφορά τις μεταφορές προς τον Θεσσαλικό και βορειοελλαδικό χώρο και ως ένα βαθμό μεταφοράς προς την Πρωτεύουσα και την Εύβοια. Επί πλέον μέσω της οδού αυτής εξυπηρετείται ένα μέρος των μετακινήσεων προς το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού.

Ο Ορχομενός, είναι μια πόλη με σπουδαία γεωγραφική και φυσική θέση. "Βρίσκεται σε μια δεσπόζουσα θέση στην πεδιάδα της Κωπαΐδας και στην απόληξη ενός ορεινού θύλακα του Παρνασσού προς αυτή", όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στη Μελέτη Τουριστικής Αξιοποίησης. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τον οικονομικό δυναμισμό του και τα αξιόλογα ιστορικά μνημεία που διαθέτει, δείχνουν ότι ο Ορχομενός είναι μια πόλη με μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης.

Τα αξιοθέατα που παρουσιάζει η πόλη του Ορχομενού είναι:

^ Η φημισμένη περιοχή των πηγών των Χαρίτων, όπου βρίσκονται οι πηγές του ποταμού Μέλανα. Περίπου 250μ. ΒΔ της εκκλησίας "Παναγία η Σκριπού" υπάρχει η ονομαστή Κρύνη Ακυδαλία και κατά μήκος του Ακοντίου Όρους υπάρχουν χιλιάδες μικρές και μεγάλες πηγές οι γνωστές πηγές των Χαρίτων. Το μέρος αυτό αποτελεί τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, γιατί συνδιάζει την

ύπαρξη του ορεινού όγκου του Ακοντίου από τη μια πλευρά, την ιδιαίτερη θέα προς τον Παρνασσό από την άλλη πλευρά, τη βλάστηση, το ποτάμι και τις πέστροφές του.

Από την αρχαιότητα ο χώρος αυτός είχε ιδιαίτερη αξία για τους Ορχομένιους οι οποίοι τον είχαν αφιερώσει στις τρεις Χάριτες.

^ Το Κάστρο - χρονολογείται από τον 7ο αιώνα μέχρι και τους ελληνοιστικούς χρόνους -, που βρίσκεται στην κορυφή του Ακοντίου Όρους και από το οποίο μπορεί να δει κανείς μια ωραία όψη του Ορχομενού.

Η διαδρομή μέχρι εκεί είναι ενδιαφέρουσα. Ξεκινώντας από το Υφάντειο Ύψωμα, όπου η περιοχή είναι γεμάτη από έλατα, μπορεί να φτάσει κάποιος πάνω στο Κάστρο, αφού περάσει από τα απόκριμα σκλοπάτια, που οδηγούν εκεί.

^ Ο Βασιλικός Τάφος των Μινύων ή ο Θησαυρός του Μινύα, το Μυκηναϊκό Ανάκτορο του βασιλιά Μινύα της αρχαιότητας, το Ωδείο αναλυτική αναφορά για τα οποία έγινε στο Κεφάλαιο 3.

^ Οι Βυζαντινές εκκλησίες Παναγία η Σκριπού - δίπλα στα παραπάνω μνημεία της αρχαίας εποχής - και ο Άγιος Σώζον - στην πλατεία της Σκριπούς -.

^ Το εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου στην περιοχή της Σκριπούς, χτισμένο στην εποχή της Τουρκοκρατίας.

^ Οι εγκαταστάσεις της Αγγλικής Εταιρίας με τα κτίσματά τους που αποτελούν θαυμάσια δείγματα της χαρακτηριστικής, παραδοσιακής, αγροτικής, αγγλικής αρχιτεκτονικής. Σήμερα εκεί έχει τα γραφεία του ο " Σύλλογος φίλων Καρναβάλλου " και τα κτίρια αυτά χρησιμοποιούνται για την ετοιμασία του Καρναβαλιού.

Ένα πρώτο συμπέρασμα είναι ότι η πόλη του Ορχομενού αποτελεί κόμβο διερχόμενης κυκλοφορίας βαρέων και Ι.Χ αυτοκινήτων και επιβαρύνεται σημαντικά από τις μετακινήσεις αυτές.

4.7.3. Αλιάρτος.

Η Αλιάρτος είναι και αυτή μια από τις σημαντικότερες πόλεις της Κωπαΐδας, του ίδιου πληθυσμιακού μεγέθους με την πόλη του Ορχομενού.

Υπενθυμίζουμε ότι εκεί είχε τις εγκαταστάσεις και τα γραφεία της η Αγγλική Εταιρία, που αποξήρανε τη λίμνη της Κωπαΐδας. Δίπλα στις εγκαταστάσεις αυτές τότε, υπήρχαν και οι κατοικίες του εργατικού προσωπικού το οποίο δούλευε για την αποξήρανση.

Επίσης η Αλιάρτος έχει γίνει φυκοκομικό κέντρο της περιοχής και χρησιμεύει σαν πρότυπο σύγχρονης επιστημονικής καλλιέργειας της γης.

Τα αξιοθέατα της Αλιάρτου, είναι:

^ Οι εγκαταστάσεις της Αγγλικής Εταιρίας με τα κτίσματά τους για το λόγο ότι αποτελούν θαυμάσια δείγματα της χαρακτηριστικής, παραδοσιακής, αγροτικής,

αγγλικής αρχιτεκτονικής. Τώρα, στις εγκαταστάσεις αυτές στεγάζονται τα γραφεία του Οργανισμού Κωπαΐδας.

^ Οι εργατικές κατοικίες που τώρα ανήκουν στον Οργανισμό Κωπαΐδας, αλλά προς το παρόν μένουν αναξιοποίητες. Τώρα γίνεται μια προσπάθεια εκ μέρους του Δήμου αναπαλαίωσης και συντήρησής τους.

^ Αξίζει ν' αναφέρουμε ότι δίπλα στα γραφεία του Οργανισμού Κωπαΐδας και τις κατοικίες του προσωπικού βρίσκεται ένα μεγάλο ανθοστόλιστο πάρκο, γνωστό ως "Κήποι της Αλιάρτου". Το πάρκο αυτό με τα στενά του δρομάκια και τα τρεχούμενα νερά του, τα ποικίλα καλλωπιστικά του δέντρα και τα άφθονα λουλούδια του θα μπορούσε να προσελκύσει οποιοδήποτε επισκέπτη της Αλιάρτου.

4.7.4. Αγ. Γεώργιος

Στον Άγιο Γεώργιο υπάρχει το αξιόλογο Εξωκκλήσι των Ταξιαρχών που έχει κτισθεί την εποχή του Ιουστινιανού δηλ. τον 6ο μ.Χ αιώνα. Βρίσκεται μεταξύ Αγίου Γεωργίου και Αγίας Τριάδας σε πολύ γραφική θέση, δίπλα στο περίφημο κρύο νερό της πηγής Πόντζας.

4.7.5. Προσήλιο.

Το Προσήλιο είναι πεδινό χωριό και βρίσκεται δίπλα στο Ρωμαϊκό. Αυτή τη στιγμή δεν κατοικείται, αλλά χαρακτηριστικό του χωριού είναι η αρχιτεκτονική του.

Οι δρόμοι του και οι αυλές των σπιτιών είναι πλακοστρωμένοι γιατί οι κάτοικοι τότε χρησιμοποιούσαν μόνο κάρα και δεν ήθελαν να κολλούν οι ρόδες στις λάσπες και υπάρχουν ρυάκια για να τρέχει το νερό.

Όλα τα σπίτια που υπάρχουν εκεί εγκατελειμμένα, έχουν καθαρά αγροτικό χαρακτήρα. Είναι πέτρινα με κεραμοσκεπές. Έχουν αυλόπορτες και μάντρες, αποθήκες για το βαμβάκι και τα σιτηρά, σπίτι για τους εργάτες που φιλοξενούνταν, σταύλο για τα βόδια και τα άλογα, πατητήρι, δύο φούρνους, ειδικό δωμάτιο το "βίκο" όπου έβαζαν την τροφή των ζώων για όλο το Χειμώνα και ένα δωμάτιο -"αμπάρια" το έλεγαν - όπου είχαν βαρέλια με το κρασί. Μέσα στο σπίτι υπήρχε τζάκι.

4.7.6. Δαύλεια.

Η Δαύλεια είναι ένα όμορφο ορεινό χωριό του Παρνασσού, με ξηρό κλίμα, με άφθονα και τρεχούμενα νερά πνιγμένη στο πράσινο.

Στη μέση του χωριού υπάρχει η πλατεία με πολλά πλατάνια, γραφικά καφενεία και μια πέτρινη βρύση με τρεχούμενο κρύο νερό.

Τα σπίτια του χωριού είναι πέτρινα διόρωφα με κεραμίδια.

Σημαντικό αξιοθέατο της Δαύλειας αποτελεί το Φράγκικο Κάστρο της, του 4ου αιώνα μ.Χ., το οποίο βρίσκεται στο ψηλότερο σημείο του χωριού συνδιάζοντας και πανέμορφη θέα.

Η Δαύλεια διαθέτει ένα ξενοδοχείο 10 κλινών, το οποίο όμως δεν αναφερόταν πουθενά στα στοιχεία που πήραμε από τον Ε.Ο.Τ. Φαίνεται να παρουσιάζει αρκετή τουριστική κίνηση, λόγω του ιστορικού τόπου, της θαυμάσιας τοποθεσίας και της Μονής Ιερουσαλήμ - στην οποία αναφερόμαστε παρακάτω.

Ένα άλλο σημαντικό αξιοθέατο της Δαύλειας αποτελεί η Ιερά Μονή της Ιερουσαλήμ:

4.7.6.1. Ιερά Μονή Ιερουσαλήμ.

Η Ιερά Μονή Ιερουσαλήμ, βρίσκεται σε μια θαυμάσια περιοχή γεμάτη από έλατα στην ανατολική πλευρά του Παρνασσού και σε απόσταση 7χλμ. από τη Δαύλεια.

Είναι άγνωστο πότε χτίστηκε. Η πιο πιθανή εκδοχή είναι από έναν μοναχό τον Ιεροσαλημίτη το Μάιο του 1.088 μ.Χ, από τον οποίο πήρε και το όνομά της. Τα παλιά κτίσματα της Μονής έχουν καταστραφεί από σεισμούς. Η σημερινή της εικόνα είναι δημιούργημα των γυναικών που διακονούσαν εκεί. Η Μονή είναι αφιερωμένη στη Θεοτόκο και γιορτάζει στις 23 Αυγούστου.

Στη Μονή ανήκει ένα μεγάλο θέρετρο καταπράσινο από έλατα, όπου φιλοξενείται πολύς κόσμος που πηγαίνει για διακοπές εκεί το καλοκαίρι. Εκεί επίσης βρίσκονται οι κατασκηνώσεις της επισκοπής Λιβαδειάς που δέχονται κάθε χρόνο πάνω από 1.000 άτομα.

4.7.7. Ελικώνας - Ορεινά χωριά του Ελικώνα.

Ο ορεινός όγκος του Ελικώνα καταλαμβάνει το Νοτιοδυτικό τμήμα του Νομού Βοιωτίας αλλά και της Επαρχίας Λιβαδειάς, είναι συνέχεια του Παρνασσού και αποτελείται από ένα ακανόνιστο σύστημα μικρών ορεινών όγκων. Ο ορεινός όγκος του Ελικώνα, μπορούμε να πούμε ότι ουσιαστικά χαρακτηρίζει την περιοχή μελέτης, όπως και η πεδιάδα της Κωπαΐδας.

Η υψηλότερη κορυφή "Παλιοβούνια φτάνει τα 1.748μ., ενώ υπάρχουν άλλες 200 κορυφές που ξεπερνούν τα 1.000μ.

Ο ορεινός όγκος καταλαμβάνει έκταση 763.000στρεμμάτων από τα οποία τα 122.000στρ. είναι καθαρό δάσος, τα 252.000 στρ. είναι χαρακτηρισμένες δασικές εκτάσεις, 253.000στρ. είναι βοσκότοποι σε δασική έκταση και τα υπόλοιπα δηλ. 136.000στρ. είναι γεωργική γη.

Το κύριο χαρακτηριστικό της χλωρίδας είναι η Κεφαλήνια ελάτη η οποία καταλαμβάνει τις περιοχές με υψόμετρο μεγαλύτερο των 700μ. ενώ μεγάλα τμήματα δάσους αποτελούνται από Μαύρη Πεύκη.

Οι κύριες δραστηριότητες που ασκούνται στην περιοχή είναι η εξόρυξη βωξίτη (530.000 τόνοι ετήσια) και η κτηνοτροφία. Ο ανεξέλεγκτος τρόπος με τον οποίο ασκούνται και οι δύο αυτές δραστηριότητες έχει δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα αλλοίωσης του φυσικού τοπίου. Το κύριο πρόβλημα εντοπίζεται στην υπερβόσκηση και οξύνεται από τα μεταλλεία του βωξίτη τα οποία αφού

κάνουν επιφανειακές εξορύξεις δεν υποκαθιστούν και δεν αναδασώνουν τις περιοχές με καταστροφικά αποτελέσματα στην αναγέννηση της ελάτης.

Επιπλέον η απρογραμμάτιστη και συνεχής διάνοιξη οδών προσπέλασης είτε για εξορυκτικούς σκοπούς, είτε για γεωργοκτηνοτροφικούς, συντελούν στην υποβάθμιση και υπολειτουργία του οικοσυστήματος.

Παρόλα αυτά στον Ελικώνα υπάρχουν πολλές θέσεις ιδιαίτερου φυσικού κάλλους καθώς και σημεία με αξιόλογο ιστορικό - αρχαιολογικό ενδιαφέρον. (Όσιος Λουκάς, Κοιλιάδα των Μουσών, λατρευτικός χώρος της Δήμητρας στην Αγία Τριάδα).

Στον Ελικώνα υπάρχουν διάσπαρτοι οικισμοί και χωριά και η συνολική του έκταση κατανέμεται διοικητικά σε δύο Δήμους: Λιβαδειά, Δίστομο και δεκάξι Κοινότητες: Αγία Άννα, Αγία Τριάδα, Αγ. Γεώργιος, Άσκη, Δόμβραϊνα Ευαγγελίστρια, Κορώνεια, Κυριάκι, Λαφύστιο, Στείρι, Υψηλάντης, Πρόδρομος, Θίσβη, Νεοχώρι, Πέτρα και Σωληνάρι.

Γραφικά χωριά πνιγμένα στο πράσινο, που διατηρούν τα παραδοσιακά τους στοιχεία, ξεπροβάλλουν στις πλαγιές του Ελικώνα.

Τα ορεινά αυτά χωριά του Ελικώνα διαθέτουν μεγάλη φυσική ομορφιά. Οι κάτοικοι τους διακρίνονται για τη φιλοξενία τους. Οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να ξεκουραστούν και ν' ανακαλύψουν την ομορφιά και την αγνότητα του χωριού.

Τα περισσότερα σπίτια είναι με κεραμοσκεπή, μπαλκόνια και κήπους.

Όλα τα ορεινά χωριά του Ελικώνα έχουν μεγάλη ιστορία ιδιαίτερα την εποχή της Τουρκοκρατίας σημείωσαν σημαντική δράση.

Τα περισσότερα χωριά της Επαρχίας Λιβαδειάς και ιδιαίτερα αυτά που είναι κοντά στον Ελικώνα είναι "Αρβανιτοχώρια". Οι κάτοικοι μιλούν αρβανίτικα, οι ηλικιωμένοι κυρίως, αλλά τα καταλαβαίνουν ακόμη και οι νεώτεροι.

4.7.7.1.Κυριάκι.

Σε απόσταση 45 χλμ. από τη Λιβαδειά, περνώντας από το Δίστομο και το Στείρι (Χάρτης 3, στους ΘΕΜΑΤΙΚΟΥΣ ΧΑΡΤΕΣ), βρίσκεται το Κυριάκι. Κτισμένο στη δυτική πλευρά του Ελικώνα σε υψόμετρο 720μ.

Στην αρχαιότητα στη θέση αυτή υπήρχε η Φωκική πόλη Φλυγόνιο.

Αξιοθέατα του χωριού είναι:

^ Τα λείψανα του κάστρου, οι δεξαμενές και οι παλιοί τάφοι που σώζονται από την αρχαία εποχή στην κορυφή του λόφου "Παλιόκαστρο", δυτικά του χωριού. Από εκεί μπορεί να δει κανείς το βουνό του Παρνασσού και από το διπλανό λόφο ο επισκέπτης μπορεί ν' απολαύσει την υπέροχη θέα του Κορινθιακού κόλπου.

^ Η τοποθεσία της "Αρβανίτσας", μια κοιλάδα όπου κυριαρχούν τα έλατα.

^ Η τοποθεσία της "Νέας Ελβετίας", όπου μπορεί κανείς ν' απολαύσει το συνδυασμό βουνού και θάλασσας.

Και οι δύο αυτές περιοχές του Κυριακίου ξεχωρίζουν για την ομορφιά του φυσικού τους τοπίου.

Από πλευράς φυσικού κάλλους ο Ελικώνας με τα παράλια του Κορινθιακού δίνουν ένα σύνολο που ο κάθε επισκέπτης μπορεί ν' απολαύσει.

4.7.7.2. Στείρι.

Το Στείρι είναι κτισμένο στους πρόποδες του "Συρού", προβούνου του Ελικώνα σε υψόμετρο 480 μ.

Νότια βρίσκεται ο λόφος "Σκαριτσά" και βόρεια ο λόφος "Συρός". Ανατολικά και δυτικά υπάρχει μια γόνιμη κοιλάδα με ελιές και αμπέλια.

Οι "Μελίστρες" είναι ένας λοφίσκος γεμάτος αμυγδαλιές στην είσοδο του χωριού ο οποίος συμπληρώνει την ομορφιά του τοπίου.

Τα σπίτια του χωριού είναι κτισμένα αμφιθεατρικά και γενικά από το χωριό υπάρχει υπέροχη θέα, ανατολικά προς το γεμάτο έλατα Ελικώνα και βόρεια προς τον Παρνασσό.

Στο Στείρι ανήκει και το Μοναστήρι του Οσίου Λουκά.

4.7.7.3. Αγία Άννα.

Ορεινό Χωριό του Ελικώνα που φημίζεται για τις ταβέρνες και τα ψητά του και τα γαλακτοκομικά του προϊόντα.

Κάθε οικογένεια επεξεργάζεται μόνη της το γάλα σε χώρους-εργαστήρια ιδιόκτητους και τα εμπορεύεται η ίδια. (Οι χώροι (σταύλοι) που εκτρέφουν τα ζώα είναι έξω από το χωριό).

Όσο για το κρέας υπάρχουν ταβερνάκια χωριάτικα, παραδοσιακά, πολύ φημισμένα στη γύρω περιοχή, όπου μπορεί ο καθένας να δοκιμάσει τα υπέροχα προϊόντα που παράγουν οι κάτοικοι του χωριού.

Ιδιότες κάνουν προσπάθειες για να φτιάξουν κάποιες ξενοδοχειακές μονάδες προς εξυπηρέτηση των επισκεπτών.

Η Κοινότητα έχει σκοπό να δημιουργήσει μια αίθουσα όπου θα εκθέσει παλιά αντικείμενα κατοίκων όπως παλιές παραδοσιακές στολές, ταγάρια, ρόκες κ.α.

4.7.7.4. Αγία Τριάδα.

Ένα από τα χωριά του Ελικώνα είναι και η Αγία Τριάδα, αξιοθέατο της οποίας αποτελεί η Εκκλησία των Αγίων Ταξιαρχών με το γύρω της περιβάλλον. Εκεί

μπορεί ο επισκέπτης να κάνει στάση για φαγητό, ν' απολαύσει το φυσικό τοπίο και να πιεί άφθονο νερό.

4.7.7.5. Λαφύστιο.

Χωριό και αυτό του Ελικώνα παρουσιάζει αρκετά αξιοθέατα με τις περιοχές φυσικού κάλλους που διαθέτει, οι οποίες είναι:

^ Το Κεραμίδι ή Παλιογρανίτσα, μια περιοχή γεμάτη με πεύκα και έλατα και πολύ καλό κλίμα.

Γίνονται προσπάθειες εκ μέρους της κοινότητας αξιοποίησης της περιοχής με τη δημιουργία κατασκηνώσεων, γηπέδων τένις κ.λ.π.

^ Ο Αγ. Ιωάννης ο Πρόδρομος που είναι ένα παλιό ξωκκλήσι σε πολύ ωραία τοποθεσία.

^ Το Καλάμι είναι μια περιοχή γνωστή για τους 3 νερόμυλους της. Σήμερα σώζεται ο ένας από αυτούς ο μεγαλύτερος αλλά όχι ολόκληρος, οι άλλοι καταστράφηκαν από τους Ναζί. Απέναντι από αυτόν, λειτουργεί η παλιά νεροτριβή όπου πλένονται οι φλοκάτες των γύρω κατοίκων.

4.7.7.6. Υψηλάντης.

Ο Υψηλάντης είναι γνωστός στη γύρω περιοχή για ένα ιστορικό γεγονός:

Στις 8.1.1944, στο χωριό αυτό εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς 50 παλληκάρια όπως λένε οι κάτοικοι του χωριού και στις 8.8.1944 οι Γερμανοί λεηλάτησαν το χωριό και μετά το έκαψαν από άκρη σε άκρη.

4.7.7.7. Ευαγγελίστρια.

Η Ευαγγελίστρια, είναι ένα ορεινό χωριουδάκι με απέραντη φυσική ομορφιά, κοντά στην Αλιάρτο.

4.8. Τοπικά Προϊόντα.

Καταρχήν θα πρέπει ν' αναφέρουμε ότι τα προϊόντα που παράγονται σε όλα τα ορεινά χωριά της περιοχής είναι : τυρί, γιαούρτι, μιζύθρα, γάλα, πουλερικά, αυγά και κρέας. Θα ήταν σοβαρή παράληψη κάποιου επισκέπτη ανα δε δοκιμάσει τα εξαιρετα αυτά προϊόντα.

Άλλα Τοπικά Προϊόντα που παράγονται σε κάθε περιοχή είναι:

^ Στο Δίστομο καλλιεργούνται αμπέλια και παράγεται πολύ ωραίο ντόπιο κρασί.

^ Στην Κορώνεια το τοπικό της προϊόν είναι η ρίγανη.

^ Στην Αγία Τριάδα κύρια προϊόντα είναι το λάδι, το μέλι και τα γνήσια γαλακτοκομικά.

^ Στη Δαύλεια κύρια προϊόντα είναι το βαμβάκι, τα σιτηρά, τα αρωματικά φυτά, οι ελλαιοκαλλιέργειες. Επίσης πολλοί ασχολούνται με τη μελισσοκομία.

^ Στην Αράχωβα, μεγάλη φήμη έχουν τα υφαντά της τα οποία οι γυναίκες εκεί τα φτιάχνουν με ανεξίτηλα χρώματα και με φυσικά βότανα. Οι Αραχωβίτισσες ανάκαθεν κεντούσαν και ύφαιναν λογής - λογής υφαντά στους αργαλειούς τους. Ακόμη η Αράχωβα χαρακτηρίζεται για τα είδη λαϊκής τέχνης όπως είναι τα πλουμιστά της χαλιά, τα μαξιλάρια, οι κουρτίνες κ.α.

Αξίζει όμως ν'αναφέρουμε και τα αγροτικά προϊόντα που παράγονται στην Αράχωβα. Αυτά είναι: οι ελιές της, το λάδι της, οι χιλοπίτες, ο τραχανάς, το τυρί της γνωστό ως "φουρμαέλα" και το μαύρο της κρασί.

4.9. Αναψυχή-Διασκέδαση.

Ξεκινώντας την ανάλυση για το θέμα αυτό, θεωρούμε σκόπιμο ν' αναφέρουμε για τα πολυφημισμένα ψητά της περιοχής. Όπως όλη η Ρούμελη έτσι και όλες οι περιοχές της Επαρχίας Λιβαδειάς διαθέτουν πολύ καλές ταβέρνες. Οι οικισμοί της Λιβαδειάς μάλιστα Σούρπη, Τσουκαλάδες και Πέρα Χωριό, φημίζονται - εκτός της πανέμορφης θέας και του όμορφου φυσικού τους περιβάλλοντος - για τα νόστιμα παραδοσιακά Ρουμελιώτικα ψητά τους.

Η Λιβαδειά φημίζεται για το περίφημο σουβλάκι της.

Άλλες φημισμένες περιοχές για τις ταβέρνες τους και τα ψητά τους είναι η περιοχή του Καρακόλιθου κοντά στη Λιβαδειά και η περιοχή του Ζεμενού κοντά στην Αράχωβα.

Η Λιβαδειά που είναι και η πρωτεύουσα του νομού διαθέτει τα περισσότερα μέρη αναψυχής και διασκέδασης. Εκτός του ότι εμφανίζει τη μεγαλύτερη πολιτιστική δραστηριότητα και κίνηση απ'όλες τις γύρω περιοχές, όπως αναλυτικά αναφέραμε στο 3ο Κεφάλαιο, διαθέτει και τις περισσότερες προοπτικές για διασκέδαση. Υπάρχουν πολλές ταβέρνες, πολλά εστιατόρια, πολλά μπαρ και καφετέριες.

Στην Αράχωβα, που όπως περιγράψαμε και παραπάνω χαρακτηρίζεται ως τουριστική περιοχή, έχει κανείς περισσότερες επιλογές σε σχέση με άλλες περιοχές της Επαρχίας Λιβαδειάς - το Χειμώνα σε σχέση και με τη Λιβαδειά - όσον αφορά τη διασκέδαση. Συγκεκριμένα υπάρχουν 18 ταβέρνες και εστιατόρια μέσα στην πόλη της Αράχωβας και άλλες 10 στη γύρω από αυτήν περιοχή συμπεριλαμβανομένου και του Ζεμενού. Υπάρχουν επίσης 22 μπαρ και καφετέριες και 8 καφενεία.

Στις υπόλοιπες περιοχές της Περιοχής Μελέτης η υποδομή που υπάρχει για τη διασκέδαση -θεωρούμε ότι πάσης φύσεως εκδηλώσεις που αφορούν την αναψυχή των κατοίκων της περιοχής, όπως πολιτιστικές εκδηλώσεις, θεάματα κ.λ.π. έχουν αναφερθεί λεπτομερώς στο 3ο Κεφάλαιο- περιγράφεται παρακάτω:

Στον Ορχομενό υπάρχουν 6 ταβέρνες, 1 εστιατόριο, 4 μπαρ-καφετέριες και αρκετά καφενεία.

Στο Δίστομο υπάρχει 1 εστιατόριο, 5 ταβέρνες, 8 καφενεία, 3 καφετέριες και 2 μπαρ.

Στην Αντίκυρα και συγκεκριμένα στον Αγ. Ισίδωρο υπάρχουν εστιατόρια, μπαρ, ταβέρνες προς εξυπηρέτηση του κοινού, ιδιαίτερα το Καλοκαίρι που έχει πολύ κόσμο.

Στην Αλίαρτο, όπως είπαμε και παραπάνω υπάρχει 1 Ξενοδοχείο. Υπάρχουν επίσης 3 εστιατόρια και ταβέρνες, καφετέριες.

Στον Άγιο Γεώργιο, υπάρχουν 4 ταβέρνες, 4 μπαρ και αρκετά καφενεία. Και λειτουργεί σε κοινοτικό χώρο ένα αναψυκτήριο-μπαρ.

Στη Δαύλεια υπάρχουν 5 ταβέρνες με άριστο φαγητό και καλή εξυπηρέτηση, 6 καφενεία, 6 καφετέριες.

Αξίζει ν' αναφέρουμε ότι όλα τα ορεινά χωριά του Ελικώνα, φημίζονται για τις ταβέρνες τους, αφού όπως είπαμε και παραπάνω φημίζονται για τα πεντανόστιμα αγροτικά, τοπικά προϊόντα τους.

Στο Κυριάκι υπάρχουν 8 Ταβέρνες-Ψησταριές με νόστιμες τοπικές λιχουδιές. 1 Εστιατόριο, 2 Καφενεία και 3 μπαρ.

Στο Στείρι υπάρχουν 5 Ταβέρνες με νόστιμο και καλοψημένο μεζέ και διάφορες ποικιλίες, 2 Καφετέριες και 4 κλασσικά καφενεία εκ των οποίων το ένα είναι παλιό, πέτρινο με ξύλινες πόρτες, παράθυρα και πάτωμα.

Στην Αγία Τριάδα υπάρχουν 4 ταβέρνες που κρατούν την παράδοσή τους στους εκλεκτούς μεζέδες. Εκτός από τους μεζέδες προσφέρουν γαλακτοκομικά προϊόντα του χωριού και παραδοσιακό ζυμωτό ψωμί.

Στην Αγία Άννα υπάρχουν 5 ταβερνάκια χωριάτικα, παραδοσιακά, πολύ φημισμένα στη γύρω περιοχή, όπου μπορεί ο καθένας να δοκιμάσει τα υπέροχα προϊόντα που παράγουν οι κάτοικοι του χωριού.

Στην Ευαγγελίστρια υπάρχουν 3 Ταβέρνες, 3 Καφενεία.

Και τέλος στο Λαφύσιο υπάρχουν 2 Ταβέρνες και 1 καφενείο στην πλατεία.

4.10. Γενικά Προβλήματα Ελληνικού Τουρισμού.

Η μεγαλύτερη απειλή για τον ελληνικό τουρισμό προέρχεται από μέσα από τη χώρα από την ανεπάρκεια των δομών που επιτρέπουν την άνθηση της παραοικονομίας, και την ανεπάρκεια των προδιαγραφών που δίνουν αποτελέσματα χαμηλής ποιοτικής στάθμης.

Το κόστος της αρχαιολογικής έρευνας και διαχείρισης των αρχαίων χώρων καλύπτεται από κεντρικούς προϋπολογισμούς, δε σχετίζεται σε καμμία περίπτωση , με τα έσοδα από την τοπική τουριστική αξιοποίηση.

Αναπτύσσεται μεγάλη κίνηση και νυχτερινή ζωή για χάρη των οποίων γίνονται διάφορες κατασκευές ως αναφορά την κτιριακή υποδομή του τουρισμού - δηλ. ενοικιαζόμενα δωμάτια, εστιατόρια κ.λ.π -, μάλλον αποτυχημένες οι οποίες δίνουν την εντύπωση προχειρότητας.

Γενικότερα στις τουριστικές περιοχές εμφανίζεται των πρόβλημα των αποτυχημένων κατασκευών ως αναφορά την κτιριακή υποδομή του τουρισμού (καταλύματα, εστιατόρια, μπαρ) εξαιτίας της μεγάλης κίνησης και της αυξημένης νυχτερινής ζωής η οποία αναπτύσσεται, δίνοντας την εντύπωση προχειρότητας.

Ο λόγος που παρατηρείται το φαινόμενο αυτό στη Ελλάδα, είναι η έλλειψη κρατικών προδιαγραφών για τις τουριστικές περιοχές. Όμως τα τουριστικά αναπτυγμένα κέντρα της περιοχής μελέτης: Αράχωβα και Δελφοί δεν παρουσιάζουν τέτοιο πρόβλημα γιατί με ένα Προεδρικό Διάταγμα το 1978 έχουν κυρηχτεί Παραδοσιακοί Οικισμοί και συνεπώς τα κτίριά τους κτίζονται βάση συγκεκριμένων προδιαγραφών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΟΥ ΕΝΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΣΤΟ Π. Δ.Ε. ΚΑΙ ΣΕ ΆΛΛΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

5.1. Λίγα Λόγια Γενικά για τα Προγράμματα.

Σχέδια Περιφερειακής Ανάπτυξης (Σ.Π.Α): Περιλαμβάνουν ποσοτική ανάλυση των προβλημάτων, στόχους, σχεδιασμό, πολιτική και τέλος τα μέτρα. Εγκρίνεται ο κατάλογος έργων και το χρηματοδοτικό σχέδιο.

Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης: Αποτελεί εξειδίκευση του Σ.Π.Α. Είναι το πλαίσιο υλοποίησής του.

Περιφερειακά Προγράμματα (ΠΕ.Π): Είναι λειτουργικά προγράμματα σε περιφερειακό επίπεδο. Το τμήμα του Κ.Π.Σ για την περιφέρεια.

Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π): Για την εξασφάλιση θετικών αποτελεσμάτων (όσον αφορά τις περιφερειακές ανισότητες) υπάρχει η ανάγκη ελέγχου διοχέτευσης των χρημάτων και ελέγχεται και ο τρόπος διάθεσης των πόρων.

Σε επίπεδο νομών, το μόνο πρόγραμμα που υπάρχει είναι το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ένας κατάλογος έργων που περιλαμβάνει μόνο το χρηματοδοτικό μέρος). Χρηματοδοτείται από το κράτος.

Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων έχει δύο σκέλη: τα ΣΑΕ (Συλλογική Απόφαση Έργου) τα οποία είναι εθνικά έργα και εκτελούνται από κεντρικούς φορείς και τα ΣΑΝΤ (Συλλογική Απόφαση Νομαρχιακού Ταμείου) για τα οποία φορέας υλοποίησης είναι η Νομαρχία.

Τα έργα του Π.Δ.Ε δηλαδή προχωρούν με ΣΑΕ και ΣΑΝΤ.

Με την εισαγωγή του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, τα έργα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων διακρίνονται σ' αυτά που χρηματοδοτούνται από το κράτος (ΣΑΕ 1, ΣΑΝΤ 1) και σ' εκείνα που συγχρηματοδοτούνται από το κράτος και από την Κοινότητα (ΣΑΕ 2, ΣΑΝΤ 2).

Δεν υπάρχει αναπτυξιακός προγραμματισμός.

Όλα τα έργα κλίμακας μικρότερης του νομού περιλαμβάνονται στα ΣΑΕ, ΣΑΝΤ και ΤΑΠ (τα τελευταία όμως δεν είναι θεσμοθετημένα).

Υποπρογράμματα του ΠΕ.Π. 2 :

1. Ειδικό Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Στήριξης Μειονεκτικών Περιοχών
2. Αγροτική Ανάπτυξη
3. Στήριξη Επιλεγμένων Παραγωγικών Τομέων
4. Αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού
5. Περιβάλλον και Ποιότητα ζωής

- 6. Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- 7. Συμπλήρωση Λειτουργικών Χαρακτηριστικών Έργων

5.2. Έργα που αφορούν τη Γενική Υποδομή της Περιοχής και Προγράμματα στα οποία εντάσσονται.

ΣΑΕ 1 και ΣΑΕ 2.

- Ολοκλήρωση Νομαρχιακού Γενικού Νοσοκομείου Λιβαδειάς 200 κλινών
- Κατασκευή Κλειστού Κολυμβητηρίου Λιβαδειάς
- Κατασκευή Κλειστού Γυμναστηρίου Λιβαδειάς
- Συντήρηση Επαρχιακών και Κοινοτικών Οδών Οδικού Δικτύου νομού Βοιωτίας
- Παράκαμψη Λιβαδειάς
- Διαπλάτυνση και Τεχνικά Έργα Κοίτης Β. Κηφισσού (Α΄ Φάση)

ΣΑΝΤ 1 (Νομαρχιακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων 1992, 1993)

- Μελέτη αντιμετώπισης κατολισθήσεων οδού Αράχωβας - Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού. (Συνεχιζόμενο από το 1990)
- Περιφερειακός Δαύλειας (Νέο)
- Περιφερειακή οδός Αράχωβας (Νέο)
- Κατασκευή οδού Κυριάκι - Παναγία Καλαμιώτισσα (Νέο)
- Ολοκλήρωση μελέτης Β. Παράκαμψης Αράχωβας (Νέο)
- Οδός από Άγιο Αθανάσιο Αλαλκομενών προς Κωπαϊδα (Νέο)
- Οδοποιία Χαιρώνειας (Νέο)
- Επισκευή Διαμόρφωση Δημοτικού Ωδείου Λιβαδειάς (Νέο)
- Αγορά ακινήτου και διαμόρφωση πάρκου Αγίας Τριάδας (Νέο)
- Κατασκευή οδού Κυριάκι - Παν. Καλαμιώτισσα. (Συνεχιζόμενο από 1992)
- Μελέτη αντιμετώπισης κατολισθήσεων οδού Αράχωβας - Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού. (Συνεχιζόμενο από 1992)
- Συντηρήσεις - Τεχνικά - Σημάνσεις - Εκχιονισμοί Επαρχιακού Οδικού Δικτύου (Νέο)
- Κατασκευή Γέφυρας Ορχομενού Διονύσου (Νέο)

ΣΑΝΤ 2 - ΠΕΠ 1 (Νομαρχιακό Πρόγραμμα).

- Βελτίωση Επαρχιακού Δικτύου νομού Βοιωτίας.
- Λιμάνι Αντίκυρας.
- Οδός Ρωμαίικο - Ορχομενός.
- Βελτίωση οδού Στείρι - Όσιος Λουκάς - Κυριάκι.

ΜΟΠ - ΣΑΝΤ 2 (Νομαρχιακό Πρόγραμμα 1986-1993).

- Οδός Άγιος Δημήτριος - Ορχομενός - Κάστρο.

Πρόταση για ΣΑΝΤ 2 1994 -1999. Καταγραφή Έργων.

- Παράκαμψη Ορχομενού- Κάστρο
- Οδός Αγία Άννα - Αρβανίτσα - Κυριάκι - Στείρι - Δίστομο
- Οδός Ανάληψη - Ελικώνας - Κυριάκι
- Βελτίωση οδού Αλιάρτος - Άσκη - Νεοχώρι
- Βελτίωση οδού ΠΕΟ- Αγία Τριάδα - Αγία Άννα
- Κατασκευή λιμενοβραχίονα λιμάνι Αντίκυρας
- Τεχνικά, γέφυρες οδού Αλιάρτος - Στροβίκι
- Οδός Παύλο - Ορχομενός
- Οδός Δαύλεια - Παρόρι
- Βελτίωση βατότητας Επαρχιακού Οδικού Δικτύου νομού
- Βελτίωση οδού Αράχωβα - Επτάλοφος και προστασία καταπτώσεων
- Κλειστό Κολυμβητήριο Λιβαδειάς
- Ταρτάν στίβου Λιβαδειάς
- Κλειστό γυμναστήριο Αντίκυρας
- Ανοικτό κολυμβητήριο Ορχομενού
- Αθλητικές Εγκαταστάσεις Αλιάρτου
- Αθλητικές Εγκαταστάσεις Αγίου Γεωργίου

**Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης. ΕΑΠΤΑ 1.
(απορροφήσεις μέχρι 31.12.93).**

Δήμος Λιβαδειάς :

- Πεζοδρόμηση οδού Μπουφίδου
- Γεφύρωση Έρκυνας στο χώρο Διοικητηρίου
- Διαμόρφωση πλατείας Μητροπόλεως

Κοινότητα Λαφυστίου :

- Βελτίωση υφιστάμενου δρόμου Λαφυστίου- Λιβαδειάς.

Έργα Π.Δ.Ε Περιοχής (Έργα Σ.Α.Ε από 1988 έως 1993)

- Βέρβα- Δίστομο- Δεσφίνα- Ιτέα και παράκαμψη Ιτέας.

ΕΑΠΤΑ 2 Ν. Βοιωτίας 1994 - 1999. Προτάσεις Έργων που αφορούν την περιοχή.- ΠΕΠ 2

- Ανάπλαση Κοινοτικών έργων εργατικού Συνοικισμού στη Λιβαδειά (Δήμος Λιβαδειάς: Φορέας υλοποίησης)
- Ανάπλαση κοινοτικών χώρων Ζαγαρά (Δήμος Λιβαδειάς)
- Οδός Ρωμαίικο - Άγιος Σπυρίδωνας (1η Γ.Ε)
- Παράκαμψη Αγίας Τριάδας (3η Γ.Ε)
- Ανάπλαση Κρύας Βρύσης - Πλατείας - Εισόδου Κυριακίου (6η Γ.Ε)
- Διαμόρφωση πλατείας Στειρίου (6η Γ.Ε)

Προτάσεις Έργων προς ένταξη στο ΠΕΠ 2 1994 - 1999.

- Ανάληψη - Ελικώνας - Κυριάκι (Νομαρχ. Βοιωτίας)
- Άνω Ρους Βοιωτικού Κηφισσού (ΥΠΕΧΩΔΕ)
- Αθλητικά έργα Ν. Βοιωτίας (Γ.Γ.Α)
- Παράκαμψη Λιβαδειάς (ΥΠΕΧΩΔΕ)
- Βελτίωση Οδικού Δικτύου νομού Βοιωτίας (Νομαρχ. Βοιωτίας - ΔΤΥΝ)
- Ολοκλήρωση Νομαρχιακού Γενικού Νοσοκομείου Λιβαδειάς 200 κλινών (Υπ. Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ΔΤΥΝ)

Προτάσεις για το Σ.Π.Α. 1994-1997.

- Διαπλάτυνση και νέα χάραξη όπου χρειάζεται, της ΠΕΟ με την κατασκευή των απαραίτητων ανισόπεδων κόμβων στις διασταυρώσεις με μεγάλες κοινότητες .

- Θήβα - Λιβαδειά

- Δίστομο - Στείρι - Όσιος - Λουκάς

- Λιβαδειά - Θούριο - Χαιρώνεια - Παρόρι

- Ανακατασκευή - διαπλάτυνση της οδού Λιβαδειάς - κάστρο με παράκαμψη στον Ορχομενό

- ΠΕΟ- Αγία Τριάδα -Αγία Άννα

- ΠΕΟ - Δαύλεια - Δίστομο - Αντίκυρα

- Ορχομενός - Διόνυσος - Έξαρχος

- Λιβαδειά - Ελικώνας - Κυριάκι

- Πύργος - Ορχομενός

- Εξοπλισμός νοσοκομείου Λιβαδειάς

- Πολεοδομικές Μελέτες και οικιστικές αναπλάσεις, αναβάθμιση υποβαθμισμένων περιοχών

- Δημιουργία Κλειστών Γυμναστηρίων (Αλίartos, Σχηματάρι, Βάγια, 3η Γ.Ε - Αντίκυρα).

5.3. Έργα που αφορούν την Πολιτισμική Αναβάθμιση και την Τουριστική Αξιοποίηση της Περιοχής Μελέτης και Προγράμματα στα οποία εντάσσονται.

(Έργα που αφορούν τον τομέα τουρισμός-μουσεία-μνημεία στην περιοχή μελέτης ενταγμένα στο ΜΟΠ, στο ΠΕΠ, στις ΣΑΕ 1 και ΣΑΝΤ 1 (πρόυπολογισμός, απορρόφηση μέχρι τέλους 1992)).

ΣΑΕ 1 και ΣΑΕ 2.

- Προστασία και αναβάθμιση Κρύας Λιβαδειάς.

- Αναστήλωση - Ανάδειξη Ιεράς Μονής Οσίου Λουκά. (Π.Ε.Π).

ΣΑΝΤ 1 (Νομαρχιακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων 1992, 1993)

- Διαμόρφωση τουριστικών και αρχαιολογικών χώρων Ν. Βοιωτίας.
(συνεχιζόμενο έργο από το 1989).

- Επίσκεψη Ι.Μ Αγ. Τριάδας Κιθαιρώνα Πλαταιών. (Νέο)

- Κατασκευή έργου Μελετών-Ερευνών και επιστημονικών συναντήσεων Ι. Μ. Λυκούρεσι.(Νέο)

- Διαμόρφωση Βυζαντινού Μουσείου - Συνεδριακού Κέντρου Λιβαδειάς. (Νέο)

ΣΑΝΤ 2 - ΠΕΠ 1 (Νομαρχιακό Πρόγραμμα).

- Πνευματικό Κέντρο Ιεράς Μητρόπολης Θηβών και Λιβαδειάς.
- Διαμόρφωση και Αξιοποίηση Τουριστικού Χώρου Κρύας Λιβαδειάς.

ΜΟΠ - ΣΑΝΤ 2 (Νομαρχιακό Πρόγραμμα 1986-1993).

- Τουριστική Εκμετάλευση και Αξιοποίηση των Περιοχών Φυσικού Κάλλους στο όρος Ελικώνα.

Πρόταση για ΣΑΝΤ 2 1994 -1999. Καταγραφή Έργων.

- Αυτοκινητοδρόμιο Ορχομενού
- Εκσυγχρονισμός Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού
- Δημιουργία εγκαταστάσεων διαμονής (ξενώνα) στον Ελικώνα
- Αναστήλωση - Αξιοποίηση Μοναστηριών
- Αναστήλωση - αποκατάσταση Ι. Μονής Οσίου Λουκά

Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης. ΕΑΠΤΑ 1. (απορροφήσεις μέχρι 31.12.93).

Δήμος Διστόμου (Φορέας Υλοποίησης):

1. Ανάπλαση λόφου Μαισωλείου ανάδειξη του ιστορικού μνημείου της σφαγής του Διστόμου.
2. Κατασκευή μικρού ανοικτού αμφιθεάτρου.
3. Αποκατάσταση λόφου "Κούκος", παλιό νταμάρι και δημιουργία χώρων αναψυχής.

Δήμος Ορχομενού:

1. Ανάπλαση-αξιοποίηση Βοιωτικού Κηφισσού
2. Μελέτη Τοπικού Αναπτυξιακού Προγράμματος Δήμου Ορχομενού.

Δήμος Αλιάρτου:

1. Διαμόρφωση τμήματος κέντρου: Ανάπλαση, Αναβίωση πάρκου, δημιουργία υποδομής παραδοσιακών κτιρίων.

Ειδικό Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Στήριξης Μειωνεκτικών περιοχών. Αιτήματα ΕΑΠΤΑ 2.

- Αθλητικά έργα Ν. Βοιωτίας (Αυτοκινητοδρόμιο - Ορχομενός).

- Δημιουργία Εγκαταστάσεων Διαμονής (Ξενώνας Ελικώνα).

ΕΑΠΤΑ 2 Ν. Βοιωτίας 1994 - 1999. Προτάσεις Έργων που αφορούν την περιοχή.- ΠΕΠ 2.

- Διαμόρφωση χώρων αναψυχής και τουρισμού Έρκυνας στη Λιβαδειά (Δήμος Λιβαδειάς)
- Διαμόρφωση αίθουσας πολλαπλών χρήσεων πνευματικού Κέντρου στη Λιβαδειά (Δήμος Λιβαδειάς)
- Διαμόρφωση κέντρου, ανάπτυξη πάρκου, δημιουργία υποδομής παραδοσιακών κτιρίων β' φάση (Δήμος Αλιάρτου)
- Αναβάθμιση, τουριστική αξιοποίηση πλατείας Αγ. Δημητρίου Αράχωβας (Δήμος Αράχωβας)
- Δημοτικός Ξενώνας Διστόμου (Δήμος Διστόμου)
- Δημιουργία πάρκου πηγών Χαρίτων Ορχομενού (Δήμος Ορχομενού)
- Αξιοποίηση διατηρητέων και ιστορικών κτιρίων Κρύας Λιβαδειάς (ΔΕΠΑΛ)
- Δημοτικό Πολιτιστικό Κέντρο Λιβαδειάς ΔΕΠΟΑΘ)
- Διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων προς τουριστική αξιοποίηση στη Λιβαδειά (ΔΕΑΔΟ)
- Τουριστική αξιοποίηση Αγίου Ισιδώρου Αντίκυρας (6η Γ. Ε).

**-ΕΑΠΤΑ Ν. Βοιωτίας (1994 -1999). Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης. (Έργα εκτελούμενα από ΟΤΑ - Αναπτυξιακούς Συνδέσμους ή Συνδέσμους Ειδικού σκοπού). Προτάσεις Έργων προς ένταξη στο ΠΕΠ 2 1994 - 1999.
(Προτάσεις έργων για το νέο ΚΠΣ που αφορούν τον τομέα Τουρισμός - Μουσεία - Μνημεία στην Περιοχή Μελέτης).**

- Αναστήλωση - αποκατάσταση Ι. Μονής Οσίου Λουκά Βοιωτίας (ΥΠ.ΠΟ)
- Κέντρο προετοιμασίας - Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού (Γ.Γ.Α)
- Δημιουργία Εγκαταστάσεων Διαμονής - Ξενώνας Ελικώνα. (ΕΟΤ)
- Πνευματικό Κέντρο Ιερής Μητρόπολης Θηβών και Λιβαδειάς (Νομαρχ. Βοιωτίας - ΔΤΥΝ)
- Διαμόρφωση και αξιοποίηση Τουριστικού Χώρου Κρύας (Δήμος Λιβαδειάς).

Προτάσεις για το Σ.Π.Α. 1994-1997.

Τουρισμός:

Μέτρο 1: Τουριστική αξιοποίηση παραλιών Κορινθιακού Κόλπου

- εκτέλεση λιμενικών έργων υποδομής στις παραλίες του Νομού Βοιωτίας του Κορινθιακού κόλπου, για τη βελτίωση της τουριστικής τους ανάπτυξης.
- έργα τουριστικής υποδομής, περιβαλλοντικής αναβάθμισης και διαμόρφωσης παραλιών Κορινθιακού.

Μέτρο 2: Αξιοποίηση ιστορικών χώρων, αρχαιολογικών μνημείων και θέσεων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

- αξιοποίηση αρχαιολογικών μνημείων και ιστορικών μοναστηριών.
- αξιοποίηση των θέσεων φυσικού κάλλους:

- α. στον Ελικώνα
- β. Πηγές Κρύας
- γ. Πηγές Χαρίτων

- τουριστική προβολή ως ενιαίο πλέγμα των τουριστικών πόρων του νομού.

Έργα Π.Δ.Ε Περιοχής (Έργα Σ.Α.Ε από 1988 έως 1993)

- Ανάπτυξη Χειμερινού Ορεινού Κέντρου Παρνασσού.

5.4. Υπάρχουσα Νομοθεσία για τον Τουρισμό - Εξέλιξη της Πολιτικής Κινήτρων Τουριστικής Ανάπτυξης.

Πρίν από το 1972, η τουριστική πολιτική διαμορφωνόταν σε βραχυχρόνια βάση, με πολιτικά κριτήρια. Και εκφραζόταν μέσω του συστήματος χρηματοδότησεως και ειδικών αποφάσεων. (Κίνητρα Τουριστικής Ανάπτυξης, ΚΕΠΕ 1981).

Ουσιαστικά η προσπάθεια της πολιτείας για να επηρεάσει την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα ξεκίνησε με τη δημοσίευση του βασικού Ν.Δ. 1313/ 1972 "Περί μέτρων ενισχύσεως της τουριστικής αναπτύξεως".

Με το Ν.Δ. αυτό, η χώρα διαιρείται σε τρεις περιοχές κινήτρων: Α, Β και Γ, με βασικό κριτήριο την τουριστική τους ανάπτυξη. Τμήματα της περιοχής Γ, όμως το Υπουργικό Συμβούλιο (άρθρο 11) τα εντάσσει στην περιοχή Δ για παροχή ενισχυμένων κινήτρων, για επενδύσεις σε παραδοσιακά κτίσματα που θα χρησιμοποιηθούν για τουριστικούς σκοπούς και ξενοδοχεία.

Με το Ν.Δ. 1378/ 1973: "Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του Ν.Δ. 1313/ 1972", η Δ περιοχή ορίζεται να σχηματίζεται και από τμήματα της Β.

Με βάση το Άρθρο 11 Ν.Δ. 1313/ 1972 "Περί μέτρων ενισχύσεως της τουριστικής αναπτύξεως", εκδίδονται οι εξής Πράξεις Υπουργικού Συμβουλίου:

α. ΠΥΣ 46/ 1973: "Περί καθορισμού τουριστικών περιοχών και ζωνών", όπου διαιρείται η χώρα σε τέσσερις γεωγραφικές περιοχές Α, Β, Γ και Δ, διαφορετικές από αυτές του Ν.Δ. 1313/ 1972, μέσα στις οποίες καθορίζει ζώνες και τόπους όπου κατά προτεραιότητα πρέπει να κατευθυνθεί η τουριστική επενδυτική δραστηριότητα κατά την περίοδο 1973-1977.

β. ΠΥΣ 46/ 1973: "Περί καθορισμού ειδικών τουριστικών περιοχών", που για την εφαρμογή των χρηματοδοτικών κινήτρων διαιρείται η χώρα σε τρεις ειδικές τουριστικές περιοχές Ι, ΙΙ και ΙΙΙ, διαφορετικές από τις περιοχές της ΠΥΣ 46/ 73.

γ. ΠΥΣ 33/ 1976: "Περί καθορισμού ορεινών ζωνών για την ανάπτυξη του τουρισμού". Όλες οι ορεινές ζώνες εντάσσονται στην περιοχή ΙΙ της ΠΥΣ 177/ 1975.

δ. Η ΠΥΣ 10/ 1978: "Περί εντάξεως μερικών περιοχών της χώρας στην περιοχή Δ, προς ενίσχυση της τουριστικής ανάπτυξης", που εντάσσει στην περιοχή Δ τους παραδοσιακούς οικισμούς ορισμένων περιφερειών της χώρας.

Στην περιοχή Δ εντάσσονται επίσης όλες οι ορεινές ζώνες που καθορίστηκαν με την ΠΥΣ 33/ 1976. (Έτσι δίνονται κρατικές ενισχύσεις για κτίρια που βρίσκονται μέσα σε παραδοσιακούς οικισμούς και σε κτίρια τα οποία έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα, υπό τον όρο να χρησιμοποιηθούν τουλάχιστον για μια πενταετία για τουριστικούς σκοπούς).

Με το Ν. 289/ 1976: "Περί παροχής κινήτρων για την ανάπτυξη παραμεθόριων περιοχών και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων", δημιουργείται η περιοχή κινήτρων Ε, από τους νομούς Έβρου, Ξάνθης, Ροδόπης, Λέσβου, Χίου, Σάμου και Δωδεκανήσου και δίνεται η δυνατότητα σε όλες τις τουριστικές επιχειρήσεις να υπαχθούν προαιρετικά στις διατάξεις του Νόμου.

Με το Ν. 849/ 1978: "Περί παροχής κινήτρων για την ενίσχυση της περιφερειακής και οικονομικής αναπτύξεως της χώρας, η περιοχή Ε του παραπάνω νόμου επεκτείνεται και περιλαμβάνει και τα τμήματα των παραμεθόριων περιοχών Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Καστοριάς, Φλώρινας, Πέλλας, Κιλκίς, Σερρών και Δράμας σε βάθος 20χλμ. από τη μεθοριακή γραμμή.

Μετά το Ν. 849/ 1978, με το Ν.1262/ 1982: "Για την Παροχή Κινήτρων Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης της Χώρας και Τροποποίηση Συναφών Διατάξεων", ορίζονται νέες περιοχές στην Ελλάδα Α, Β, Γ και Δ και πάλι με κριτήριο την τουριστική τους ανάπτυξη, και παρέχονται από το κράτος κίνητρα -διαφορετικά στην κάθε περιοχή- με κύριο σκοπό την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Ο Θεόδωρος Σκούντζος στο βιβλίο του "Περιφερειακή Οικονομική Ανάλυση και Πολιτική" (Τόμος Α', σελ. 146), μας λέει ότι οι βασικές διατάξεις του Ν.1262/82, αναφέρονται στην έννοια της παραγωγικής επένδυσης, στις οικονομικές δραστηριότητες που υπάγονται στα κίνητρα, στο διαχωρισμό της χώρας σε περιοχές κινήτρων και στα παρεχόμενα κίνητρα.

Σύμφωνα πάλι με τον Θεόδωρο Σκούντζο:

Ως παραγωγικές επενδύσεις που υπάγονται στις διατάξεις του νόμου θεωρούνται:

- Η ανέγερση, επέκταση και εκσυγχρονισμός ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, καθώς και κτιρίων για τουριστική χρήση.

- Οι δαπάνες επισκευής, αποκατάστασης και μετατροπής διατηρητέων παραδοσιακών κτιρίων σε ξενώνες ή ξενοδοχειακές μονάδες, καθώς και οι δαπάνες ανακαίνισης παραδοσιακού χαρακτήρα ξενοδοχειακών μονάδων και παραδοσιακών ή ιστορικών κτιρίων από οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως σε χώρους για κοινωνικές και πολιτιστικές λειτουργίες.

- Η ανέγερση, επέκταση, εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων και η αγορά εξοπλισμού επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών στήριξης τουριστικών - ξενοδοχειακών μονάδων.

Οι επιχειρήσεις που καλύπτονται από τις διατάξεις του νόμου και αφορούν τα κίνητρα στην Ελλάδα είναι:

- Ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και ξενώνες καθώς και επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών στήριξης τουριστικών ξενοδοχειακών μονάδων και ειδικότερα για τη δημιουργία μονάδων εκμετάλλευσης κεντρικών πλυντηρίων και παρασκευαστηρίων, έτοιμων ή ημιέτοιμων τροφίμων για τις ανάγκες των παραπάνω μονάδων.

- Κατασκηνωτικά έργα, που κατασκευάζονται σύμφωνα με τις προδιαγραφές και με την έγκριση του Ε.Ο.Τ., μόνο για τις δαπάνες μόνιμων εγκαταστάσεων τους και διαμόρφωσης του χώρου καθώς επίσης και διαμερίσματα για τουριστική χρήση.

- Επιχειρήσεις εκμετάλλευσης ιαματικών πηγών και κέντρα χειμερινού τουρισμού.

- Οικίες ή κτίρια που χαρακτηρίζονται διατηρητέα ή παραδοσιακά, διασκευαζόμενα σε ξενώνες ή ξενοδοχειακές επιχειρήσεις ή εργαστήρια παραγωγής παραδοσιακών βιοτεχνικών προϊόντων ή χειροτεχνημάτων, ύστερα από έγκριση των αρμόδιων αρχών, εφόσον δεν υπάρχει συγκέντρωση ιδιοκτησίας πέρα από τρεις μονάδες στο ίδιο φυσικό πρόσωπο ή επιχειρηματικό φορέα, του περιορισμού αυτού μη ισχύοντος προκειμένου για Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοικήσεως και συναιτερισμούς.

- Επιχειρήσεις που πραγματοποιούν επενδύσεις για τη ναυπήγηση τουριστικών επαγγελματικών πλοίων και κρουαζιερόπλοιων σε ελληνικά ναυπηγεία ή για τη μετασκευή πλοίων σε τουριστικά επαγγελματικά πλοία και κρουαζιερόπλοια σε ελληνικά ναυπηγεία με την προϋπόθεση ότι τα πλοία αυτά ανήκουν σε Έλληνες 100%.

Σύμφωνα με το Ν.1262/ 1982 -ο οποίος ακόμη και σήμερα είναι το κύριο νομοθέτημα που συμβάλλει στην περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας γενικά και του τουρισμού ιδιόστερα- όπως είπαμε παραπάνω, η χώρα έχει διαιρεθεί σε ευρείες περιοχές ανάπτυξης. Όσον αφορά ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, ξενώνες, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, κατασκηνωτικά κέντρα και επιχειρήσεις εκμετάλλευσης ιαματικών πηγών και κέντρων χειμερινού τουρισμού η επικράτεια διαιρείται στις περιοχές κινήτρων: Α', Β', Γ', Δ'. Ο νομός Βοιωτίας ανήκει στην Γ' περιοχή κινήτρων.

Τα κίνητρα που παρέχονται για επενδύσεις έχουν τις εξής μορφές:

- Επιχορήγηση επενδύσεων
- Επιδότηση επιτοκίου
- Αφορολόγητες εκπτώσεις
- Αυξημένες αποσβέσεις.

Τα κίνητρα αυτά παρέχονται διαζευκτικά:

- είτε Επιχορήγηση επενδύσεων, επιδότηση επιτοκίων και αυξημένες αποσβέσεις
- είτε αφορολόγητες εκπτώσεις και αυξημένες αποσβέσεις.

Μετά από το Ν. 1262/ 82 έρχεται ο Ν. 1892/ 90 περί κινήτρων.

Ο Νομός Βοιωτίας ανήκει στην περιοχή Β΄ των παρεχομένων κινήτρων του νέου Ν. 1892 / 90.

Τα κίνητρα που προβλέπονται στην περιοχή αυτή, είναι:

- α). Επιχορήγηση 10% της παραγωγικής επένδυσης με ελάχιστο ποσοστό ίδιας συμμετοχής 40.
- β). Αφορολόγητες εκπτώσεις μέχρι 40% της αξίας της πάγιας επένδυσης και ποσοστό μέχρι του οποίου μπορεί να φτάσει η έκπτωση ετησίως 60.
- γ). Αυξημένες αποσβέσεις 20%
- δ). Ελάχιστο ύψος επένδυσης 60.000.000 δρχ.

Η επιχορήγηση αγροτουριστικών καταλυμάτων είναι ευνοϊκότερη από τον Κανονισμό 797/ 85, παρά από το Ν. 1892 / 90.

Όπως είπαμε και παραπάνω η ΠΥΣ 797/ 85, ενισχύει συγκεκριμένα μειονεκτικές και ορεινές περιοχές. Σκοπός των επενδύσεων στις ορεινές περιοχές είναι η ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας των προβληματικών περιοχών με την ανάπτυξη του αγροτουρισμού ή της βιοτεχνίας.

Το ύψος των επενδύσεων που επιδοτούνται δε μπορεί να είναι μεγαλύτερο από 4 εκ. δρχ. ανά γεωργική εκμετάλλευση σε συνολικό ύψος επιδοτούμενης επένδυσης 12 εκ. δρχ. Η επιδότηση φτάνει το 55% για τα κτίσματα και το 40% για τον εξοπλισμό. Οι επενδύσεις θα πρέπει:

1. Να είναι συμπληρωματικές στην γεωργική εκμετάλλευση και όχι ανταγωνιστικά στην κύρια απασχόληση του αγρότη που είναι η γεωργία και να απασχολούνται σ' αυτές αποκλειστικά τα μέλη της οικογένειας. Στα σχέδια Βελτίωσης θα πρέπει απαραίτητα να υπάρχει επένδυση στη γεωργία τουλάχιστον 150 χιλ.δρχ.
2. Να πραγματοποιούνται σε περιοχές με δυνατότητες τουριστικής και βιομηχανικής ανάπτυξης και έχουν τη βασική υποδομή σε δρόμους,

ηλεκτρισμό, δίκτυο παροχής πόσιμου νερού κ.λ.π. ή προβλέπεται να ολοκληρωθεί στο χρόνο που θα είναι έτοιμη η τουριστική ή βιομηχανική δραστηριότητα.

3. Εφ' όσον πρόκειται για τουριστική επένδυση σε Δήμο ή Κοινότητα στην οποία δεν υπάρχουν ή λειτουργούν ελάχιστα άλλα τουριστικά καταλύματα, δε θα εγκρίνεται παρά μόνο όταν συμπληρωθούν 10 τουλάχιστον δωμάτια στον ίδιο Δήμο ή Κοινότητα.

Οι Δικαιούχοι θα πρέπει να είναι μόνιμοι κάτοικοι του Δήμου ή της Κοινότητας που γίνεται η επένδυση και το μέρος του Σχεδίου Βελτίωσης που αφορά τις τουριστικές ή βιομηχανικές επενδύσεις ελέγχεται αφού προηγηθεί η έγκριση του γεωργικού τμήματος του. Οι Δικαιούχοι θα πρέπει να έχουν ή να αποκτήσουν επαγγελματική ικανότητα και για τις παραπάνω δραστηριότητες. Η επαγγελματική ικανότητα αποδεικνύεται εφόσον ο ενδιαφερόμενος διαθέτει:

1. Πιστοποιητικό ή τίτλο σπουδών Τεχνικών και Επαγγελματικών σχολών μαθητείας ΟΑΕΔ, ΕΟΜΜΕΧ.

2. Βεβαίωση επαγγελματικής εκπαίδευσης που οργανώνει η Δ/νση Γεωργίας στο ΚΕΓΕ ή σε Κοινότητα ελάχιστης διάρκειας 300 ωρών.

3. Να έχει εμπειρία σε τουριστικές ή βιοτεχνικές δραστηριότητες τουλάχιστον 1 έτους και αναλάβει την υποχρέωση να παρακολουθήσει ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα ελάχιστης διάρκειας 150 ωρών.

4. Για άτομα χωρίς εμπειρία στον τουριστικό ή βιοτεχνικό τομέα θα παρακολουθούν εκπαιδευτικά προγράμματα ελάχιστης διάρκειας 200 ωρών για τα τουριστικά και 300 για τα βιοτεχνικά θέματα.

5. Την επαρκή επαγγελματική ικανότητα θα πρέπει να έχει ή ο δικαιούχος ή άλλο μέλος της οικογένειάς του.

Στα πλαίσια των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων ενισχύονται:

1. Τουριστικά Καταλύματα και συγκεκριμένα:

- Επισκευή ή ανακαίνιση και ανάλογος εξοπλισμός δωματίων του αγροτικού σπιτιού για να χρησιμοποιηθεί σαν τουριστικό κατάλυμα.

- Επέκταση του ιδιόκτητου σπιτιού για την κατασκευή τουριστικών καταλυμάτων.

- Επισκευή ή ανακαίνιση ή αποπεράτωση δεύτερου ιδιόκτητου σπιτιού που είναι στην ίδια κοινότητα μ' αυτή που είναι και το πρώτο σπίτι της οικογένειας.

- Κατασκευή δεύτερου ορόφου με κατάλληλη διαρρύθμιση και εξοπλισμό σε ιδιόκτητο ισόγειο σπίτι που επαρκεί για τις ανάγκες της οικογένειας.

- Επισκευή ή ανακαίνιση της εισόδου και των κοινόχρηστων χώρων του σπιτιού, δωμάτια του οποίου εντάσσονται για πρώτη φορά στο πρόγραμμα αγροτικού τουρισμού.

- Δημιουργία χώρων υποδοχής των ξένων με τον ανάλογο εξοπλισμό.

- Εξωραϊσμός της αυλής του σπιτιού.

- Δημιουργία εγκαταστάσεων για κάμπινγκ σκηνών ή τροχόσπιτων.

3. Αγορά ζώων ή και κατασκευή σταύλου γι' αυτά για τη μεταφορά τουριστών και για περιπάτους. Αγοράζονται τουλάχιστον 4 ζώα ανα΄εκμετάλλευση που είναι ίπποι, ημίονοι, όνοι, μικρόσωμοι ίπποι.

4. Δημιουργία χώρων αθλοπαιδειών σε ιδιόκτητο οικόπεδο με τον εξοπλισμό τους για την ενοικίαση σε τουρίστες.

5. Αγορά εξοπλισμού Wind-Sherfing για ενοικίαση σε επισκέπτες καθώς και η κτιριακή κατασκευή για τη στέγαση αυτής της δραστηριότητας.

6. Εστιατόρια οικογενειακής μορφής που διακρίνονται σε δυο κατηγορίες:

α. Εστιατόρια που βρίσκονται μέσα στο χώρο των καταλυμάτων και εξυπηρετεί τους τουρίστες που διαμένουν σ' αυτά.

β. Εστιατόρια που εξυπηρετούν γενικά τουρίστες που μένουν ή και περνούν από την κοινότητα.

Τα εστιατόρια αυτά θα σερβίρουν σπιτικά και τοπικά παραδοσιακά παρασκευάσματα, αξιοποιώντας τα γεωργοκτηνοτροφικά προϊόντα της περιοχής.

7. Άλλες επενδύσεις τουριστικού χαρακτήρα:

- Ενισχύεται η εγκατάσταση τουριστικής θέρμανσης στο σύνολο των ενοικιαζομένων δωματίων που εντάσσονται στο πρόγραμμα στις κοινότητες όπου υπάρχει χειμερινός τουρισμός ή προοπτική ανάπτυξής του.

- Ενισχύεται η εγκατάσταση ηλιακού θερμοσίφωνα εφόσον οι κλιματολογικές συνθήκες επιτρέπουν την αξιοποίησή του.

Στα πλαίσια Βιοτεχνικών - Χεροτεχνικών Δραστηριοτήτων ενισχύονται:

1. Εξοπλισμός ενός από τα παρακάτω εργαστήρια:

Υφαντικής, Ξυλογλυπτικής, Ξυλουργικής, Κεραμικής, Μεταλλοτεχνίας, Πλεκτικής, Κεντητικής, Ραπτικής, Παραδοσιακών Τοπικών Ενδυμασιών, Είδη Τοπικής Τέχνης με κάποιο τοπικό παραδοσιακό χαρακτήρα και που εξυπηρετούν σύγχρονες ανάγκες.

2. Εξοπλισμός γαι εργασίες φασόν ή υπεργολαβική κατασκευή μερών από προϊόντα που δίνονται από τρίτες επιχειρήσεις της περιοχής.

3. Εξοπλισμός μικρών βιοτεχνικών μονάδων για την παραγωγή προϊόντων που ικανοποιούν τοπικές ανάγκες όπως γεωργικών εργαλείων επισκευή ή συντήρηση γεωργικών μηχανημάτων, επεξεργασία και συσκευασία γεωργικών προϊόντων κλ.π.

4. Συμπλήρωση του εξοπλισμού των ανωτέρων δραστηριοτήτων για επέκταση ή τροποποίησή τους σε εργαστήρια ή μονάδες που ήδη υπάρχουν.

5. Για όλες τις παραπάνω δραστηριότητες ενισχύεται επίσης κατά περίπτωση:

α. Κατασκευή κτιρίου για τη στέγαση του εργαστηρίου ή της μονάδας όταν δεν υπάρχει ο κατάλληλος χώρος στο αγροτικό σπίτι. Το κτίριο αυτό μπορεί να γίνει σαν προέκταση του ιδιόκτητου αγροτικού σπιτιού ή σε ξέχωρο ιδιόκτητο οικόπεδο ή την αυλή του σπιτιού.

β. Επίσκευή ή ανακαίνιση κάποιου ιδιόκτητου χώρου.

Η αρχιτεκτονική των κτιρίων θα πρέπει να είναι σύμφωνη με το περιβάλλον ή την παράδοση.

Για τους νέους γεωργούς που δικαιούνται να υποβάλλουν σχέδια βελτίωσης ή επιδότηση για τα κτίσματα είναι 65% και για τον εξοπλισμό 50%.

(Πηγή Στοιχείων για τον κανονισμό 797/ 85: Τ.Α.Π. Δήμου Λιβαδειάς, Α΄ Φάση, Μάιος 1992).

5.5. Υπάρχουσα Νομοθεσία για τον Πολιτισμό.

Όσον αφορά το θεσμικό πλαίσιο για την προστασία των αρχαιοτήτων, θεωρείται πεπαλαιωμένο και διάτρητο. (Β. Μέγα, 1990 Τεχνικά Χρονικά)

Από την υπάρχουσα νομοθεσία δηλαδή από το Ν.5351 / 1932: "Περί αρχαιοτήτων που διαδέχτηκε τους νόμους 1834 και ΒΧΜΣτ' του 1899, λείπουν τελείως σύγχρονες έννοιες και τάσεις για τον αρχέγονο χώρο, όπως η έννοια των "περιοχών προστασίας", των "αρχαιολογικά ευαίσθητων ζωνών", της "ολοκληρωμένης αποκατάστασης", καθώς και η διεπιστημονική προσέγγιση του αρχαίου χώρου με την εγγραφή των "σχεδίων συντήρησης" σ' ένα προγραμματικό πλαίσιο ανάπτυξης.

5.6. Άξονες Εθνικής Πολιτικής Πολιτισμικού Τουρισμού.

Η πολιτική πολιτισμικού τουρισμού για την Ελλάδα κατευθύνεται σε δύο κυρίως διευθύνσεις: στη δημιουργία αρχαιολογικών πάρκων και στην καθιέρωση πολιτισμικών διαδρομών.

Ουσιαστικά στόχος της οργάνωσης των αρχαιολογικών χώρων σε αρχαιολογικά πάρκα είναι η προώθηση της αρχαιολογικής έρευνας και η προστασία των μνημείων σε συνδιασμό με την τουριστική αξιοποίηση και την ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος.

Στα πάρκα θα μπορούσαν να προβλεφθούν, κατά περίπτωση, κέντρο αρχαιολογικών ερευνών για τη φιλοξενία των επιστημόνων, κέντρο σεμιναρίων, κέντρο υποδοχής και πληροφόρησης τουριστών.

Χρηματοδότηση: Θα πρέπει να μελετηθούν οι δυνατότητες αυτοχρηματοδότησης και λειτουργίας των πάρκων, ώστε η αρχαιολογική έρευνα και οι εργασίες συντήρησης να ωφελούνται άμεσα από τα έσοδα και από την τουριστική προβολή.

Ο θεσμός των πολιτισμικών διαδρομών που ήδη καθιερώθηκε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, παρουσιάζει πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία για την ελληνική περίπτωση με τις έντονες περιφερειακές διαφοροποιήσεις.

Με τις πολιτισμικές διαδρομές ενισχύονται περιοχές με αδύναμη τουριστική υποδομή αλλά με μνημειακό πλούτο.

Οι τουρίστες διαμένουν σε γειτονικές περιοχές με καλύτερη τουριστική υποδομή και η περιήγησή τους στους πολιτιστικούς χώρους τονώνει την τοπική τους οικονομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ.

Ο τουρισμός σαν φαινόμενο, έχει από την πρώτη στιγμή της εμφάνισής του όπως είπαμε και παραπάνω, μια άμεση σχέση με τον πολιτισμό και τις διάφορες πολιτισμικές δραστηριότητες.

Συγκεκριμένα για την Ελλάδα, η μνημειακή κληρονομιά της χώρας μας, αποτελεί ένα σημαντικότατο στοιχείο έλξης τουριστών, αφού το ιστορικό της παρελθόν είναι πολύ μεγάλο και σπουδαίο.

Η αξιοποίηση όλων αυτών των χώρων που φανερώνουν το πλούσιο ιστορικό παρελθόν της Ελλάδας, είναι καθοριστική για την αναβάθμιση της τουριστικής μας προσφοράς και συνεπώς συντελεί και στην αύξηση της τουριστικής ζήτησης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότεροι επισκέπτες μνημείων, συγκεντρώνονται στις κυρίαρχες τουριστικές περιοχές, ενώ τα περισσότερα μνημεία και σύνολα διεθνούς ενδιαφέροντος ανήκουν στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες. (Β.Π. Μέγα, Τεχνικά Χρονικά σελ. 214).

Όμως η ανάπτυξη του τουρισμού στους αρχαιολογικούς χώρους και στις ιστορικές περιοχές εγκυμονεί και μεγάλους κινδύνους οι οποίοι οφείλονται σ'αυτή την ίδια τους τη φύση και στην έλξη που ασκούν στους τουρίστες.

Σε ήδη ανεπτυγμένα τουριστικά κέντρα το βασικό πρόβλημα που παρατηρείται είναι η αναρχία στην οργάνωση των χώρων και οι συγκρούσεις των χρήσεων γης. Για παράδειγμα στη χώρα μας ξενοδοχεία και καταλύματα κτίζονται συχνά σε αρχαιολογικούς χώρους και σε ευαίσθητες αρχαιολογικές ζώνες.

Άλλο αρνητικό επακόλουθο της τουριστικής ανάπτυξης σε χώρους που διαθέτουν μνημεία μπορεί να είναι η αλλοίωση αυτών των μνημείων από τη "μαζική επέλαση αδιάφορων συχνά τουριστών" όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Βούλα Π. Μέγα στο Άρθρο της "Τουρισμός και αξιοποίηση αρχαιολογικών Πόρων. Η περίπτωση της Σάμου." Τεχνικά Χρονικά Α, 1990, Τόμος 10, Τεύχος 3.

Οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν σε αρχαιολογικούς φορείς και συγκεκριμένα στις ξένες Αρχαιολογικές Σχολές όπως αναφέρεται στο παραπάνω άρθρο της Β.Π.Μέγα, οδηγούν στα εξής συμπεράσματα όσον αφορά τις επιπτώσεις του τουρισμού πάνω στο αρχαίο τοπίο:

- Η εποχιακή αύξηση ανθρώπων και τροχοφόρων στους χώρους αυτούς, έχει ως αποτέλεσμα τη διάβρωση των μνημείων.
- Συνήθως οι εγκαταστάσεις που γίνονται σε αρχαιολογικούς χώρους για την εξυπηρέτηση των τουριστών είναι προχειροφτιαγμένες και έτσι έρχονται σε αντίθεση αισθητικά με το αρχαιολογικό τοπίο.

- Σε χώρους με μεγάλη τουριστική κίνηση επωφελούνται διάφοροι αρχαιοκάπηλοι.

- Παρατηρείται ρύπανση και σκουπίδια σε χώρους με μεγάλη κίνηση.

- Ξενοδοχεία και γενικά διάφορα καταλύματα κτίζονται δίπλα στους αρχαιολογικούς χώρους και σε ευαίσθητες αρχαιολογικές ζώνες, έχοντας ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση της αρχαιολογικής έρευνας.

- Μερικοί ξεναγοί κάνουν επιφανειακές και βιαστικές περιηγήσεις στους χώρους.

- Το κόστος της αρχαιολογικής έρευνας και διαχείρισης των αρχαίων χώρων γίνεται από κεντρικούς προϋπολογισμούς, δε συσχετίζεται με τα έσοδα από την τοπική τουριστική αξιοποίηση.

Ο πολιτισμικός χώρος είναι ένας χώρος όπως λέγεται "όπου εγγράφονται αξίες" και συνεπώς από τη φύση του, είναι ένας χώρος ευαίσθητος και ευάλωτος. Γι' αυτό το λόγο θα πρέπει όσο το δυνατόν περισσότερο ν' αποφεύγονται οι παραπάνω αρνητικές συνέπειες του τουρισμού στους χώρους αυτούς.

Η σωστή αξιοποίηση τέτοιων πολιτισμικών χώρων, αντί να δημιουργεί προβλήματα, θα μπορούσε να συμβάλλει σημαντικά στην αναζωογόνησή τους.

Αλλά η σωστή αξιοποίηση και προστασία των αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών τόπων είναι καθοριστική για να αποτελέσουν οι χώροι αυτοί ανεξάντλητο πόλο έλξης, αφού ο τουρισμός που είναι μια εξαρτημένη οικονομική δραστηριότητα -όπως αναφέραμε παραπάνω στο 1ο Κεφάλαιο- "αντέχει" και συντηρείται όσο ποιοτικότερη είναι η τουριστική προσφορά.

Στην περιοχή που μελετάμε, παρόλο ότι υπάρχουν πάρα πολλά και αξιόλογα μνημεία όπως και πολιτισμικοί χώροι, όπως διαπιστώσαμε και από την ανάλυση του 3ου Κεφαλαίου, γιατί είναι μια περιοχή με μεγάλη και σπουδαία ιστορία, μόνο οι Δελφοί έχουν αναπτυχθεί τουριστικά εξαιτίας των αρχαιοτήτων τους. Παρακάτω αναφέρονται τα προβλήματα που υπάρχουν στους Δελφούς, κυρίως στον αρχαιολογικό χώρο, λόγω της τουριστικής ανάπτυξης.

6.1. Η περίπτωση των Δελφών.

Μετά από προσωπική συνέντευξη που πήραμε από τους υπαλλήλους του Μουσείου και του Αρχαιολογικού Χώρου (προσωπικό φύλαξης), μάθαμε για τα προβλήματα που υπάρχουν στην περιοχή αυτή των Δελφών. Όσα από αυτά έχουν σχέση με τη μεγάλη τουριστική τους ανάπτυξη, φαίνονται παρακάτω:

^ Η εποχιακή αύξηση ανθρώπων και τροχοφόρων αποτελεί τον αμεσότερο και τον εμφανέστερο κίνδυνο.

^ Το καυσαέριο των τουριστικών αυτοκινήτων και οι κραδασμοί των βαρυφορτωμένων φορτηγών έχουν ως αποτέλεσμα τη ρύπανση της περιοχής.

^ Η ελεύθερη κίνηση των επισκεπτών πάνω στα αρχαία μνημεία, επιτείνει τη φθορά των μνημείων και των κτιρίων.

^ Υπάρχει βέβαια ο κίνδυνος οικοπεδοποίησης στις περιοχές γύρω από τον αρχαιολογικό χώρο, αν και ακόμη δεν έχει κτιστεί στη γύρω περιοχή κανένα ξενοδοχείο και κατάλυμα. Όλα τα ξενοδοχεία και καταλύματα, βρίσκονται μέσα στην πόλη των Δελφών.

^ Τα σκουπίδια που παρατηρούνται στους χώρους δίπλα και έξω από τον αρχαιολογικό. Ο αρχαιολογικός χώρος δεν παρουσιάζει το πρόβλημα των σκουπιδιών γιατί καθημερινά καθαρίζεται.

Στο 7ο Κεφάλαιο παρακάτω, υπάρχουν αναλυτικά τα προβλήματα του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών μαζί με τις προτάσεις για τη λύση τους. Επίσης υπάρχουν και όλες οι μελέτες που έχουν γίνει μέχρι τώρα για τα διάφορα αυτά προβλήματα που παρατηρήθηκαν στον αρχαιολογικό χώρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.

Με βάση την παραπάνω ανάλυση του 2ου Κεφαλαίου βλέπουμε ότι η οικονομία της περιοχής μελέτης στηρίζεται στο σύνολό της στον πρωτογενή, στο δευτερογενή αλλά και στον τριτογενή τομέα παραγωγής. Βέβαια το Εμπόριο είναι πολύ πιο αναπτυγμένο από τον Τουρισμό, παρόλο που υπάρχουν αρκετοί τουριστικοί πόροι στην περιοχή μελέτης οι οποίοι και παραμένουν αναξιοποίητοι.

Όπως λέει και η Βούλα Π.Μέγα στα Τεχνικά Χρονικά: "Η ελληνική βιομηχανία τουρισμού υπήρξε τα τελευταία 15 χρόνια, η αποδοτικότερη μεσοπρόθεσμα, δραστηριότητα".

Από την άλλη πλευρά τα τελευταία χρόνια πολλοί λόγοι συμβάλλουν στη συρρίκνωση του πρωτογενή τομέα και συγκεκριμένα του κλάδου της γεωργίας (μείωση των τιμών των αγροτικών προϊόντων, καθυστέρηση των πληρωμών των αγροτών από τους Οργανισμούς Αγροτικών Συνεταιρισμών κ.α), όπως και του δευτερογενή τομέα (ύπαρξη προβληματικών βιομηχανιών αλλά και σταμάτημα λειτουργίας ενός μεγάλου μέρους άλλων).

Συνεπώς θεωρούμε αναγκαία την ανάπτυξη του τομέα του Τουρισμού της περιοχής μελέτης, ενισχύοντας τη θέση της Βούλας Π.Μέγα, αλλά λαμβάνοντας ταυτόχρονα μέτρα έτσι ώστε ο Τουρισμός ν' αποτελέσει για την περιοχή μακροπρόθεσμα αποδοτική δραστηριότητα.

Η περιοχή μελέτης μας, εκτός τα πολλά μεμονομένα αξιόλογα μνημεία - που αναφέρθηκαν αναλυτικά στο 3ο Κεφάλαιο - και τα σπουδαία Βυζαντινά Μοναστήρια, του Οσίου Λουκά στο Στείρι και της Παναγίας της Σκριπούς στον Ορχομενό διαθέτει δύο σημαντικούς αρχαίους πολιτισμικούς χώρους: τον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών και τον αρχαιολογικό χώρο του Ορχομενού.

Άλλο ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της περιοχής μελέτης είναι τα ήθη και τα έθιμα όπως αυτά περιγράφηκαν παραπάνω. Αυτά, σε συνδιασμό με τις παραδόσεις των γιορτών: των Χριστουγέννων, του Πάσχα και των Αποκριών και κάποιων σημαντικών γεγονότων όπως είναι ο Γάμος και τα Βαπτίσια και σε συνδιασμό με τις τοπικές διαλέκτους (διαφορετική η διάλεκτος των "καμπίσιων" και διαφορετική στα ορεινά χωριά που πολλοί μιλούν και Αρβανίτικα όπως αναφέραμε παραπάνω).

Συνεπώς υπάρχει η δυνατότητα ν' αποτελέσει η περιοχή, στην κυριολεξία πόλο έλξης για τον αρχαιολογικό και τον πολιτισμικό τουρισμό της.

Όσο για τους υπάρχοντες τουριστικούς πόρους, τους είδαμε αναλυτικά στο 4ο Κεφάλαιο, για όλη την περιοχή που μελετάμε. Παράκατω γίνεται αναφορά για το πόσο αυτοί είναι αξιοποιημένοι αλλά γίνονται και προτάσεις για το πώς μπορούν ν' αξιοποιηθούν, δεχόμενοι ότι η σωστή οργάνωση των τουριστικών πόρων είναι απαραίτητη για τη μακροπρόθεσμη και μονιμότερη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Ουσιαστικά, σ' αυτό το Κεφάλαιο ξεκινώντας από τα ήδη ανεπτυγμένα τουριστικά κέντρα της περιοχής που μελετάμε, Αράχωβα και Δελφούς και συνεχίζοντας με τις υπόλοιπες περιοχές της Επαρχίας Λιβαδειάς, περιγράφουμε τα διάφορα προβλήματα που παρουσιάζουν τα οποία συμβάλλουν αρνητικά στην τουριστική τους ανάπτυξη (μεμονομένα της κάθε περιοχής αλλά και ως σύνολο της Επαρχίας Λιβαδειάς) και παραθέτουμε αναλυτικά τις προτάσεις μας για τη λύση τους, έχοντας ως κύριο σκοπό την πολιτισμική, τουριστική και συνεπώς την οικονομική αναβάθμιση της Περιοχής που αποτελεί αντικείμενο αυτής της Μελέτης.

7.1. Δελφοί.

Ο Δήμος Δελφών , έχει χαρακτηριστεί "Όργανωμένος Αρχαιολογικός Χώρος" από το Υπουργείο Πολιτισμού Υ.Α. Α/Φ31/10362/745/15.5.75 (Φ.Ε.Κ. 589/Β/6.6.75), αφού πληρεί όλες τις προϋποθέσεις όπως είναι η ύπαρξη του αρχαιολογικού χώρου και των σπουδαίων μέσα σ'αυτόν ιστορικών μνημείων, η ύπαρξη μουσείου και η εγκατάσταση στα όριά του της Εφορίας Αρχαιοτήτων.

Η σπουδαιότητα όμως, του Αρχαιολογικού Χώρου των Δελφών εντός των ορίων που προαναφέρθηκαν στο 3ο Κεφάλαιο, έγκειται εκτός της ιστορικής και αρχαιολογικής του αξίας και στο γύρω από αυτόν περιβάλλον, αφού έχει κυρηχτεί ως τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (Υ.Α. 1385 / 22.4.1972 (Φ.Ε.Κ. 384/Β/1.6.1972)).

Για την προστασία του Αρχαιολογικού Χώρου των Δελφών και των μεμονομένων αρχαιολογικών θέσεων που περιλαμβάνονται στο ευρύτερο Δελφικό Τοπίο, ορίστηκαν (Υ.Α. ΑΡΧ / Α1 / Φ10 / 13624 / 725 / 27.3.1991 (Φ.Ε.Κ. 259/ Β/ 25.4.1991)) δύο Ζώνες Προστασίας:

- Η Ζώνη Α, αδόμητη. Στη Ζώνη Α περιλαμβάνεται (εκτός των μεμονωμένων αρχαιολογικών χώρων) η περιοχή που χαρακτηρίζεται στο Π.Δ. 85 με τον αριθμό 1 δηλαδή ως Περιοχή Απολύτου Προστασίας.

Αξίζει να σημειωθεί , ότι ενδεχομένως θ' αντιμετωπιστεί σ' αυτή τη ζώνη εγκατάσταση βιολογικού καθαρισμού, εφόσον κατατεθεί για έγκριση από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, πλήρης αρχιτεκτονική και περιβαλλοντική μελέτη καθώς και μελέτη διαθέσεως λυμάτων.

- Η Ζώνη Β, η οποία περιβάλλει τη Ζώνη Α και περιλαμβάνει εκτός των ορίων της Ζ.Ο.Ε. περιοχές, όπως έχουν οριοθετηθεί στο Π.Δ. 85. Εκεί το ΥΠ.ΠΟ επιτρέπει τη δόμηση με όρους και περιορισμούς. (Φ.Ε.Κ. 259/ Β/ 25.4.1991, Κείμενο Κύρηξης).

Τα διάφορα προβλήματα που υπάρχουν στον Αρχαιολογικό χώρο και μέσα στην πόλη των Δελφών φαίνονται αναλυτικά παρακάτω, μαζί με τις προτάσεις μας για τη λύση τους:

1. Η εποχιακή αύξηση ανθρώπων και τροχοφόρων αποτελούν τον αμεσότερο και τον εμφανέστερο κίνδυνο. Ο μοναδικός δρόμος διέλευσης των οχημάτων και των ανθρώπων προς τον αρχαιολογικό χώρο και το μουσείο των Δελφών είναι

δίπλα ακριβώς από τους χώρους αυτούς έχοντας ως άμεσο αποτέλεσμα εκτός της ηχορύπανσης, τη ρύπανση του χώρου αλλά και τη διάβρωση των μνημείων.
Πρόταση: Χάραξη νέου δρόμου εθνικού μακριά από τον αρχαιολογικό χώρο, σε χαμηλότερο επίπεδο και μετατροπή του υπάρχοντος σε πεζόδρομο με πυκνή φύτευση, έτσι ώστε να προφυλάσσεται ο χώρος αυτός από τους κραδασμούς των λεωφορείων, των φορτηγών και των Ι.Χ καθώς επίσης και από τη ρύπανση που προκαλούν τα καυσαέρια τους στα μνημεία.

2. Η ελεύθερη κίνηση των επισκεπτών πάνω στα αρχαία μνημεία, επιτείνουν τη φθορά των κτιρίων.

Πρόταση: Μια πρώτη και άμεση ενέργεια είναι η απαγόρευση προσέγγισης των επισκεπτών σε όσα μνημεία είναι δυνατόν, χωρίς να χάνεται η άμεση επαφή μ'αυτά και την ομορφιά τους.

3. Παρατηρείται έλλειψη της αισθητικής συνοχής μεταξύ των μνημείων και των πρόχειρων εγκαταστάσεων - ένα προχειροφτιαγμένο τουριστικό περίπτερο κατασκευασμένο αρκετά χρόνια πριν - για την εξυπηρέτηση των τουριστών.

Πρόταση: Επισκευή και επέκταση του τουριστικού περιπτέρου σε μεγαλύτερο χώρο στον οποίο θα στεγάζεται και ένα αναψυκτήριο.

4. Άλλα αίτια των φθορών στον αρχαιολογικό χώρο αποτελούν οι βροχοπτώσεις, ο παγετός, τα φυτά και η σαθρότητα του εδάφους.

Πρόταση: Για τα παραπάνω προβλήματα, δύο επιτροπές που αποτελούνται από τους: Ν. Μπελογιάννη, Π. Θεουλάκη, Βηθλεέμ Ηλιάδου (χημικοί μηχανικοί), Θ. Τσιτρούλη (αρχιτέκτονα), Μ. Ιωαννίδου (πολιτ. μηχανικό), Σ. Τριάντη (γλύπτη), Γιάννη Τζεδάκη και Βαγγέλη Πεντάζο (αρχαιολόγους), πρότειναν την επιχωμάτωση των θεμελίων και τη διευθέτηση της ροής των υδάτων. Αναλυτικά προτάθηκαν:

- α) Η τοποθέτηση στεγάστρων
- β) Η κάλυψη των φθαρμένων τοίχων με ξερολιθιά
- γ) Η επένδυση των φθαρμένων πωρολίθων από διαφανές υλικό (πλαστικό)
- δ) Η πλήρης επιχωμάτωση των μνημείων που φθείρονται και η προστασία τους από τη συνεχιζόμενη φθορά μέχρι να βρεθεί υλικό που να σταματήσει τη διάβρωση και να στερεοποιήσει τους διαβρωμένους και ρηγματωμένους λίθους.

(Πηγή: Φωκικά Χρονικά, Τόμος Δ', Αμφισσα 1992).

5. Περιβάλλον - Ευρύτερο Δελφικό Τοπίο.

Γίνονται έντονες ενέργειες με κάλυψη ή φύτευση του καναλιού του Μόρνου.
Προτείνουμε: την επίσπευση των ενεργειών αυτών, όπως και άλλων που έχουν ως σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος του ευρύτερου Δελφικού Τοπίου.

6. Υπάρχει ο κίνδυνος οικοπεδοποίησης στις περιοχές γύρω από τον αρχαιολογικό χώρο.

Όμως, έχει ήδη αρχίσει η σύνταξη μελέτης για τους όρους δόμησης στο ευρύτερο Δελφικό Τοπίο και συγκεκριμένα στη Ζώνη Β που είπαμε παραπάνω. Η μελέτη αυτή οδήγησε στη δημιουργία με Προεδρικό Διάταγμα των δύο Ζωνών για την προστασία του Ιερού από τις οικοδομήσεις στο γύρω από αυτό Περιβάλλον.

Προτείνουμε: την εφαρμογή αυτής της μελέτης.

7. Γενικά παρατηρείται το φαινόμενο ξενοδοχεία και καταλύματα να κτίζονται πολύ κοντά σε αρχαιολογικούς χώρους και σε ευαίσθητες αρχαιολογικές ζώνες, γεγονός που παρεμποδίζει την αρχαιολογική έρευνα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση των Δελφών δεν υπάρχουν ξενοδοχεία και καταλύματα, κοντά στον αρχαιολογικό χώρο γιατί βρίσκονται όλα μέσα στην πόλη των Δελφών. Βέβαια είχαν ξεκινήσει κάποιες οικοδομικές εργασίες στο ευρύτερο Δελφικό Τοπίο οι οποίες και σταμάτησαν όταν ξεκίνησε η σύνταξη της μελέτης που αναφέρουμε παραπάνω.

8. Γενικότερα στις τουριστικές περιοχές εμφανίζεται των πρόβλημα των αποτυχημένων κατασκευών ως αναφορά την κτιριακή υποδομή του τουρισμού (καταλύματα, εστιατόρια, μπαρ) εξαιτίας της μεγάλης κίνησης και της αυξημένης νυχτερινής ζωής η οποία αναπτύσσεται, δίνοντας την εντύπωση προχειρότητας.

Ο λόγος που παρατηρείται το φαινόμενο αυτό στη Ελλάδα, είναι η έλλειψη κρατικών προδιαγραφών για τις τουριστικές περιοχές. Όμως οι Δελφοί δεν παρουσιάζουν τέτοιο πρόβλημα γιατί με ένα Προεδρικό Διάταγμα το 1978 έχουν κυρηχτεί Παραδοσιακός Οικισμός και συνεπώς τα κτίριά τους κτίζονται βάση συγκεκριμένων προδιαγραφών.

7.1.1. Μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί για την προστασία του Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών και του ευρύτερου Δελφικού Τοπίου.

Στους Δελφούς το 1981 η Εφορεία αρχαιοτήτων, ξεκίνησε κάποιες ενέργειες για την πραγματοποίηση μελετών προστασίας των αρχαίων και του περιβάλλοντα χώρου, έχοντας ως σκοπό:

να προστατέψουν τα μνημεία από την επίδραση των καιρικών συνθηκών και από τους επισκέπτες,
να διευκολύνουν τους επισκέπτες στην κίνησή τους μέσα στο χώρο, και
να βοηθήσουν στην κατανόηση των ερειπίων.

Αφορμή γι' αυτό στάθηκε η διαπίστωση ότι η περιοχή γύρω από τον αρχαιολογικό χώρο κινδύνευε να οικοπεδοποιηθεί και ότι τα μνημεία των Δελφών συνέχιζαν να δέχονται την αυξημένη επίδραση των κλιματολογικών συνθηκών και της τουριστικής εκμετάλευσης.

Επίσης, από στοιχεία του Αστεροσκοπίου Αθηνών και από αρχαιολογικές ενδείξεις (αρχαίες πηγές και βράχοι πάνω στα μνημεία από κατολισθήσεις) βγήκε το συμπέρασμα ότι η περιοχή είναι σεισμογενής και ότι η κατάσταση εντείνεται από τους κραδασμούς των αυτοκινήτων.

Έτσι, μετά από αίτηση της Εφορίας, το εργαστήριο σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών έκανε μετρήσεις στην περιοχή του αρχαιολογικού χώρου και με μελέτη του προτείνει την εκπόνηση μικροζωνικής έρευνας η οποία δεν έχει πραγματοποιηθεί ακόμη.

Για τις κατολισθήσεις των Φαιδριάδων, οι οποίες προκαλούσαν καταστροφές από τα αρχαία χρόνια έχουν γίνει οι εξής μελέτες:

1. Τεχνική έκθεση το 1981 για την κατάσταση των βράχων των Δελφών (από τον μηχανικό Μονοκρούσο , υπεύθυνο για τη στερέωση των βράχων της Ακρόπολης).

Ακολούθησε το 1983 , η μελέτη του ΙΓΜΕ για το ίδιο θέμα.

Και τέλος η μελέτη των ευπαθών τμημάτων των Φαιδριάδων από κάποιο τεχνικό γραφείο , η οποία εγκρίθηκε το 1986 από το ΥΠΠΟ και από το 1990 άρχισε η εφαρμογή της.

2. Μετά από αίτημα της Εφορίας το 1983, ο καθηγητής του Π.Θ Κωτούλας της έδρας διευθετήσεως ορεινών υδάτων, έκανε προκαταρκτική έρευνα και προτάσεις για την αντιμετώπιση των κατολισθήσεων του εδάφους στον αρχαιολογικό χώρο , οι οποίες όμως παρά τις προσπάθειες δεν προχώρησαν.

Έγινε μια σειρά μελετών , όπως σεισμολογική και ρύπανσης για τον έλεγχο της φθοράς που προκαλούν στα μνημεία οι κραδασμοί των μεγάλων αυτοκινήτων και τα καυσαέρια (ειδικά τους θερινούς μήνες και σε ώρες 11.00-4.00 η κατάσταση είναι αφόρητη).

Πηγή για όλα τα παραπάνω αποτέλεσαν οι επί τόπου συνεντεύξεις των υπαλλήλων της Ι'Ε.Π.Κ.Α. Δελφών και ένα χρονιαίο περιοδικό το οποίο μας έδωσαν εκεί, τα Φωκικά Χρονικά (Τόμος Δ', Άμφισσα 1992).

7.2. Αράχωβα.

Η Αράχωβα αποτελεί το πιο ανεπτυγμένο τουριστικό κέντρο της περιοχής που μελετάμε μαζί με το Χιονοδρομικό Κέντρο του Παρνασσού, όπως αναλυτικά αναφερθήκαμε στο Κεφάλαιο 4.

Το πρόβλημα που παρατηρείται εξαιτίας της τουριστικής κίνησης μέσα στην Αράχωβα είναι η μεγάλη κίνηση των αυτοκινήτων μέσα στο κέντρο και στον μοναδικό δρόμο διέλευσης οχημάτων και ανθρώπων, όπως και πρόβλημα παρκαρίσματος.

Προτείνουμε τη δημιουργία δημοτικού Πάρκινγκ καθώς και τη διένεξη μιας περιφερειακής οδού.

Ένα από τα σημαντικά αξιοθέατα της Αράχωβας είναι το "Κωρύκειον Άντρο" (3.2.2.), το οποίο αξίζει κάποιος να επισκεφτεί, διερχόμενος από το σημείο αυτό πηγαίνοντας προς Παρνασσό ή προς Δελφούς.

Προτείνουμε, με πρωτοβουλία του δήμου Αράχωβας να γίνεται ενημέρωση από τα τουριστικά γραφεία προς τους επισκέπτες των Δελφών ή του Παρνασσού ή ακόμη να εντάσσεται μέσα στο πρόγραμμα της εκδρομής. Επίσης θα μπορούσε να καταλαμβάνει θέση ως αξιοθέατο μέσα στα ενημερωτικά-διαφημιστικά φυλλάδια του Παρνασσού και των Δελφών.

Όσον αφορά τα έργα τουριστικής αξιοποίησης της Αράχωβας και του Παρνασσού και σε ποιά προγράμματα αυτά περιέχονται, φαίνονται αναλυτικά παρακάτω:

Έργα Π.Δ.Ε. (έργα Σ.Α.Ε. από 1988-1993): "Ανάπτυξη Χειμερινού Ορεινού Κέντρου Παρνασσού".

Πρόταση για ΣΑΝΤ 2 1994-1997: "Εκσυγχρονισμός Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού".

Προτάσεις έργων προς ένταξη στο ΠΕ.Π 2 (1994-1999): "Κέντρο Προετοιμασίας - Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού" .

Προτάσεις έργων για το νέο Κ.Π.Σ.: "Αναβάθμιση - Τουριστική Αξιοποίηση πλατείας Αγίου Δημητρίου Αράχωβας".

7.3. Ορχομενός.

Ο αρχαιολογικός χώρος των Δελφών, όπως είδαμε, ήδη αποτελεί πόλο πολιτισμικού τουρισμού και οικονομικής ανάπτυξης σε αντίθεση με τον ανεκμετάλλευτο ακόμη αρχαιολογικό χώρο του Ορχομενού.

Αλλά εκτός του αρχαιολογικού χώρου του Ορχομενού, υπάρχουν και άλλοι τουριστικοί πόροι στην πόλη οι οποίοι παραμένουν αναξιοποίητοι. Αυτούς τους αναφέρουμε παρακάτω, μαζί με τις προτάσεις για την αξιοποίησή τους.

- Ξεκινάμε από τα πολύ αξιόλογα μνημεία του Ορχομενού, που βρίσκονται εντός των ορίων του αρχαιολογικού χώρου όπως αυτός έχει κερηχτεί από το ΥΠ.ΠΟ (Πίνακας 3.1.1. σελ.2 του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Β΄) τα οποία χρονολογούνται από τους Μυκηναϊκούς (2.000 π.Χ) έως τους Βυζαντινούς χρόνους - το αξιόλογο Βυζαντινό Μοναστήρι Παναγία η Σκριπού - για να πούμε ότι η αξία τους έγκυται στη μοναδικότητά τους - ο Ορχομενός λέγεται ότι ίσως είναι και η πρώτη πόλη της Ελλάδας-. Δύσκολα βρίσκει κανείς στην Ελλάδα αλλά και αλλού, μνημεία Προϊστορικής εποχής και μάλιστα Κρητομυκηναϊκής (Σχέδιο 2).

Μπορούν συνεπώς τα μνημεία αυτά, ν' αποτελέσουν σημαντικό πόλο έλξης επισκεπτών, εφόσον αυτά συντηρηθούν και οργανωθούν σε χώρο ή χώρους με κατάλληλη υποδομή και εξυπηρετήσεις.

Η σημερινή όμως κατάσταση του σπουδαιότατου αρχαιολογικού χώρου του Ορχομενού είναι κακή. Τα κτίρια που είχαν αποκαλυφθεί στις ανασκαφές είναι σκεπασμένα με χώμα, βλάστηση και σκουπίδια. Η περίφραξη είναι ανεπαρκής και το προσωπικό δεν επαρκεί.

- Δίπλα από το χώρο αυτό, βρίσκονται οι "Πηγές των Χαρίτων" του Μέλανα ποταμού. Αποτελούν τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, αλλά Φ.Ε.Κ. από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. που να τις χαρακτηρίζει έτσι δεν έχει εκδοθεί.

1η Πρόταση:

Η δημιουργία αρχαιολογικού πάρκου , το οποίο θα συνδέει και θα αναδεικνύει μνημεία όπως το αρχαίο Θέατρο (Ωδείο), το Θολωτό Τάφο, το Ναό της Παναγίας Σκριπούς καθώς και φυσικούς πόρους ιδιαίτερου κάλλους και οικολογικής αξίας, όπως ο Μέλανας ποταμός και οι Πηγές των Χαρίτων, αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη τουριστικής κίνησης στον Ορχομενό.

Αλλαγή του τοπικού οδικού δικτύου κατά τρόπο τέτοιο που θα ενοποιηθεί ο αρχαιολογικός χώρος σε ένα σύνολο το οποίο θα περιλαμβάνει το Αρχαίο Θέατρο (Ωδείο) , το Μυκηναϊκό Ανάκτορο, το Θολωτό Τάφο και το Μοναστήρι της Κοίμησης της Θεοτόκου (Παναγία η Σκριπού).

Αυτή η ενότητα μνημείων προτείνεται (Τ.Α.Π Δήμου Ορχομενού, Μάιος 1992) να συνδεθεί με πεζοδρόμους με το προτεινόμενο αρχαιολογικό μουσείο, με το διαμορφωμένο χώρο της Ακρόπολης και να συνδιαστεί με το ήδη υπάρχον Σχέδιο Ανάπλασης του Περιβάλλοντος Χώρου.

Στον ενιαίο πια περιβάλλοντα χώρο η δημιουργία μονοπατιών που θα οδηγούν τον επισκέπτη στα μνημεία θα διευκολύνει την κίνηση των επισκεπτών. Σε ορισμένα σημεία θα υπάρχουν στάσεις με ενημερωτικές πινακίδες με χάρτη της περιοχής και επεξηγηματικό υπόμνημα έτσι ώστε ο επισκέπτης να μπορεί να τοποθετηθεί στο χώρο και να πληροφορηθεί για τα ευρήματα του συγκεκριμένου σημείου.(Τ.Α.Π Δήμου Ορχομενού, Μάιος 1992).

Την καλύτερη πληροφόρηση θα εξυπηρετούσε ένα βιβλίο με την ιστορία του Ορχομενού, ένας οδηγός για τα μνημεία του. Την πρωτοβουλία αυτή έχει αναλάβει ο Σύλλογος Γυναικών της πόλης, ο οποίος κάνει προσπάθειες για έκδοση τουριστικού βιβλίου με λεπτομέρειες για τα μνημεία της πόλης του Ορχομενού.

Για τη δημιουργία του Αρχαιολογικού Πάρκου, έχει συνταχθεί και μελέτη η οποία τώρα περιέχεται στο Δήμο Ορχομενού. Έχει αρχίσει μάλιστα ήδη η εφαρμογή της δηλαδή αυτή τη στιγμή πραγματοποιούνται εργασίες για τη δημιουργία του Αρχαιολογικού Πάρκου.

2η Πρόταση:

Κρίνουμε απαραίτητη τη δημιουργία Αρχαιολογικού Μουσείου στην πόλη του Ορχομενού που θα δώσει στον τόπο την ευκαιρία να στεγάσει τα πολύ σημαντικά ευρήματα που κατά καιρούς έχουν αποκαλυφθεί και τώρα βρίσκονται σε αποθήκες ή και σε άλλα Μουσεία.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω ο Ορχομενός, είναι από τις πόλεις με μεγάλη και λαμπρή ιστορία και συνεπώς επιβάλλεται η δημιουργία Αρχαιολογικού Μουσείου. Εξάλλου το Μουσείο αποτελεί πολιτιστικό πόλο έλξης -όπως αναφέρεται στο 1ο Κεφάλαιο-, οπότε θ' αποτελέσει και ένα κίνητρο προσέλκυσης επισκεπτών στην πόλη του Ορχομενού.

Το Μουσείο αυτό, θα μπορούσε να στεγαστεί στο με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική φυσιογνωμία πέτρινο Δημοτικό Σχολείο του Συγγρού, το οποίο έχει κυρηχτεί ως "Ιστορικό Μνημείο" (Πίνακας 3.1.3. του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Β').

Ο χώρος αυτός, θα μπορούσε να λειτουργήσει εκτός από Αρχαιολογικό Μουσείο, και σαν Κέντρο Ιστορικής Μνήμης και Διαχρονικής Εξέλιξης του Ορχομενού με εκθέσεις φωτογραφιών, αντικειμένων, ντοκουμέντων κ.λ.π. (Τ.Α.Π Δήμου Ορχομενού, Μάιος 1992).

3η Πρόταση:

Η εφαρμογή αναστηλωτικών εργασιών καθώς και εργασιών συντήρησης για όλα τα υπάρχοντα μνημεία της πόλης.

4η Πρόταση:

Ενδιαφέρον για την πολιτιστική και καλλιτεχνική ανάπτυξη της περιοχής θα έχει η αναβίωση των μουσικών αγώνων της αρχαιότητας, των Διονυσίων και των Χαριτησίων.

Για την εξυπηρέτηση των παραστάσεων μπορούν να κατασκευαστούν κτίρια με διακριτική παρουσία στο χώρο.

Είναι αυτονόητο ότι όλες οι αναστηλωτικές επεμβάσεις θα πρέπει να εναρμονίζονται με τους όρους των Άρθρων της Βενετίας και του Χάρτη των Αθηνών και ασφαλώς θα πρέπει να έχουν την έγκριση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συνεδρίου. (Τ.Α.Π Δήμου Ορχομενού, Μάιος 1992).

Όλες οι προτεινόμενες ενέργειες μπορούν ν'αποτελέσουν αντικείμενο πρωτοβουλίας του Δήμου σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς σε τοπικό (Θ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Θήβας και 1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Αθήνας) και εθνικό επίπεδο (Υπουργείο Πολιτισμού).

- Αξίζει ν' αναφέρουμε ότι δίπλα από τον Αρχαιολογικό Χώρο του Ορχομενού, στο "Υφάντειο Ύψωμα" ή αλλιώς στη "Δραγατσούλα" όπως λένε οι κάτοικοι του Ορχομενού, βρισκόταν στα Προϊστορικά χρόνια ο αρχαίος Ορχομενός. Σήμερα, εκεί υπάρχει ολόκληρος οικισμός και η μοναδική χρήση γης που παρατηρείται είναι αυτή της κατοικίας. Συνεπώς είναι δύσκολο ν' αρχίσουν ανασκαφές στη συγκεκριμένη περιοχή για το λόγο ότι κατοικούν άνθρωποι.

Πρόταση :

Για την προστασία της περιοχής είναι σκόπιμος ο περιορισμός της άναρχης δόμησης στην περιοχή της "Δραγατσούλας" και το σταμάτημα κάθε προσπάθειας οικοδομικής εργασίας που θα γίνεται από οποιονδήποτε. Επίσης προτείνουμε την απαλλοτρίωση των ιδιοκτησιών της "Δραγατσούλας" ή μέρους αυτών -έστω αυτών που είναι κοντά στον Αρχαιολογικό Χώρο- για την επίτευξη του σταματήματος των οικοδομικών εργασιών και την επίσπευση των διαδικασιών ανασκαφής σ' αυτό το σημείο.

Και στο υπόλοιπο σημείο το οποίο δεν απαλλοτριώνεται, προτείνουμε τη δημιουργία Ζ.Ο.Ε. και συνεπώς δόμηση μόνο με όρους και περιορισμούς που θα ορίσει το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. και έλεγχο της χρήσης γης.

7.3.1.Αυτοκινητοδρόμιο.

Συζητείται έντονα τα τελευταία χρόνια η δημιουργία Αυτοκινητοδρομίου στον Ορχομενό. Περιέχεται μάλιστα, στις προτάσεις που έγιναν για το Κοινοτικό Πρόγραμμα ΠΕ.Π.2 και συγκεκριμένα εντάσσεται στο Υποπρόγραμμα 6 αυτού, δηλ. ΕΑΠΤΑ (φαίνεται και στον Κατάλογο με τα Έργα της Περιοχής στο Κεφάλαιο 5.3.).

Επειδή είναι από τα μεγαλύτερα έργα που προβλέπεται να γίνουν στην Περιοχή που μελετάμε, κρίνουμε σκόπιμο να πούμε κάποια πράγματα γι' αυτό. Αξίζει να σημειωθεί ότι εκτός του ΠΕ.Π.2, το υπόλοιπο μέρος της χρηματοδότησης θα το αναλάβει η ΕΛΠΑ.

Το Αυτοκινητοδρόμιο αναμένεται να προσελκύσει δύο κατηγορίες επισκεπτών : τους θεατές των αγώνων και τους χρήστες της πίστας. Οι θεατές εκτιμάται από την ΕΛΠΑ ότι θα ανέρχονται σε 15.000-25.000 κατά τα Σαββατοκύριακα των αγώνων.

Οι χρήστες θα κατανέμονται σε όλη τη διάρκεια της εβδομάδας και θα περιλαμβάνουν προπονούμενους, συνεργεία ελέγχου τροχών και άλλων εξαρτημάτων αυτοκινήτου, εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους σε υψηλών προδιαγραφών οδήγηση κ.λ.π.

Για τους επισκέπτες που θα προσελκύσει το αυτοκινητοδρόμιο απαιτούνται εξυπηρετήσεις διανυκτέρευσης, εστίασης και αναψυχής. Σήμερα τουριστικά καταλύματα δεν υπάρχουν στον Ορχομενό, ενώ τα εστιατόρια και οι ταβέρνες της πόλης είναι λίγα και όχι υψηλού επιπέδου.

Είναι σχεδόν βέβαιο ότι η ιδιωτική πρωτοβουλία θ' αντιδράσει θετικά στην αυξημένη παρουσία επισκεπτών στην περιοχή με τη δημιουργία καταρχήν μονάδων φαγητού (ταβέρνες, snack bar) και μονάδων ύπνου κατά δεύτερο λόγο. Είναι όμως αμφίβολο ιδιαίτερα αν θα δημιουργηθούν μονάδες υψηλών προδιαγραφών, ιδιαίτερα κατά το αρχικό στάδιο λειτουργίας του Αυτοκινητοδρομίου, κατά το οποίο οι ιδιώτες επενδυτές θα περιμένουν να εκτιμήσουν το ύψος και το είδος της ζήτησης για υπηρεσίες.

Η παρέμβαση του Δήμου σ' αυτό το αρχικό στάδιο μπορεί να είναι καθοριστική.

7.3.2. Προτάσεις για Δημιουργία Τουριστικής Υποδομής στον Ορχομενό.

Με βάση τα παραπάνω που αναφέραμε για την αξιοποίηση του Αρχαιολογικού Χώρου σε συνδιασμό με την αξιοποίηση των πηγών των Χαρίτων και την κατασκευή του Αυτοκινητοδρομίου, εντοπίζουμε το σημαντικό πρόβλημα της έλλειψης οποιασδήποτε τουριστικής υποδομής στην πόλη έστω και στοιχειώδους.

Έτσι αφενός δεν πρέπει αρχικά να εκμεταλλευτούν την κατάσταση - χαμηλές τιμές γης - ξένοι επενδυτές για δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων και αφετέρου να πραγματοποιηθούν σωστές και ολοκληρωμένες τουριστικές και γενικότερες υποδομές στην περιοχή.

Τα χαρακτηριστικά των τουριστών της περιοχής είναι πολύ σημαντικά και καθοριστικά για την πολιτική η οποία θ' ακολουθηθεί για τον τουρισμό.

Από τη μια πρέπει να ληφθούν υπόψη οι εσωτερικές αναπτυξιακές προτεραιότητες, αλλά και το διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον έτσι ώστε ο στόχος να είναι η σταθερή έλξη συγκεκριμένων τουριστών.

Συνεπώς, κρίνουμε ότι απαραίτητη προϋπόθεση της περιοχής αυτής ως τουριστικού πόρου, είναι η δημιουργία αναψυκτηρίου - εστιατορίου, σε πρώτη φάση εκ μέρους του δήμου για να υπάρχει τουλάχιστον μια στοιχειώδης αξιόλογη τουριστική υποδομή σε περίπτωση που θα έρθουν μαζεμένοι επισκέπτες εξαιτίας του αυτοκινητοδρομίου, σε χώρο που θα μπορεί να εξυπηρετήσει ταυτόχρονα και τη στάθμευση σημαντικού αριθμού αυτοκινήτων, σε συνδιασμό με τη δημιουργία ενός ξενώνα στον ίδιο χώρο.

Υπάρχει μάλιστα ένα οικόπεδο εκτάσεως 4 στρ., που περιέχεται στο Δήμο το οποίο βρίσκεται κοντά στις πηγές των Τριών Χαρίτων του Μέλανα Ποταμού. Εκεί προτείνουμε η Δημοτική Επιχείρηση του Ορχομενού να δημιουργήσει με πρωτοβουλία του Δήμου και δική της χρηματοδότηση τουριστικό συγκρότημα το οποίο να συνδιάζει ξενώνα, εστιατόριο, αναψυκτήριο, bar, αθλητικές

εγκαταστάσεις και αναψυχής. Θα μπορούσε μάλιστα το τουριστικό αυτό συγκρότημα να ενταχθεί σε κάποιο Κοινοτικό Πρόγραμμα όπως είναι το ΕΑΠΤΑ και να χρηματοδοτηθεί κατά ένα μέρος από αυτό.

Το φυσικό περιβάλλον του οικοπέδου με το ποτάμι και τις πέστροφές του, τον ορεινό όγκο του Ακοντίου από τη μια του πλευρά, τη βλάστηση, την ιδιαίτερη θέα προς τον Παρνασσό στην άλλη, μπορεί ν' αποτελέσει χώρο αναψυχής, εκτός των κατοίκων του Ορχομενού και για άτομα της ευρύτερης περιοχής αλλά ακόμη και για τους διερχόμενους προς Δελφούς και Παρνασσό τουρίστες.

Το οικόπεδο αυτό εντάσσεται σε μια παράχθια στις ρίζες του Ακοντίου όρους Ζώνη Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους. Στη ζώνη αυτή μπορούν να δημιουργηθούν εγκαταστάσεις και να δημιουργηθούν χώροι περιπάτου. Η αξιοποίηση αυτού του οικοπέδου με εγκαταστάσεις εστίασης και αναψυχής μπορεί ν' αποτελέσει το έναυσμα για μια ολοκληρωμένη διαμόρφωση της παράχθιας ζώνης, σε συνδιασμό με την κάλυψη των αναγκών ενδεχομένως κάποιων επισκεπτών της πόλης.

Μια παράλληλη επένδυση με το ξενοδοχειακό συγκρότημα, θα μπορούσε ν' αποτελέσει η δημιουργία Camping σε δημοτικό χώρο.

Το κοινό που παρακολουθεί τις εκδηλώσεις του μηχανοκίνητου αθλητισμού είναι σε μεγάλο ποσοστό νέοι σε ηλικία , οι οποίοι δε διαθέτουν το απαιτούμενο εισόδημα για να καταλύσουν σε ξενοδοχείο. Η λειτουργία του Camping εκτός του οικονομικού οφέλους που έχει για το Δήμο θα επιλύσει και ένα οξύ πρόβλημα που θα δημιουργηθεί εάν οι επισκέπτες κατασκηνώνουν στους ελεύθερους χώρους. (Τ.Α.Π. Ορχομενού).

Το Camping ενδείκνυται να ενταχθεί εξ' ολοκλήρου στη Δημοτική επιχείρηση του Δήμου. Η χρηματοδότηση για την κατασκευή του μπορεί ν' αναζητηθεί στο ΚΠΣ και ειδικότερα στο ΕΑΠΤΑ. Εάν αυτό δεν συμβεί, η επένδυση μπορεί να υπαχθεί στις διατάξεις του Ν. 1892/ 90.

Τόσο η κατασκευή του ξενοδοχείου όσο και του Camping πρέπει να βρίσκονται σε αρμονία με τον περιβάλλοντα χώρο και να πληρούν τις προδιαγραφές του Ε.Ο.Τ. Για την υλοποίηση των επενδύσεων που αφορούν την κατασκευή τόσο της ξενοδοχειακής μονάδας αλλά και του Camping , θα διερευνηθούν και οι δυνατότητες συμμετοχής της ΕΛΠΑ που είναι ο φορέας κατασκευής και ιδιοκτήτης του Αυτοκινητοδρομίου.

Και τελειώνοντας, αναφέρουμε ότι με την ανάδειξη των αρχαιολογικών μνημείων της πόλης από την Προϊστορική έως και τη Βυζαντινή περίοδο, ο Ορχομενός θα έχει τη δυνατότητα να προσελκύσει μέρος του διερχόμενου τουρισμού προς Δελφούς και Παρνασσό.

Η ανάδειξη αυτή θ' αποτελέσει το σοβαρότερο κίνητρο για την προσέλκυση των διερχόμενων επισκεπτών στην πόλη του Ορχομενού, σε συνδιασμό με την ύπαρξη ταμπελών μέσα στην πόλη και ιδιαίτερα στα σημεία διέλευσης των οχημάτων από τις δύο άκρες του Ορχομενού, οι οποίες θα ενημερώνουν όσο γίνεται και θα προσελκύουν το ενδιαφέρον οποιουδήποτε δε γνωρίζει για τα μνημεία της πόλης, έτσι ώστε να πάει να τα δει.

Με λίγα λόγια η δυνατότητα ανάπτυξης του τουρισμού στο Δήμο Ορχομενού επικεντρώνεται στις εξής κατευθύνσεις:

- Στην αξιοποίηση του αρχαιολογικού και οικολογικού πλούτου της περιοχής
- Στην εγκατάσταση του Αυτοκινητοδρομίου
- Στην προσέλκυση μεριδίου του διερχόμενου τουρισμού προς Παρνασσό και Δελφούς.

Οι τρεις αυτές κατευθύνσεις μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά, μεγιστοποιώντας το τουριστικό ρεύμα προς την περιοχή. Ωστόσο πρέπει να παρατηρήσουμε ότι καταλυτικό ρόλο στην τουριστική ανάπτυξη και στην ενεργοποίηση του συνόλου των τουριστικών πόρων της περιοχής θα παίξει η δημιουργία του Αυτοκινητοδρομίου.

Όλα τα προηγούμενα σε συνδιασμό με την προβολή του Ορχομενού και των μνημείων του καταρχήν στην Ελλάδα και κατα δεύτερο λόγο στο εξωτερικό, θα συντελέσουν στην τουριστική ανάπτυξη και αξιοποίηση αυτής της πόλης.

7.4. Λιβαδειά.

Οι επισκέπτες της Λιβαδειάς είναι κατά κύριο λόγο εμπορικοί αντιπρόσωποι, ενώ δεν έχουν αναπτυχθεί τουριστικά οι υπάρχοντες πόροι που προαναφέρθηκαν στο 4ο Κεφάλαιο:

- Οι πηγές της Κρύας του ποταμού Έρκυνα, που αποτελούν όπως είπαμε τοπίο Μοναδικού Φυσικού Κάλλους, μαζί με τα γεφύρια τους, εποχής Τουρκοκρατίας. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. δεν έχει εκδόσει Φ.Ε.Κ που να κηρύσσει την περιοχή της Κρύας τοπίο Μοναδικού Φυσικού Κάλλους. Στην ίδια περιοχή -λίγο πιο ψηλά προς το βουνό- βρίσκεται το Φράγκικο Κάστρο, το Μαντείο του Τροφωνίου και δύο Βιομηχανικά Κτίρια τα οποία έχουν κυρρηχτεί διατηρητέα από την 1η Ε.Ν.Μ Αθήνας και δίπλα από αυτά σώζονται δυο νερόμυλοι.

Βέβαια ο δήμος Λιβαδειάς έχει ξεκινήσει κάποιες προσπάθειες αξιοποίησης της συγκεκριμένης περιοχής όπως είναι η κατασκευή ενός θερινού θεάτρου σε αμφιθεατρικό σχήμα για τη διοργάνωση διαφόρων μουσικών παραστάσεων ή διάφορων άλλων εκδηλώσεων, η αναπαλαίωση και συντήρηση των βιομηχανικών κτιρίων και των νερόμυλων.

Παρακάτω φαίνονται αναλυτικά όλα τα έργα που πρόκειται να γίνουν σ' αυτή την περιοχή, καθώς και τα συγκεκριμένα Προγράμματα στα οποία εντάσσονται για να χρηματοδοτηθούν.

Μέσα στα έργα του ΣΑΕ 1 και ΣΑΕ 2 εντάσσεται το έργο "Προστασία και Αναβάθμιση Κρύας Λιβαδειάς", εντάσσεται επίσης στο ΠΕΠ 1 - ΣΑΝΤ 2 ως "Διαμόρφωση και Αξιοποίηση Τουριστικού Χώρου Κρύας Λιβαδειάς, όπως και στις Προτάσεις του νέου Κ.Π.Σ. στο ΠΕ.Π 2 (ΕΑΠΤΑ 2) 1994-1999 εντάσσονται τα εξής έργα που αφορούν την περιοχή αυτή: "Διαμόρφωση χώρων αναψυχής και τουρισμού Έρκυνας στη Λιβαδειά", "Αξιοποίηση διατηρητέων και ιστορικών κτιρίων Κρύας Λιβαδειάς", στις προτάσεις για το Σ.Π.Α. 1994 - 1997 εντάσσεται το έργο " Αξιοποίηση θέσεων φυσικού κάλλους: πηγές Κρύας".

Άλλα έργα που εντάσσονται στα διάφορα Προγράμματα για χρηματοδότηση και βοηθούν στην τουριστική αξιοποίηση και στην πολιτιστική αναβάθμιση της πόλης της Λιβαδειάς, φαίνονται παρακάτω:

Στο ΣΑΝΤ 1 εντάσσεται το έργο: "Διαμόρφωση Βυζαντινού Μουσείου - Συνεδριακού Κέντρου Λιβαδειάς" και στις προτάσεις του νέου Κ.Π.Σ. στο ΠΕ.Π 2 (ΕΑΠΤΑ 2) 1994-1999 εντάσσονται τα εξής έργα: "Διαμόρφωση αίθουσας πολλαπλών χρήσεων Πνευματικού Κέντρου στη Λιβαδειά", "Δημοτικό Πολιτιστικό Κέντρο Λιβαδειάς", "Διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων προς Τουριστική Αξιοποίηση στη Λιβαδειά".

Πρόταση: Να διαμορφωθούν ανάλογα τα βιομηχανικά κτίρια, έτσι ώστε να χρησιμοποιηθούν σαν εκθεσιακά κέντρα. Να διοργανώνονται εκθέσεις ζωγραφικής, φωτογραφίας διαφόρων ιστορικών γεγονότων από τη Λιβαδειά και από τις γύρω περιοχές, αλλά και των έργων που φτιάχνουν τα άτομα που παρακολουθούν τα καλλιτεχνικά μαθήματα στις σχολές του Δήμου (γλυπτική, ζωγραφική κ.λ.π.).

7.4. Αλιάρτος.

Μια από τις σημαντικές πόλεις της Βοιωτίας, δίπλα ακριβώς από την Κωπαΐδα είναι και η Αλιάρτος. Αποτελεί "πέραςμα" για τους τουρίστες της Αράχωβας και των Δελφών αφού βρίσκεται στη μέση της εθνικής οδού Θήβας - Λιβαδειάς.

Τα αξιοθέατα της Αλιάρτου, όπως είπαμε και παραπάνω στο Κεφάλαιο 4 είναι οι γνωστοί "Κήποι" της με τα διπλανά από αυτούς κτίρια δηλαδή τα κτίρια των εγκαταστάσεων της Αγγλικής Εταιρίας τα οποία έχουν κυρηχτεί από την 1η Ε.Ν.Μ Αθήνας ως Ιστορικά Διατηρητέα Μνημεία.

Εξαιτίας των Κήπων της, η Αλιάρτος έχει γίνει φυτοκομικό κέντρο της περιοχής και χρησιμεύει σαν πρότυπο επιστημονικής καλλιέργειας της γης. Το πάρκο αυτό με τα στενά του δρομάκια και τα τρεχούμενα νερά του, τα ποικίλα καλλωπιστικά του δέντρα και τα άφθονα λουλούδια του, σε συνδιασμό με την αξιοποίηση των υπαρχόντων κτιρίων θα μπορούσε να προσελκύσει οποιοδήποτε περαστικό επισκέπτη της Αλιάρτου.

Για την αξιοποίηση των κτιρίων αυτών ο Δήμος Αλιάρτου, με βάση κάποια έκθεση προς στο υπουργείο Γεωργίας στο οποίο και ανήκουν οι "Κήποι" προσπαθεί να συντηρήσει και ν' αναπαλαιώσει τα κτίρια, αναδεικνύοντας έτσι τους "Κήπους" σε πάρκο και ν' αναβιώσει το φυσικό τοπίο στο παλιό οικοσύστημα.

Στην περίπτωση αυτή, θα μπορούν κάποια από τα υπάρχοντα κτίρια να χρησιμοποιηθούν ως ξενώνες για τους επισκέπτες που θα έρχονται να θαυμάσουν τη φυσική ομορφιά.

Ήδη η προσπάθεια για την αναπαλαίωση και τη συντήρηση των κτιρίων έχει ξεκινήσει και μερικών μάλιστα έχει αποπερατωθεί. Ένα από αυτά τα κτίρια, μετά την αναπαλαίωση λειτουργεί ως μπαρ "Μαρία Νεφέλη".

Το παραπάνω έργο για τη χρηματοδότηση του εντάσσεται στο ΕΑΠΤΑ 1 ως "Διαμόρφωση τμήματος κέντρου στο δήμο Αλιάρτου: Ανάπλαση, αναβίωση πάρκου, δημιουργία υποδομής παραδοσιακών κτιρίων". Η β' φάση του έργου εντάσσεται στις προτάσεις του ΕΑΠΤΑ 2 - ΠΕ.Π 2, για χρηματοδότηση.

Σε συνδιασμό με τη δημιουργία ξενώνων, προτείνουμε, να δημιουργηθεί εκεί στα υπόλοιπα κτίρια ένα Μουσείο Φυσικής Ιστορίας ή μια επιστημονική βιβλιοθήκη η οποία θα περιέχει βιβλία με θέματα σχετικά με τη Γεωπονία, τη φυτοκομία (καλλωπιστικά φυτά και δέντρα) ή και με το περιβάλλον. Να διοργανώνονται ταυτόχρονα εκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία θα απευθύνονται αρχικά σε νέους των σχολείων της ευρύτερης περιοχής και αργότερα σε οργανωμένες ομάδες επισκεπτών από άλλα μέρη της Ελλάδας και του κόσμου.

Οι υφιστάμενες κτιριακές εγκαταστάσεις στο πάρκο, θα μπορούσαν ίσως να συνδεθούν με εξυπηρετήσεις σε πολιτιστικά αγαθά όπως ομιλίες, εκθέσεις ζωγραφικής κ.λ.π.

Ο λόγος για την ανάληψη μιας τέτοιας πρωτοβουλίας από το δήμο θα είναι ουσιαστικά η αξιοποίηση των δημοτικών εκτάσεων προς όφελος των κατοίκων της Αλιάρτου γιατί με την κατάλληλη αξιοποίηση των υπάρχοντων πόρων που προαναφέραμε θα μπορέσει η Αλιάρτος ν'αποτελέσει πόλο προσέλκυσης οικοτουριστών.

7.6. Δίστομο.

Μία από τις Βοιωτικές πόλεις με σημαντική ιστορία είναι και το Δίστομο, που στην αρχαιότητα ανήκε στη Φωκίδα και λεγόταν Άμβροσος.

Τα τελευταία χρόνια, στα θεμέλια των νέων οικοδομών που ανεγείρονται στο Δίστομο έχουν βρεθεί σημαντικά μνημεία και ευρύματα από λείψανα μεσοελλαδικής περιόδου (1900 - 1600 π.Χ) τα οποία είναι και τα παλιότερα γνωστά αρχαία μέχρι σήμερα στο Δίστομο μέχρι και τάφοι του 3ου π.Χ. αιώνα.

Στα διάφορα οικόπεδα από ανασκαφές βρέθηκαν δείγματα (οικοδομικές φάσεις) γεωμετρικής εποχής (900-700π.Χ), κλασικής εποχής (500-300π.Χ), ελληνιστικής (300-100π.Χ) και ρωμαϊκής περιόδου (100π.Χ-400μ.Χ) και λείψανα κατοίκησης εντοπίστηκαν σε διάφορα σημεία του οικισμού.

Επίσης έχουν βρεθεί αρκετοί τάφοι ελληνιστικής εποχής και ακόμη ένας ταφικός περίβολος σχήματος Π αποτελούμενος από 4 τάφους με πλούσια κτερίσματα.

Άλλο αξιόλογο μνημείο του Διστόμου είναι το τείχος του τμήματος του οποίου έχουν αποκαληφθεί μετά από ανασκαφές σε μεμονομένα σημεία της πόλης. Στο σημείο της πόλης που βρέθηκε το μεγαλύτερο μέρος του τείχους, ο δήμος Διστόμου, προς την αξιοποίηση του σημείου αυτού έφτιαξε δίπλα μια παιδική χαρά και όπως μας είπαν οι υπάλληλοι του δήμου έγινε ένας "υπέροχος συγκερασμός του νέου στοιχείου με το παλιό".

Η αποκάλυψη επίσης της τρίκλητης παλαιοχριστιανικής βασιλικής, με το καλής ποιότητας ψηφιδωτό δάπεδο, υποδηλώνουν ότι η πόλη γνώρισε κάποια ακμή στη διάρκεια του 5ου και 6ου μ.Χ. αιώνα. Όλα τα κομμάτια του ψηφιδωτού δαπέδου που σώθηκαν βρίσκονται στο Μουσείο του Διστόμου για συντήρηση. Αξίζει να σημειωθεί ότι δε σώζονται παρά μόνο ερείπια της τρίκλητης παλαιοχριστιανικής βασιλικής και όχι ολόκληρος ο ναός.

Οι υπάλληλοι του Μουσείου μετά από προσωπική συνέντευξη που τους πήραμε, μας είπαν ότι ενώ τα δείγματα για τη μεγάλη ιστορία του Διστόμου είναι πολλά, παρόλα αυτά, δεν υπάρχει κάποιο μνημείο που να μπορεί ν' αποτελέσει τουριστικό πόρο.

Όλα τα ευρήματα είναι διάσπαρτα στα διάφορα οικόπεδα που έχουν βρεθεί ανα διαστήματα, γεγονός που υποδηλώνει ότι η αρχαία πόλη Αμβροσσός βρισκόταν ακριβώς από κάτω από τη σημερινή πόλη του Διστόμου. Γι' αυτό το λόγο δε μπορεί να ξεκινήσει συστηματικά καμιά διαδικασία οργανωμένων ανασκαφών αφού μπερδεύεται στην προκειμένη περίπτωση η χρήση γης της κατοικίας με αυτή της μνημειακής κληρονομιάς.

Σήμερα, το Δίστομο αποτελεί μια από τις σημαντικότερες Κωμοπόλεις της Επαρχίας Λιβαδειάς με αρκετή πολιτιστική δράση αλλά και πολιτιστική υποδομή όπως περιγράψαμε στο 3ο Κεφάλαιο. Διαθέτει επίσης κάποια τουριστική υποδομή γιατί η πόλη του Διστόμου αποτελεί "πέραςμα" προς το ιστορικό Μοναστήρι του Οσίου Λουκά και συνεπώς φιλοξενεί κάποιους επισκέπτες.

Για την πόλη του Διστόμου μέσα στο ΕΑΠΤΑ 1, έχουν ενταχθεί τα εξής έργα: "Ανάπλαση λόφου Μαυσωλείου ανάδειξη του ιστορικού μνημείου της σφαγής του Διστόμου", "Κατασκευή μικρού ανοικτού αμφιθεάτρου", "Αποκατάσταση λόφου "Κούκος", παλιό νταμάρι και δημιουργία χώρων αναψυχής". Στις προτάσεις για το ΕΑΠΤΑ 2, εντάσσεται το έργο: "Δημοτικός Ξενώνας Διστόμου".

7.7. Αντίκυρα - Άσπρα Σπίτια.

Η ευρύτερη περιοχή της Αντίκυρας παρουσιάζει αρχαιολογικό ενδιαφέρον, λόγω της σπουδαιότητας της πόλης κατά τους αρχαίους χρόνους. Ειδικότερα όμως μετά από ευρήματα που έφερε στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη και από ενδείξεις των αρχαιολόγων σημαντικότερα είναι τα εξής σημεία του οικισμού:

- Περιοχή Παλάτια όπου έχει βρεθεί παλαιοχριστιανικός ναός. Για την ακρίβεια έχουν βρεθεί ερείπια πεντάκλιτης βασιλικής παλαιοχριστιανικής, του 5ου ή 6ου αιώνα μ.Χ. όταν η Αντίκυρα γίνεται έδρα επισκοπής.

- Κεφαλή - Ναός της Άρτεμης.

Το ιερό της Άρτεμης έχει ταυτιστεί με το λαξευμένο στο βράχο ιερό, στη Βόρεια πλευρά της Χερσονήσου Κεφαλή.

- Λόφος Συρός, στην περιοχή του Αγίου Ισιδώρου, όπου αποκαλύφθηκε εκτεταμένο νεκροταφείο το οποίο και πρέπει να το χρησιμοποιούσαν από τα Προϊστορικά, μέχρι και τα πρώιμα Ελληνιστικά χρόνια (από το 750 έως το 250 π.Χ).

Τα σπίτια της πόλης στην αρχαιότητα βρίσκονταν προς τη θάλασσα, όπως φάνηκε μετά από ανασκαφές σε κάποια οικόπεδα, όπου κάποια ερείπια αρχαίων κτισμάτων.

Στο χώρο αυτό, όπου δηλαδή βρισκόταν η αρχαία Στείριδα, δεν έχουν γίνει συστηματικά ανασκαφές. Το 1978 ξεκίνησε η διαδικασία των ανασκαφών, αρχικά σε κάποια οικόπεδα, οι οποίες όμως απέκτησαν καθαρά σωστικό χαρακτήρα. (Αυτό σημαίνει ότι ο αρχαιολόγος δεν οδηγείται από το ίδιο το αρχαίο ή από την ιστορική πληροφορία για να σκάψει σε σημεία όπου θα δοθούν νέα στοιχεία στην έρευνα αλλά ερευνά εκεί που είναι υποχρεωμένος να διασώσει ένα αρχαίο, πριν αυτό χαθεί οριστικά κάτω από τα θεμέλια μιας νέας οικοδομής).

Εξάλλου και στην Αντίκυρα εμφανίζεται το πρόβλημα ότι η χρήση γης της κατοικίας μπερδεύεται με αυτή της μνημειακής κληρονομιάς. Σε όποια σημεία της κοινότητας δε συμβαίνει να μπερδεύονται οι χρήσεις γης, όπου δηλαδή υπάρχει η ένδειξη ότι σε συγκεκριμένους χώρους βρίσκονται μνημεία χωρίς να υπάρχουν από πάνω κτισμένες κατοικίες, αυτά καλύπτονται από πουρνάρια, κέδρα και διάφορους θάμνους και παρόλα αυτά δε δρομολογείται καμιά διαδικασία ανασκαφής.

Όπως είπαμε και στο 4ο Κεφάλαιο, η Αντίκυρα αποτελεί το μοναδικό παραθαλάσσιο μέρος της περιοχής μελέτης, μαζί με τα Άσπρα Σπίτια (την παραλία του Διστόμου).

Επειδή όμως τα Άσπρα Σπίτια αποτελούν τον οικισμό των εργαζομένων στο εργοστάσιο της ΠΕΣΙΝΕ και όλες οι δραστηριότητες και οι εγκαταστάσεις αναψυχής, πολιτισμού κ.λ.π. είναι οργανωμένες από το εργοστάσιο της ΠΕΣΙΝΕ, η Αντίκυρα έχει περισσότερες προοπτικές τουριστικής ανάπτυξης από τα Άσπρα Σπίτια. Εξάλλου -όπως είπαμε- η μοναδική παραλία που διαθέτουν τα Άσπρα Σπίτια, αυτή του Αγίου Νικολάου είναι πλήρως αξιοποιημένη και διαθέτει μέχρι και απολύτως οργανωμένη Μαρίνα με πρωτοβουλία της ΠΕΣΙΝΕ.

Για την Αντίκυρα, τα έργα ακριβώς που προβλέπονται και μέσα σε ποιά προγράμματα εντάσσονται φαίνονται παρακάτω:

Στις προτάσεις των έργων για το ΕΑΠΤΑ 2 (ΠΕ.Π 2), εντάσσεται το έργο "Τουριστική αξιοποίηση Αγίου Ισιδώρου Αντίκυρας", επίσης στις προτάσεις για το Σ.Π.Α., όσον αφορά το νομό Βοιωτίας, στον τομέα Τουρισμός, περιέχεται: Μέτρο 1: "Τουριστική αξιοποίηση παραλιών Κορινθιακού Κόλπου", συγκεκριμένα:

- εκτέλεση λιμενικών έργων στις παραλίες του νομού Βοιωτίας του Κορινθιακού Κόλπου, για την βελτίωση της τουριστικής τους ανάπτυξης
- έργα τουριστικής υποδομής, περιβαλλοντικής αναβάθμισης και διαμόρφωσης παραλιών Κορινθιακού.

Με βάση τα παραπάνω κρίνουμε σκόπιμη τη δημιουργία Μαρίνας στην περιοχή της Αντίκυρας, αφού το ποσό για τη χρηματοδότησή της εξασφαλίζεται μέσω του ΠΕ.Π 2.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο σημείο όπου σήμερα έχει κτιστεί η μεγάλη μονάδα βιομηχανίας της "ΠΕΣΙΝΕ" και δυτικά του εργοστασίου, στην κορυφή ενός λόφου

όπου σήμερα βρίσκεται το εκκλησάκι των Αγίων Θεοδώρων, υπήρχε στην αρχαιότητα -κατά τους ειδικούς- ένας οικισμός ο λεγόμενος Μεδεών.

Σε ανασκαφές που έγιναν κατά την εγκατάσταση του εργοστασίου του Αλουμινίου βρέθηκαν τάφοι, λουτρά, αργυρά νομίσματα και διάφορα άλλα ευρήματα.

7.8. Ελικώνας - Ορεινά Χωριά του Ελικώνα.

Ο Ελικώνας αποτελεί έναν από τους αξιόλογους ορεινούς όγκους της περιοχής που μελετάμε. Ο άλλος ορεινός όγκος, αυτός του Παρνασσού, είναι πιο αξιοποιημένος -όπως αναλύσαμε παραπάνω- και συνεπώς και πιο φημισμένος και γνωστός, σε αντίθεση με τον Ελικώνα.

Το βασικό πρόβλημα που παρουσιάζεται στον Ελικώνα, όπως είπαμε και στο 4ο Κεφάλαιο, είναι ο ανεξέλεγκτος τρόπος με τον οποίο ασκούνται οι δύο κύριες δραστηριότητές του, η εξόρυξη βωξίτη και η κτηνοτροφία, με αποτέλεσμα να έχουν δημιουργηθεί σοβαρά προβλήματα αλλοίωσης του φυσικού τοπίου.

Το κύριο πρόβλημα εντοπίζεται στην υπερβόσκηση και οξύνεται από τα μεταλλεία του βωξίτη τα οποία αφού κάνουν επιφανειακές εξορύξεις δεν υποκαθιστούν και δεν αναδασώνουν τις περιοχές με καταστροφικά αποτελέσματα στην αναγέννηση της ελάτης.

Επιπλέον η απρογραμμάτιστη και συνεχής διάνοιξη οδών προσπέλασης είτε για εξορυκτικούς σκοπούς, είτε για γεωργοκτηνοτροφικούς, συντελούν στην υποβάθμιση και υπολειτουργία του οικοσυστήματος.

Όσον αφορά τα παραπάνω, απαιτείται η χάραξη μιας συγκεκριμένης στρατηγικής για την προστασία καταρχήν του Ελικώνα. Οι προτάσεις που έγιναν στο Τ.Α.Π. Λιβαδειάς με σκοπό την προστασία του βουνού, και τις οποίες υποστηρίζουμε και εμείς, επικεντρώνονται στα εξής σημεία:

- Καλλιέργεια - Προστασία Ελάτης
- Ανάπτυξη Κτηνοτροφίας με ελεγχόμενη βόσκηση
- Αναστολή των επιφανειακών εξορύξεων του βωξίτη και ενίσχυση των υπογείων εξορύξεων
- Ανάπτυξη μελισσοκομίας. Δημιουργία με άλλα λόγια μελισσοκομικού πάρκου.

Παρόλα αυτά στον Ελικώνα υπάρχουν πολλές θέσεις ιδιαίτερου φυσικού κάλλους καθώς και σημεία με αξιόλογο ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Με άλλα λόγια, η ευρύτερη περιοχή του Ελικώνα έχει σημαντικές δυνατότητες αξιοποίησης για την προσέλκυση επισκεπτών για αναψυχή εφόσον αξιοποιηθούν οι υπάρχοντες τουριστικοί πόροι.

Στις πλαγιές του Ελικώνα υπάρχουν αρκετά χωριουδάκια και αξιόλογα μοναστήρια. Επίσης φίλοι της περιπέτειας, της πεζοπορίας και των ορεινών

διασχίσεων με τζίπ δε θα μείνουν δυσαρεστημένοι, αφού ο Ελικώνας διαθέτει "εκπληκτικά πεδία δράσης".

Στις βόρειες παρυφές του βουνού βρίσκεται η Λιβαδειά, η πρωτεύουσα του νομού. Πέρνοντας το δρόμο για Αράχωβα από Λιβαδειά, μετά την πρώτη σήραγγα, στρίβοντας αριστερά, φτάνουμε στο Δίστομο μετά από κεί στο Στείρι και στο Ιστορικό Μοναστήρι του Οσίου Λουκά. Μετά το Στείρι είναι το Κυριάκι (Στείρι -Κυριάκι 12χλμ.).

Από αυτό το σημείο μπορεί κανείς να πάει στο χωριό Ελικώνας (Κυριάκι-Ελικώνας 7χλμ. χωματόδρομος) και από εκεί να επιστρέψει στη Λιβαδειά (Λιβαδειά-Ελικώνας 12χλμ. ασφαλτος). Άλλη εναλλακτική λύση είναι να πάει κανείς από το Κυριάκι προς την Αγία Άννα (Κυριάκι-Αγία Άννα 13χλμ.), κάνοντας μια υπέροχη διαδρομή και περνώντας ανάμεσα από τις πιο ενδιαφέρουσες τοποθεσίες. Αξίζει να πούμε ότι ο δρόμος για 8χλμ. είναι ασφαλτοστρωμένος. Μετά την Αγία Άννα, βρίσκεται η Αγία Τριάδα. Οι περιοχές αυτές φημίζονται για τις ονομαστές ψησταριές τους.

Η πρόταση του Τ.Α.Π. Λιβαδειάς για την ανάπτυξη του Ελικώνα κατευθύνεται προς την ανάπτυξη ορεινού τουρισμού ήπιας μορφής.

Τα Μέτρα του Τ.Α.Π. για τον Ελικώνα, είναι:

1. Η δημιουργία οδικού δικτύου στην περιοχή, προκειμένου να εξασφαλιστεί η προσιτότητα. Βασικά οδικά δίκτυα που θα πρέπει να κατασκευαστούν είναι τα παρακάτω:

- Αγία Άννα - Θίσβη
- Αγία Άννα - Κυριάκι
- Λιβαδειά - Ελικώνας
- Πρόδρομος - Κόλπος Ζάλτσας
- Ευαγγελίστρια - Κορώνεια
- Κορώνεια - Αγία Τριάδα
- Άσκη - Ευαγγελίστρια
- Ζάλτσα - Κυριάκι
- Κυριάκι - Ελικώνας
- Δόμβραινα - Μονή Μακαριώτισσα
- Ελικώνας - Αγία Τριάδα.

Τα έργα που αφορούν το οδικό δίκτυο του Ελικώνα και σε ποιά Προγράμματα εντάσσονται, φαίνονται αναλυτικά παρακάτω:

^ ΣΑΝΤ 1 (1992-1993): "Κατασκευή οδού Κυριάκι-Παναγία Καλαμιώτισσα"

^ ΣΑΝΤ 2 - ΠΕ.Π.1 (1986-1993): "Βελτίωση οδού Στείρι-Όσιος Λουκάς-Κυριάκι"

^ Πρόταση για ΣΑΝΤ 2 (1994-1999):

" Οδός Αγία Άννα-Αρβανίτσα-Κυριάκι-Στείρι-Δίστομο"

" Οδός Ανάληψη-Ελικώνας-Κυριάκι"

" Βελτίωση οδού ΠΕΟ-Αγία Τριάδα- Αγία Άννα".

^ Έργα Π.Δ.Ε. (έργα Σ.Α.Ε. 1988-1993): " Βέρβα, Δίστομο, Δεσφίνα, Ιτέα και παράκαμψη Ιτέας".

^ Προτάσεις έργων προς ένταξη στο ΠΕ.Π. 2: " Ανάληψη-Ελικώνας-Κυριάκι"

^ Προτάσεις για το Σ.Π.Α. (1994-1997):

" Δίστομο-Στείρι-Όσιος Λουκάς"

" ΠΕΟ-Αγία Τριάδα- Αγία Άννα"

" ΠΕΟ-Δαύλεια-Δίστομο-Αντίκυρα"

" Λιβαδειά-Ελικώνας-Κυριάκι".

2. Η δημιουργία δύο καταφυγίων δυναμικότητας 15 κλινών το καθένα. Η δημιουργία κατασκήνωσης. Η διάνοιξη 30 χλμ. μονοπατιών μέσα στο δάσος.

3. Η αξιοποίηση των κινήτρων του κανονισμού 797 / 85 για ιδιωτικές επενδύσεις σε μονάδες αγροτουρισμού με δημιουργία ξενώνων και ενοικιαζομένων δωματίων σε παραδοσιακά κτίσματα.

4. Σύστημα σήμανσης σ' όλο τον ορεινό όγκο για αρχαιολογικούς χώρους, χώρους αναψυχής κ.λ.π. Επιπλέον έκδοση τουριστικού οδηγού για τον Ελικώνα.

Φορέας υλοποίησης όλων των παραπάνω μπορεί να είναι η Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης - Πολιτισμού της Λιβαδειάς.

Έργα τα οποία έχουν εγκριθεί και πρόκειται να γίνουν για τον Ελικώνα και την τουριστική του αξιοποίηση, και σε ποιά ακριβώς προγράμματα εντάσσονται, φαίνονται παρακάτω:

^ ΣΑΝΤ 2 - Μ.Ο.Π. (1986-1993): "Τουριστική Εκμετάλευση και Αξιοποίηση των περιοχών Φυσικού Κάλλους στο όρος Ελικώνα".

^ Πρόταση για ΣΑΝΤ 2 (1994-1999): "Δημιουργία εγκαταστάσεων διαμονής (ξενώνα) στον Ελικώνα".

^ Αιτήματα για ΕΑΠΤΑ 2 - ΠΕ.Π 2: "Δημιουργία Εγκαταστάσεων Διαμονής (ξενώνας Ελικώνα)".

^ Προτάσεις για το Σ.Π.Α. (1994-1997): "Αξιοποίηση θέσεων φυσικού κάλλους στον Ελικώνα".

Προτείνουμε για όλα τα χωριά του Ελικώνα Στείρι, Κυριάκι, Αγία Άννα, Αγία Τριάδα κ.λ.π - μετά από την ολοκλήρωση όλων των έργων για τη βελτίωση του επαρχιακού οδικού δικτύου ολόκληρου του ορεινού όγκου του Ελικώνα που θα πραγματοποιηθούν με οικονομικές ενισχύσεις είτε από το Π.Δ.Ε., είτε από διάφορα άλλα Κοινοτικά Προγράμματα - τα οποία χωριά έχουν δυνατότητες αξιοποίησης ορεινού τουρισμού, καταρχήν με μέριμνα της κάθε κοινότητας να βελτιώσουν στο εσωτερικό τους το καθένα, το υφιστάμενο οδικό δίκτυο, αλλά και να πραγματοποιήσουν κάποια έργα γενικότερης υποδομής τα οποία θα συντελέσουν στο καλύτερο δυνατό αισθητικό αποτέλεσμα.

Τέτοιου είδους έργα μπορεί να είναι: Δημιουργία Χώρων Στάθμευσης στο εσωτερικό κάθε Κοινότητας, αναπαλαίωση τυχόν υπαρχόντων κτιρίων, καλύτερη πρόσβαση σε χώρους τουριστικού ενδιαφέροντος.

Συγκεκριμένα προτείνουμε για το Στείρι δημιουργία σταθμών αναψυχής ή αθλητικών εγκαταστάσεων - για παράδειγμα ιππασίας - στη διαδρομή προς τον Όσιο Λουκά όπου ευνοεί και το πολύ όμορφο φυσικό περιβάλλον. Επίσης θα μπορούσε σ' αυτό το σημείο να δημιουργηθεί ένα υπαίθριο κάμπινγκ.

Προτείνουμε επίσης, με οικονομικούς πόρους του Μοναστηριού του Οσίου Λουκά και με πρωτοβουλία των μοναχών του και της κοινότητας του Στειρίου, τη δημιουργία στο χώρο της Μονής, Συνεδριακού Κέντρου ή πολιτιστικού χώρου όπου να διοργανώνονται διάφορα Φεστιβάλ Βυζαντινής Μουσικής ή όπου να συγκεντρώνονται (χώρος εστίασης) προσωπικότητες για έρευνες, ιστορικές μελέτες κ.λ.π.

Έτσι θα μπορούσε να δημιουργηθεί στο Στείρι ή και στο χώρο της Μονής, Σχολή Βυζαντινής Μουσικής - Αγιογραφίας - Ψηφιδογραφίας, για την εκπαίδευση στον τομέα αυτό των κατοίκων όλων των γύρω περιοχών.

Επίσης, θα μπορούσαν έστω και ερασιτεχνικά στην αρχή οι κάτοικοι της περιοχής ν'ασχοληθούν με τη Μελισσοκομία και τη δημιουργική ανάπτυξη της Ανθοκομίας.

Για το Κυριάκι, όπου υπάρχουν αρκετά ορυχεία, προτείνουμε με πρωτοβουλία της Κοινότητας Κυριακίου, σε εγκαταλελειμένο ορυχείο, τη δημιουργία μεταλλουργικού / ορυκτολογικού μουσείου όπου θα περιέχονται εργαλεία και μηχανές που χρησιμοποιούσαν οι μεταλλορύχοι για την εξόρυξη του βωξίτη και κάποια συλλογή από διάφορα ορυκτά και πετρώματα.

Επίσης προτείνουμε την προώθηση προγράμματος εναλλακτικών μορφών τουρισμού για την ανάπτυξη του Ελικώνα, όπως π.χ. ανάπτυξη της Ορειβασίας.

Στην Ευαγγελίστρια, χωριό και αυτή του Ελικώνα, γύρω στα 1955, υπήρχαν σε απόσταση 1χλμ. από το χωριό κατασκηνώσεις που λειτουργούσαν μέχρι και το 1970. Αυτή τη στιγμή δίπλα στα χαλάσματα των κατασκηνώσεων έχει κτιστεί ένα ωραίο κτίριο το οποίο θα λειτουργήσει ως συνεδριακός χώρος. Αποτελείται από μια αίθουσα συνεδρίων, ένα εστιατόριο και 35 δίκλινα δωμάτια στον πρώτο όροφο. Το γεγονός αυτό αποτελεί ένα κίνητρο ανάπτυξης Συνεδριακού Τουρισμού στον Ελικώνα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι παλιότερα στην Κορώνεια υπήρχε άνθηση στην καλλιέργεια μεταξοσκώλικα και τη βιοτεχνία κεραμεικού. Καλό θα ήταν να γίνει και σήμερα προσπάθεια προς τους τομείς αυτούς, γιατί θα μπορούσαν να απασχοληθούν εκεί κάποια άτομα και από την κοινότητα της Κορώνειας αλλά και από τις γύρω περιοχές.

7.9. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ.

Όπως είδαμε από την εκτενή αναλύση του τομέα του τουρισμού και τις δυνατότητες ανάπτυξης της περιοχής μελέτης στο συγκεκριμένο τομέα (Κεφάλαιο 4), η περιοχή που μελετάμε, διαθέτει πολλούς τουριστικούς πόρους.

Η ιδιαίτερη ομορφιά του φυσικού της τοπίου και η αντίθεση που δημιουργείται από την ύπαρξη των ορεινών όγκων του Παρνασσού και του Ελικώνα από τη μια πλευρά, των όμορφων παραλιών του Κορινθιακού Κόλπου από την άλλη, αλλά και της απέραντης πεδιάδας της Κωπαΐδας εξασφαλίζει ευκαιρίες για την ανάπτυξη πολλών μορφών Τουρισμού.

Το υπέροχο φυσικό περιβάλλον λοιπόν της περιοχής, σε συνδυασμό με τα έργα γενικότερης υποδομής τα οποία ή έχουν ήδη πραγματοποιηθεί ή πρόκειται να ολοκληρωθούν αργότερα -αφού η χρηματοδότηση έχει εγκριθεί- αλλά και τουριστικής υποδομής και αξιοποίησης, έργα τα οποία είδαμε αναλυτικά παραπάνω για κάθε περιοχή ξεχωριστά, ανοίγουν νέες προοπτικές για σημαντικές επιχειρηματικές δραστηριότητες σ'όλους τους τομείς του τουρισμού.

Εκτός όμως από το φυσικό τοπίο, η περιοχή μελέτης, υπάρχει η δυνατότητα ν' αποτελέσει στην κυριολεξία πόλο έλξης για τον αρχαιολογικό τουρισμό της. Αρκεί να σκεφτεί κανείς ότι οι μεγάλοι τραγωδοί της αρχαιότητας αντλήσανε τα θέματά τους κατά κύριο λόγο από τους μύθους και τις παραδόσεις της Βοιωτίας. Συνεπώς, υπάρχουν και μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης του πολιτιστικού τουρισμού στην περιοχή.

Παραπάνω στο Κεφάλαιο 7.1., αναφέραμε αναλυτικά τα προβλήματα που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα πληθυσμιακά κέντρα της περιοχής που μελετάμε, δηλαδή οι δήμοι, μαζί με το τί έργα προβλέπονται γι' αυτούς και σε ποιά προγράμματα εντάσσονται αυτά τα έργα και παραθέσαμε τις προτάσεις μας ξεχωριστά για τον κάθε δήμο.

Σ' αυτό το μέρος του Κεφαλαίου θ'αναφερθούμε σ'ολόκληρη την Επαρχία Λιβαδειάς και θα παραθέσουμε τις προτάσεις μας στο σύνολο αυτής.

Καταρχήν, αμέσως παρακάτω φαίνονται τα έργα που προβλέπονται συνολικά για το νομό καθώς και σε ποιά προγράμματα εντάσσονται:

Σ.Α.Ε 1 & Σ.Α.Ε. 2:

- "Συντήρηση Επαρχιακών και Κοινοτικών Οδών Οδικού Δικτύου νομού Βοιωτίας"

- "Διαπλάτυνση και Τεχνικά Έργα Κοίτης Βοιωτικού Κηφισσού (Α΄Φάση)"

Σ.Α.Ν.Τ. 1 (1992-1993):

- "Οδός από Άγιο Αθανάσιο Αλαλκομενών προς Κωπαΐδα"
- "Συντηρήσεις - Τεχνικά - Σημάνσεις - Εκχιονισμοί Επαρχιακού Οδικού Δικτύου"
- "Διαμόρφωση τουριστικών και αρχαιολογικών χώρων νομού Βοιωτίας"

Πρόταση για Σ.Α.Ν.Τ. 2 (1994-1999):

- "Βελτίωση Βατότητας Επαρχιακού Οδικού Δικτύου νομού"

Προτάσεις έργων προς ένταξη στο ΠΕ.Π 2 (1994-1999):

- "Άνω Ρους Βοιωτικού Κηφισσού"
- "Αθλητικά Έργα νομού Βοιωτίας"
- "Βελτίωση Οδικού Δικτύου νομού Βοιωτίας"

Προτάσεις για το Σ.Π.Α 1994-1997:

- "Διαπλάτυνση και νέα χάραξη όπου χρειάζεται, της ΠΕΟ με την κατασκευή των απαραίτητων ανισόπεδων κόμβων στις διασταυρώσεις με μεγάλες κοινότητες"
- "Πολεοδομικές Μελέτες και Οικιστικές Αναπλάσεις, Αναβάθμιση Υποβαθμισμένων Περιοχών"
- "Δημιουργία Κλειστών Γυμναστηρίων (Αλίαρτος, Σχηματάρι, Βάγια, 3η Γ.Ε-Αντίκυρα).
- "Αξιοποίηση Αρχαιολογικών Μνημείων και Ιστορικών Μοναστηριών νομού "
- "Τουριστική προβολή ως ενιαίο πλέγμα των Τουριστικών Πόρων του νομού".

Θεωρούμε σκόπιμο, πριν παραθέσουμε τις προτάσεις μας για το σύνολο της περιοχής μελέτης, να ορίσουμε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου και Ζώνες Προστασίας για τις μεμονομένες περιοχές που θεωρούμε ότι πρέπει να προστατευθούν.

7.9.1. Περιοχές Προστασίας - Προτάσεις για Ζώνες Προστασίας και για Ζ.Ο.Ε. στην Περιοχή Μελέτης.

Για να εξασφαλιστεί η ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων με σεβασμό και προστασία του περιβάλλοντος στις περιοχές εκτός σχεδίου πόλεως, γίνεται επιτακτική η θεσμοθέτηση Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) που είναι ο μόνος τρόπος για τη θεσμοθέτηση, την επιβολή όρων και περιορισμών των χρήσεων γης, στη δόμηση και στα όρια κατάτμησης.

Σύμφωνα με την παραγρ.2 του άρθρου 29 του Ν.1337/1983 Ζ.Ο.Ε. μπορούν να ορισθούν στις περιοχές όπου χρειάζεται η θέσπιση ειδικών όρων για την εξασφάλιση ισόρροπης ανάπτυξης των δραστηριοτήτων μεταξύ τους και με το φυσικό περιβάλλον.

Μετά από την εκτενή ανάλυση που κάναμε για την Περιοχή Μελέτης, μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι είναι περιοχή ευαίσθητη και συνεπώς χρειάζεται προστασία.

Πιέσεις στο περιβάλλον σημειώνονται κυρίως από το δευτερογενή τομέα και συγκεκριμένα από τα λατομεία και τα μεταλλεία στην περιοχή του Ελικώνα και του Παρνασσού και στην περιοχή του Διστόμου και της Αντίκυρας από τη μονάδα βιομηχανίας της ΠΕΣΙΝΕ. Επίσης στην περιοχή όπου έγινε το εργοστάσιο -όπως αναφέρθηκε παραπάνω- υπάρχουν ευρύματα της αρχαίας εποχής και κατά τους ειδικούς μάλιστα στο σημείο αυτό βρισκόταν η αρχαία πόλη ο Μεδρών.

Γενικά τα στοιχεία εκείνα που έχουν ενδιαφέρον από περιβαλλοντική άποψη και πρέπει να προστατευθούν είναι:

- εκείνα που προσδιορίζουν την ιστορική φυσιογνωμία του τόπου δηλαδή οι Αρχαιολογικοί Χώροι, οι Ιστορικοί Τόποι, τα Μνημεία και οι Παραδοσιακοί Οικισμοί
- τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και οι ακτές
- οι φυσικοί πόροι και οι βιότοποι

Με βάση τα παραπάνω αλλά και τις διατάξεις του Ν.1337/ 1983: "Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις", έχοντας ως περιβαλλοντικό στόχο την προστασία του φυσικού αλλά και ιστορικού περιβάλλοντος από την καταστροφή και αλλοίωσή του ή με άλλα λόγια τη διαφύλαξη πολύτιμων για την περιοχή φυσικών πόρων και την προστασία του δομημένου περιβάλλοντος, προτείνουμε τις εξής Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου για την περιοχή:

- Ζ.Ο.Ε. ακτών Κορινθιακού Κόλπου.

Προτείνεται η δημιουργία Ζ.Ο.Ε. κατά μήκος των ακτών του Κορινθιακού -που αφορούν την Επαρχία Λιβαδειάς- για παραθεριστική και τουριστική χρήση, για την προστασία παραλιακών περιοχών από έντονες πιέσεις κυρίως βιομηχανικής χρήσης αλλά και για καθορισμό των τιμών γης στην περιοχή αυτή εξαιτίας της ανάπτυξης του τουρισμού, μετά από την εφαρμογή των έργων που θα γίνουν εκεί και τα οποία έχουν σχέση με την τουριστική αξιοποίηση των ακτών του Κορινθιακού κόλπου (Κεφάλαιο 5).

Επίσης σύμφωνα με το άρθρο 24 του Ν. 1650/ 1986 "Για την προστασία του περιβάλλοντος", προτείνουμε το χαρακτηρισμό των ακτών του Κορινθιακού Κόλπου ως "Ζώνη ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων" (ΖΑΠΔ), με κύρια δραστηριότητα σ' αυτές τον τουρισμό. Μ' αυτό τον τρόπο προστατεύεται η περιοχή από την εγκατάσταση σ' αυτή άλλων δραστηριοτήτων μη τουριστικών δραστηριοτήτων, αφού η τελευταία πραγματοποιείται υπό όρους και περιορισμούς.

- Ζ.Ο.Ε. όρου Αντίκυρας.

Προτείνεται η δημιουργία Ζ.Ο.Ε. στη παραλιακή περιοχή της Αντίκυρας που θα περιλαμβάνει την Αντίκυρα, τα Άσπρα Σπίτια, μέχρι το εργοστάσιο της ΠΕΣΙΝΕ για τη ρύθμιση των χρήσεων γης, αλλά και για καθορισμό των τιμών γης στην περιοχή.

- Ζ.Ο.Ε. Οσίου Λουκά.

Προτείνεται η δημιουργία Ζ.Ο.Ε. στην περιοχή Οσίου Λουκά σε ακτίνα που να καθορίζεται από τις κορυφογραμμές των γειτονικών υψωμάτων, για την προστασία του περιβάλλοντος της Μονής. Το περιβάλλον του Οσίου Λουκά έχει κυρηχτεί από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ ως Τοπίο Εξαίρετου Φυσικού Κάλλους και Τόπος που χρειάζεται ιδιαίτερη Προστασία (Πίνακας 3.2.6. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Β', ΦΕΚ 142 Β / 2.3.81), συνεπώς κρίνουμε απαραίτητη την προστασία του με Ζ.Ο.Ε.

- Ζ.Ο.Ε. Δελφικού Τοπίου.

Προτείνεται η κύρηξη Ζ.Ο.Ε. της ευαίσθητης περιοχής Δελφικού Τοπίου στην ευρύτερη περιοχή της Αράχωβας και των Δελφών για τον καθορισμό των χρήσεων γης και για την προστασία του τοπίου από τις έντονες πιέσεις αλλαγής χρήσεων γης από βιομηχανικές μονάδες κυρίως στην περιοχή του κάμπου του ελαιώνα στους Δελφούς, αλλά και από εξορυκτικές μεταλλευτικές δραστηριότητες.

- Ζ.Ο.Ε. Εθνικού δρυμού Παρνασσού

Προτείνεται η κύρηξη Ζ.Ο.Ε του Εθνικού δρυμού Παρνασσού σε ζώνη έκτασης 500μ. γύρω από το δρυμό, για την προστασία του υπέροχου περιβάλλοντος αλλά και της πανίδας και της χλωρίδας που περιέχονται μέσα σ'αυτό. Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 19 του Ν.1650/ 86: " Για την προστασία του περιβάλλοντος", προτείνουμε το χαρακτηρισμό της περιοχής αυτής, ως "Περιοχή Απόλυτης Προστασίας της Φύσης".

- Ζ.Ο.Ε. στην περιοχή του Ελικώνα.

Προτείνεται η κύρηξη Ζ.Ο.Ε. γύρω από το δάσος ελάτης του Ελικώνα για την προστασία του από τις επιφανειακές εξορύξεις που γενικά παρατηρούνται στο σύνολο του ορεινού όγκου του Ελικώνα.

- Ζ.Ο.Ε. στον Ορχομενό.

Προτείνεται δημιουργία Ζ.Ο.Ε στον Ορχομενό γύρω από τον αρχαιολογικό χώρο, και το χώρο του Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους Πηγών των Χαρίτων (οι δύο αυτοί χώροι βρίσκονται δίπλα ο ένας στον άλλο) για την προστασία της μνημειακής κληρονομιάς και του φυσικού τοπίου.

- Ζ.Ο.Ε.στη Λιβαδειά.

Προτείνεται δημιουργία Ζ.Ο.Ε στη Λιβαδειά, γύρω από την περιοχή των πηγών της Κρύας, για το λόγο ότι τα περισσότερα αξιοθέατα της πόλης (Μαντείο του Τροφώνιου, βιομηχανικά διατηρητέα κτίρια, γεφύρια, νερόμυλοι) βρίσκονται στο σημείο αυτό. Έτσι για την προστασία αυτών αλλά και του γύρω περιβάλλοντος

που αποτελεί τοπίο μοναδικού φυσικού κάλλους, κρίνουμε σκόπιμη την κύρηξη Ζ.Ο.Ε. γύρω από την περιοχή.

- Ζ.Ο.Ε. γύρω από την Αράχωβα.

Προτείνεται η κύρηξη Ζ.Ο.Ε. γύρω από τον οικισμό Αράχωβας για την προστασία της περιαστικής γης από τις τουριστικές δραστηριότητες και για καθορισμό των τιμών γης στην περιοχή αυτή.

Προτείνουμε επίσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.1650/ 1986: "Για την προστασία του περιβάλλοντος" και συγκεκριμένα σύμφωνα με το Άρθρο 24, το χαρακτηρισμό του δήμου Αράχωβας και της ευρύτερης περιοχής του (Ζεμενό, Λιβάδι) ως "Ζώνη ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων" για αποκλειστική χρήση του τουρισμού έτσι ώστε να απαγορευτεί κάθε άλλη δραστηριότητα εκτός από αυτή του τουρισμού στη συγκεκριμένη περιοχή.

- Ζ.Ο.Ε. γύρω από περιοχές που περιέχουν αρχαιολογικούς χώρους ή σημαντικά στοιχεία της μνημειακής μας κληρονομιάς.

Προτείνεται η κύρηξη Ζ.Ο.Ε. γύρω από περιοχές της Επαρχίας Λιβαδειάς που περιέχουν αρχαιολογικούς χώρους και στοιχεία της μνημειακής μας κληρονομιάς, συγκεκριμένα:

- Γύρω από τα ερείπια της αρχαίας Βούλιδας στην Αγία Άννα
- Γύρω από την περιοχή της Αντίκυρας που έχει οριστεί αρχαιολογικός χώρος
- Γύρω από το Κάστρο Πανοπέως στον Άγιο Βλάση
- Γύρω από την Ακρόπολη της Αλιάρτου
- Γύρω από το λόφο όπου βρίσκεται το Κωρύκειο Άντρο στην Αράχωβα
- Γύρω από την αρχαία Τεγύρα στο Διόνυσο
- Γύρω από το λόφο "Μπούλιο" του Στειρίου
- Γύρω από το Ηράκλειο και τη Φрукτωρία (αρχαιολογικοί χώροι) Χαιρώνειας.

7.9.2. Περιοχές Ειδικών Προβλημάτων και Ρυθμίσεων.

1. Περιοχή Ελικώνα.

Ολόκληρη η ορεινή προβληματική περιοχή του Ελικώνα εντάσσεται στις περιοχές που απαιτείται ειδική μελέτη για την ανάπτυξή της, λόγω του συγκριτικού πλεονεκτήματος της περιοχής στο δευτερογενή τομέα (εξόρυξη βωξίτη) αλλά και λόγω της σύγκρουσης των χρήσεων γης.

Η μελέτη αυτή θα πρέπει να καταγράψει λεπτομερέστερα τους φυσικούς πόρους (βωξίτη, μάρμαρα), να οριοθετήσει τις υπάρχουσες δασοσκεπείς εκτάσεις, τις ευαίσθητες περιοχές (Περιοχή Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους Οσίου Λουκά) να λάβει υπ' όψη την προτεινόμενη ανάπτυξη ορεινού τουρισμού και να

προτείνει εναλλακτικές προτάσεις ανάπτυξης, ρύθμισης χρήσεων γης και περιοχών προστασίας.(Υ.ΧΟ.Π. 1984).

2.Περιοχή Παρνασσού.

Ολόκληρη η ορεινή περιοχή του Παρνασσού εντάσσεται στις περιοχές που απαιτείται ειδική μελέτη για την ανάπτυξή της λόγω του συγκριτικού πλεονεκτήματος στον τριτογενή τομέα (τουρισμός) και λόγω της σύγκρουσης των χρήσεων γης. Η μελέτη θα καταγράψει τους φυσικούς πόρους (βωξίτης), θα οριοθετήσει τις δασοσκεπείς εκτάσεις, τις ευαίσθητες περιοχές και θα προτείνει εναλλακτικές προτάσεις ανάπτυξης του τριτογενή τομέα, καθώς και περιοχές προστασίας σε συνδιασμό με το υπάρχον χιονοδρομικό κέντρο. (Υ.ΧΟ.Π. 1984).

3.Περιοχή Κόλπου Αντίκυρας.

Λόγω της υποβάθμισης του περιβάλλοντος από την έντονη συναχιζόμενη ρύπανση της περιοχής από το εργοστάσιο Αλουμίνας ΠΕΣΙΝΕ, προτείνεται η λήψη μέτρων:

- για τη σταδιακή απορρύπανση των νερών του κόλπου της Αντίκυρας, με τη δημιουργία τεχνητών λιμνών εναπόθεσης της κόκκινης λάσπης
- από τη ρύπανση των αερίων αποβλήτων, με την τοποθέτηση αλλά και με τον έλεγχο λειτουργίας φίλτρων. (Υ.ΧΟ.Π. 1984).

7.10. Συμπεράσματα - Προτάσεις για την Τουριστική Ανάπτυξη της Περιοχής.

Η αποπεράτωση των έργων -που αφορούν την περιοχή που μελετάμε-, τα οποία έχουν ενταχθεί στα διάφορα Κοινοτικά αλλά και Κρατικά Προγράμματα Ανάπτυξης για τη χρηματοδότησή τους όπως είδαμε αναλυτικά παραπάνω, θα συμβάλλει αποφασιστικά στη βελτίωση της γενικής υποδομής της περιοχής (δίκτυο μεταφορών, αποχέτευσης κ.λ.π.), στην τουριστική αξιοποίησή της αλλά και την πολιτιστική της αναβάθμιση. Το γεγονός αυτό θα συμβάλλει θετικά και στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής η οποία προϋποθέτει ανάπτυξη και της γενικότερης υποδομής ενός τόπου.

Λαμβάνοντας υπόψη μας την υπάρχουσα νομοθεσία για τον Τουρισμό όπως αυτή φαίνεται αναλυτικά στο Κεφάλαιο 5, αλλά και την υπάρχουσα νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος σε συνδιασμό με τους υπάρχοντες τουριστικούς και φυσικούς πόρους αλλά και τους πολιτισμικούς πόλους της περιοχής, μπορούν ν' αναπτυχθούν πολιτικές ειδικών κατηγοριών τουρισμού στις εξής κατευθύνσεις:

- ^ Αγροτουρισμός - Ορεινός Τουρισμός
- ^ Πολιτιστικός Τουρισμός
- ^ Οικοτουρισμός
- ^ Κοινωνικός Τουρισμός.

Έτσι, καταλήγουμε στις εξής προτάσεις:

7.10.1. Ανάπτυξη Αγροτουρισμού - Ορεινού Τουρισμού.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1650/ 86 "Για την προστασία του περιβάλλοντος", όπως εκεί ορίζονται οι περιοχές οικοανάπτυξης (Άρθρο 19, παράγρ.5), προτείνουμε το χαρακτηρισμό της πόλης του Ορχομενού ως "Περιοχή Οικοανάπτυξης" λόγω της ποιότητας των φυσικών της (Μέλανας Ποταμός - Πηγές Χαρίτων) και πολιτιστικών της (Αρχαιολογικός Χώρος-Βυζαντινή Μονή της Παναγίας) χαρακτηριστικών για την προστασία και τη βελτίωσή τους, αλλά και λόγω του καθαρά αγροτικού του χαρακτήρα για την ενίσχυση των παραδοσιακών αγροτικών ασχολιών και δραστηριοτήτων.

Προτείνουμε την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην περιοχή του Ορχομενού, αφού στην περίπτωση που θα χαρακτηριστεί η πόλη ως "Περιοχή Οικοανάπτυξης", ενθαρρύνεται ιδιαίτερα από το κράτος η ανάπτυξη του αγροτουρισμού με χρησιμοποίηση αγροτικών κατοικιών, ξενώνων, κάμπινγκ και άλλων κατασκευών. Η χρηματοδότηση επίσης για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην περιοχή μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη χρησιμοποίηση του Κανονισμού 797/ 85.

Καλό θα ήταν οι διαδικασίες αυτές να ξεκινήσουν σύντομα πριν δημιουργηθεί το Αυτοκινητοδρόμιο στην πόλη του Ορχομενού, έτσι ώστε σε περίπτωση λειτουργίας του τελευταίου να υπάρχει κάποια αξιόλογη τουριστική υποδομή και για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών της πίστας.

Προτείνεται ο χαρακτηρισμός των σπιτιών του οικισμού Προσηλίου ως "διατηρητέα" λόγω της αρχιτεκτονικής τους αξίας (Παράγραφος 4.7.5., Κεφ. 4) και του καθαρά αγροτικού τους χαρακτήρα για ν' αποφευχθεί η καταδάφισή τους.

Ο οικισμός αυτός θα μπορούσε ν' αξιοποιηθεί τουριστικά μετά από δανειοδότηση για την αποκατάσταση των συγκεκριμένων οικιών οι οποίες θα μπορούσαν ν' αποτελέσουν και τουριστικές επιχειρήσεις για την ανάπτυξη μιας ειδικής μορφής τουρισμού, του αγροτουρισμού. Επίσης, για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, θα μπορούσαν να δοθούν επιδοτήσεις, μέσω του Κανονισμού 797/ 85.

Επίσης, με βάση τον Κανονισμό 797/ 85 (Κεφάλαιο 5, παράγρ.....) θα μπορούσαν να γίνουν επενδύσεις για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στα ορεινά χωριά του Ελικώνα: Κυριάκι, Στείρι, Αγία Τριάδα και Αγία Άννα και στη Δαύλεια που ανήκει στον Παρνασσό.

Η οικονομία όλων των περιοχών για τις οποίες προτείναμε την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, στηρίζεται κατά κύριο λόγο στον πρωτογενή τομέα. Έτσι οι επενδύσεις στον τομέα του αγροτουρισμού θα μπορούσαν να συνδιαστούν με επενδύσεις και στον γεωργικό τομέα.

Εμείς θα προτείναμε η καθεμιά Κοινότητα από τις παραπάνω, όπως και ο Δήμος του Ορχομενού να προσπαθήσουν να πληρούν τις προϋποθέσεις, έτσι ώστε να εγκριθεί από το κράτος η επιχορήγηση βάσει του Κανονισμού 797/ 85

για την ανάπτυξη της ειδικής αυτής μορφής τουρισμού. Για παράδειγμα, προτείνουμε να φτιάξουν με δική τους πρωτοβουλία έναν ξενώνα 10 τουλάχιστον δωματίων για το λόγο εαν δεν υπάρχουν έστω 10 ενοικιαζόμενα δωμάτια στον κάθε Ο.Τ.Α., δεν δίνονται οι επιχορηγήσεις.

Επίσης κρίνουμε σκόπιμη τη δημιουργία ενός καλών προδιαγραφών ξενοδοχείου-ξενώνα σε κάθε Ο.Τ.Α για το λόγο ότι αφενός θα καλύψει τις ανάγκες κάποιων επισκεπτών στην συγκεκριμένη περιοχή και αφετέρου θα θέσει κάποια standards στους μεμονωμένους ιδιώτες επενδυτές για να μην πέσουν στην παγίδα της πρόχειρης και φτηνής λύσης.

Έτσι, αφού δημιουργηθεί η κατάλληλη τουριστική υποδομή στις περιοχές αυτές, με τη βοήθεια των κινήτρων που δίνει το παραπάνω διάταγμα, εκτός του αγροτουρισμού μπορεί να αναπτυχθεί στις περιοχές αυτές και ο κοινωνικός τουρισμός αλλά και ο πολιτιστικός τουρισμός αφού υπάρχουν στις προαναφερόμενες περιοχές πολλοί χώροι με αξιόλογα μνημεία. Επίσης στον Ελικώνα μπορεί ν' αναπτυχθεί και μια άλλη ειδική μορφή τουρισμού, ο ορεινός τουρισμός.

Με δεδομένο τον Αγροτικό χαρακτήρα των περιοχών που αναφέραμε η Δημοτική Επιχείρηση του Ορχομενού και οι Κοινότητες, θα πρέπει να διερευνήσουν τις δυνατότητες και τις προοπτικές που δίνει το Κοινοτικό Πρόγραμμα LEADER. Το πρόγραμμα LEADER αφορά την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και χρηματοδοτεί δράσεις που εντάσσονται στο πλαίσιο ανάπτυξης του τοπικού οικονομικού και κοινωνικού δυναμικού. Ειδικότερα το LEADER χρηματοδοτεί τις εξής κατηγορίες δράσεως-μέτρα:

- 1.ενέργειες κατάρτισης
- 2.χρηματοδοτήσεις για τον εκσυγχρονισμό μικρών βιοτεχνικών επιχειρήσεων
- 3.ενέργειες προώθησης αγροτουρισμού
- 4.αξιοποίηση και εμπορία τοπικών γεωργικών προϊόντων

7.10.2. Ανάπτυξη Πολιτιστικού Τουρισμού.

Η αξιοποίηση όλων των αρχαίων συνόλων της περιοχής του μη αστικού χώρου, μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην αναζωογόνηση ολόκληρης της περιοχής. Όμως εκκρεμή επιστημονικά προβλήματα, ασυνέχεια της εικόνας των μνημείων, δυσχεραίνουν τόσο την ερμηνεία όσο και την αξιοποίηση των αρχαιολογικών συνόλων του χώρου.

Από την ανάλυση της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής μελέτης διαπιστώσαμε ότι σε όλη την περιοχή βρίσκονται διάσπαρτα σημαντικά ευρύματα και μνημεία που να βεβαιώνουν το πλούσιο ιστορικό παρελθόν της. Θεωρούμε ότι σε πρώτη φάση η συνέχιση των ανασκαφών είναι έργο μεγάλης σημασίας για ολόκληρη την περιοχή. Προτείνουμε την επίσπευση της διαδικασίας των ανασκαφών με επίσπευση των διαδικασιών εκ μέρους των Δήμων και Κοινοτήτων ή των Αναπτυξιακών Συνδέσμων της περιοχής σε συνενόηση με το ΥΠ.ΠΟ.

Για την προώθηση των διαδικασιών χρηματοδότησης των ανασκαφών και των αναστηλωτικών έργων των διαφόρων χώρων και μνημείων απαιτείται η ενεργοποίηση και η συνεργασία τόσο του Υπουργείου Πολιτισμού όσο και των επιμέρους Δήμων, όπως είπαμε. Η χρηματοδότηση μπορεί να γίνει ή από το Κράτος ή από κάποιο Κοινοτικό Πρόγραμμα (π.χ. το Ε.Α.Π.Τ.Α.)

Θεωρούμε επίσης, ότι η καταγραφή του συνόλου των ευρημάτων στον καθένα αρχαιολογικό χώρο ξεχωριστά είναι απαραίτητη τόσο για την ασφάλεια όσο και για την επιστημονική τεκμηρίωση και σε συνδιασμό με τη δημοσίευση των ανασκαφών από τους υπεύθυνους αρχαιολόγους των έργων και τη έκδοση τουριστικών οδηγιών κατά τόπους ή και στο σύνολο της περιοχής θα συντελέσει στη κατά κύριο λόγο στην αξιοποίηση όλων των τόσο σημαντικών χώρων και συνεπώς στην ανάπτυξη μιας ειδικής μορφής τουρισμού του πολιτιστικού τουρισμού.

Εκτός όμως από τα αρχαία σύνολα και τα μνημεία άλλων εποχών σημαντικό ρόλο για τον τόπο και για την αναβάθμιση του πολιτιστικού κεφαλαίου της περιοχής παίζει η σύγχρονη πολιτιστική ζωή, όπως αυτή περιγράφηκε στο 3ο Κεφάλαιο.

Όσο για την πολιτιστική δράση στην περιοχή και γενικότερα στο νομό, χαρακτηρίζεται από την επίδραση και την εξάρτηση που συνεπάγεται η μικρή απόστασή του από την Αθήνα και γι' αυτό το λόγο δεν είναι ιδιαίτερα αυξημένη.

Έτσι η παρατήρηση που μπορούμε να κάνουμε για τη σύγχρονη πολιτιστική δραστηριότητα σχεδόν όλων των περιοχών της Επαρχίας Λιβαδειάς, όπως αναλύσαμε και παραπάνω στο 3ο Κεφάλαιο, είναι ότι, εκτός από τη Λιβαδειά που είναι και πρωτεύουσα Νομού, στις υπόλοιπες περιοχές η δραστηριότητα αυτή περιορίζεται μόνο σε κάποιες μεμονομένες εκδηλώσεις των διαφόρων πολιτιστικών συλλόγων, και μάλιστα χωρίς κάποιο συντονισμό μεταξύ τους.

Οι οικισμοί της ευρύτερης περιοχής των Δήμων Ορχομενού, Αλιάρτου, Αράχωβας, Διστόμου και Λιβαδειάς, της Επαρχίας Λιβαδειάς φθίνουν πληθυσμιακά.

Παράλληλα οι Δήμοι αυξάνονται με έντονους ρυθμούς. Το συμπέρασμα που βγαίνει είναι ότι μια έντονη ανάπτυξη των δήμων αυτών σε κοινωνικές - πολιτιστικές δραστηριότητες, μάλλον θα επηρεάσει θετικά τους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής του καθενός δήμου αντίστοιχα, ο πληθυσμός των οποίων φθίνει όχι τόσο από οικονομικούς λόγους αλλά από γενικότερους που συνδέονται με τον τρόπο και τις συνθήκες ζωής των κατοίκων.

Όσον αφορά την κτιριακή υποδομή που απαιτείται για την εξυπηρέτηση λειτουργιών πολιτισμού, μόρφωσης, κοινωνικών εκδηλώσεων και δημιουργικής απασχόλησης, απ' ότι είδαμε στην Παράγραφο 3.8. αλλά και στα έργα τα προβλεπόμενα για την περιοχή στο Κεφάλαιο 5, ή υπάρχει ή μέσα σε δύο χρόνια το πολύ θα έχει δημιουργηθεί, ιδιαίτερα στους Δήμους.

Θεωρούμε ότι όλες οι παραπάνω δραστηριότητες είναι σημαντικές για έναν Δήμο αλλά και για τους γύρω του οικισμούς και συμβάλλουν ουσιαστικά στη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των κατοίκων και ιδιαίτερα της

νεολαίας. Προτείνουμε λοιπόν με μέριμνα εκ μέρους των Δήμων αλλά και των Αναπτυξιακών Συνδέσμων της περιοχής, την αύξηση της εφαρμογής τους. Επί πλέον η χωροθέτηση των δραστηριοτήτων αυτών σε κεντρικά σημεία των πόλεων, θα τονώσει τις κεντρικές λειτουργίες και θα συμβάλλει στην αναβάθμισή τους.

Ένα άλλο συμπέρασμα που βγαίνει από την παράγραφο 3.9 του 3ου Κεφαλαίου, είναι ότι οι πολιτιστικές γιορτές και εκδηλώσεις που πραγματοποιεί ο κάθε Δήμος ή Κοινότητα της Επαρχίας Λιβαδειάς γίνονται όλες ταυτόχρονα δηλ. μέσα στο Σεπτέμβρη.

Προτείνουμε τη συνεργασία των Αναπτυξιακών Συνδέσμων μεταξύ τους έτσι ώστε να πραγματοποιούνται οι εκδηλώσεις αυτές, διαφορετική περίοδο για τον κάθε Ο.Τ.Α. της Περιοχής, με αποτέλεσμα να μπορούν να τις παρακολουθήσουν οι άνθρωποι από όλη την Επαρχία και να υπάρχουν θεάματα και επιλογές σε όλη τη διάρκεια του χρόνου και όχι μονάχα ένα μήνα το χρόνο.

Επίσης, καλό θα ήταν κάθε φορά που θα διοργανώνονται εκδηλώσεις στον καθένα Δήμο, να γίνεται η ανάλογη ενημέρωση στις υπόλοιπες περιοχές για το πρόγραμμα των εκδηλώσεων αυτών είτε με τη βοήθεια των τοπικών καναλιών της Λιβαδειάς, είτε με ενημερωτικά φυλλάδια για το πρόγραμμα τα οποία θα μοιράζονται παντού από τους επιμέρους Δήμους και Κοινότητες, είτε και με διαφημιστικές αφίσσες.

Όσον αφορά τις παραδόσεις, τα ήθη και έθιμα της περιοχής, από ότι είδαμε στην παράγραφο 3.11., είναι πολλά και με ιδιαίτερο χαρακτήρα. Θα μπορούσαν από μόνα τους ν' αποτελέσουν ιδιαίτερο πόλο έλξης επισκεπτών (π.χ. Παραδοσιακό Πάσχα) στην περιοχή.

Για την επίτευξη της ανάπτυξης πολιτιστικού τουρισμού στο σύνολο της Επαρχίας Λιβαδειάς -όπου βέβαια υπάρχουν πολιτιστικού πόροι- προτείνεται η εφαρμογή Πολιτισμικής Διαδρομής μέσα σ' αυτή, τουλάχιστον για μερικά χρόνια από τώρα, μέχρι ν' αξιοποιηθούν οι υπάρχοντες τουριστικοί πόροι και να αποκτήσουν τουριστική υποδομή όλες οι περιοχές της Επαρχίας.

Καταρχήν πρωταρχικό μέλημα όλων των Ο.Τ.Α της Επαρχίας Λιβαδειάς είναι η προβολή στο ευρύ κοινό των σημαντικών τους μνημείων. Ένα πρώτο βήμα για την επίτευξή του ίσως αποτελεί η πολιτιστική διαδρομή, έτσι ώστε να γνωρίσει ο κόσμος τις περιοχές αυτές.

Με πρωτοβουλία των δήμων Ορχομενού, Λιβαδειάς, Χαιρώνειας κ.λ.π. καλό θα ήταν τα τουριστικά γραφεία κατά πρώτο λόγο της περιοχής και κατά δεύτερο λόγο όλης της Ελλάδας να εφαρμόζαν κάποιο πρόγραμμα για τους τουρίστες των Δελφών, οι οποίοι ξεκινούν να κάνουν τουρισμό έχοντας ως κύριο σκοπό να γνωρίσουν την πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας, που θα τους περιηγούσε σ' όλη τη γύρω περιοχή, δίνοντάς τους το κίνητρο να γνωρίσουν τα αξιόλογα μνημεία της όπως είναι για παράδειγμα ο Αρχαιολογικός Χώρος του Ορχομενού, η Μουσειακή Συλλογή του Διστόμου, το Μουσείο και το λίθινο λιοντάρι της Χαιρώνειας και άλλα πολλά τα οποία και αναλύσαμε παραπάνω. Η Πολιτιστική αυτή διαδρομή που προτείνουμε με άλλα λόγια, δεν είναι άλλο από τη σύνδεση του καθιερωμένου χώρου τουριστικής έλξης των Δελφών με

σημαντικούς χώρους της Επαρχίας Λιβαδειάς, άγνωστους όμως μέχρι στιγμής στο ευρύ τουριστικό κοινό.

Η ανάδειξη των αρχαιοτήτων της Επαρχίας Λιβαδειάς, με παράλληλη προβολή τους δια μέσω τουριστικών γραφείων ή τουριστικών οδηγών, δημοσιεύσεων και φυλλαδίων -τα οποία θα περιλαμβάνουν και την ιδιαίτερα σημαντική ιστορία της περιοχής-κατά πρώτο λόγο στην Ελλάδα και κατά δεύτερο λόγο σ' ολόκληρο τον κόσμο, θα συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη του Πολιτιστικού Τουρισμού όπου υπάρχουν πολιτιστικοί πόροι.

Πολιτιστικοί Πόροι υπάρχουν σε πολλά σημεία της Επαρχίας Λιβαδειάς όπως φαίνεται σε όλους τους Πίνακες του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Β'. Επίσης τους σημαντικότερους πολιτιστικούς πόρους τους αναφέραμε αναλυτικά στο 3ο Κεφάλαιο και σ' αυτούς στηριζόμαστε για να υποστηρίξουμε τώρα την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού.

7.10.3. Ανάπτυξη Θαλάσσιου Τουρισμού.

Στην περιοχή της Αντίκυρας με τις τόσο όμορφες παραλίες της και τα νησάκια της, θα μπορούσε ν' αναπτυχθεί αυτή η μορφή του τουρισμού. Μετά μάλιστα από την αποπεράτωση των έργων που έχουν προγραμματιστεί για την Αντίκυρα (Κεφάλαιο 5), χρηματοδοτημένα από διάφορα Αναπτυξιακά Προγράμματα, σε συνδιασμό με τη δημιουργία μιας Μαρίνας στην περιοχή.

7.10.4. Ανάπτυξη Οικοτουρισμού.

Τους πόλους έλξης αυτής της μορφής τουρισμού αποτελούν οι περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους της περιοχής που μελετάμε είτε έχουν κυρηχτεί από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., είτε όχι.

Οι χώροι αναφοράς του οικοτουρισμού μπορεί να είναι, το ευρύτερο περιβάλλον του Οσίου Λουκά, το Ευρύτερο Δελφικό Τοπίο, οι πηγές των Χαρίτων στον Ορχομενό ή οι πηγές της Κρύας στη Λιβαδειά.

Τουρισμός νέων που μπορεί να περιλάβει κατασκηνώσεις με παράλληλα επιμορφωτικά προγράμματα, ανταλλαγές νέων με ευρωπαϊκές χώρες, αθλητισμός κ.λ.π.

Οι παραπάνω κατευθύνσεις ολοκληρωμένης ανάπτυξης του τουρισμού με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος, είναι μέσα στη λογική της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας η οποία ενισχύει ιδιαίτερα τις Ειδικές Μορφές Τουρισμού.

Όσον αφορά τη δημιουργία των τουριστικών επιχειρήσεων όπως αναλυτικά αναφέραμε στο 5ο Κεφάλαιο, ο Νομός Βοιωτίας και συνεπώς και η Επαρχία Λιβαδειάς, βάσει του Ν. 1892/ 90 περί κινήτρων, ανήκει στη Β' ζώνη κινήτρων που προβλέπει επιχορήγηση 10% για την κατασκευή τουριστικών μονάδων ενώ η ίδια συμμετοχή πρέπει να φτάνει μέχρι το 40% του συνολικού κόστους της επένδυσης.

Για να υπάρξει όμως επενδυτικό ενδιαφέρον σε όλες τις περιοχές στις οποίες μπορεί ν' αναπτυχθεί τουριστική κίνηση, θα πρέπει προηγουμένως ν'

αναπτυχθεί ένα Πρόγραμμα Τουριστικής Ανάπτυξης για ολόκληρη την Επαρχία Λιβαδειάς.

Οι παρεμβάσεις για την ανάπτυξη της τουριστικής υποδομής προϋποθέτουν εκτός των πρωτοβουλιών του Δήμου -οι σημαντικότεροι αναπτυξιακοί φορείς είναι οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Ανάπτυξης- και τη συμμετοχή του Δημοσίου αλλά και ιδιωτών.

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι ο τριτογενής τομέας και συγκεκριμένα ο τομέας του τουρισμού έχει αναπτυχθεί πολύ λίγο -αν εξαιρέσουμε την Αράχωβα- αλλά είναι ο περισσότερο υποσχόμενος τομέας για την οικονομία της Επαρχίας Λιβαδειάς και ιδιαίτερα ο τουρισμός με την προοπτική αξιοποίησης των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων στην περιοχή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Θύμιος Δάλκας (1991): Λιβαδειά Ιστορικοί Περίπατοι Α.
- Θύμιος Δάλκας (1983): Λιβαδειά Ιστορικοί Περίπατοι Β.
- Θύμιος Δάλκας (1985): Λιβαδειά Ιστορικοί Περίπατοι Γ.
- Θύμιος Δάλκας (1981): Χαιρώνεια.
- Θύμιος Δάλκας (1987): Ο Όσιος Λουκάς και το Μοναστήρι του.
- Παύλος Λαζαρίδης (1957): Το Μοναστήρι του Οσίου Λουκά.
- Τάκη Λάππας (1961): Η Αράχωβα του Παρνασσού.
- Ανδρέας Τσούρας (1992): Αράχωβα Κωρύκειο Άντρο Παρνασσού.
- Βασίλειος Πετράκος (1977): Δελφοί.
- Χατζηχαλαράμπος Χαράλαμπος (1993): Παναλία η Σκριπού η Ορχομενιώτισσα.
- "Φωκικά Χρονικά", Χρονιαίο Περιοδικό, Άμφισσα 1992, Τόμος Δ΄.
- "Φωκικά Χρονικά", Χρονιαίο Περιοδικό, Άμφισσα 1993, Τόμος Ε΄.
- Αγγελίδης Μηνάς (1991): Χωροταξικός Σχεδιασμός.
- "Εκθέσεις για το Πρόγραμμα 1983-1987" - Θέματα Προγραμματισμού Ε9. ΚΕΠΕ, 1987.
- Σκούντζος Θεόδωρος (1993): Περιφερειακή Οικονομική Ανάλυση και Πολιτική, Τόμος Α΄.
- Χατζημιχάλης Κωστής (1992): Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική.
- Πausanias: Πausanίου Ελλάδος Περιήγηση. Βοιωτικά και Φωκικά.
- Χριστοφιλοπούλου Δημ.(1990): Αστικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός και Προγραμματισμός.

- Ελληνικά Ξενοδοχεία 1995. ΕΟΤ.
- Σύγχρονα Θέματα. Τεύχος 55. Απρίλιος - Ιούνιος 1995.
- "Κίνητρα Τουριστικής Ανάπτυξης". Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης ΚΕΠΕ, 1981.

Ειδίκευση Προδιαγραφών Ειδικών Χωροταξικών Μελετών για το Κοινοτικό Πρόγραμμα ENVIREG (Αθήνα 1992).

ΑΡΘΡΑ - ΦΥΛΛΑΔΙΑ.

- Bernard Kayser: Ο Πολιτισμός Μοχλός για την Τοπική Ανάπτυξη.
- Πανταζής, Ράννου, Μαλούχου :Δυνατότητες Πολιτιστικής Κίνησης στο Δήμο, στη Συνοικία και στη Γειτονιά - Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε - Τεύχος 1.105 - Δευτέρα 9 Ιουνίου 1980 , σελ. 111.
- Μέγα Βούλα: Καταγραφή των Πολιτιστικών Πόλων του Ελλαδικού Χώρου - Τεχνικά Χρονικά - Α, 1986, Τόμος 6, Τεύχος 3.
- Πάρις Τσάρτας: "Προβλήματα και Χαρακτηριστικά του Ελληνικού Τουρισμού", από το Σεμινάριο για τον Τουρισμό (οργανωμένο από τη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης Λιβαδειας).
- Έκθεση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή για τις Κοινοτικές Δράσεις που επηρεάζουν τον Τουρισμό. - Απόφαση 92 / 421 / ΕΟΚ του Συμβουλίου, Βρυξέλλες 6 / 4 / 1994.
- Εισηγητής Νικόλαος Βασιλάρας: Έκθεση του Τμήματος Περιφερειακής Ανάπτυξης, Χωροταξίας και Πολεοδομίας με θέμα "Τουρισμός και Περιφερειακή Ανάπτυξη" - Βρυξέλλες 14 / 8 / 1990.
- "Εισαγωγή στην Οικονομία του Τουρισμού" από το Σεμινάριο για τον Τουρισμό (οργανωμένο από τη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης Λιβαδειας).
- Χαρτογραφική Απόδοση της Τουριστικής Κίνησης _ Διπλωματική Εργασία των φοιτητών του Ε.Μ.Π Ιωάννη Κάτσιου και Ευτυχίας Ντότσικα. Αθήνα Ιούνιος 1985. (Βιβλιοθήκη ΤΕΕ)
- Μεταβολή του Πρότυπου του Μαζικού Τουρισμού - Νέες Μορφές Τουρισμού ΕΤΒΑ Δ/ση Μελετών, Ανάδοχος Γ.Θ.Τσεκούρας & Συνεργάτες, Ειδικοί Συνεργάτες Ρ.Καλοκάρδου, Π.Τσάρτας, Κ.Κραντονέλλης.(Βιβλιοθήκη ΤΕΕ).
- Διάφορες σημειώσεις από το Σεμινάριο για τον Τουρισμό το οποίο οργανώθηκε από τη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης του Δήμου Λιβαδειάς των καταρτιζομένων από επί τόπου έρευνες και συνεντεύξεις σε άτομα του Δήμου Αράχωβας και Δελφών ή άλλων υπηρεσιών που έχουν άμεση σχέση με τον Τουρισμό.

- Αλέξης Χατζηδάκης: "Προϋποθέσεις μιας Πολιτικής για τον Πολιτιστικό Τουρισμό". Ευρωπαϊκή Συνάντηση, Συνέδριο με θέμα: Ευρωτουρισμός - Πολιτισμός και Ύπαιθρος.

- Οικοαγροτουρισμός (Διακοπές στην Ελλάδα, Περιοχές: Εύβοια, Καρδίτσα, Τρίκαλα, Σύρος).

- Ομιλία με θέμα: Το Πρόγραμμα "ΜΑΝΗ", Πολιτιστικό Οδοιπορικό " και η Τουριστική Ανάδειξη της φυσιογνωμίας της Μάνης στα πλαίσια του Συνεδρίου: Ευρωτουρισμός - Πολιτισμός και Ύπαιθρος , Εισηγητής: Γιάννης Σάϊτας.

- Ομιλία με θέμα: Πολιτιστικός Τουρισμός - Τουρισμός Ύπαιθρου στα πλαίσια του Συνεδρίου: Ευρωτουρισμός - Πολιτισμός και Ύπαιθρος , Εισηγήτρια: Χατζηνικολάου Ελισσάβετ.

- Βούλα Μέγα: "Τουρισμός και Αξιοποίηση Αρχαιολογικών Πόρων. Η Περίπτωση της Σάμου". _ Τεχνικά Χρονικά, 1990, Τόμος 10, Τεύχος 3.

ΥΠΑΡΧΟΝΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ.

- ΥΧΟΠ 1984. Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης Νομού Βοιωτίας. (Πηγή: Πολεοδομία Λιβαδειάς)

- Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Λιβαδειάς (Πηγή: Πολεοδομία Λιβαδειάς).

- Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Λιβαδειάς (Πηγή: Δήμος Λιβαδειάς).

- Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Ορχομενού (Πηγή: Δήμος Ορχομενού).

- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης για την Ελλάδα 1989 - 1992. Νομός Βοιωτίας. (Πηγή: Νομαρχία Λιβαδειάς, Δ/νση Προγραμματισμού).

- Κοινοτικό Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα LIFE. 1993 - Πρόταση Δημιουργίας Κέντρου Περιβαλλοντικής Τεκμηρίωσης, ευαισθητοποίησης και Προστασίας στον Ορχομενό. (Πηγή: Δήμος Ορχομενού).

- Μελέτη Τουριστικής Αξιοποίησης _ Οικόπεδο Δήμου Ορχομενού στη θέση Πηγές των Χαρίτων. Μάρτιος 1988.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ

- "Παρνασσός, Χιονοδρομικό Κέντρο" _ Ε.Ο.Τ.

- "Από το σημερινό Δίστομο στην αρχαία Άμβροσσο" _ Υπουργείο Πολιτισμού, Αρχαιολογική Συλλογή Διστόμου. (Δήμος Διστόμου)

- "Ορχομενός" (Δήμος Ορχομενού)

- Camping in Greece, 1994 (Ε.Ο.Τ.)
- "Αντίκυρα Αρχαιολογικό Περίγραμμα" της Έφης Μπαζιωτοπούλου - Βαλαβάνη (από την Κοινότητα Αντίκυρας)
- "Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών" (από τη διεύθυνση του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κέντρου Δελφών).
- "Εθνικοθρησκευτική Γιορτή, Πανηγυράκι Αγίου Γεωργίου, από 1 - 4 Μαΐου 1994" (Δήμος Αράχωβας)
- "Λιβαδειά, Χάρτης και Συνοπτικός Οδηγός του Δήμου Λεβαδέων" (Δήμος Λεβαδειάς).

ΝΟΜΟΙ - ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ.

α1.Νόμος 1650 (Αθήνα 16 Οκτωβρίου 1986 - Τεύχος 1ο)
Για την προστασία του περιβάλλοντος.

α2.Αθήνα 25 Οκτωβρίου 1990 - Τεύχος 2ο /678
Κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες , περιεχόμενο Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) , καθορισμός περιεχομένου ειδικών περιβαλλοντικών μελετών (ΕΠΜ) και λοιπές συναφείς διατάξεις , σύμφωνα με το Ν. 1650/1986.

β.Νόμος 1337/1983.
Επέκταση πολεοδομικών σχεδίων , οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

Πίνακες 2ου Κεφαλαίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.: Χρήσεις γης της περιοχής μελέτης για τα έτη 1971, 1981.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.1: Χρήσεις Γης Περιοχής Μελέτης.										
Ο.Τ.Α.	Μορφή ανάγλυφου του εδάφους	Σύνολο εκτάσεων σε στρέμματα		Μεταβολή %	Καλλιέργειες σε στρ.		Μεταβολή %	Βοσκότοποι σε στρ.		Μεταβολή %
		1971	1981	100*(β-α)/α	1971	1981	100*(β-α)/α	1971	1981	100*(β-α)/α
Δ.Αλιάρτου	Πεδινό	66000	66100	0,151	51500	51100	-0,776	12700	12700	0
Δ.Αράχωβας	Ορεινό	139000	139400	0,287	22000	22000	0	65000	65400	0,615
Δ.Διατόμου	Ορεινό	80500	80500	0,625	12600	12700	0,793	45000	45500	1,11
Δ.Λιβαδειάς	Ημιορεινό	114000	185400	62,631	29300	29100	-0,682	74700	86800	16,198
Δ.Ορχομενού	Πεδινό	43000	43400	0,93	39800	39800	0	900	1300	44,44
Κ.Αγίας Άννας	Ορεινό	50000	49800	-0,4	4700	4700	0	35600	35600	0
Κ.Αγίας Τριάδας	Ορεινό	25000	25100	0,4	6000	6000	0	16000	16000	0
Κ.Αγίου Βλασίου	Πεδινό	23000	23100	0,434	8300	8300	0	14000	14100	0,714
Κ.Αγίου Γεωργίου	Ημιορεινό	31000	30800	-0,645	16700	16900	1,197	8800	8400	-4,54
Κ.Αγίου Δημητρίου	Πεδινό	32000	32400	1,25	31000	31000	0		400	
Κ.Αγίου Σπυριδωνα	Πεδινό	7000	7300	4,285	6900	6900	0		300	
Κ.Ακοντίου	Πεδινό	21000	6900	-67,14	3200	3300	3,125	17500	3400	-80,57
Κ.Αλακομενών	Πεδινό	7000	7000	0	6200	6100	-1,612			
Κ.Ανθοχωρίου	Πεδινό	20000	18900	-5,5	7200	7200	0	12400	11300	-8,87
Κ.Αντίκυρας	Ορεινό	23000	23300	1,304	4800	12700	164,58	15800	7700	-51,26
Κ.Βασιλικών	Πεδινό	7000	7400	5,714	4400	4400	0	2400	2800	16,666
Κ.Δαύλειας	Ημιορεινό	62000	61700	-0,483	11800	10900	-7,627	36200	35100	-3,038
Κ.Διονύσου	Πεδινό	29000	40600	40	9400	13300	41,48	18800	26500	40,957
Κ.Ευαγγελίστριας	Ορεινό	27000	26800	-0,74	2100	1800	-14,28	10400	10700	2,884
Κ.Θουρίου	Πεδινό	9000	9500	5,555	5300	5300	0	3300	3800	15,151
Κ.Καρυάς	Πεδινό	20000	20400	2	19600	19400	-1,02		400	
Κ.Κορώνειας	Ορεινό	32000	32200	0,625	8400	8400	0	16100	16300	1,242
Κ.Κυριακίου	Ορεινό	130000	130400	0,307	7900	7900	0	76000	76400	0,526
Κ.Λαφυστίου	Πεδινό	19000	19400	2,105	7000	6900	-1,428	9400	10200	8,51
Κ.Λουτσίου	Πεδινό	14000	14300	2,142	6700	6700	0	7000	7200	2,85
Κ.Μαυρονερίου	Πεδινό	18000	17800	-1,11	6100	6100	0	11400	11300	-0,877
Κ.Παρορίου	Πεδινό	15000	15500	3,33	4600	4600	0	9100	9600	5,494
Κ.Παύλου	Ημιορεινό	58000	58200	0,344	20700	22800	10,144	27100	25400	-6,273
Κ.Πέτρας	Πεδινό	24000	24500	2,083	19300	19300	0	3600	3100	-13,888
Κ.Προσήλιου	Πεδινό	7000	8000	14,285	3000	3000	0	3800	4800	26,315
Κ.Προφήτη Ηλία	Πεδινό	11000	10700	-2,727	5200	5100	-1,923	5700	5500	-3,508
Κ.Πύργου	Πεδινό	13000	13500	3,846	9000	9000	0	3400	3900	14,705
Κ.Ρωμαϊκού	Πεδινό	8000	7700	-3,75	5900	5900	0	800	600	-25
Κ.Στερίου	Ορεινό	51000	50800	-0,392	6500	5500	-15,384	32900	15000	-54,407
Κ.Σωληναρίου	Πεδινό	15000	15500	3,333	8000	8000	0	5200	5700	9,615
Κ.Υψηλάντη	Ημιορεινό	16000	15600	-2,5	7600	7600	0	4200	4200	0
Κ.Χαιρώνειας	Πεδινό	25000	27000	8	11100	11100	0	13700	13900	1,459
Σύνολο Επαρχίας Λιβαδειάς		1363000	1366500	0,256	444400	450800	1,44	631000	602800	-4,469
Σύνολο Ν.Βοιωτίας		3208000	2951600	-7,992	1217200	1136100	-6,662	1369500	1263600	-7,732
Δελφοί	Ορεινό	37900	37900	0	3700	3700	0	11800	11800	0
Σύνολο Ν.Φωκίδας		2120600	2120600	0	265600	265600	0	783100	783100	0
Σύνολο Περιφ. Στερ. Ελλάδας		24391500	24391500	0,00%	6284000	6284000	0,00%	5867700	5867700	0
Σύνολο Χώρας		131957400	131957400	0,00%	39452000	39452000	0,00%	3003800	3003800	0

Πηγή Στοιχείων: Κατανομή της Εκτάσεως της Χώρας κατά Βασικές Κατηγορίες Χρήσεως. Έτος: 1971, 1981 (Στατιστική Υπηρεσία Λιβαδειάς).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.: Χρήσεις γης της περιοχής μελέτης για τα έτη 1971, 1981.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.2: Χρήσεις Γης Περιοχής Μελέτης.									
Ο.Τ.Α.	Δάση σε στρ.		Μεταβολή % 100*(β-α)/α	Εκτάσεις που καλύπτ. από νερά(σε στρ.)		Μεταβολή % 100*(β-α)/α	Οικισμοί δρόμοι κ.λ.π σε στρ.		Μεταβολή % 100*(β-α)/α
	1971	1981		1971	1981		1971	1981	
Δ.Αλιάρτου				300	300	0	1500	2000	33,33
Δ.Αράχωβας	46000	46000	0				900	900	0
Δ.Διστόμου	18500	18400	-0,54	500	100	-80	3500	3500	0
Δ.Λιβαδειάς	3800	55200	1352,63	200	200	0	6100	7900	29,508
Δ.Ορχομενού							2300	2300	0
Κ.Αγίας Άννας	7800	7600	-2,564	100	100	0	1800	1800	0
Κ.Αγίας Τριάδας	1200	1300	8,333	600	600	0	1200	1200	0
Κ.Αγίου Βλασίου				300	300	0	200	200	0
Κ.Αγίου Γεωργίου				1500	1500	0	3000	3000	0
Κ.Αγίου Δημητρίου							1000	1000	0
Κ.Αγίου Σπυριδωνά							100	100	0
Κ.Ακοντίου				100	100	0	100	100	0
Κ.Αλακομενών				300	300	0	500	500	0
Κ.Ανθοχωρίου				200	200	0	200	200	0
Κ.Αντίκυρας							2000	2500	25
Κ.Βασιλικών				100	100	0	100	100	0
Κ.Δαύλειας	11400	11700	2,631	1000	1000	0	1600	3000	87,5
Κ.Διονύσου							900	900	0
Κ.Ευαγγελίστριας	12900	12700	-1,55				200	200	0
Κ.Θουρίου				100	100	0	100	100	0
Κ.Καρυάς				100	100	0	300	500	66,66
Κ.Κορώνειας	5000	5000	0	500	500	0	2000	2000	0
Κ.Κυριακίου	39800	39800	0	1000	100	-90	1500	1500	0
Κ.Λαφυστίου	600	700	16,66	300	300	0	500	600	20
Κ.Λουτσίου							300	300	0
Κ.Μαυρονερίου				400	300	-25	100	100	0
Κ.Παρορίου	1100	1100	0				200	200	0
Κ.Παύλου	700	500	-28,59	100	100	0	1500	1500	0
Κ.Πέτρας		600		400	500	25	700	800	14,285
Κ.Προσήλιου							200	200	0
Κ.Προφήτη Ηλία							100	100	0
Κ.Πύργου				200	200	0	300	300	0
Κ.Ρωμαϊκού				800	700	-12,5	500	500	0
Κ.Στειρίου	7800	26000	233,33	500	500	0	100	400	300
Κ.Σωληναρίου				300	300	0	1300	1300	0
Κ.Υψηλάντη	3000	2600	-13,33				1200	1200	0
Κ.Χαιρώνειας							200	200	0
Σύνολο Επαρχίας Λιβαδειάς	211600	229100	8,27	9500	9300	-2,105	39200	42700	8,928
Σύνολο Ν.Βοιωτίας	416600	359900	-13,61	57200	40700	-28,846	105600	106000	0,378
Δελφοί	15200	15200	0	100	100	0	4000	4000	0
Σύνολο Ν.Φωκίδας	549100	549100	0	38200	38200	0	43700	43700	0
Σύνολο Περιφ.Στερ.Ελλάδας	6228700	6228700	0	650500	650500	0	830400	830400	0
Σύνολο Χώρας	29510900	29510900	0	3086300	3086300	0	4893100	4893100	0

Πηγή Στοιχείων: Κατανομή της Εκτάσεως της Χώρας κατά Βασικές Κατηγορίες Χρήσεως. Έτος: 1971, 1981 (Στατιστική Υπηρεσία Λιβαδειάς).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.: Χρήσεις γης της περιοχής μελέτης για τα έτη 1971, 1981.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.3: Χρήσεις Γης Περιοχής Μελέτης.			
Ο.Τ.Α.	Άλλες εκτάσεις(σε στρ.)		Μεταβολή % 100*(β-α)/α
	1971	1981	
Δ.Αλιάρτου			
Δ.Αράχωβας	5500	5500	0
Δ.Διστόμου	300	300	0
Δ.Λιβαδειάς		6300	
Δ.Ορχομενού			
Κ.Αγίας Άννας			
Κ.Αγίας Τριάδας			
Κ.Αγίου Βλασίου	200	200	0
Κ.Αγίου Γεωργίου	1000	1000	0
Κ.Αγίου Δημητρίου			
Κ.Αγίου Σπυριδωνά			
Κ.Ακοντίου			
Κ.Αλακομενών			
Κ.Ανθοχωρίου			
Κ.Αντίκυρας	400	400	0
Κ.Βασιλικών			
Κ.Δαύλειας			
Κ.Διονύσου			
Κ.Ευαγγελίστριας	1500	1500	0
Κ.Θουρίου	200	200	0
Κ.Καρυάς			
Κ.Κορώνειας			
Κ.Κυριακίου	3800	3800	0
Κ.Λαφυστίου	1200	1000	-16,66
Κ.Λουτσίου			
Κ.Μαυρονερίου	0	0	
Κ.Παρορίου			
Κ.Παύλου	7900	7900	0
Κ.Πέτρας		200	
Κ.Προσήλιου			
Κ.Προφήτη Ηλία			
Κ.Πύργου	100	100	0
Κ.Ρωμαϊκού			
Κ.Στειρίου	3200	3400	6,25
Κ.Σωληναρίου	200	200	
Κ.Υψηλάντη			
Κ.Χαιρώνειας			
Σύνολο Επαρχίας Λιβαδειάς	27300	31900	16,849
Σύνολο Ν.Βοιωτίας	41400	45400	9,661
Δελφοί			
Σύνολο Ν.Φωκίδας	35100	35100	0
Σύνολο Περιφ.Στερ.Ελλάδας	371100	371100	0
Σύνολο Χώρας	2464900	2464900	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4.: Πληθυσμοί των Ο.Τ.Α της Περιοχής Μελέτης για τα έτη 1951 έως 1991 - Πληθυσμιακές Μεταβολές - Πρόβλεψη πληθυσμού για το 2.001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4.1: Πληθυσμοί των Ο.Τ.Α της Περιοχής Μελέτης για τα έτη 1951-1991.													
Έτος Ο.Τ.Α	1951	1961	1971	1981	1991	Απόλυτη Αύξηση	Απόλυτη Αύξηση	Απόλυτη Αύξηση	Απόλυτη Αύξηση	Μεταβολή% 51-61	Μεταβολή% 61-71	Μεταβολή% 71-81	Μεταβολή% 81-91
						1951-1961	1961-1971	1971-1981	1981-1991	Μέση ετήσια	Μέση ετήσια	Μέση ετήσια	Μέση ετήσια
Λιβαδειά	13430	15378	16446	17769	19295	1948	1068	1323	1526	14,50%	6,95%	8,05%	8,59%
Ορχομενός	4826	5345	5085	5369	5525	519	-260	284	156	10,76%	-4,87%	5,59%	2,90%
Αλιάρτος	2993	3500	3282	4090	4633	507	-218	808	543	16,94%	-6,23%	24,62%	13,28%
Αράχωβα	3052	3130	2828	2910	3375	78	-302	82	465	2,56%	-9,65%	2,90%	15,98%
Δίστομο	1673	2049	5447	5604	4556	376	3398	157	-1048	22,48%	165,83%	2,89%	-18,70%
Αγία Άννα	570	633	548	570	510	63	-85	22	-60	11,05%	-13,43%	4,02%	-10,53%
Αγία Τριάδα	1331	1401	1225	1263	1472	70	-176	38	209	5,26%	-12,57%	3,10%	16,54%
Άγιος Βλάσιος	838	667	514	409	381	-171	-153	-105	-28	-20,41%	-22,94%	-20,43%	-6,84%
Άγιος Γεώργιος	1883	2134	2186	2176	2170	251	52	-10	-6	13,33%	2,44%	-0,46%	-0,28%
Άγιος Δημήτριος	1182	1256	1128	1090	1281	74	-128	-38	191	6,26%	-10,19%	-3,37%	17,52%
Άγιος Σπυριδωνας	564	645	430	469	538	81	-215	39	69	14,36%	-33,33%	9,07%	14,71%
Ακόντιο	338	346	252	215	187	8	-94	-37	-28	2,37%	-27,17%	-14,69%	-13,02%
Αλακομενές	409	435	303	296	324	26	-132	-7	28	6,36%	-30,34%	-2,32%	9,45%
Ανθοχώρι	395	398	317	295	327	3	-81	-22	32	0,76%	-20,35%	-6,95%	10,84%
Αντίκυρα	546	735	2055	2045	2346	189	1320	-10	301	34,62%	179,60%	-0,49%	14,71%
Βασιλικά	210	227	160	143	122	17	-67	-17	-21	8,10%	-29,52%	-10,63%	-14,68%
Δαύλεια	2459	2116	1903	2264	2191	-343	-213	361	-73	-13,95%	-10,07%	18,98%	-3,22%
Διόνυσος	621	763	810	740	735	142	47	-70	-5	22,87%	6,16%	-8,65%	-0,68%
Άγιος Μελέτιος	437	812				375	-812	0	0	85,81%	-100%		
Ευαγγελίστρια	316	328	292	205	309	12	-36	-87	104	3,80%	-10,98%	-29,80%	50,73%
Θούριο	315	339	276	230	238	24	-63	-46	8	7,62%	-18,59%	-16,67%	3,47%
Καρούα	514	521	500	422	366	7	-21	-78	-56	1,36%	-4,04%	-15,60%	-13,28%
Κορώνεια	953	957	843	727	899	4	-114	-116	172	0,42%	-11,92%	-13,77%	23,65%
Κυριάκι	2015	2123	2396	2320	2482	108	273	-76	162	5,36%	12,86%	-3,18%	6,98%
Λαφύσι	846	824	643	607	636	-22	-181	-36	29	-2,60%	-21,97%	-5,60%	4,77%
Λούτσι	416	479	384	455	503	63	-95	71	48	15,14%	-19,84%	18,49%	10,55%
Μαυρονέρι	543	514	378	352	367	-29	-136	-26	15	-5,34%	-26,46%	-6,88%	4,26%
Παρόρι	663	573	526	454	362	-90	-47	-72	-92	-13,57%	-8,21%	-13,69%	-20,27%
Παύλο	1644	1749	1512	1405	1400	105	-237	-107	-5	6,39%	-13,56%	-7,08%	-0,35%
Πέτρα	493	572	509	503	460	79	-63	-6	-43	16,02%	-11,02%	-1,18%	-8,54%
Προσήλιο	621	155	106	76	92	-466	-49	-30	16	-75,04%	-31,62%	-28,30%	21,06%
Προφ. Ηλίας	251	253	195	168	173	2	-58	-27	5	0,80%	-22,93%	-13,85%	2,98%
Πύργος	382	292	249	210	205	-90	-43	-39	-5	-23,56%	-14,73%	-15,67%	-2,38%
Ρωμιάικο	559	536	402	312	343	-23	-134	-90	31	-4,11%	-25%	-22,39%	9,93%
Στέρι	744	891	1013	942	922	147	122	-71	-20	19,76%	13,70%	-7%	-2,12%
Σωληνάρι	459	502	447	523	513	43	-55	76	-10	9,37%	-10,96%	17%	-1,91%
Υψηλάντης	723	738	668	584	590	15	-70	-84	6	2,07%	-9,49%	-12,58%	1,03%
Χαιρώνεια	665	735	765	708	747	70	30	-57	39	10,53%	4,09%	-7,46%	5,50%
Σύν. Επαρχίας Λιβαδειάς	50879	55051	57023	58920	61575	4172	1972	1897	2655	8,20%	3,58%	3,32%	4,50%
Σύνολο Νομού Βοιωτίας	106838	114256	114675	117175	134108	7418	419	2500	16933	6,95%	0,37%	2,19%	14,46%
Δελφοί	821	1222	1185	2426	1245	401	-37	1241	-1181	48,85%	-3,03%	104,72%	-48,69%
Σύνολο Νομού Φωκίδας	51472	47842	41361	44222	52154	-3630	-6481	2861	7932	-7,06%	-13,55%	6,92%	17,94%
Σύνολο Περιφέρειας	730990	970949	992077	1099841	809570	239959	21128	107764	-290271	32,83%	2,18%	10,87%	-26,40%
Σύνολο Χώρας	7632801	8388553	8768641	9740417	10120000	755752	380088	971776	379583	9,90%	4,54%	11,09%	3,89%

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4.: Πληθυσμοί των Ο.Τ.Α της Περιοχής Μελέτης για τα έτη 1951 έως 1991 - Πληθυσμιακές Μεταβολές - Πρόβλεψη πληθυσμού για το 2.001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4.2: Πληθυσμιακή Μεταβολή για τα έτη 1951-1991 - Πρόβλεψη Πληθυσμού για το 2.001.			
Ο.Τ.Α	Απόλυτη Μεταβολή	Μεταβολή επί	Πρόβλεψη πληθυσμού για το 2001
	1951-1991	τοίς % για τα έτη 1951-1991	
Λιβαδειά	5865	43,67%	20961
Ορχομενός	699	14,48%	5764
Αλιάρτος	1640	54,79%	5589
Αράχωβα	323	10,58%	3707
Δίστομο	2883	172,32%	4208
Αγία Άννα	-60	-10,53%	493
Αγία Τριάδα	141	10,59%	1623
Άγιος Βλάσιος	-457	-54,53%	332
Άγιος Γεώργιος	287	15,24%	2162
Άγιος Δημήτριος	99	8,37%	1374
Άγιος Σπυριδωνας	-26	-4,60%	605
Ακόντιο	-151	-44,68%	162
Αλακομενές	-85	-20,78%	335
Ανθωώρι	-68	-17,21%	333
Αντίκυρα	1800	329,67%	2518
Βασιλικά	-88	-41,91%	107
Δαύλεια	-268	-10,89%	2369
Διόνυσος	114	18,36%	701
Άγιος Μελέτιος	-437	-100%	
Ευαγγελίστρια	-7	-2,22%	343
Θούριο	-77	-24,44%	222
Καρυά	-148	-28,80%	316
Κορώνεια	-54	-5,66%	944
Κυριάκι	467	23,17%	2529
Λαφύστι	-210	-24,82%	633
Λούτσι	87	20,92%	581
Μαυρονέρι	-176	-32,41%	362
Παρόρι	-301	-45,40%	305
Παύλο	-244	-14,85%	1349
Πέτρα	-33	-6,70%	438
Προσήλιο	-529	-85,19%	88
Προφ. Ηλίας	-78	-31,08%	164
Πύργος	-177	-46,33%	187
Ρωμιάικο	-216	-38,64%	322
Στέρι	178	23,93%	880
Σωληνάρι	54	11,76%	553
Υψηλάντης	-133	-18,39%	557
Χαιρώνεια	82	12,33%	739
Σύν. Επαρχίας Λιβαδειάς	10696	21,02%	64030
Σύνολο Νομού Βοιωτίας	27270	25,52%	145690
Δελφοί	424	51,64%	1641
Σύνολο Νομού Φωκίδας	682	1,32%	59010
Σύνολο Περιφ.Στερεάς Ελλάδας	78580	10,74%	748870
Σύνολο Χώρας	2487199	32,59%	10904020

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

Πίνακες 3ου Κεφαλαίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.1.: Μνημεία Προϊστορικά, Κλασσικά, Ελληνιστικά και Ρωμαϊκά.

Επ.Λιβαδειάς Ο.Τ.Α	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Φ.Ε.Κ	Φορέας Προστασίας	Ζώνες
Αγία Άννα	Ερείπια αρχ.πόλης Βούλιδος	Αρχαιολογικός χώρος	510/Β/4.9.1981	ΥΠ.ΠΟ-Θ' Ε.Π.Κ.Α	
Άγιος Βλάσιος	Κάστρο Πανοπέως	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο & τόπος	41/Β/18.1.1972	ΥΠΠΟ-Θ' Ε.Π.Κ.Α(ΘΗΒΑ)	
Αλιάρτος	Ακρόπολη Αλιάρτου	Αρχαιολογικός χώρος	30/Β/16.1.1965	ΥΠΠΟ-Θ' Ε.Π.Κ.Α (Θήβα)	
Αντίκυρα	Η ευρύτερη περιοχή της κοι- νότητας Αντίκυρας, που περι- λαμβάνει αρχαιότητες & μνη- μεία από τους μεσοελλαδικούς μέχρι και τους Μεσαιωνικούς χρόνους.	Αρχαιολογικός χώρος.	669/Β/7.10.1986	ΥΠΠΟ-Ι' Ε.Π.Κ.Α.(Δελφοί) & 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	Σε 500μ. πέραν του ορίου του αρχαιολογικού χώρου απαγο- ρεύεται η λατόμηση και κάθε και κάθε είδους εξόρυξη.
Αράχωβα	(Μ)πάνια / "Παλιόπυργος" Αράχωβας	Αρχαιολογικός χώρος.	218 / Β /29.4.1987 259 / Β /25.4.1991	ΥΠΠΟ-Ι' Ε.Π.Κ.Α(Δελφοί)	Ζώνη Α, αδόμητη απολύτου προστασίας.
Αράχωβα	Ύψωμα Καστρούλι Ζεμενού	Αρχαιολογικός χώρος.	259 / Β /25.4.1991	ΥΠΠΟ-Ι' Ε.Π.Κ.Α (Δελφοί)	Ζώνη Α, αδόμητη απολύτου προστασίας. Ζώνη Β, περιβάλλει τη ζώνη Α & περιλαμβάνει όλες τις εντός των ορίων της ΖΟΕ περιοχές.Δηλ. ε- πιτρέπεται η δόμηση με όρους.
Αράχωβα Αράχωβα	Κωρύκειο Άντρο και Λόφος Κουμούλα Παρνασσού.	Αρχαιολογικοί χώροι.	484 / Β /23.7.1984	ΥΠΠΟ-Ι' Ε.Π.Κ.Α(Δελφοί)	
Διόνυσος	Αρχαία Τεγύρα στο Διόνυσο.	Αρχαιολογικός χώρος.	255 / Β /18.9.1958	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	
Διόνυσος	Ναός Ηρακλέους στο Διόνυσο.	Αρχαιολογικός χώρος.	255 / Β /18.9.1958	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.1.: Μνημεία Προϊστορικά, Κλασσικά, Ελληνιστικά και Ρωμαϊκά.

Δίστομο	Λόφος Κάστρο Διστόμου.	Αρχαιολογικός χώρος.	228 / Β / 6.5.1987	ΥΠΠΟ -Ι' Ε.Π.Κ.Α (Δελφοί) & 1η Ε.Β.Α (Αθήνα).	Ζώνη προστασίας γύρω από το λόφο που περιλαμβάνει τμήμα της σημερινής πόλης.
Επ.Λιβαδειάς					
Ο.Τ.Α	Ονομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Φ.Ε.Κ	Φορέας Προστασίας	Ζώνες
Λούτσι	Αρχαία Υψητός στο Δενδρί Λουτσίου.	Αρχαιολογικός χώρος.	639 / Β / 7.8.1991	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	
Ορχομενός	Η περιοχή του Δήμου Ορχομενού μέσα στα παρακάτω όρια: ανατολικά: δια της ανωνύμου κεντρικής οδού της περιοχής Σκριπού που οδηγεί στο Βυζαντινό ναό της Παναγίας δηλ. από την είσοδο του θολωτού τάφου προς νότο της ίδιας οδού σε μήκος 1.00 μ. και προς βορρά μέχρι της καμπής της οδού προς δυσμάς σε μήκος 2.00μ., δυτικά: δια της κορυφής του Ακοντίου Μεσαιωνικών χρόνων Πύργου, βόρεια: δια και μέχρι των πηγών Μέλανος ποταμού, νότια: δια τα λατομεία προς Προσήλιο οδού, ορίζεται ως αρχαιολογικός χώρος.	Αρχαιολογικός χώρος.	297 / Β / 5.11.1958	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	
Στείρι	Λόφος "Μπούλιος" Στειρίου.	Αρχαιολογικός χώρος	875 / Β / 17.12.1984	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)& 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	Ζώνη προστασίας 200μ. γύρω από το λόφο για να προστατευθούν η Ακρόπολη και οι τάφοι.
Χαιρώνεια	Ηράκλειο Χαιρώνειας	Αρχαιολογικός χώρος	510 / Β / 4.9.1981	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	
Χαιρώνεια	Τύμβος Μακεδόνων	Αρχαιολογικός χώρος	510 / Β / 4.9.1981	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	
Χαιρώνεια	Φрукτωρία Χαιρώνειας	Αρχαιολογικός χώρος	510 / Β / 4.9.1981	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	
Χαιρώνεια	Χαιρώνεια-Αγκορτσές	Αρχαιολογικοί χώροι	510 / Β / 4.9.1981	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	

Ο.Τ.Α	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Φ.Ε.Κ	Φορέας Προστασίας	Ζώνες
Δελφοί	Ο Αρχαιολογικός χώρος Δελφών , ορίζεται προς Βορρά από τους Φαιδριάδες βράχους, προς Ανατολήν από το 164ου χλμ. της δημοσίας οδού, προς ΝΑ από τον ποταμό Πλειστό, προς Δύση από περίμετρο που απέχει 500μ. από το στάδιο και προς Νότο από ευθεία που διέρχεται από τη δεξαμενή νερού του χωριού των Δελφών και του ξενοδοχείου "Βούζας" η οποία λήγει στον ποταμό Πλειστό και περιλαμβάνει: τα ιερά των Δελφών (Απόλλωνα και Αθηνάς), το Στάδιο, τις Οχυρώσεις των Φωκέων, το Γυμνάσιο, την ανατολική νεκρόπολη και τον Πύργο που βρίσκεται στο δημόσιο δρόμο Δελφών-Αράχωβας.	1.Αρχαιολογικός χώρος 2.Ιστορικός τόπος 3.Τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.	384/Β/1.6.1972 589/Β/6.6.1975 259/Β/25.4.1991	ΥΠ.ΠΟ - Ι' Ε.Π.Κ.Α (Δελφοί)& Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ	Ζώνη Α, αδόμητη, απολύτου προστασίας: στη ζώνη Α περιλαμβάνεται εκτός των μεμονομένων αρχαιολογικών χώρων η περιοχή που χαρακτηρίζεται ως απολύτου προστασίας. Ζώνη Β, που περιβάλλει τη ζώνη Α και περιλαμβάνει όλες τις εντός των ορίων της Ζ.Ο.Ε περιοχές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.2.: Βυζαντινά Μνημεία.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΛΙΒΑΔΕΙΑΣ					
Ο.Τ.Α	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Φ.Ε.Κ	Φορέας Προστασίας	Ζώνες
Άγιος Δημήτριος	Ναός Αγ.Γεωργίου	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο & τόπος που παρουσιάζει ιδιαίτερο φυσικό κάλλος και ενδιαφέρον από αρχιτεκτονική & ιστορ. άποψη.	606/Β/3.10.1967	ΥΠΠΟ-1η Ε.Β.Α(Αθήνα)& ΥΠΕΧΩΔΕ	
Αλιάρτος	Μονή Ευαγγελίστριας στο Ζαγαρά Βοιωτίας	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο.	83/Β/4.3.86	ΥΠΠΟ-1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	1000μ. γύρω από τον περίβολο
	Ναός Αγ. Γεωργίου Κριμπά Κωπαΐδος.	Προέχον Βυζαντινό μνημείο το οποίο υπαγεται στις διατάξεις του Ν.2447	68/Α/26.4.1921	ΥΠΠΟ-1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	
Αντίκυρα	Η ευρύτερη περιοχή της κοινότητας Αντίκυρας, που περιλαμβάνει αρχαιότητες & μνημεία από τους μεσοελλαδικούς μέχρι και τους Μεσαιωνικούς χρόνους.	Αρχαιολογικός χώρος.	669/Β/7.10.1986	ΥΠΠΟ-Ι' Ε.Π.Κ.Α.(Δελφοί) & 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	Σε 500μ. πέραν του ορίου του αρχαιολογικού χώρου απαγορεύεται η λατόμηση και κάθε είδους εξόρυξη.
Αντίκυρα	Παρεκκλήσιο Αγ.Σπυριδωνος Αντίκυρας.	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο.	32 / Β /28.1.1963	ΥΠΠΟ-1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	
Αράχωβα	Ναός Αγ. Ιωάννη Αράχωβας.	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο.	833 / Β/26.11.1984	ΥΠΠΟ-1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	Ζώνη προστασίας 50μ. από τις πλευρές του Ναού.
Δαύλεια	Κάστρο Δαύλειας.	Βυζαντινό μνημείο.	28 / Α / 26.2 1922	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	
	Μετόχι Μονής Ιερουσαλήμ στη Δαύλεια.	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο.	733 / Β /5.12.1985	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.2.: Βυζαντινά Μνημεία.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΛΙΒΑΔΕΙΑΣ					
Ο.Τ.Α	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Φ.Ε.Κ	Φορέας Προστασίας	Ζώνες
Διόνυσος	Μετόχι Αγίου Νικολάου(Μονής Οσίου Λουκά)στο Διόνυσο.	Προέχον Βυζαντινό μνημείο	68 / Α / 26.4.1921	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	
Δίστομο	Λόφος Κάστρο Δίστομο.	Αρχαιολογικός χώρος.	228 / Β / 6.5.1987	ΥΠΠΟ -Ι' Ε.Π.Κ.Α (Δελφοί) & 1η Ε.Β.Α (Αθήνα).	Ζώνη προστασίας γύρω από το λόφο που περιλαμβάνει τμήμα της σημερινής πόλης.
Λαφύστιο	Ναός Αγίας Βαρβάρας Ναός Αγ.Γεωργίου Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου		4 / Β /11.1.1978	ΥΠΠΟ-1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	
Λιβαδειά	Κάστρο Λιβαδειάς(Μεσαιωνικό)	Προέχοντα Βυζαντινά μνημεία	28 Α / 26.2.1922	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	
	Ναός Αγίας Παρασκευής	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο	68 /Α /26.4.1921	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	
	Τοξωτό γεφύρι στη Λιβαδειά	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο	748 / Β /29.9.1993 731 /Β /31.7.1980	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	
Ορχομενός	Ναΐσκος Αγ'Ανδρέου Ορχομενού	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο	335 / Β /11.12.1958	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	
Ορχομενός	Ναός Αγ. Γεωργίου Ναός Αγ. Σώζοντος Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου	Προέχοντα βυζαντινά μνημεία.	68 / Α /26.4.1921	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	
ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΛΙΒΑΔΕΙΑΣ					

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.2.: Βυζαντινά Μνημεία.

Ο.Τ.Α	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Φ.Ε.Κ	Φορέας Προστασίας	Ζώνες
Πέτρα	Πέτρα	Ιστορικός τόπος	510 / Β / 31.12.1962	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	
Στείρι	Λόφος "Μπούλιος" Στειρίου.	Αρχαιολογικός χώρος	875 / Β / 17.12.1984	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)& & 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	Ζώνη προστασίας 200μ. γύρω από το λόφο για να προστατευθούν η Ακρόπολη και οι τάφοι.
Στείρι	Μονή Οσίου Λουκά και Περιβάλλον.	1. Προέχον Βυζαντινό μνημείο 2. Τοπίο εξαιρετού φυσικού κάλλους και τόπο που χρειά- ζεται ειδική κρατική προστασία	68 / Α / 26.4.1921 124 / Β / 2.3.1921	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)& & ΥΠΕΧΩΔΕ	2. Ζώνη προστασίας γύρω από το περίγραμμα σε περιπτώσεις αιτήσεων λατομείων 500μ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.3.: Νεώτερα Μνημεία.

ΝΕΩΤΕΡΑ ΜΝΗΜΕΙΑ					
Ο.Τ.Α	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Χρονολόγηση	Φορέας Προστασίας	Φ.Ε.Κ
Αλαλκομενές	Εγκαταστάσεις (κτίρια, τεχνικά έργα, μηχανικός εξοπλισμός) της πρώην αγγλικής εταιρείας LAKE COPAIS CO LTD στην ευρύτερη περιοχή Κωπαΐδας.	Ιστορικά διατηρητέα μνημεία	Νεώτερα	ΥΠΠΟ-1η Ε.Ν.Μ (Αθήνα)	33/Β/28.1.1991
Κάμπος Κωπαΐδας	Εγκαταστάσεις & Μηχανικός εξοπλισμός της πρώην αγγλικής εταιρείας LACE COPAIS CO LTD.	Ιστορικά διατηρητέα μνημεία			
Αλίartos	Εγκαταστάσεις (κτίρια, τεχνικά έργα, μηχανικός εξοπλισμός) της πρώην αγγλικής εταιρείας LAKE COPAIS CO LTD στην ευρύτερη περιοχή Κωπαΐδας.	Ιστορικά διατηρητέα μνημεία			
Ανθοχώρι	Κτίριο ιδιοκτησίας Φανής Γέμπτου στο Ανθοχώρι.	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο	Αρχές 20ου αιώνα.	ΥΠΠΟ-1η Ε.Ν.Μ(Αθήνα)	342/Β/26.5.1992
Αράχωβα	Δημοτικό Σχολείο Αράχωβας. Πύργος της ώρας.	Ιστορικά διατηρητέα μνημεία.	Νεώτερα(1910)	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Ν.Μ (Αθήνα)	816 / Β /19.11.1984
	"Αράχωβα"	Παραδοσιακός οικισμός.		ΥΠΕΧΩΔΕ	594/ Δ /13.11.1978
	"Αράχωβα"	Τουριστικός τόπος.		Ε.Ο.Τ	239 /Α /28.11.1964
	Κοινότητα Δαύλειας.	Τουριστικός τόπος.		Ε.Ο.Τ	11 /Α / 22.1.1965
Δίστομο	Δημοτικό σχολείο Διστόμου.	Ιστορικό διατηρητέο	1901	ΥΠΠΟ-1η Ε.Ν.Μ (Αθήνα)	595 / Β /17.10.1983

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.3.: Νεώτερα Μνημεία.

		μνημείο.			
	Δήμος Διστόμου.	Τουριστικός τόπος.		Ε.Ο.Τ	11 / Α /22.1.1965
ΝΕΩΤΕΡΑ ΜΝΗΜΕΙΑ					
Ο.Τ.Α	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Χρονολόγηση	Φορέας Προστασίας	Φ.Ε.Κ
Ευαγγελίστρια	Κοινότητα Ευαγγελίστρια	Τουριστικός τόπος		Ε.Ο.Τ	201 / Α /6.11.1965
Λιβαδειά	Μερίδια 378/512 Λιβαδειάς	Τουριστικό δημόσιο κτήμα		Ε.Ο.Τ	11 / Α /22.1.1965
	Βιομηχανικό κτίριο ιδιοκτησίας Πλούταρχου Ακριδόπουλου	Έργο Τέχνης	1900	ΥΠΠΟ-1η Ε.Ν.Μ (Αθήνα)	187 / Β /27.3.1984
	Κτίριο Πλούταρχου Ακριδόπουλου.	Έργο Τέχνης	Τελευταία δεκαετία 19ου αιώνα.		
	Δύο δημόσια ακίνητα μαζί με τα κτίσματά τους στη Λιβαδειά.	Τουριστικά δημόσια κτίρια.		Ε.Ο.Τ	14 / Α / 6.2.1967
Ορχομενός	Κτίριο 1ου Δημοτικού Σχολείου	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο.	1910	ΥΠΠΟ-1η Ε.Ν.Μ (Αθήνα)	916 / Β / 8.11.1991
Αλακομενές	Εγκαταστάσεις (κτίρια, τεχνικά έργα, μηχανικός εξοπλισμός) της πρώην αγγλικής εταιρείας LAKE COPAIS CO LTD στην ευρύτερη περιοχή Κωπαΐδας.	Ιστορικά διατηρητέα μνημεία.	Νεώτερα	ΥΠΠΟ-1η Ε.Ν.Μ (Αθήνα)	33/Β/28.1.1991
Χαιρώνεια	Χαιρώνεια	Τουριστικός τόπος.		Ε.Ο.Τ	11 / Α / 22.1.65

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.1.: Μνημεία τα οποία προστατεύονται από το Υπουργείο Πολιτισμού και τη Θ'Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Θήβας

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.1. ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠ.ΠΟ ΚΑΙ ΤΗ Θ'Ε.Π.Κ.Α ΘΗΒΩΝ					
Επ.Λιβαδειάς Ο.Τ.Α	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Χρονολόγηση	Φορέας Προστασίας	Φ.Ε.Κ
Αγία Άννα	"Ερείπια αρχ.πόλης Βούλιδος"	Αρχαιολογικός χώρος	Αρχαίας ιστορικής περιόδου	ΥΠ.ΠΟ-Θ' Ε.Π.Κ.Α (Θήβα)	510/Β/4.9.1981
Άγιος Βλάσιος	"Κάστρο Πανοπέως"	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο & τόπος	Αρχαίας ιστορικής περιόδου	ΥΠΠΟ-Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	41/Β/18.1.1972
Αλιάρτος	Ακρόπολη Αλιάρτου	Αρχαιολογικός χώρος	Αρχαίας ιστ.περιόδου	ΥΠΠΟ-Θ' Ε.Π.Κ.Α (Θήβα)	30/Β/16.1.1965
Διόνυσος	Αρχαία Τεγύρα στο Διόνυσο.	Αρχαιολογικός χώρος.	Αρχαία εποχή	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	255/Β/18.9.1958
	Ναός Ηρακλέους στο Διόνυσο.	Αρχαιολογικός χώρος.	Αρχαία εποχή	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	255/Β/18.9.1958
Λούτσι	Αρχαία Υηττός στο Δενδρί Λουτσίου.	Αρχαιολογικός χώρος.	Αρχαία εποχή	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	639/Β/7.8.1991
Ορχομενός	Η περιοχή του Δήμου Ορχομενού μέσα στα παρακάτω όρια: ανατολικά: δια της ανωνύμου κεντρικής οδού της περιοχής Σκριπτού που οδηγεί στο Βυζαντινό ναό της Παναγίας δηλ. από την είσοδο του θολωτού τάφου προς νότο της ίδιας οδού σε μήκος 1.00 μ. και προς βορρά μέχρι της καμπής της οδού προς δυσμάς σε μήκος 2.00μ., δυτικά: δια της κορυφής του Ακοντίου Μεσαιωνικών χρόνων Πύργου, βόρεια: δια και μέχρι των πηγών Μέλανος ποταμού, νότια: δια τα λατομεία προς Προσήλιο οδού, ορίζεται ως αρχαιολογικός χώρος.	Αρχαιολογικός χώρος.	Αρχαία εποχή	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	297/Β/5.11.1958
Χαιρώνεια	Ηράκλειο Χαιρώνειας	Αρχαιολογικός χώρος	Αρχαίας εποχής	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	510/Β/4.9.1981
	Τύμβος Μακεδόνων	Αρχαιολογικός χώρος	Αρχαίας εποχής	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	510/Β/4.9.1981
	Φрукτωρία Χαιρώνειας	Αρχαιολογικός χώρος	Αρχαίας εποχής	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	510/Β/4.9.1981
	Χαιρώνεια-Αγκορτσές	Αρχαιολογικοί χώροι	Αρχαίας εποχής	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)	510/Β/4.9.1981

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.2.: Μνημεία τα οποία προστατεύονται από το Υπουργείο Πολιτισμού και την Εφορία Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων Δελφών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.2. ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠ.ΠΟ ΚΑΙ ΤΗΝ Ε.Π.Κ.Α ΔΕΛΦΩΝ					
Επ.Λιβαδειάς					
Ο.Τ.Α	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Χρονολόγηση	Φορέας Προστασίας	Φ.Ε.Κ
Αράχωβα	"(Μ)πάνια" / "Παλιόπυργος"	Αρχαιολογικός χώρος.	Αρχαία περίοδος	ΥΠΠΟ-Ι' Ε.Π.Κ.Α(Δελφοί)	218 / Β /29.4.1987
	Αράχωβας				259 / Β /25.4.1991
	Ύψωμα Καστρούλι Ζεμενού	Αρχαιολογικός χώρος.	Αρχαία περίοδος	ΥΠΠΟ-Ι' Ε.Π.Κ.Α (Δελφοί)	259 /Β /25.4.1991
	Κωρύκειο Άντρο και Λόφος Κουμούλα Παρνασσού.	Αρχαιολογικοί χώροι.	Αρχαία εποχή	ΥΠΠΟ-Ι' Ε.Π.Κ.Α(Δελφοί)	484 /Β /23.7.1984
Δίστομο	Λόφος Κάστρο Διστόμου.	Αρχαιολογικός χώρος.		ΥΠΠΟ -Ι' Ε.Π.Κ.Α (Δελφοί) & 1η Ε.Β.Α (Αθήνα).	228 / Β / 6.5.1987
Δελφοί	Ο Αρχαιολογικός χώρος Δελφών , ορίζεται προς Βορρά από τους Φαιδριάδες βράχους, προς Ανατολήν από το 164ου χλμ. της δημοσίας οδού, προς ΝΑ από τον ποταμό Πλειστό, προς Δύση από περίμετρο που απέχει 500μ. από το στάδιο και προς Νότο από ευθεία που διέρχεται από τη δεξαμενή νερού του χωριού των Δελφών και του ξενοδοχείου "Βούζας" η οποία λήγει στον ποταμό Πλειστό και περιλαμβάνει: τα ιερά των Δελφών (Απόλλωνα και Αθηνάς), το Στάδιο, τις Οχυρώσεις των Φωκέων, το Γυμνάσιο, την ανατολική νεκρόπολη και τον Πύργο που βρίσκεται στο δημόσιο δρόμο Δελφών-Αράχωβας.	1.Αρχαιολογικός χώρος 2.Ιστορικός τόπος 3.Τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.	Κλασσική εποχή.	ΥΠ.ΠΟ - Ι' Ε.Π.Κ.Α	384/Β/1.6.1972
				(Δελφοί)& Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ	589/Β/6.6.1975
					259/Β/25.4.1991

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.3.: Μνημεία τα οποία προστατεύονται από το Υπουργείο Πολιτισμού και την 1η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Αθήνας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.3.					
ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠ.ΠΟ ΚΑΙ ΤΗΝ 1η Ε.Β.Α ΑΘΗΝΑΣ					
Επ.Λιβαδειάς	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Χρονολόγηση	Φορέας Προστασίας	Φ.Ε.Κ
Ο.Τ.Α					
Άγιος Δημήτριος	Ναός Αγ.Γεωργίου	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο & τόπος που παρουσιάζει ιδιαίτερο φυσικό κάλλος και ενδιαφέρον από αρχιτεκτονική & ιστορ. άποψη.	Βυζαντινό	ΥΠΠΟ-1η Ε.Β.Α(Αθήνα) & ΥΠΕΧΩΔΕ	606/Β/3.10.1967
Αλιάρτος	Μονή Ευαγγελίστριας στο Ζαγαρά Βοιωτίας	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο.	Βυζαντινό	ΥΠΠΟ-1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	83/Β/4.3.86
	Ναός Αγ. Γεωργίου Κριμπά Κωπαΐδος.	Προέχον Βυζαντινό μνημείο το οποίο υπαγεται στις διατάξεις του Ν.2447	Βυζαντινό	ΥΠΠΟ-1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	68/Α/26.4.1921
Αντίκυρα	Παρεκκλήσιο Αγ.Σπυριδωνος Αντίκυρας.	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο.	Βυζαντινό	ΥΠΠΟ-1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	32 / Β /28.1.1963
Αράχωβα	Ναός Αγ. Ιωάννη Αράχωβας.	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο.	Βυζαντινό	ΥΠΠΟ-1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	833 / Β/26.11.1984
Δαύλεια	Κάστρο Δαύλειας.	Βυζαντινό μνημείο.	Βυζαντινό	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	28 / Α / 26.2 1922
	Μετόχι Μονής Ιερουσαλήμ στη Δαύλεια.	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο.	Βυζαντινό	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	733 / Β /5.12.1985
	Μετόχι Αγίου Νικολάου(Μονής Οσίου Λουκά)στο Διόνυσο.	Προέχον Βυζαντινό μνημείο	Βυζαντινό.	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	68 / Α / 26.4.1921
Λαφύστιο	1.Ναός Αγίας Βαρβάρας 2.Ναός Αγ.Γεωργίου 3.Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου		Βυζαντινά	ΥΠΠΟ-1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	4 / Β /11.1.1978

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.3.: Μνημεία τα οποία προστατεύονται από το Υπουργείο Πολιτισμού και την 1η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Αθήνας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.3.					
ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠ.ΠΟ ΚΑΙ ΤΗΝ 1η Ε.Β.Α ΑΘΗΝΑΣ					
Επ.Λιβαδειάς	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Χρονολόγηση	Φορέας Προστασίας	Φ.Ε.Κ
Ο.Τ.Α					
Λιβαδειά	Κάστρο Λιβαδειάς(Μεσαιωνικό)	Προέχοντα Βυζαντινά μνημεία	Μεσαιώνας	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	28 Α / 26.2.1922
	Ναός Αγίας Παρασκευής	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο	Βυζαντινό	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	68 / Α /26.4.1921 748 / Β /29.9.1993
	Τοξωτό γεφύρι στη Λιβαδειά	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο	Βυζαντινό	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	731 / Β /31.7.1980
	Τοξωτό γεφύρι στη Λιβαδειά	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο	Βυζαντινό	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	731 / Β /31.7.1980
Ορχομενός	Ναΐσκος Αγ' Ανδρέου Ορχομενού	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο	Βυζαντινό	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	335 / Β /11.12.1958
	Ναός Αγ. Γεωργίου	Προέχον Βυζαντινό μνημείο	Βυζαντινό	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	68 / Α /26.4.1921
	Ναός Αγ. Σώζοντος	Προέχον Βυζαντινό μνημείο	Βυζαντινό		
	Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου (Σκριπού)	Προέχον Βυζαντινό μνημείο	Βυζαντινό(874μ.Χ)		
Πέτρα	Πέτρα	Ιστορικός τόπος		ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	510 / Β /31.12.1962
Στείρι	Μονή Οσίου Λουκά και Περιβάλλον.	1.Προέχον Βυζαντινό μνημείο 2.Τοπίο εξαιρετου φυσικού κάλλους και τόπο που χρειά- ζεται ειδική κρατική προστασία	Βυζαντινό(1025	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα) &ΥΠΕΧΩΔΕ	68 / Α /26.4.1921 124 / Β /2.3.1921
	Ναός Παναγίας.	Βυζαντινό μνημείο	Βυζαντινό	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)	68 / Α /26.4.1921

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.4.: Μνημεία τα οποία προστατεύονται από το Υπουργείο Πολιτισμού και την 1η Εφορία Νεωτέρων Μνημείων Αθήνας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.4.					
ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠ.ΠΟ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ 1η Ε.Ν.Μ ΑΘΗΝΑΣ					
Επ.Λιβαδειάς					
Ο.Τ.Α	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Χρονολόγηση	Φορέας Προστασίας	Φ.Ε.Κ
Αλαλκομενές	Εγκαταστάσεις (κτίρια, τεχνικά έργα, μηχανικός εξοπλισμός) της πρώην αγγλικής εταιρείας LAKE COPAIS CO LTD στην ευρύτερη περιοχή Κωπαΐδας.	Ιστορικά διατηρητέα μνημεία τα οποία προστατεύονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.1469/50	Νεώτερα	ΥΠΠΟ-1η Ε.Ν.Μ (Αθήνα)	33/Β/28.1.1991
Ανθοχώρι	Κτίριο ιδιοκτησίας Φανής Γέμπτου στο Ανθοχώρι.	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο	Νεώτερο(1907)	ΥΠΠΟ-1η Ε.Ν.Μ(Αθήνα)	342/Β/26.5.1992
Αράχωβα	Δημοτικό Σχολείο Αράχωβας. Πύργος της ώρας.	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο. Ιστορικό διατηρητέο μνημείο.	Νεώτερο (1910) Νεώτερο (1870)	ΥΠΠΟ- 1η Ε.Ν.Μ (Αθήνα)	816 / Β /19.11.1984
Δίστομο	Δημοτικό σχολείο Διστόμου.	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο που χρειάζεται ειδική προστασία.	Νεώτερο (1901)	ΥΠΠΟ-1η Ε.Ν.Μ (Αθήνα)	595 / Β /17.10.1984
Λιβαδειά	Βιομηχανικό κτίριο ιδιοκτησίας Πλούταρχου Ακριδόπουλου****	Έργο Τέχνης	Νεώτερο (1900)	ΥΠΠΟ-1η Ε.Ν.Μ (Αθήνα)	187 / Β /27.3.1984
	Κτίριο ιδιοκτησίας Πλούταρχου Ακριδόπουλου (Χαρακτηριστικό δείγμα λαϊκής αρχιτεκτονικής).	Έργο Τέχνης	Νεώτερο (1890)	ΥΠΠΟ-1η Ε.Ν.Μ (Αθήνα)	187 / Β /27.3.1984
Ορχομενός	Κτίριο 1ου Δημοτικού Σχολείου	Ιστορικό διατηρητέο μνημείο	Νεώτερο	ΥΠΠΟ-1η Ε.Ν.Μ (Αθήνα)	916 / Β / 8.11.1991

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.5.: Μνημεία τα οποία προστατεύονται από το Υπουργείο Πολιτισμού, από τη 1^η Εφορία Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων Δελφών και από την 1η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Αθήνας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.5.: ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠ.ΠΟ, ΤΗΝ Ε.Π.Κ.Α ΚΑΙ ΤΗΝ 1η Ε.Β.Α ΑΘΗΝΑΣ				
Επ.Λιβαδειάς				
Ο.Τ.Α	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Φ.Ε.Κ	Φορέας Προστασίας
Αντίκυρα	Η ευρύτερη περιοχή της κοινότητας Αντίκυρας, που περιλαμβάνει αρχαιότητες & μνημεία από τους μεσοελλαδικούς μέχρι και τους Μεσαιωνικούς χρόνους.	Αρχαιολογικός χώρος.	669/Β/7.10.1986	ΥΠΠΟ-Ι' Ε.Π.Κ.Α.(Δελφοί) & 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)
Δίστομο	Λόφος Κάστρο Δίστομο.	Αρχαιολογικός χώρος.	228 / Β / 6.5.1987	ΥΠΠΟ -Ι' Ε.Π.Κ.Α (Δελφοί) & 1η Ε.Β.Α (Αθήνα).
Στείρι	Λόφος "Μπουύλιος"Στειρίου.	Αρχαιολογικός χώρος	875 / Β / 17.12.1984	ΥΠΠΟ- Θ' Ε.Π.Κ.Α(Θήβα)& & 1η Ε.Β.Α (Αθήνα)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.6.: Μνημεία και περιοχές που προστατεύονται από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.6.: ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.				
Επ.Λιβαδειάς				
Ο.Τ.Α	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Φορέας Προστασίας	Φ.Ε.Κ
Αγιος Δημήτριος	Περιβάλλον Ναού Αγ.Γεωργίου	Τόπος που παρουσιάζει ιδιαίτερο φυσικό κάλλος .	Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ	606/Β/3.10.1967
Αράχωβα	"Αράχωβα"	Παραδοσιακός οικισμός.	Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ	594/ Δ /13.11.1978
Στείρι	Περιβάλλον Μονής Οσίου Λουκά.	Τοπίο εξαιρετου φυσικού κάλλους και τόπο που χρειά- ζεται ειδική κρατική προστασία	Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ	68 / Α /26.4.1921 124 /Β /2.3.1921
Δελφοί	Αρχαιολογικός χώρος Δελφών.	Τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.	Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ	259/Β/25.4.1991
Δελφοί	"Δελφοί"	Παραδοσιακός οικισμός.	Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ	594/Δ/13.11.1978

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.7.: Μνημεία και Περιοχές που προστατεύονται από τον Ε.Ο.Τ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.7. ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΟΤ.				
Επ.Λιβαδειάς				
Ο.Τ.Α	Όνομασία Μνημείου	Χαρακτηρισμός Μνημείου	Φορέας Προστασίας	Φ.Ε.Κ
Αράχωβα	"Αράχωβα"	Τουριστικός τόπος.	Ε.Ο.Τ	239 /Α /28.11.1964
Δαύλεια	Κοινότητα Δαύλειας.	Τουριστικός τόπος.	Ε.Ο.Τ	11 /Α / 22.1.1965
Δίστομο	Δήμος Διστόμου.	Τουριστικός τόπος.	Ε.Ο.Τ	11 / Α /22.1.1965
Ευαγγελίστρια	Κοινότητα Ευαγγελίστρια	Τουριστικός τόπος.	Ε.Ο.Τ	201 / Α /6.11.1965
Λιβαδειά	Μερίδια 378/512 Λιβαδειάς	Τουριστικό δημόσιο κτήμα	Ε.Ο.Τ	11 / Α /22.1.1965
Λιβαδειά	Δύο δημόσια ακίνητα μαζί με τα κτίσματά τους στη Λιβαδειά.	Τουριστικά δημόσια κτίρια.	Ε.Ο.Τ	14 / Α / 6.2.1967
Χαιρώνεια	Χαιρώνεια	Τουριστικός τόπος.	Ε.Ο.Τ	11 / Α / 22.1.65

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.1.: Μη Κυρηγμένα Μνημεία Προϊστορικά, Κλασσικά, Ελληνιστικά και Ρωμαϊκά.

ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΑ-ΚΛΑΣΣΙΚΑ-ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΑ ΡΩΜΑΪΚΑ ΜΗ ΚΥΡΗΓΜΕΝΑ.			
Ο.Τ.Α	Οικισμός	Όνομασία Μνημείου	Θέση Μνημείου
Αντίκυρα	Αντίκυρα	Λείψανα αρχαίου οικισμού.	Βόρεια και νότια του χωριού.
Αντίκυρα	Αντίκυρα	Αρχαία ερείπια του ιερού της Άρτεμης.	Στη βόρεια πλευρά της χερσονήσου κεφαλή.
Αντίκυρα	Αντίκυρα	Υστερορωμαϊκό Νεκροταφείο.	Παλάτια.
Αντίκυρα	Αντίκυρα	Σπήλαιο και λείψανα αρχαίου Θεάτρου.	Παλάτια.
Αντίκυρα	Αντίκυρα	Ναός της Αθηνάς.	Λόφος Συρός.
Αντίκυρα	Αντίκυρα	Αρχαίο νεκροταφείο.	Στο λόφο Αγ. Ισιδώρου.
Αράχωβα	Ζεμενό	Λείψανα αρχαίας οχύρωσης.	Παλιό Χάνι.
		Προϊστορική οχύρωση.	Ζεμενό
	Μπάνια	Ελληνιστική οχύρωση της πόλης.	Ανατολικά της Αράχωβας.
		Ερείπια αρχαίων πύργων και δεξαμενή.	"Καγγέλι" και "Πύργος"
		Αρχαία οχύρωση.	Καστρούλι

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.1.: Μη Κυρηγμένα Μνημεία Προϊστορικά, Κλασσικά, Ελληνιστικά και Ρωμαϊκά.

ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΑ-ΚΛΑΣΣΙΚΑ-ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΑ ΡΩΜΑΪΚΑ ΜΗ ΚΥΡΗΓΜΕΝΑ			
Ο.Τ.Α	Οικισμός	Όνομασία Μνημείου	Θέση Μνημείου
Δίστομο	Δίστομο	Λείψανα οχύρωσης αρχαίας και βυζαντινής.	Λόφος Κάστρο.
		Εκκλησία Αγ. Παρασκευής. Εκκλησία Παναγίας.	Απέναντι από το λόφο Κάστρο προς τα δυτικά.
		Εκκλησία Αγ. Δημητρίου.	1500μ. ΒΑ του Διστόμου.
		Τμήματα οχυρωματικού περιβόλου. Τμήματα Πύργων. Νεκροταφείο. Οικιστικά λείψανα.	Μέσα στον οικισμό του Διστόμου.
		Οικιστικά λείψανα.	"Ρέμα Καρσινά"
		Αρχαία Λατομεία.	"Λακκώματα"
		Σπήλαιο.	"Ταρσός".
		Ρωμαϊκό οικοδόμημα.	
		Τάφοι και αναλήμματα.	Αριστερά του κεντρικού δρόμου.
Παλιόπυργος		Αρχαία οχύρωση.	29ο χλμ. Λιβαδειάς-Αράχωβας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.2.: Μη κηρυγμένα Βυζαντινά Μνημεία.

ΜΝΗΜΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΗ ΚΗΡΥΓΜΕΝΑ			
Ο.Τ.Α	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΘΕΣΗ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ
Αγιος Βλάσιος	Ν.Αγίου Βλασίου	Μέσα στην Ακρόπολη του Πανοπέα.	Μεταβυζαντινών χρόνων
Αγία Τριάδα	Ν.Ταξιαρχών και Αναργύρων		Βυζαντινών χρόνων
	Τμήμα οχυρώσεως		Βυζαντινών χρόνων
	Ν.Ταξιαρχών	Πηγή Πότζας	Βυζαντινών χρόνων
Αλιάρτος	Ν.Παναγίας	Μάζι	
	Πύργος	Μούλκι	
Δαύλεια	Ν.Αγίων Θεοδώρων		Μεσαιωνικών χρόνων
	Αγ.Γεώργιος		Μεταβυζαντινών χρόνων
	Παρεκκλήσιο Παναγίας Φανερωμένης		Μεταβυζαντινών χρόνων
Θούριο	Πύργος	Στο λόφο	Μεσαιωνικών χρόνων.
Κυριάκι	Ν.Κοιμήσεως Θεοτόκου	Νεκροταφείο	
	Ν.Αγίου Γεωργίου	Μπούλιο	
Λιβαδειά	Ν.Αγ.Νικολάου		
	Ν.Αγ. Δημητρίου		
	Ν.Αγ.Βαρβάρας	Φρούριο	

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.2.: Μη κηρυγμένα Βυζαντινά Μνημεία.

ΜΝΗΜΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΗ ΚΗΡΥΓΜΕΝΑ			
Ο.Τ.Α	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΘΕΣΗ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ
Πέτρα	Ερειπωμένος ναός Μεταμορφώσεως Σωτήρος		
	N.Αγ.Ιωάννου Προδρόμου		
Παρόρι	N.Αγ.Νικολάου του Νέου		Βυζαντινών χρόνων
Προσήλιο	N.Κοιμήσεως Θεοτόκου	Νεκροταφείο	1880
Ρωμαϊκό	N.Αγ.Δημητρίου		
Στείρι	Κάστρο		Φραγκοκρατίας
Σωληνάρι	Βασιλική Αγ. Ιωάννη Θεολόγου		Παλαιοχριστιανικών χρόνων.
	Ναός Αγ. Παρασκευής.	ΝΔ του χωριού	
Υψηλάντης	M.Αγίου Νικολάου		
Χαιρώνεια	Βασιλική Αγ.Παρασκευής		Παλαιοχριστιανικών χρόνων.
	Μονή Λυκούρεση (Γενέσιο Θεοτόκου)		

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.3.: Μη κηρυγμένα Νεώτερα Μνημεία.

ΜΝΗΜΕΙΑ ΝΕΩΤΕΡΑ ΜΗ ΚΗΡΥΓΜΕΝΑ			
Ο.Τ.Α	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΘΕΣΗ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ
Αντίκυρο	Ν.Αγίων Θεοδώρων		Επταχή Τουρκοκρατίας
	Ν.Αγίου Αθανασίου		
Αράχωβα	Ν.Αγίου Ιωάννη		Επταχή Τουρκοκρατίας
Δίστομο	Ν.Αγίας Παρασκευής και Εισοδίων		Τουρκοκρατίας
Λιβαδειά	Τζαμί		Τουρκοκρατίας
Παρόρι	Πύργος		Τουρκοκρατίας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ΄

Πίνακες 4ου Κεφαλαίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1.: Ξενοδοχειακό Δυναμικό της Περιοχής για το έτος 1995.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1.										
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1995.										
Ο.Τ.Α	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ						Σύνολο Ξενοδοχείων	Σύνολο Δωματίων	Σύνολο Κλινών	Μέση Δυναμικότητα Κλίνες / Ξενοδοχείο
	L	A	B	C	D	E				
Αλιάρτος				1			1	21	36	36
Αντίκυρα				1	3		4	68	127	31,75
Αράχωβα			3	2	2	1	8	183	345	43,125
Ζεμενό Αράχωβας			1				1	10	19	19
Δίστομο					2		2	21	37	18,5
Κυριάκι										
Λειβαδιά			1	2	1		4	152	276	69
Σύν. Επαρχ. Λιβαδειάς			5	6	8	1	20	434	804	40,2
Συν.Νομού Βοιωτίας			5	9	9	1	23	546	998	43,39130435
Δελφοί		3	7	15	4	4	33	825	1531	46,39393939
Συν.Νομού Φωκίδας	1	4	20	26	10	6	67	1662	3092	46,14925373
Συν. Περιφ. Στερεάς Ελλ.	1	17	67	297	88	97	567	15860	29965	52,84832451
Σύνολο Χώρας	64	577	1197	3249	871	630	6.588	218398	415312	63,04068002

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2.: Ενοικιαζόμενα Δωμάτια της Περιοχής Μελέτης για το έτος 1994.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2.		
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΩΝ ΔΩΜΑΤΙΩΝ ΑΝΑ Ο.Τ.Α ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1994.		
Ο.Τ.Α	Σύνολο ενοικιαζομένων δωματίων	Σύνολο κλινών
Αλιάρτος		
Αντίκυρα		
Αράχωβα	60	133
Ζεμενό Αράχωβας		
Δίστομο		
Κυριάκι	4	8
Λειβαδιά		
Σύν. Επαρχ. Λιβαδειάς	64	141
Συν. Νομού Βοιωτίας	144	303
Δελφοί	3	5
Συν. Νομού Φωκίδας	274	605
Συν. Περιφ. Στερεάς Ελλ.	6364	13410
Σύνολο Χώρας.	149964	325244

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3.: Αριθμός Αφίξεων των επισκεπτών στα Camping της Περιοχής Μελέτης για τα έτη 1990 - 1992.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3. Αριθμός Αφίξεων των επισκεπτών στα Camping της Περιοχής Μελέτης για τα έτη 1990 - 1992.								
Έτος	1990	1991	1992	Απόλυτη Μεταβολή Αφίξεων για τα έτη 1990-1991	Απόλυτη Μεταβολή Αφίξεων για τα έτη 1991-1992	% Μεταβολή Αφίξεων 1990-1991	% Μεταβολή Αφίξεων 1991-1992	% Μεταβολή Αφίξεων 1990-1992
Ο.Τ.Α	Αφίξεις	Αφίξεις	Αφίξεις					
Δελφοί	9566	4658	9620	-4908	4962	-51,30%	106,52%	0,56%
Ν.Φωκίδας	15979	8572	15502	-7407	6930	-46,35%	80,84%	-2,98%
Περιφ.Στ.Ελλάδας	29955	17737	23189	-12218	5452	-40,78%	30,73%	-22,58%
Σύνολο Χώρας	524684	281427	322852	-243257	41425	-46,36%	14,72%	-38,46%

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4.: Αριθμός Διανυκτερεύσεων των επισκεπτών στα Camping της Περιοχής Μελέτης για τα έτη 1990 - 1992.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4. Αριθμός Διανυκτερεύσεων των επισκεπτών στα Camping της Περιοχής Μελέτης για τα έτη 1990 - 1992.								
Campings:				Απόλυτη Μεταβολή	Απόλυτη Μεταβολή	% Μεταβολή	% Μεταβολή	% Μεταβολή
Έτος	1990	1991	1992	Διανυκτερεύσεων	Διανυκτερεύσεων	Διανυκτερεύσεων	Διανυκτερεύσεων	Διανυκτερεύσεων
O.T.A	Διανυκτερ.	Διανυκτερ.	Διανυκτερ.	1990-1991	1991-1992	1990-1991	1991-1992	1990-1992
Δελφοί	13813	7029	13289	-6784	6260	-49,11%	89,05%	-3,79%
N.Φωκίδας	26253	15045	23067	-11208	8022	-42,69%	53,32%	-12,13%
Περιφ.Στ.Ελλάδας	74643	50205	56337	-24438	6132	-32,73%	12,21%	-24,52%
Σύνολο Χώρας	1850566	1017581	1072837	-832985	55256	-45,01%	5,43%	-42,02%

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.5.: Αριθμός Κλινών για το σύνολο των καταλυμάτων για τα έτη 1990-1992.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.5.								
Σύνολο καταλυμάτων εκτός από Campings				Απόλυτη Μεταβολή	Απόλυτη Μεταβολή	% Μεταβολή	% Μεταβολή	% Μεταβολή
Έτος:	1990	1991	1992	Κλινών	Κλινών	Κλινών	Κλινών	Κλινών
Ο.Τ.Α	Κλίνες			1990-1991	1991-1992	1990-1991	1991-1992	1990-1992
Αντίκυρα	1524	1524	1320	0	-204	0	-13,38%	-13,38%
Αράχωβα	2601	2988	3634	387	646	14,87%	21,61%	39,71%
Λιβαδειά	2868	2898	2883	30	-15	1,04%	-0,51%	0,52%
Δίστομο	444	444	425	0	-19	0	-4,27%	-4,27%
Επαρχία Λιβαδειάς	7437	7854	8262	417	408	5,60%	5,19%	11,09%
Ν.Βοιωτίας	12773	12970	13493	197	523	1,54%	4,03%	5,63%
Δελφοί	14928	14863	14247	-65	-616	-0,43%	-4,14%	-4,56%
Ν.Φωκίδας	22452	24627	23277	2175	-1350	9,68%	-5,48%	3,67%
Περιφ.Στ.Ελλάδας	138884	134847	142165	-4037	7318	-2,90%	5,42%	2,36%
Σύνολο Χώρας	2623080	2499896	2634998	-12318	135102	-4,69%	5,40%	0,45%

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.6.: Αριθμός Αφίξεων για το σύνολο των καταλυμάτων για τα έτη 1990-1992.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.6.								
Σύνολο καταλυμάτων εκτός από Campings			Απόλυτη Μεταβολή	Απόλυτη Μεταβολή	% Μεταβολή	% Μεταβολή	% Μεταβολή	
Έτος:	1990	1991	1992	Αφίξεων για τα έτη	Αφίξεων για τα έτη	Αφίξεων	Αφίξεων	Αφίξεων
Ο.Τ.Α	Αφίξεις			1990-1991	1991-1992	1990-1991	1991-1992	1990-1992
Αντίκυρα	3685	3938	2507	253	-1431	6,86%	-36,33%	-31,96%
Αράχωβα	18300	18074	29639	-226	11565	-1,23%	63,98%	61,96%
Λιβαδειά	15770	14413	12263	-1357	-2150	-8,60%	-14,91%	-22,23%
Δίστομο	836	926	932	90	6	10,76%	0,64%	11,48%
Επαρχία Λιβαδειάς	38591	37351	45341	-1240	7990	-3,21%	21,39%	17,49%
Ν.Βοιωτίας	51246	50066	59024	-1180	8958	-2,30%	17,89%	15,17%
Δελφοί	142974	102541	124053	-40433	21512	-28,27%	20,97%	-13,23%
Ν.Φωκίδας	229490	183378	174245	-46112	-9133	-20,09%	-4,98%	-24,07%
Περιφ. Στ.Ελλάδας	546547	496816	525343	-49731	28527	-9,09%	5,74%	-3,87%
Σύνολο Χώρας	10836801	9419266	10843719	-1417535	1424453	-13,08%	15,12%	0,06%

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.7.: Αριθμός Διανυκτερεύσεων για το σύνολο των καταλυμάτων για τα έτη 1990-1992.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.7.								
Σύνολο καταλυμάτων εκτός από Campings				Απόλυτη Μεταβολή	Απόλυτη Μεταβολή	%Μεταβολή	%Μεταβολή	%Μεταβολή
Έτος:	1990	1991	1992	Διανυκτερεύσεων	Διανυκτερεύσεων	Διανυκτερ.	Διανυκτερ.	Διανυκτερ.
Ο.Τ.Α	Διανυκτερεύσεις			1990-1991	1991-1992	1990-1991	1991-1992	1990-1992
Αντίκυρα	11657	12680	9442	1023	-3238	8,77%	-25,53%	-19,01%
Αράχωβα	25293	27434	42549	2141	15115	8,46%	55,09%	68,22%
Λιβαδειά	25652	26684	24074	1032	-2610	4,02%	-9,78%	-6,15%
Δίστομο	2056	3559	2916	1503	-643	73,10%	-18,06%	41,82%
Επαρχία Λιβαδειάς	64658	70357	78981	5699	8624	8,81%	12,25%	22,15%
Ν.Βοιωτίας	103666	108232	115443	4566	7211	4,40%	6,66%	11,36%
Δελφοί	171974	126190	144831	-45784	18641	-26,62%	14,77%	-15,78%
Ν.Φωκίδας	295993	260245	230275	-35748	-29970	-12,07%	-11,51%	-22,20%
Περιφ. Στ. Ελλάδας	1619737	1418977	1561045	-200760	142068	-12,39%	10,01%	-3,62%
Σύνολο Χώρας	43037017	41622230	48900274	-1414787	7278044	-3,28%	17,48%	13,62%

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.8: Ποσοστό Κλινών, Αφίξεων, Διανυκτερεύσεων % επί του συνόλου της Χώρας για το έτος 1992.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.8.						
Σύνολο καταλυμάτων εκτός από Campings			Ποσοστό κλινών %	Ποσοστό αφίξεων %	Ποσοστό διανυκτερεύσεων %	
Έτος:	1992	1992	1992	επί του συνόλου	επί του συνόλου	επί του συνόλου
Ο.Τ.Α	Κλίνες	Αφίξεις	Διανυκτερ.	της χώρας.	της χώρας.	της χώρας.
Αντίκυρα	1320	2507	9442	0,05%	0,02%	0,01%
Αράχωβα	3634	29639	42549	0,13%	0,27%	0,08%
Λιβαδειά	2883	12263	24074	0,10%	0,11%	0,04%
Δίστομο	425	932	2916	0,01%	0,01%	0,01%
Επαρχία Λιβαδειάς	8262	45341	78981	0,31%	0,41%	0,16%
Ν.Βοιωτίας	13493	59024	115443	0,51%	0,54%	0,23%
Δελφοί	14247	124053	144831	0,54%	1,14%	0,29%
Ν.Φωκίδας	23277	174245	230275	0,88%	1,60%	0,47%
Περιφ.Στ.Ελλάδας	142165	525343	1561045	5,39%	4,84%	3,19%
Σύνολο Χώρας	2634998	10843719	48900274	100	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.9: Ποσοστό Κλινών, Αφίξεων, Διανυκτερεύσεων % επί του συνόλου της Περιφέρειας για το έτος 1992.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.9.						
Σύνολο καταλυμάτων εκτός από Campings				Ποσοστό κλινών %	Ποσοστό αφίξεων %	Ποσοστό διανυκτερεύσεων %
Έτος:	1992	1992	1992	επί του συνόλου	επί του συνόλου	επί του συνόλου
Ο.Τ.Α	Κλίνες	Αφίξεις	Διανυκτερ.	της Περιφέρειας.	της Περιφέρειας.	της Περιφέρειας.
Αντίκυρα	1320	2507	9442	0,92%	0,47%	0,60%
Αράχωβα	3634	29639	42549	2,55%	5,64%	2,72%
Λιβαδειά	2883	12263	24074	2,02%	2,33%	1,54%
Δίστομο	425	932	2916	0,29%	0,17%	0,18%
Επαρχία Λιβαδειάς	8262	45341	78981	5,80%	8,63%	5,05%
Ν.Βοιωτίας	13493	59024	115443	9,49%	11,23%	7,39%
Δελφοί	14247	124053	144831	10,02%	23,61%	9,27%
Ν.Φωκίδας	23277	174245	230275	16,37%	33,16%	14,75%
Περιφ. Στ.Ελλάδας	142165	525343	1561045	100	100	100
Σύνολο Χώρας	2634998	10843719	48900274			

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.10: Ποσοστό Κλινών, Αφίξεων, Διανυκτερεύσεων % επί του συνόλου του Νομού για το έτος 1992.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.10.						
Σύνολο καταλυμάτων εκτός από Campings				Ποσοστό κλινών %	Ποσοστό αφίξεων %	Ποσοστό διανυκτερεύσεων %
Έτος:	1992	1992	1992	επί του συνόλου	επί του συνόλου	επί του συνόλου
Ο.Τ.Α	Κλίνες	Αφίξεις	Διανυκτερ.	του Νομού.	του Νομού.	του Νομού.
Αντίκυρα	1320	2507	9442	9,78%	4,24%	8,17%
Αράχωβα	3634	29639	42549	26,93%	50,21%	36,85%
Λιβαδειά	2883	12263	24074	21,36%	20,77%	20,85%
Δίστομο	425	932	2916	3,14%	1,57%	2,52%
Επαρχία Λιβαδειάς	8262	45341	78981	61,23%	76,81%	68,42%
Ν.Βοιωτίας	13493	59024	115443	100	100	100
Δελφοί	14247	124053	144831	61,20%	71,19%	62,8947997
Ν.Φωκίδας	23277	174245	230275	100	100	100
Περιφ. Στ. Ελλάδας	142165	525343	1561045			
Σύνολο Χώρας	2634998	10843719	48900274			

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.11.: Αριθμός Αφίξεων Ημεδαπών - Αλλοδαπών Τουριστών για το έτος 1992 στην Περιοχή Μελέτης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.11.						
ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΑ ΗΜΕΔΑΠΩΝ-ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1992.						
Ο.Τ.Α	Αφίξεις 1992			Ποσοστό επί τοις 100 του συνόλου		
	Ελλήνων	Αλλοδαπών	Σύνολο	Ελλήνων	Αλλοδαπών	Σύνολο
Αντίκυρα	1848	659	2507	73,71360191	26,28639809	100
Αράχωβα	15172	14467	29639	51,18931138	48,81068862	100
Λιβαδειά	11585	678	12263	94,47117345	5,528826551	100
Δίστομο	852	80	932	91,41630901	8,583690987	100
Επαρχία Λιβαδειάς	29457	15884	45341	64,96768929	35,03231071	100
Ν.Βοιωτίας	41559	17465	59024	70,41034156	29,58965844	100
Δελφοί	24012	100041	124053	19,3562429	80,6437571	100
Ν.Φωκίδας	52028	122217	174245	29,85910643	70,14089357	100
Περιφ.Στ.Ελλάδας	328763	196580	525343	62,58063779	37,41936221	100
Σύνολο Χώρας	4636074	6207645	10843719	42,7535424	57,2464576	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.12.: Αριθμός Διανυκτερεύσεων Ημεδαπών - Αλλοδαπών Τουριστών για το έτος 1992 στην Περιοχή Μελέτης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.12.						
ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΑ ΗΜΕΔΑΠΩΝ-ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1992.						
Ο.Τ.Α	Διανυκτερεύσεις 1992			Ποσοστό επί τοις 100 του συνόλου		
	Ελλήνων	Αλλοδαπών	Σύνολο	Ελλήνων	Αλλοδαπών	Σύνολο
Αντίκυρα	7631	1811	9442	80,8197416	19,18025842	100
Αράχωβα	25974	16575	42549	61,0449129	38,95508708	100
Λιβαδειά	11585	12489	24074	48,1224558	51,87754424	100
Δίστομο	2818	98	2916	96,6392318	3,360768176	100
Επαρχία Λιβαδειάς	48008	30973	78981	60,7842392	39,21576075	100
Ν.Βοιωτίας	84839	30604	115443	73,4899474	26,51005258	100
Δελφοί	34374	110457	144831	23,7338691	76,26613087	100
Ν.Φωκίδας	89061	141214	230275	38,675931	61,32406905	100
Περιφ. Στ. Ελλάδας	962026	599019	1561045	61,6270511	38,37294889	100
Σύνολο Χώρας	12000614	36899660	48900274	24,5409954	75,45900459	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.13.: Αναλυτικά η τουριστική κίνηση στους Δελφούς από Έλληνες και Αλλοδαπούς Τουρίστες για τα έτη 1992 - 1993.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.13.												
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΟΥΣ ΔΕΛΦΟΥΣ.												
Έτος 1992.	Ιανουάριος.	Φεβρουάριος.	Μάρτιος.	Απρίλιος.	Μάιος.	Ιούνιος.	Ιούλιος.	Αύγουστος.	Σεπτέμβρης.	Οκτώβρης.	Νοέμβρης.	Δεκέμβρης.
Αφίξεις Ελλήνων.	3391	4793	5218	4807	2369	2059	1218	1170	1430	1912	1253	2391
Διανυκτερεύσεις Ελλήνων.	5854	4976	5623	5680	3186	2864	1566	1385	1660	2390	1566	4854
Α' κατηγορία.	3289	3512	3025	2163	1953	1011	749	820	987	1699	1186	2356
Β' κατηγορία.	532	793	1113	2119	581	254	195	138	304	353	186	1052
Γ' κατηγορία.	1314	272	1033	997	123	296	390	254	175	258	192	751
Δ' κατηγορία.	701	196	227	248	225	170	110	61	98	71		379
Ξενώνες.	18	23	225	103	30	159	6	98	65	9	2	316
Κάμπινγκ.				50	274	974	116	14	31			
Έτος 1992.	Ιανουάριος.	Φεβρουάριος.	Μάρτιος.	Απρίλιος.	Μάιος.	Ιούνιος.	Ιούλιος.	Αύγουστος.	Σεπτέμβρης.	Οκτώβρης.	Νοέμβρης.	Δεκέμβρης.
Αφίξεις Αλλοδαπών.	778	1815	6226	5217	14396	13402	18302	17631	20189	14299	833	788
Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών.	819	1936	5995	4967	16980	15039	21472	20292	22503	15795	876	829
Α' κατηγορία.	702	925	2531	2487	9673	8181	6440	10521	11741	9168	654	412
Β' κατηγορία.	38	112	867	1123	2721	2364	2461	1877	2879	2087	82	120
Γ' κατηγορία.	52	533	1917	721	2856	1611	4130	5413	4495	3222	22	83
Δ' κατηγορία.	18	210	331	228	329	1119	1381	690	1062	966		111
Ξενώνες.	9	156	349	164	155	355	513	518	1036	240	120	103
Κάμπινγκ.				114	1246	1409	6547	2385	1290	112		

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.14.: Αναλυτικά η τουριστική κίνηση στους Δελφούς από Έλληνες και Αλλοδαπούς Τουρίστες για τα έτη 1992 - 1993.

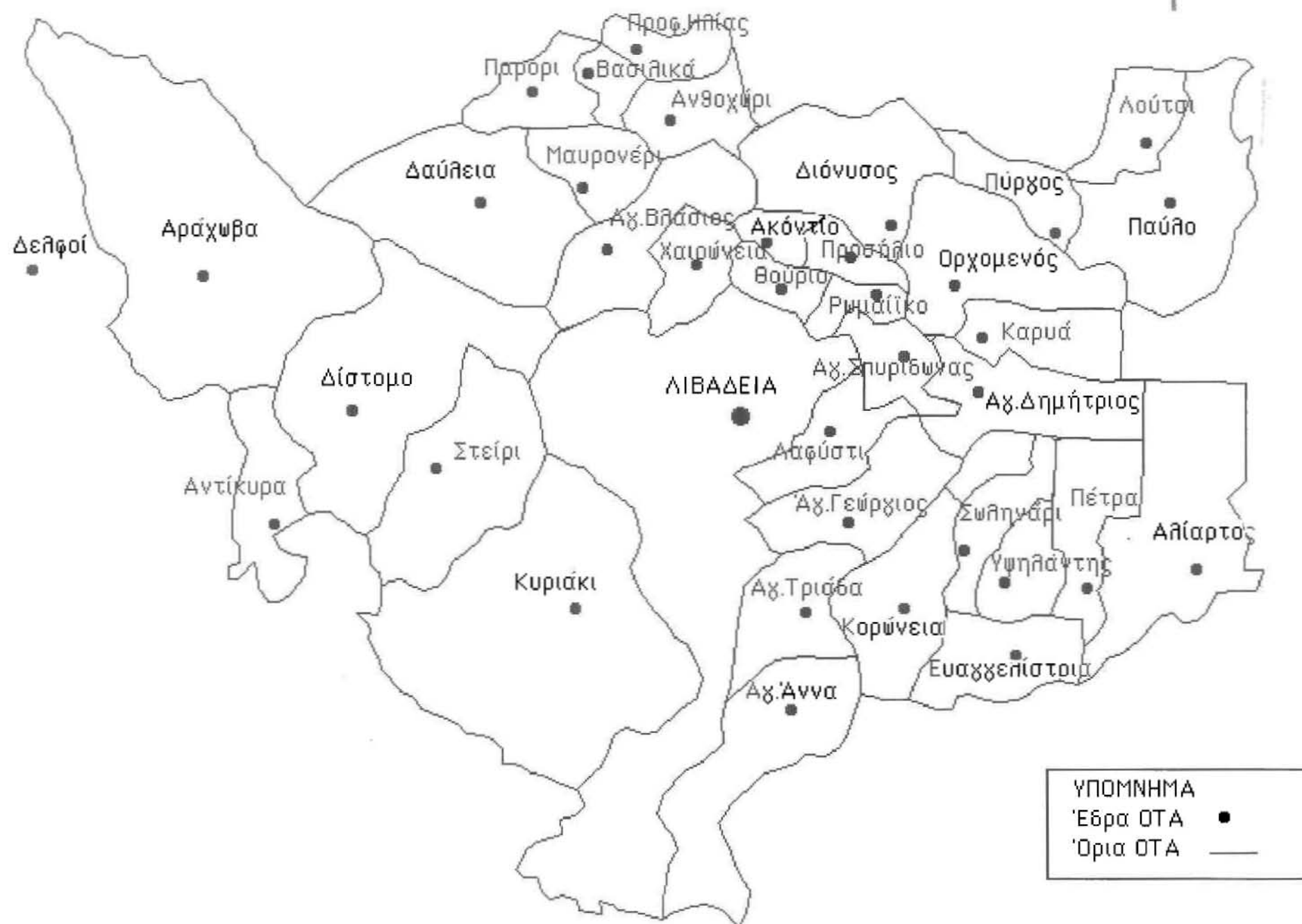
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.14.												
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΟΥΣ ΔΕΛΦΟΥΣ.												
Έτος 1993.	Ιανουάριος.	Φεβρουάριος	Μάρτιος.	Απρίλιος.	Μάιος.	Ιούνιος.	Ιούλιος.	Αύγουστος.	Σεπτέμβρης.	Οκτώβρης.	Νοέμβρης.	Δεκέμβρης.
Αφίξεις Ελλήνων.	3687	4260	4807	1974	2463	1332	1129	1299	1296	1246		
Διανυκτερεύσεις Ελλήνων.	6108	6545	5686	3185	3270	1573	1340	1975	1693	1629		
Α' κατηγορία.	4237	3144	2741	1837	1804	997	739	724	939	1260		
Β' κατηγορία.	695	960	858	426	566	257	170	356	213	155		
Γ' κατηγορία.	1441	1968	1545	650	576	245	203	671	338	68		
Δ' κατηγορία.	185	447	385	271	221	55	110	112	137	39		
Ξενώνες.		26	30	1	12	10	38	9	9	91		
Κάμπινγκ.			105		111	10	80	103	57	16		
Έτος 1993.	Ιανουάριος.	Φεβρουάριος	Μάρτιος.	Απρίλιος.	Μάιος.	Ιούνιος.	Ιούλιος.	Αύγουστος.	Σεπτέμβρης.	Οκτώβρης.	Νοέμβρης.	Δεκέμβρης.
Αφίξεις Αλλοδαπών.	732	1557	5226	14620	15749	11802	15063	17686	17482	10690		
Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών.	871	1633	4967	16000	17458	13029	17443	20680	20298	11605		
Α' κατηγορία.	493	692	2062	5132	8943	6188	6482	5837	7087	7933		
Β' κατηγορία.	102	99	620	2599	2530	1641	1956	1449	2611	999		
Γ' κατηγορία.	265	666	1826	1073	3943	2911	3390	4332	3244	1750		
Δ' κατηγορία.	11	146	306	740	834	843	1435	1404	1344	278		
Ξενώνες.		30	153	226	268	286	409	571	592	389		
Κάμπινγκ.					1421	1167	3771	7087	5420	256		

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.15.: Συγκεντρωτικά στοιχεία για τους Έλληνες και Αλλοδαπούς Τουρίστες των Δελφών σχετικά με τις προτιμήσεις τους στα τουριστικά καταλύματα για τα έτη 1992 και 1993.

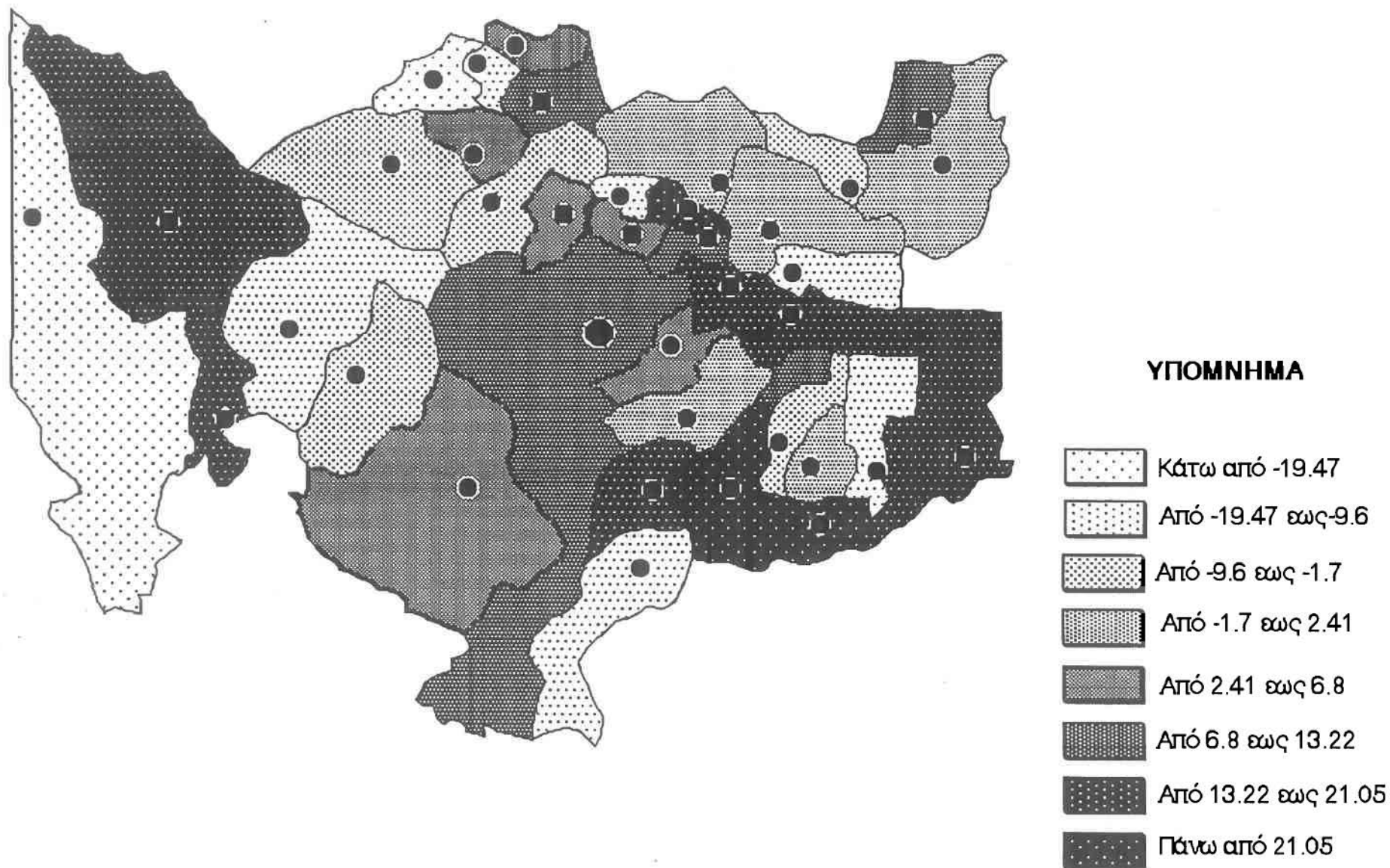
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.15.					
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1992.					
	Συνολικός Αριθμός.	Ποσοστό % επί του συνόλου των διανυκτ.		Συνολικός Αριθμός.	Ποσοστό % επί του συνόλου των διανυκτ.
Αφίξεις Ελλήνων.	23827	-	Αφίξεις Αλλοδαπών.	113876	-
Διανυκτερεύσεις Ελλήνων.	41604	100,00%	Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών.	127503	100%
Α' κατηγορία.	22750	54,68%	Α' κατηγορία.	63435	49,75%
Β' κατηγορία.	7620	18,31%	Β' κατηγορία.	16731	13,12%
Γ' κατηγορία.	6055	14,55%	Γ' κατηγορία.	25055	19,65%
Δ' κατηγορία.	2734	6,57%	Δ' κατηγορία.	6445	5,05%
Ξενώνες.	1054	2,53%	Ξενώνες.	3718	2,91%
Κάμπινγκ.	1459	3,50%	Κάμπινγκ.	12989	10,18%
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1993.					
	Συνολικός Αριθμός.	Ποσοστό % επί του συνόλου των διανυκτ.		Συνολικός Αριθμός.	Ποσοστό % επί του συνόλου των διανυκτ.
Αφίξεις Ελλήνων.	2349	-	Αφίξεις Αλλοδαπών.	110607	-
Διανυκτερεύσεις Ελλήνων.	33004	100%	Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών.	123984	100%
Α' κατηγορία.	18422	55,81%	Α' κατηγορία.	50849	41,01%
Β' κατηγορία.	4656	14,10%	Β' κατηγορία.	14507	11,70%
Γ' κατηγορία.	7705	23,34%	Γ' κατηγορία.	27891	22,49%
Δ' κατηγορία.	1964	5,95%	Δ' κατηγορία.	7674	6,18%
Ξενώνες.	226	0,68%	Ξενώνες.	3438	2,77%
Κάμπινγκ.	482	1,46%	Κάμπινγκ.	19348	15,60%

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ

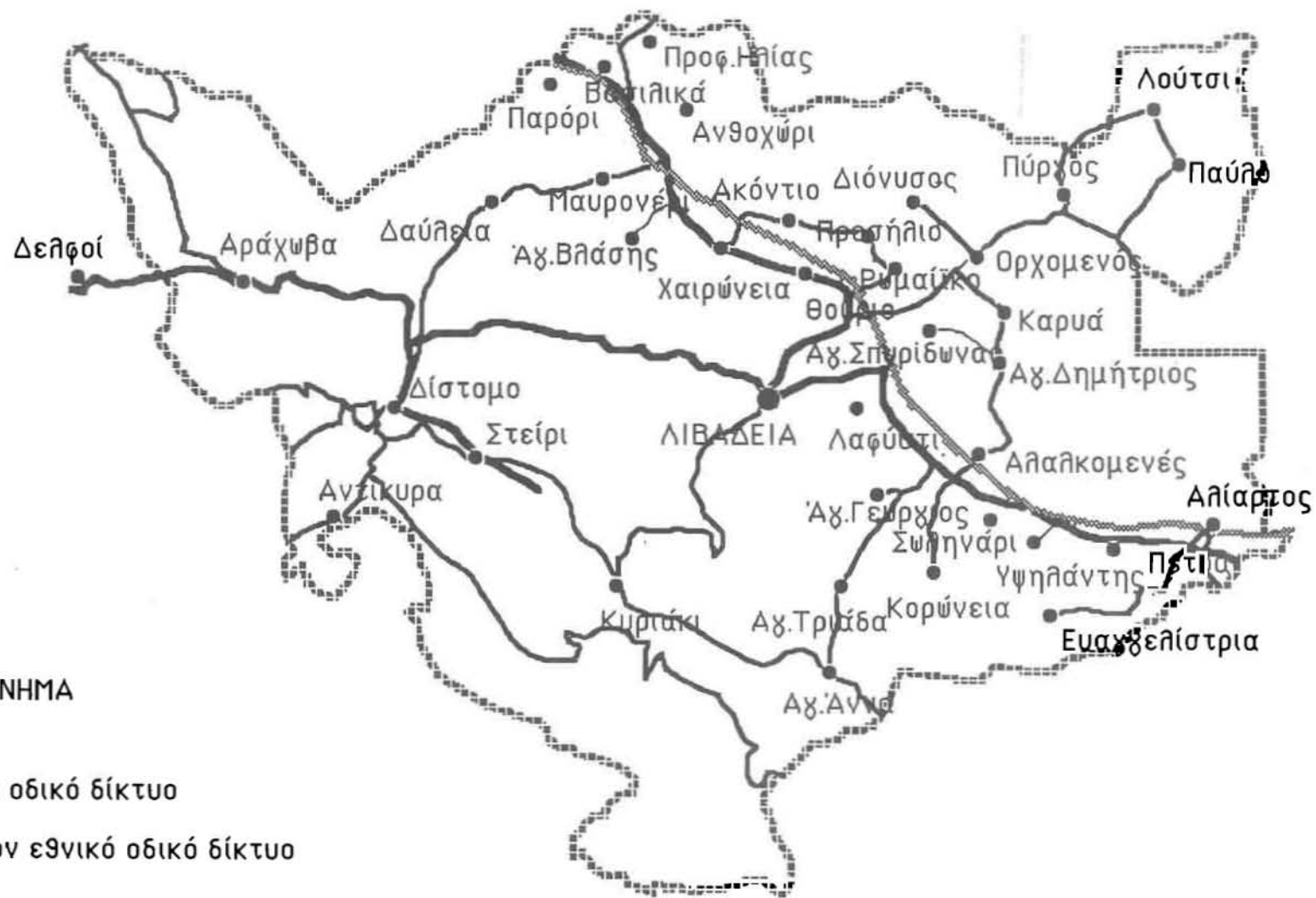
ΧΑΡΤΗΣ 1: ΟΤΑ της Περιοχής Μελέτης

ΧΑΡΤΗΣ 2: Ποσοστιαία Μεταβολή πληθυσμού ανά ΟΤΑ στην περιοχή μελέτης για τα έτη 1981-1991.

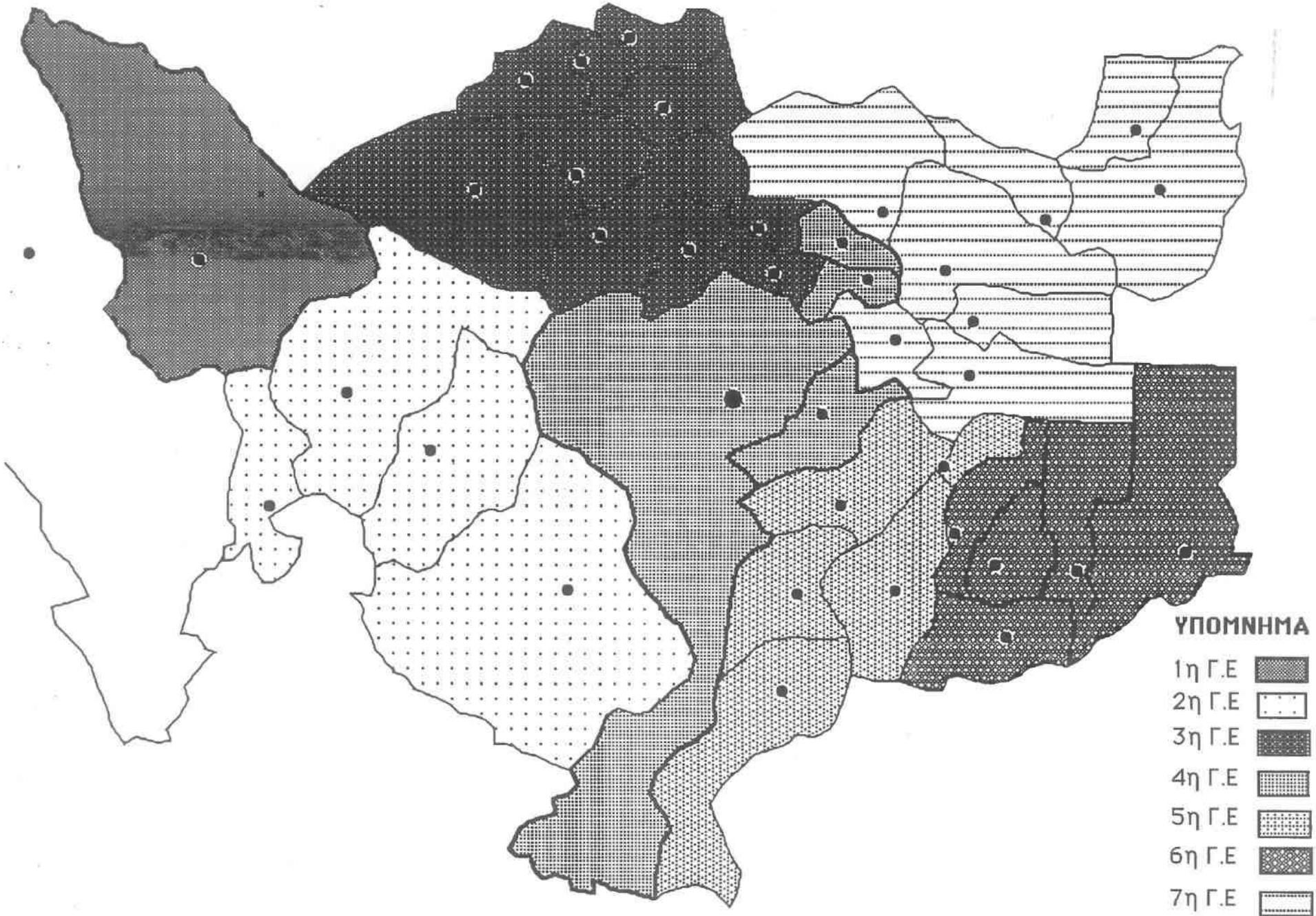
ΧΑΡΤΗΣ 3 : ΥΠΑΡΧΟΝ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

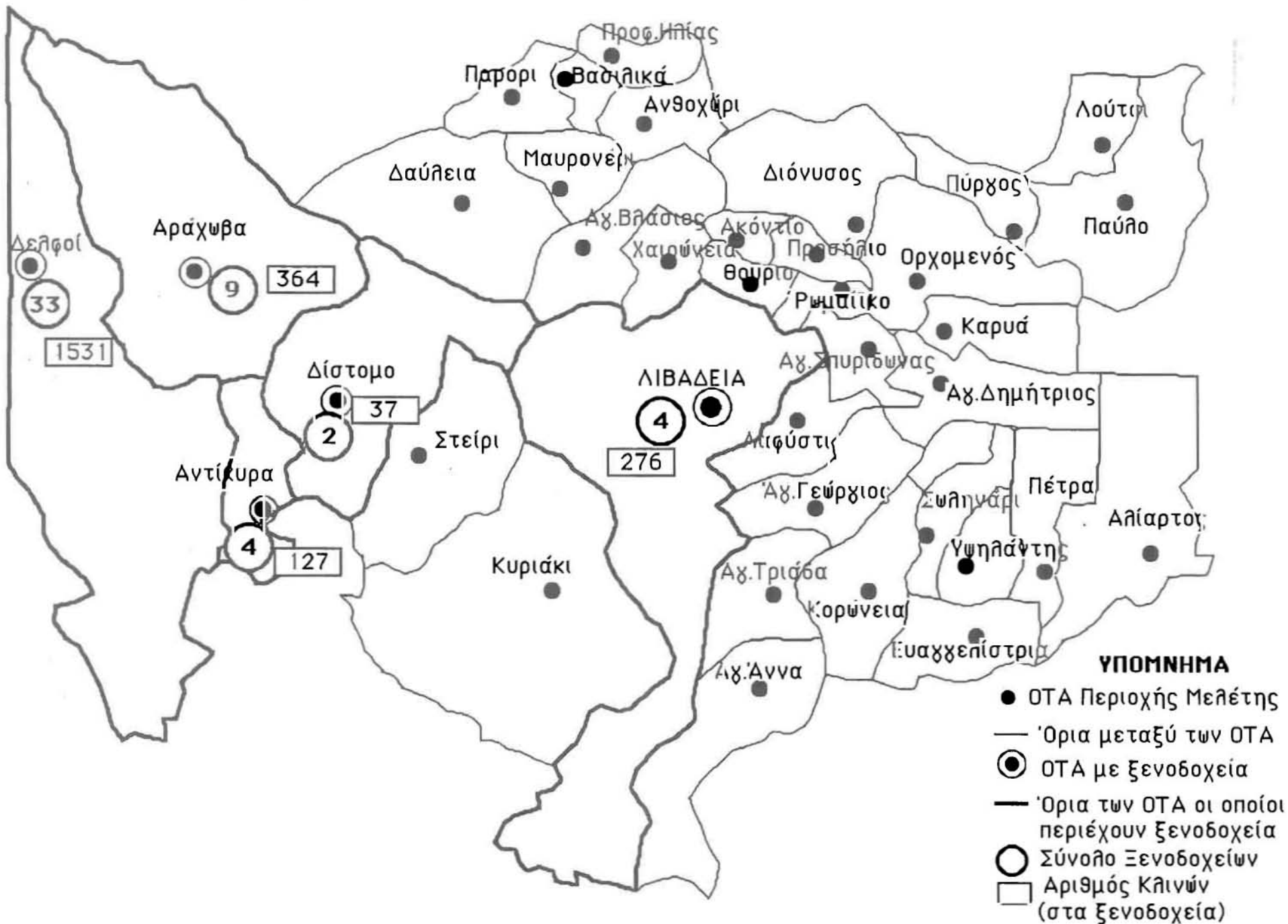
ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Επαρχιακό οδικό δίκτυο
- Δευτερεύον εθνικό οδικό δίκτυο
- - - Σιδηροδρομικό δίκτυο
- Όρια Επαρχίας Λιβαδειάς
- ΟΤΑ Επαρχίας Λιβαδειάς

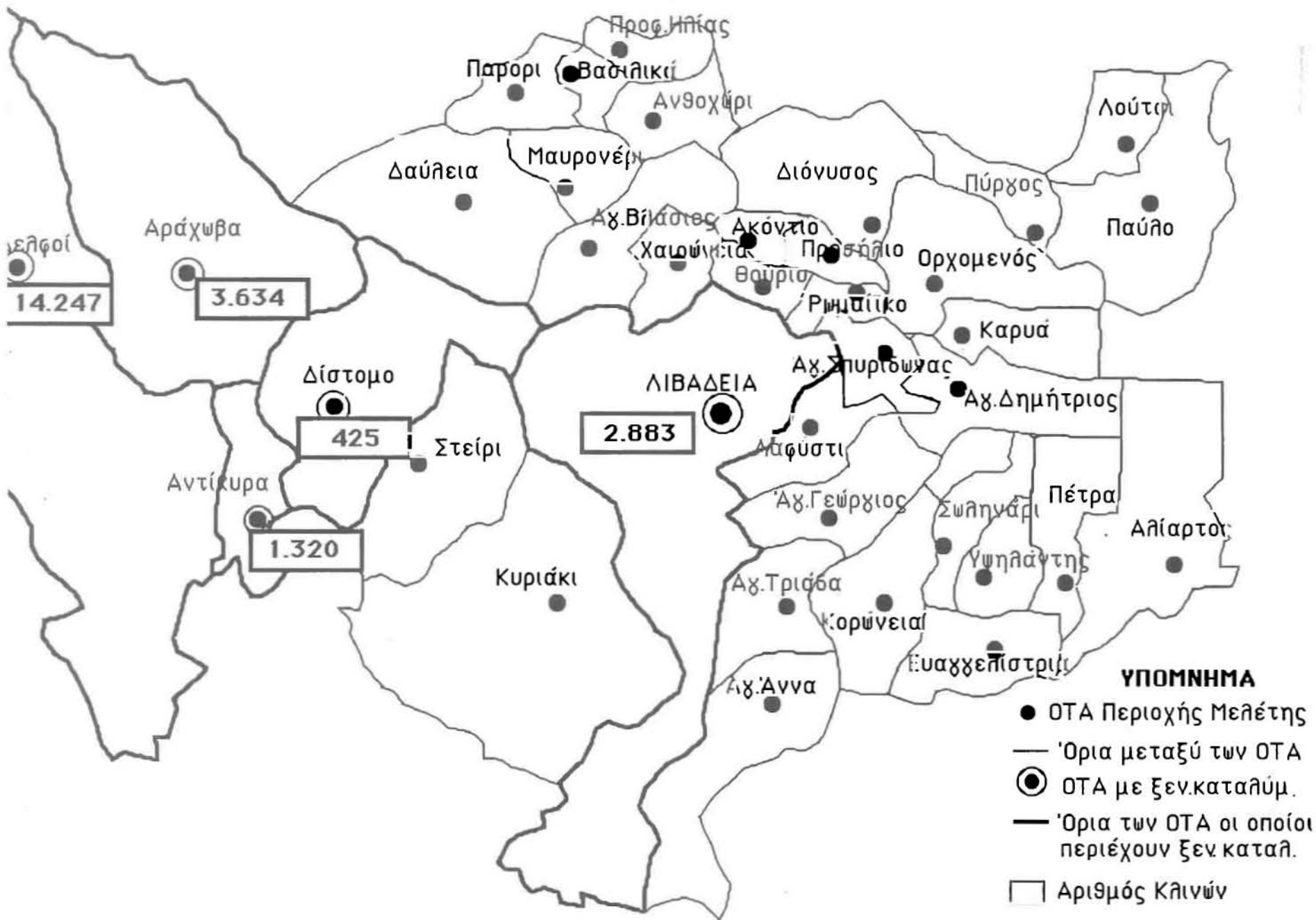
ΧΑΡΤΗΣ 4: ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΛΙΒΑΔΕΙΑΣ (Ν.1622/86 & 1416/84)

ΧΑΡΤΗΣ 5: ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΧΑΡΤΗΣ 6: ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΛΙΝΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΟΤΑ

ΧΑΡΤΗΣ 7: ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΟΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1992.

